

МАХАБХАРАТА РАМАЯНА

Индийски национални епопеи

ВЕЛИКИТЕ ПОЕМИ НА ИНДИЯ

Разбира се, тези няколко капки от океана не могат да потеглят след себе си самия океан, но могат да покажат какъв е той на цвят и вкус. Двата велики епоса на Индия – "Махабхарата" и "Рамаяна" – превъзхождат по размер осемнайсет пъти "Илиадата" и "Одисеята", взети заедно. Надвишават по обем епосите на всички европейски народи. Но те не са нито началото, нито краят на индийската литература, която съществува близо четири хилядолетия. Къде е мястото на тия два върха в цялата планинска верига?

Научните изследвания отнасят началото на мезолитната и неолитната култура в Индия към четвъртото хилядолетие преди нашата ера. Последните разкопки край Моханджодаро в долината на Инд и в Харапа (Пенджаб) откриха безспорни паметници на медно-бронзова цивилизация от средата на третото хилядолетие пр. н. – съперник на цивилизацията в Месопотамия и Египет. Планирани градове, водопровод, канализация, произведения на изкуствата и писменост, която за жалост още не е разчетена (от 1920 г. насам).

Тази цивилизация, наричана от индийските учени харапа-култура, започва да запада към средата на второто хилядолетие и няколко столетия по-късно била напълно заличена от нашествениците индоарийци, които нахлули откъм иранското плато. Голям брой скелети в Моханджодаро свидетелствуват за едно колосално клане. Бойният успех на арийците е отразен в някои от химните на ведите – техните свещени книги.

Индоарийците са почитали богове, олицетворяващи различни природни стихии. Върховен бог е бил гръмовецът Индра – една аналогия на древногръцкия Зевс. Агни е бил бог на огъня, приемател на жертвоприношенията. Варуна – крепител на космическото равновесие, бог на водите, владетел на океана. Марута – бог на вятъра. Майка на боговете е Адити – олицетворение на безкрайната вселена.

Главен обект на преклонение и възхвала е бил Индра, който освен с гръмове е дарявал древните индийци с роса и дъжд. Цял раздел от ведите е изпълнен с химни в чест на Индра. Думата "веда" ще рече знание. Свещената книга на индоарийците се е състояла от четири части: ригведа (знание на химните), яджурведа (знание на жертвоприношенията), самаведа (знание за мелодиите) и атхарваведа – сборник от заклинания и магически формули. Най-важна от тях е ригведата. Съдържа хиляда и двайсет и осем стихотворни текста. Техният език е удивителен по своята яснота, сочна образност и богатство на интонацията (химните са били изпълнявани устно). Наред с молитвените песнопения, пред нас се разкрива битието на едно патриархално общество, занимаващо се със земеделие и скотовъдство, отнасящо се към живота действено и обективно. Земната история и небесната история не са отделени. Боговете влизат помежду си в същите отношения, в каквито и хората. Това, което певецът говори за Индра, може спокойно да се отнася и за неговия племенен вожд. И не е чудно, че някои химни прерастват в чисти литературни жанрове като епос, лирика и драма.

Смята се, че ведическите химни са били създадени в края на второто и началото на първото хилядолетие пр. н. е. и предхождат с няколко века персийската "Авеста". В тях не се споменава великата тройца на по-късните древноиндийски божества: Брами, Вишну и Шива. Липсва вярването в прераждането на душите. Кастите още не са съществували и не са канонизирани. Поклонниците не са ползвали идоли, нито други изображения на боговете. Ако всички религии твърдят, че творецът е създал човека по свой образ и подобие, със сигурност може да се каже, че древните индийци са създали боговете си по свой образ и подобие и са ги почитали в тоя им вид. Дали това не е първопричината дълги векове по-сетне, та и до днес, индиецът да вярва, че бог е вътре в него и следи всичките му постъпки?

Ведите като първи писмени паметници на индоевропейската група езици разкриват най-важната тенденция на индийския поглед към света – склонността към неговото философско осмисляне. Едва ли друга религиозна книга, която се стреми да стане нормативна, би си позволила така да подрони основите на разбирането за божествения произход на света, както се прави това в химна "Тайнството на сътворението".

Кой знае и кой може да разкаже
как и от какво се е появила тая вселена?

Самите богове не са ли родени и те от нея?

Кой тогава може да проникне

в тайната на нейното сътворяване?

Дали е била предварително замислена, или не? Ръкотворна ли е, или не?

Само оня, който обитава най-високите небеса, вездесъщият бог, сигурно знае всичко. А може би и не знае...

Не е ли това първопричината, задето във всички последвали творения на индийския философски, религиозен и художествен гений липсва категоричността на християнските десет божии заповеди за сметка на стремежа към проникване в сложността на човешките взаимовръзки? Как бихме отговорили освен с "кой знае"?

Следващите столетия са известни в литературната история като период на браминските книги (8-6 в. пр. н. е.) Това са обширни коментари към ведите в проза, предназначени за религиозни и филологически нужди. Вероятно по това време вече и патриархалното общество не ще е било дотам патриархално, защото четирите каста вече са канонизирани: висша каста на жреците (брамини), воинска каста (кшатрии), търговци, земевладелци, занаятчии (вайши) и най-низшата каста на слугите, работниците, робите (шудри), състояща се предимно от неарийци.

По същество коментари към ведите са и другите известни староиндийски паметници - упанишадите, най-ранните от които се датират към 6-5 в. пр. н. е. В тях вече намираме основите на двата стълба, върху които за много векове ще се крепи зданието на индийската религиозна мисъл - схващането за кармата и за прераждането на душите. След смъртта си човек се бил прераждал в друг човек, в животно или дори в растение. Новото му съществуване обаче не е независимо и безотговорно спрямо предишните. Напротив, една първопричинност (карма) преследва душата във всичките ѝ прераждания и я кара да плаща греховете, извършени от някой неин предишен притежател. В преведеното тук "Сказание за Нал и Дамаянти" виждаме как нещастната царица Дамаянти не се учудва защо страда, след като е толкова невинна. Явно, сторила съм някое прегрешение в предишния си живот и съдбата сега ме наказва - отговаря си тя.

Разбира се, учението за прераждането на душите не е било чуждо и на европейците. Знае се, че Питагор и Платон също са били негови привърженици. Но в древноиндийската теософия заедно с доктрината за кармата то е издигнато в стройна система. Докато християнският праведник отива в рая на вечно блаженство, за праведника от древна Индия попадането в рая съвсем не е било окончателно и благоприятно разрешаване на въпроса за задгробния живот. Праведникът е можел да остане в

рая само толкова време, колкото му се е полагало за неговите заслуги. Щом му се изчерпят заслугите, преражда се и слиза на земята за нови мъки. Освобождаването от прераждане е било смятано за най-висша награда, която се е давала много рядко. В края на книга шеста от "Рамаяна", преведена тук, виждаме, че божественият Рама не освобождава от прераждане дори собствения си баща.

Тази стройна религиозна система стана известна в света под името индуизъм, навярно по липса на по-подходящо название. Главни богове на индуизма са: Брама - богът творец и прародител, Шива - богът разрушител, и Вишну - богът пазител.

Странно е, че почти трийсет века такива хималаи на човешкото мислене, каквито са ведическите химни, оставаха невидими за европейското око. Може би най-важната причина за това е, че те са се предавали от поколение на поколение вътре в жреческото съсловие, зорко укривани от окото на минувача. В тук преведения "Разказ за саможертвата" жената на брамина се оплаква, че недостойни женихи ще се домогват към дъщеря им, както нисши казти се домогват да слушат ведите. Европейските учени откриват тая свещена книга едва в края на 18-и век и ефектът от това откритие е поразителен. То събужда ентусиазъм в целия цивилизован свят, който би могъл да се сравни с ентусиазма след Дарвиновото учение половин век по-късно. Откриването на ведите постави началото на съвременното научно изследване на религиите. Големите пространства на "тъмна Индия" бяха осветени и очертанията на "хималаите на мисълта" бяха видени от цял свят.

Историята, която често ни поднася гигантски парадокси: превръщането на много неща в тяхната противоположност, остава вярна на себе си и в случая с ведическата литература. Упанишадите, родени като коментари към ведите, утъпкват пътеката към другата световна религия: будизма.

Буда (563-483 г. пр. н. е.) не отрича боговете на индуизма, нито учението за прераждането. Той обаче се противопоставя на господството на жреческото съсловие. Според Буда висшето благо, към което трябва да се стреми всеки човек, е избавлението от прераждане. Животът е мъка, прераждането е раждане за нови мъки, доутежнявани от кармата. Човек може да се избави от това, ако следва висши морални принципи: да бъде благочестив в делата си, мислите, словото, подбудите, начина на живот. Всички ритуали, въведени от брамините, се отхвърлят решително. Избава от прераждане може да се постигне само чрез доброта към всички живи същества. Учението на Буда е изложено в канона "Типитака"

(троекнижие) , написан на диалекта пали .

Заради пропаганда на будизма се развива литературният жанр "джатака". Това са предания в народен дух, чиято фабула дори да е противоречела на будистката философия, е била тълкувана в нейна полза. Независимо от своите нравоучителни цели джатаките отразяват в ярка художествена форма черти от живота на индийския народ в края на първото хилядолетие преди нашата ера. Макар че сами по себе си са специфичен индийски литературен жанр, джатаките са нещо сборно между приказка, басня, анекдот, житие и моралите.

Блясъкът на джатаките показва, че в последните векове преди нашата ера и в първите векове на нашата в Индия народната литература е била на много голяма висота. Приблизително към осмото столетие е била съставена знаменитата "Панчатантра" (петокнижие) . Тази ярка социална сатира е шествувала през средните векове не само из Азия, но и в Европа. Отгласи от нея намираме в Чосъровите "Кентърбърийски разкази". В различни страни тя е бивала национално претълкувана и ставала част от художественото богатство на съответния народ.

Индийската култура достига своя златен век ("пролетен век") при династията на Туптите (320-490 г.) . Всички древни предания и легенди биват издирвани, грижливо пазени и окончателно редактирани. Процъфтява драматургията, чийто венец изплита великият Калидаса. Неговият шедьовър, драмата "Шакунтала", и до днес не е надминат от никой индийски поет. Едва ли периодът след разпадането на робовладелската държава на Туптите в Северна Индия би могъл да се окачестви като упадък и на литературата, защото се явяват поети от величината на Бхартрихари (7 в.) и Сомадева (11 в.) . Но така или иначе укрепването на феодалните отношения довежда до основни промени и в духовния живот. Историята на древноиндийската литература може да се смята приключена. За много народи на Азия санскритската литература е била това, което за европейските е била древногръцката или римската антична.

Къде е мястото на двата епоса "Махабхарата" и "Рамаяна"? Едно е сигурно, че те не предшествуват ведите. Във ведическите химни не се споменава "Махабхарата", докато, обратното, епопеята често призовава към спазване на законите, предписвани от ведите. Чрез разчитане на различни надписи и изображения археолозите сочат за начало на възникването на "Махабхарата" 7-5 в. пр. н. е. Този епос се споменава от санскритските граматичи Панини (4-3 в. пр. н. е.) и Патанджали (2 в. пр. н. е.) . Първата форма на поемата

се е наричала "Джая" (победа), обхващала е две хиляди шлоки (двустипшия), написани от мъдреца Вяс. По-сетне е нараснала на 24 000 шлоки под заглавие "Бхарата". За техен автор се сочи ученикът на Вяс – Вейшампаян. Третата редакция се приписва на Угършрава, съдържа 100 000 шлоки и се смята, че е завършена към средата на I в. пр. н. е.

Основавайки се на тия изследвания, рискувайки да се отклоним с няколко века напред или назад, можем да заключим със сигурност, че "Махабхарата" възниква след ведическата литература, но преди будистката.

"Махабхарата" ще рече "велико сказание за потомците на Бхарата". Има за основа древни индийски предания и легенди за враждата между двата големи рода Пандави и Каурави, която вражда завършва с братоубийствена война в пълния смисъл на думата, без победители. Около основната сюжетна нишка са втъкани толкова епизоди, митове, морални проповеди, философски съждения, че поемата е станала една грамадна енциклопедия на индийските нрави, обичаи, религиозни и философски идеи. С право разказвачът се обръща към своя слушател:

Каквото има в тая велика епопея,
и другаде го има. Каквото няма в нея,
приятелю, да знаеш, че никъде го няма. Изслушай я, та равен
стани на бога Брама.

Тая всеобхватност, разбира се, не се дължи на големия размер на епоса. Напротив, композицията на "Махабхарата" не се отличава с особена стройност. Там има не само баласт от повторения, но и напълно противоречащи си части. Това не е могло да бъде избягнато дори от критическите издания. Става дума за вътрешна всеобхватност и дълбочина на философията, която достига извън времето. Например тая основна концепция за братоубийствена война без победител не е ли адресирана като пряко предупреждение към нашия далечен двайсети век... Не е ли поразително проникването на древните индийци в равновесието между доброто и злото. Някъде в нашите откъси то е изложено като философско поетичен трактат. Но другаде (например в "Сказание за Астика") епическият разказ натрупва постепенно и методично доказателства, че злото няма да може напълно да изчезне. Ражда се цар Джанмеджая, за да изтреби змиите чрез велико жертвоприношение. И нишката на разказа върви към това през много перипетии. Но оттатък се ражда Астика, който ще избави змиите от пълна гибел. Почти объркани от много епизоди и символика, все пак достигаме до финала. Злото аха-аха да загине: змийският цар увисва над кладата. Но точно тук се явява Астика и го освобождава. И

вечната гонитба ще започне отново. А всъщност дали това са символи на доброто и злото или изобщо на природното равновесие? Работа за философите, колкото щеш. А това велико изгаряне на змиите и нашият християнски обичай по Благовец да се прескача огън, за да не ни хапят змиите – дали нямат допирна точка някъде назад в хилядолетията?

Тъкмо ще ни се стори, че поемата възвеличава аскетичното служене на добродетелта, и ето че Джараткару бива осъден, задето е останал целомъдрен. Никакви заслуги пред боговете не могат да се сравнят със създаването на потомство.

Безплодният не само отива в ада, но въвлича там и своите предци, понеже слага край на рода си. Прекаленият светец и богу не е драг.

Но бог не обича прекаления светец и поради ревност. В "Сказание за Шакунтала" Индра се бои, че светецът Вишвамित्रа е станал много популярен чрез своята святост и ще започне да претендира за мястото на главен бог. Затова праща танцьорката Менака да го съблазни. И наистина добродетелта на Вишвамित्रа не устоява. Но от това пък се ражда Шакунтала, която от своя страна ражда Бхарата. А за потомците на Бхарата е целият разказ на "Махабхарата".

Тъкмо в "Сказание за Шакунтала" чуваме доста неласкави думи за жените – че те са само утроба, а истински родители са мъжете, които ги оплодяват, и ето че нежният пол ще бъде възхвален. А сказанието за Нал и Дамаянти е истинска трогателна апология на жената, която отхвърля боговете като свои женихи и избира да сподели съдбата на един смъртен мъж, при това доста слабохарактерен.

Диалектиката на живота е била усещана от древноиндийските поети, а имаме всички основания да твърдим, че е била и осъзнаван а мисловно. Макар философията на "Махабхарата" да е достигала не по-малки висини от тая на ведите, поемата е била популярна и обичана от широките народни слоеве. И тя е била свещено знание, но докато онова на ведите е било затворено в жреческата каста, епосът със своята живописност и близост до народното предание е бил достояние на всички. Поетичност, богата образност, обогатена картинност на битки и характери, висок полет на въображението и същевременно простодушност от епохата на "детството на човечеството". Види се, философия, която има такива качества, надживява вековете...

В третата книга на "Махабхарата" е включено сказанието за Рама, но това не ще рече, че другият шедьовър на древноиндийската поезия – "Рамаяна" – е по-стар от "Махабхарата". Това сказание за подвизите на Рама е едно от

преданията, които през вековете са обрасвали с нови и нови епизоди, докато великият санскритски поет Валмики ги е събрал и претворил в поема от 24 000 стиха. Научните анализи показват, че "Рамаяна" отразява живота на едно по-развито общество, отколкото "Махабхарата". Другият аргумент за по-късната датировка на този епос е, че в него изследвачите намират ехо от завоюването на Южна Индия от арийците чак до остров* Цейлон, който в поемата се нарича Ланка. Не липсват и научни теории, че двата епоса са се появили и развивали синхронно, но преобладаващото засега мнение е, че "Рамаяна" е по-млада от "Махабхарата".

(* Така е и на хартията. Останалите подобни, които са безспорни поправям, но други оставям както са си на хартията. - Б. на Виктор от bezmonitor.com)

Композицията на тая поема повече отговаря на европейската представа за героичен епос. Разказът върви стройно и последователно, почти липсват вмъкнати епизоди, всички събития са групирани около образа на главния герой Рама. Разбира се, този герой е обожествен, смятат го за въплъщение на бога Вишну, на божествената субстанция изобщо. Но благодарение на концепцията, че веднаж приел човешки облик, Рама постъпва като обикновен човек, обожествяването става вторично явление и ние се срещаме с епически герой, нормално идеализиран, както е в повечето народни епоси.

Съдържанието на "Рамаяна" се състои от почти същите тематични елементи, както това на "Махабхарата". Дворцови интриги прокуждат младите принцове в изгнание, където те прекарват дълги години в мъки, лишения, в битки с диви животни и митични чудовища, докато накрая побеждават и се завръщат триумфално.

Едни тълкуватели виждат в образите на демоните (ракшасите), на мечките и маймуните ехо от далечни възпоминания за туземните жители, с които са се сблъскали нахлуващите арийци. С едни от тях те се съюзявали, с други воювали до изтребването им. Описанията на градовете Кишкиндха и Ланка показват, че културата на завоевателите е била по-ниска от тая на завоюваните.

Други учени тълкуват отвлечането на Сита и борбата на Рама да си я възвърне като вариант на източния мит за умиращия и възкръсващ бог на плодородието. Още повече, че Сита е родена от бразда, както Афродита от морето.

Тълкуванията са много и все повече ще се умножават, като всяка епоха ще влага в тях свое проникание и свой принос. В този сборник ние решихме да представим не санскритската "Рамаяна" на Валмики, а тая на поета от 16-и век Тулси Дас,

писана на хинди. Сред народа тя е много по-популярна. И днес можем да я намерим във всеки дом на Северна Индия. Причината за това не е само нейният достъпен език, а дълбоко демократичната ѝ същност.

Ако "Махабхарата" бе преизпълнена с висши морални и философски идеи, то "Рамаяна" на Тулси Дас не само не ѝ отстъпва, но включва в себе си и достиженията на индийското мислене чак до средните векове на нашата ера. И всичко това при една сложна оркестрация от шест вида стихосложение. За да я чувства народът своя през толкова столетия, явно има някаква дълбока причина. Поетът се е притекъл на помощ на своите сънародници в едно трудно за тях време. Индия е била поробена от мюсюлманството. Мнозина са се отричали от великото културно минало на страната си и са приемали исляма заради изгодите на деня. Тулси Дас чрез силата на поезията уверява съотечествениците си, че макар царят на демоните и на мрака Равън да е покорил всичко движимо и недвижимо, ще дойде синът на слънчевия род Рама и ще избави земята от мъки. Отричайки високия тържествен стил, Тулси Дас се опасява, че ще му се смеят за неговия простонароден език. Но това е по-скоро една традиционна игра на скромност и самоунизяване, за да изпъкне по-ярко величието на изобразяваните герои и явления. Към този прием Тулси Дас често прибегва в поемата. А иначе едва ли би могъл да не съзнава могъществото на своя поетичен гений. Под перото му говоримият език се оказва способен да изобрази най-изящни словесни фигури, да изкаже най-тънки съждения. Пръв поет на средновековна Индия, Тулси Дас е предтеча на духа на нашето време. В неговата "Рамаяна" днешният читател ще намери толкова много интелектуалност и ирония.

Разпаленият му патос фактически не е религиозен, а патриотичен. Патос, рационализъм и хумор са така неповторимо втъкани у него, че поемата кипи от живот. С пълно основание бихме го нарекли хуманист. Той не се интересува и не описва само историята и етиката на едно отминало време, нито пък се ограничава да дири в него ценности, достойни да бъдат наследени от потомците, а иска да проникне и анализира вродените подбуди на дейността и постъпките на човека... Впрочем нито е наша задача, нито наша специалност да правим изчерпателни характеристики в тия няколко страници с познавателно-осведомителен характер. Това всеки читател ще стори сам съобразно своята подготовка и любознателност, прочитайки или препрочитайки тук предложените преводи. При подбирането на откъсите проблемът бе какво да изоставим, а не какво да вземем от двете велики поеми. Една преводна

книга трябваше да дава представа за деветнайсет книги от оригинала, без да бъде христоматия.

Три цели сказания от "Махабхарата" – за Астика, за Шакунтала и за Нал и Дамаянти показват как върви епическият разказ.

При това сказанието за Нал и Дамаянти, което е вмъкнат епизод в оригинала, е една малка проекция на цялото съдържание на епопеята. Подбраните от различни места на епоса морално-философски фрагменти позволяват да се надникне, макар и през малка пролука, в съкровищницата на индийската мисъл от оная епоха.

Заради цялостност включихме книга шеста (Ланка) от "Рамаяна", а не избрани откъси от нея. От останалите части и на тая епопея извлякохме морално-философски фрагменти, но това не ще рече, че не бихме могли да постъпим и по обратния начин.

Ръководехме се от схващането да направим превод, а не адаптация, колкото и второто да изкушава поета. Никакво украшателство, дори където авторът слиза под своите завокувани висоти или ни се струва примитивно наивен. И, обратно – авторовата висота да не се принизява.

Стихът следва размера и схемата на оригинала в максимална близост.

При превода на понятията не се търси универсално значение, а се гледа какво иска да изрази с тях авторът в дадения случай. Например думата дхарма някъде означава закон, другаде дълг, другаде благодат. Сансара – свят, живот, битие. И обратно – ако в санскритски език има седемдесет думи за цветето лотос, при нас то си е все лотос.

Искахме да покажем на читателя не паметник, а да му предоставим книга, която да се чете и – дано дадат боговете – да заживее...

Сати Кумар

Марко Ганчев

МАХАБХАРАТА

ВЕЛИКО СКАЗАНИЕ ЗА ПОТОМЦИТЕ НА БХАРАТА

Превод от санскритски

КРАТКО СЪДЪРЖАНИЕ

В град Хастинапур царува потомъкът на рода Бхарата – цар Панду. Умира, оставяйки петима невръстни сина. Слепият му

брат Дритарашра наследява трона и става настойник на децата му. Дритарашра също има наследници - една дъщеря и сто сина. По името на баща си децата на Панду в поемата се наричат пандави, а децата на Дритарашра, по името на свой пращад - каурави. Растат и се възпитават заедно. Но скоро пандавите започват да превъзхождат кауравите по храброст и военно изкуство. Особено се отличава в стрелбата с лък третият брат - Арджуна.

Постепенно съперничеството прераства във вражда и омраза. Настъпва време престолът да бъде предаден на най-старшия от пандавите - Юдищира. Обаче кауравите не искат така лесно да отстъпят царството. Изпращат петимата братя с майка им на празненство в съседен град, като предварително поръчват на свой слуга да им построи къща от насмолени дървета и растения и при удобен случай да ги изгори живи. Пандавите откриват заговора и се спасяват чрез подземен тунел.

Заживяват в горите като отшелници.

По време на своите странствувания узнават, че цар Друпата устройва сгледа за съпруг на дъщеря си Драупади. Който успее да пусне стрела от един огромен лък, ще стане царски зет. Това не се удава на никого от стеклите се Царе освен на Арджуна. Майката решава Драупади да бъде обща съпруга на петимата братя.

Научавайки, че пандавите са живи и здрави, при това сродени със съседен цар, Дритарашра се помирява с тях и им отстъпва половината царство. Те си построяват нова столица, успешно воюват със съседите и държавата им расте. Расте и завистта на кауравите. Най-старшият от тях - Дурьодан - предлага на най-големия от пандавите - Юдищира, да играят на зарове. Увлечен от хазарта, Юдищира не открива, че го мамат и проиграват цялото царство, братята си и общата съпруга. Пандавите са принудени да отидат в изгнание за цели тринайсет години. Кауравите обещават да им върнат царството, ако прекарат последната година от изгнанието в родината си, без да бъдат познати от никого.

Дванайсет тежки години прекарват пандавите в дълбоките дивни лесове. На тринайсетата стават слуги при цар Бирата. Когато кауравите нападат земите на тоя цар и отвлечат стадата му, петимата братя успешно отблъсват грабителския им набег и предявяват законните си искания за възвръщане на царството. Кауравите се отказват от дадената дума. Войната става неизбежна. Двете страни събират за съюзници едва ли не всички индийски царе.

Великата битка се разразява на Курукшетре - поле, на стотина километра северно от днешния Делхи, и трае осемнайсет дни.

Пандавите побеждават. От войската на кауравите оцеляват само трима воина. Обаче една нощ те се промъкват в лагера на заспалите си противници и започват поголовно клане. Спасяват се само петимата братя. На престола в Хастинапур отново се възкачва най-старшият от пандавите - Юдищира. Неговата войска покорява целия свят. Но петимата братя не виждат щастие в победата, която е била постигната с толкова кръв. Духовно потресени от нечуваните кръвопролития, те се оттеглят доброволно в ново изгнание, тоя път до края на живота си. От свещената планина Меру се преселват направо в рая... Епопеята е разделена на осемнайсет книги, всяка книга - на сказания, а сказанията - на глави. Тук превеждаме изцяло сказанието за Нал и Дамаянти от книга трета, което в оригинала се нарича "Сказание за Нал". Изпуснато е само едно изброяване на множество дървета, които и без това още не са идентифицирани от специалистите. Сказанието за Шакунтала е извлечено от по-голямото "Сказание за произхода" в книга първа. "Сказание за Астика" носи същото заглавие в оригинала (книга първа). Изпускаме някои повторения на основния разказ, както и глави, в които се изброяват имена на змии или на жреци. Делението на песни навсякъде е от нас. Имената и понятията, които се нуждаят от обяснение, се дават в края на книгата по азбучен ред едновременно за двете поеми.

ПРОЛОГ

Джанмеджая каза:

Разказвай ми, мъдрецо, и пей за древна слава. Започнеш ли, певецо, реди, недей престава, защото тая песен душата ми услажда, но жажда не насища, а ражда нова жажда.

Вейшампаян каза:

Добре, ще ти разкажа великата поема, защото, който с дело подобно се наема

и който слуша, влиза във царството на Брама.

Награда по-голяма от тая нийде няма

"Махабхарата" редом със ведите се смята за книга най-достойна за четене и свята.

Човека наставлява - търчейки след полезни неща, да не попадне духът му в тъмни бездни.

Извежда го на пътя, към божа прошка водещ, дори да е извършил убийство на зародиш.

С поуките си тая поема величава душата най-жестоката дори очовечава.

И никой пълководец, жадувайки победи, войските си не може на походи поведе,
преди "Махабхарата" покорно да изслуша. А инак побеждава в морето и на суша.
Богатство тя донася, предпазва от беди, и средство е жена ти момче да ти роди.
Ще трябва да я слуша с усърдие голямо наследникът на трона, а също и жена му.
Разказана отколе, разказва се отново, и бъдните ще слушат премъдрото й слово.
Че който я разказва и слуша я, томува синът се подчинява, слугата му слугува.
На тоя мъж грехът му прощава се изцяло,
па бил извършен с думи, със мисъл или с тяло.
Разказвай или слушай сказанието наше, та болката и даже смъртта не ще те плаши.
Мъдрецът го създаде чрез него да прослави изпълнения с доблест и сила род Пандави.
И както Хималая богата е с елмази, и както океанът на дъното си пази
съкровища от перли, така "Махабхарата" с елмазите на много легенди е богата.
Дори и не изцяло, а част да изредите от нея, благословът достига до дедите.
Мъдрецът Бяс я писа през цели три години, за ден единствен даже не спря да си почине.
Каквото има в тая велика епопея,
и другаде го има. Каквото няма в нея,
приятелю, да знаеш, че никъде го няма. Изслушай я, та равен стани на бога Брама.

СКАЗАНИЕ ЗА АСТИКА

ПЕСЕН ПЪРВА

Раждането на змиите и на техния изтребител - птицата Гаруда.
Сута каза:
В доброто златно време - века на Деваюга живяха две красиви сестри, една от друга
по-прелестни и с форми божествени. Едната наричаше се Кадру, а другата Вината.
На мъдрия Кашапа съпруги бяха двете - светец и врач, по сила другар на боговете.
Веднъж аскетът нещо зарадван бе и весел и каза на жените, че дар им би поднесъл,

какъвто пожелаят. От радост рипна всяка, че вече ще получи това, което чака.

Зарадваната Кадру поиска да добие деца, по сила равни – хиляда сина змии.

Вината пожела си двоица само рожби, но те да превъзхождат по сила и заложи

родените от Кадру. Мъдрецът рече: "Бива." И всяка поклони се, покорна и щастлива.

– Вардете се, та здрави потомци да родите – настави ги аскетът и върна се в горите.

Със две яйца Вината и Кадру със хиляда сдобиха се след време – от своя мъж награда,

Положиха ги в делви усърдните слугини. И мътиха се дълго.

След петстотин години

изскочиха отвътре на Кадру синовете. Яйцата на Вината белееха и двете

без признаци, че нещо от тях ще се излюпи. Засрамена, Вината от яд едното счупи.

Разбра, че още трябва яйцето да се мъти – развит наполовина показва се синът ѝ.

И не синовно – ядно погледна той към нея. За нейната жестока прибързаност прокле я:

– От завист, че сестра ти роди потомци здрави, прибърза, алчна майко, та изрод ме направи.

Какво ти е виновна съперницата? Нека робиня на сестра си да бъдеш ти пет века!

От туй ще те избави синът ти, майко, дето е още неизлюпен. Затуй пази яйцето!

И чакай търпеливо. След петстотин години ще дойде той и всички по сила ще надмине.

Изрече туй и хвъркна в небето. Всяка заран в зори се появява – на слънцето коларин.

След петстотин години, на всички за почуда, от другия зародиш излюпи се Гаруда –

една огромна птица, орлица страховита, и още нестрошила яйцето, глад изпита.

И литна, за да пита божествените сили каква храна за нея са те определили.

ПЕСЕН ВТОРА

Кадру проклина децата си и заробва сестра си.

Сута каза:

Додето се излюпи Гаруда – прокълнатата, – пет века на сестра си робиня бе Вината.

А как попадна в робство, сега ще разберете. По сестрински
все още разхождайки се, двете
красавици видяха към тях да приближава самият кон на Индра,
на име Учешрава,
роден от океана, когато бе разбита водата, за да бликне
напитката амрита.

Попита Кадру: – Сестро, какъв на цвят е този прославен кон,
на който не друг, а бог се вози?

– Разбира се, че бял е – отвърна ѝ веднага Вината и
подхвърли, че в туй се обзалага.

– Добре, на бас тогава – с усмивка злонамерна отвърна ѝ
сестра ѝ. – На коня му е черна
опашката. Облогът такъв да бъде, мила: в робиня се превръща,
която е сгрещила.

Басираха се. В къщи се върнаха тогава и рекоха: – Ще видим
коя от нас е права,

когато станем утре. – Но Кадру своята челяд събра и за да
могат облога да спечелят,

започна да наставя хилядата си сина:

– Спасете ме, че инак ще стана на робиня,

В хиляда черни косми, деца, се превърнете, по бялата опашка
на царя на конете

нощеска полепнете, та утре аз да мога

в робиня да превърна сестра си чрез облога.

Отказаха децата за нейна изненада

и Кадру прокълна ги да найдет смърт на клада:

– Сред жертвения огън на царя Джанмеджая родът ви змийски
нека да си намери края!

Проклятието нейно доту самият Брама и с другите безсмъртни
решиха, че голяма

опасност представляват за хора и за други невинни твари тия
множащи се влечуги.

И одобриха всички на майката словата, изречени от нея по
воля на съдбата.

Понеже вече беше отровното гъмжило човеците и всички животни
застрашило,

на мъдрия Кашапа бог Брама подари способности да може отрова
да цери.

Когато се разсъмна и светъл ден настана, запътиха се двете
сестри към океана

да видят там отблизо какъв е Учешрава на цвят, та да отсъдят
коя била е права.

И ето – необятен бучеше океанът,

от хълмите на вечно вълнение обхванат,

повдиган изотдолу от риби-исполини и китове, които сред

бездните му сини
преследваха да глътнат каквото им попадне, поглъщани самите
от други по-грамадни.
Препълнен с крокодили и всякакви животни, едно от друго дете
по-зли са и страхотни,
ревеше океанът, за хора недостъпен, че бисер и брилянти таи
под своя тътен.
Владетел на реките, вместилище на змии, обител на Варуна, в
недрата му се крие
подземен огън, който ту спада, ту подема и избликва над
вълните, подобно дъх на демон.
Бучеше океанът, връстник на вековете, за смъртните ужасен,
красив за боговете.
Свещен, понеже даде свещената амрита - безсмъртие да вкусва
тоз, който я опита.
Ревеше океанът с рева на всички скрити животни вътре в него,
страшейки ги самите,
че могат след минута да срещнат своята смърт сред бездните
на тоя безкраен водовърт.
От вятъра полкюшван, танцуваше, с игриви движения повдигнал
вълните белогриви
нагоре, сякаш вдига ръцете си - едната и другата след нея,
по такта на свирнята.
Бушуваше и спеше великата грамада, според това - луната
нараства или спада.
Водите му са мътни - глиган сред тях се мята, а всъщност
богът Вишну и търси там земята.
Велик като небето, бучеше океанът - стремяха се в прегръдка
взаимна да се хванат.
И Кадру и Вината над водната стихия политнаха. Наскоро се
спуснаха в ония
места сред океана, където Учешрава, роден от морска пяна,
сред пяна обитава.
Жребецът появи се, от вълнов гребен носен, от горе бял до
долу, и нийде черен костъм.
В опашката му само тъмнееха хиляда напълно черни нишки, за
обща изненада.
Родените от Кадру хиляда сина змии послушали я бяха, та туй
дано измие
греха им и да падне присъдата ѝ строга. Нещастната Вината,
изгубила облога,
робува на сестра си пет века чак, додето излитна най-подире
Гаруда от яйцето.

ПЕСЕН ТРЕТА

Как боговете получиха напитката на безсмъртието – амрита.

Сута каза:

Роди се Учешрава, когато бе разбита водата, за да бликне
напитката амрита –

безсмъртие дарила на всяко божество. Узнайте как добиха
амрита и с какво.

Виши се планината на име Меру, дето златистото си чело
опряла е в небето –

от изгрев да посрещне лъчите полегати
на слънцето и долу при нас да ги препрати.

Тоз, който стъпи горе, безсмъртните ще срещне, гандхарви ще
намери, но не и хора грешни.

Реки я мият бистри, дървесен цвят я кичи и въздухът над нея
ечи от песни птичи.

Събрани боговете от цялото небе седяха на върха ѝ, а той
обсипан бе

от камъни безценни. Мълвяха, че амрита е нужно да добият. Но
как? Това се пита.

Замислени стояха. Бог Вишну – Нараяна, разкри им, че ще
трябва да бият океана.

Ще удрят боговете и демоните яко водите океански и както
върху мляко,
разбивано с бутало, явява се сметана, отгоре ще изплава
напитката мечтана.

Край нея ще получим и пяна лековита. Разбийте океана, ще
имате амрита!

– Да бием океана, но де такваз бухалка, която по размери не
ще изглежда жалка?

– Това е планината, наречена Мандара. Ще трябва да се вдигне
и там да се закара.

Грамадна и висока, красят я върховете, самите украсени от
облачни букети.

Но колкото високо стърчи масивът горен, и толкова дълбоко в
земята вбива корен.

Безсилни боговете, разбирайки, че няма да могат да я
вдигнат, отидоха при Брама

и Вишну да им кажат, че всичко е излишно и трябва помощ
висша. Тогава Брама с Вишну

поръчаха на Шеша – крепител на земята, велик отшелник
змийски, чиято сила свята

позната е, да вдигне планинските грамади. И Шеша за минута
от корена извади

великата Мандара с дърветата, с тревата и с дивите животни.
Доволни, божествата

я вдигнаха на рамо и тръгнаха да бият със нея океана – амрита да добият.

Великият владетел на водните простори не се разсърди, даже любезно отговори, че тая силна болка готов е да изпита, но дял и той да вземе от тяхната амрита.

И цар я-костенурка, връз който закрепена държи се да не рухне огромната вселена, повикаха да бъде със якото си тяло опора, та Мандара да стане на бутало.

Цар Костенур доплува. На плочите му здрави бог Индра планината изправена постави.

Васуки – царя змийски, послужи за вѐже: увиха планината безсмъртните мѐже.

Опашката на змея държаха божествата, а демоните – те пѐк отпред, откъм главата.

И почнаха да теглят: едните, после тия. Вѐртеше се Мандара и правеше пихтия

от водните талази. Из ноздрите на змея изригваше пушилка, кѐлбеше се и в нея

светкавици трещяха, та падаше порой връз демоните морни, припадащи от зной.

А пѐк от планината се кѐсаха цветя – на рой връз боговете изсипваше ги тя.

Трещеше надалече такѐв грѐмовен екот, какѐвто от небето не чувал е човекѐт.

Под тоя бич гигантски, над бездната зашибал, намериха милиони животни своята гибел –

от сферата надводна, от сферата подводна и дето обитават самата преизподня.

А горе в планината удари камѐк в камѐк, дѐрво в дѐрво удари и лумна синкав пламѐк,

и слонове и птици започна Да обгаря, и лѐвовe, и всички, живеещи в Мандара.

Видя пожара Индра и с буен дѐжд обля го. Животните избави и стори друго благо:

когато се изсипа, дѐждѐт извлече сока на билки и дѐрвета. И рукна по посока

на океана, дето при лудото вѐртене

се смеси и разбѐрка с водите му солени,

превѐрнали се вече отгоре на каймак. Обаче от амрита ни помен, нито знак.

Тогава боговете отидоха при Брама:

– До смѐрт се уморихме, амрита още няма.

И рече Брама: – Вишну, придай им още сили, защото

прекратяват, преди да са добили
безсмъртната напитка. И рече Вишну: - Бива! И всеки бог
усети, че сили пак добива.
Заудряха отново по млечните води. Тогаз от океана Луната се
роди.
Сияеше с отблясък спокоен и приятен ликът ѝ ясен, както
лицето на приятел.
Разбивана неспирно, водата млечносиня
роди Лакшми - по хубост най-първата богиня.
След нея от каймака и пяната изплава жребецът на жребците,
на име Учешрава.
Просветна дълбината, от ярък лъч пробита, и камъкът Костуба,
направен от амрита,
сияен и безценен, изплава и застана
да виси на гърдите на Вишну-Нараяна.
Накрая в лик човешки от кипналата бездна и богът Данвантари
- лечителят - излезна.
Държеше бяла делва, напълнена с амрита, безсмъртната
напитка, след дълъг труд добита.
Към делвата тогава затича се безброя
на демоните с алчна гълчава: - Тя е моя!
Всевиждащият Вишну завчас ги укроти: в жена превъплъти се с
пленителни черти
и демоните алчни смириха се веднага
и върнаха ѝ кротко съда с безценна влага.

ПЕСЕН ЧЕТВЪРТА

Битката на боговете и демоните заради напитката на
безсмъртието.

Сута каза:

С движения изящни девойката красива започна равномерно
амрита да разлива
на всеки бог, но капка от нея не отля на демоните. Страшно
от туй ги заболя.
И грабнаха доспехи, надали зов за битка. Уплашен, Вишну
вдигна безценната напитка
и хукна да я скрие. Край него се стълпиха смутени боговете и
бързо я изпиха.
Когато боговете стълписаха се плахо,
един коварен демон - наричаха го Раху -
прие лика на господ и в групата нахълта, Но Слънцето с
Луната видяха го, че гълта
амрита и додето живителната течност
бе в гърлото му още, лишиха го от вечност.

Бог Вишну с диска огнен отрязва му главата и тя като се свлече, разтърси трите свята.

Превърна се в планета и в орбити враждебни край Слънцето с Луната върти се и ги дебне -

до днеска по небето така се преобръща, че двете поотделно и заедно поглъща.

След туй край океана се сбиха двата стана: велико и ужасно побоище настана.

Посипаха се пики, трещяха боздугани. Могъщи, боговете напиреха, ругани

от демонската паплач. Отхвъркваха далеч главите, покосени от диск или от меч,

и шлемовете златни, все още върху тях, топяха се от зноя на боя долу в прах.

Вишаха се грамади от демони убити - така се червенеят по залез планините.

Додето във телата желязото се влива, разрязваше небето гълчавата им дива:

- Коли, нападай, бягай! В гърба мушни го скришно! И всичко туй, додето яви се богът Вишну.

Помисли, че е време да грабне вече диска. И щом помисли само, неказал, че го иска,

въртейки се, свистейки, на пръста му застана блестящ и остър, дискът на име Сударшана,

излят от огън сякаш, когото вража сила във бой не е възпряла или пък отразила.

Оръжието хванал, бог Вишну заработи със яките си мускули, подобни на зобоци.

Запращаше неспирно към вражеската рат страшилището, дето събаря даже град,

и то, пламтейки, с огън олизваше тълпите от демони. Над тия, които са убити,

Поспирваше За Малко, препило кръв мъртворешка, и почваше отново зловеща въртележка.

Но демоните живи не знаеха уплаха. Жадуващи победа, в небето се добраха.

Оттам връз боговете замятаха скали, трещейки като облак, когато град вали.

И зъбери гигантски с дървета върху тях се свличаха, вселили у боговете страх.

От падащите мъртви, от падащите живи тресеше се земята с гори, с полета, с ниви.

Тогава богът Вишну прибегна към стрелите, чиито остриета със злато са покрити.

Изстреля ги. Засенчи небесните предели, дробейки канарите,

преди да са успели
земята да достигнат. И диска Сударшана запрати Вишну горе.
Тогава в океана
се скри и под земята войската нечестива. Разбита, там и
днеска все още се укрива.
Божественото войнство след битката откара на старото ѝ място
грамадата Мандара.
И връчиха на Вишну напитката амрита - в чертога му да бъде
от демоните скрита.

ПЕСЕН ПЕТА

Възхвала на Гаруда от боговете.

Сута каза:

Орлицата Гаруда, яйцето си разбила без майчина намеса,
политна огнекрила
нагоре към небето. И тамошните твари уплашени, че тоя пожар
ще ги обжари,
изтичаха при Агни. Замолиха се: - Боже на огъня, смали се,
че пламъкът ти може
на пепел да ни стори. Растящото ти тяло крила от жар и жупел
над нас е разпростряло.
- Грешите - рече Агни. - От страх и от възбуда не виждате,
че туй е могъщият Гаруда,
когото за спасител Вината е родила,
на змиите противник и мой другар по сила.
Безсмъртните тогава отдадоха прослава на птицата, каквато по
право заслужава:
- О птицо, бог-владелец на птиците крилати, на слънцето си
равна. Съдбата те изпрати
защита да ни бъдеш. Духът ти не познава печал и устоява на
хула и прослава.
О птицо, ти си Индра. И Брама си, и Шива, и всичко, дето иде
и дето си отива.
С очи на жрец и господ от висината своя движението гледаш, а
също и покоя.
Гаруда, ти си трайност, Гаруда, ти си вечност, Гаруда, ти си
още самата бързотечност.
В нечакана минута гневът ти разрушава света и го захвърля
сред бездна от жарава.
Гаруда, о причинност, о следствие - Гаруда, о полет и
верига, о волност и принуда.
Не е успял и няма светът да те надвие. О птицо, за защита на
теб се молим ние.
Изслушвайки ги, тая орлица огнекрила от тяхната възхвала

получи още сила.

ПЕСЕН ШЕСТА

Гаруда решава да открадне амритата.

Сута каза:

Гаруда се понесе над водната пустиня – към майка си Вината, която бе робиня на Кадру. И видя я, че тя в поклони пада, очаквайки сестра й какво ще заповяда.

И Кадру рече тъй, че Гаруда да я слуша:

– О мила, в океана, на чуден кът от суша живеят много змии. Нали съм майка тяхна, на гости занеси ме.
– И тя сестра си яхна.

Понесе я Вината с усилия големи. Поръча на Гаруда той змиите да вземе.

Издигна се Гаруда и слънцето зажари върху гърба му тия студенокръвни твари.

Изпаднаха от зноя в безчувствие. Тогава от страх въздаде Кадру на Индра бог прослава:

– О бог на боговете, съпруг хилядоок на прелестната Шачи, стани сега поток – живителната влага на струите ти хладни по спечената кожа на змиите да падне.

Ти можеш да приемеш какъвто искаш облик, но мъдрите ти викат "възвишеният облак".

О Индра, ти си влага, гасяща всяка жажда. О Индра, ти си огън, но огънят се ражда от мълни дъждовни. И океан си ти. И слънце си, което негаснещо блести.

Ти жертвите приемаш, които ти въздава светът за своето благо. О, Индра, ти си слава.

Затуй в самите веи за теб похвални песни и химни са редени, властителю небесни.

Изслуша Индра тая прочувствена възхвала и с облаци потули небето като хала.

Един заблъска други, а трети пък захлипа. Порой върху земята огромен се изсипа.

Дори и в небесата такъв потоп настана, че те се разиграха подобно океана.

И змиите, щастливи от тая милост божа, поглъщаха отново живот с уста и кожа.

Пристигна с тях Гаруда на остров чуден, дивен, звънящ от птичи песни, от цветен дъжд обливан, осеян от басейни, редувани с ливади. Сандалови дървета над

лотосови вади
целуваха небето. Градина райска. В нея влечугите играха,
додето им додея.
И рекоха: - Гаруда, я другаде носи ни. Ти виждаш надалече от
небесата сини -
навярно има нейде дори по-хубав кът, където само бистри
потоци да текат.
Замисли се Гаруда и майка си тогава помоли: - Обясни ми,
какво ме задължава
прищевките да слушам и всякакви услуги да върша, щом поискат
проклетите влечуги?
- Сестра ми ме направи робиня чрез измама - отвърна му
Вината. Потъна в скръб голяма
Гаруда и отиде при змиите. Замоли:
- О, вий, дългоезични, кажете ми, какво ли
от мене бихте взели, та мама да успее от робство да избавя,
и себе си край нея?
Не чакаха Гаруда повторно да ги пита, отвърнаха му: - Дай ни
напитката амрита!
Гаруда се сбогува със майка си Вината. Макар и убедена
Вината в здравината
на неговите мишци, изрече нежно тази благословия: - Нека бог
Вятър да опази
крилете ти, о сине. Бог Огън пък - главата. А Месецът -
гърба ти. А Слънцето - снагата.
А аз пък ще те чакам с надежда, сине мил, успешно да
изпълниш, каквото си решил.
Изслуша я Гаруда синовно, след което по-бързо и от мисъл
политна към небето.

ПЕСЕН СЕДМА

Боговете се подготвят за битка с Гаруда.

Сута каза:

Тогава на небето сред божите чертози явиха се поличби,
вещаещи угрози.
На жезъла на Индра - прославения, дето светкавиците пали,
помръкна острието.
За страх и за почуда се случваше по пладне звезда на
небосвода да лумне и да падне.
Не беше рядка гледка сред общата тревога оръжие за битка да
вдига бог на бога.
Такова нещо - своите да удрияш като вражи, не стана през
войната със демоните даже.
Бог Индра към земята не прати дъжд, а кръв. Небето грее

синьо, а трясва гръм такъв,
какъвто не издава дори и буря лете. Слана попари всички
венци на боговете.
Вихрушка извъртя се, отворед праха подгони и почна да го сипе
по божите корони.
С короните помръкна, с венците им повяхна осанката и даже
самата слава тяхна.
Попита Индра своя наставник Брихаспати:
- Защо и кой в небето нещастие допрати?
Не виждам вража сила да иде, а пък гледам, че бедствия
обсипват чертозите ни вредом.
- Ти сам ги предизвика, когато подигра се, безгрижно
лекомислен, с пигмеите-монаси.
Задава се бедата, от миг на миг по-близка: орлицата Гаруда,
способна както иска
вида си да променя, пристига да ни вземе амритата и ние не
можем да я спрем.
Смутен тогава Индра намери боговете, оставени на стража, и
каза им: - Пазете
Гаруда да не вземе напитката насила. А неговата сила да
знаете, че смила
каквото се изпречи. - И всеки воин с ловка ръка започна
мигом за битка подготовка.
Облякоха се в брони от злато изковани. Метален кръг се
склучи - напитката да брани,
начело с Индра. Всеки нарамил беше пика или пък меч
размахал, от който огън блика.
Просветваха секири, стърчаха боздугани, по силата и ръста на
воина подбрани.
Войска такава нийде не може да се срещне: съставена изцяло
от воини безгрешни.
Решителни стояха, за битката готови. Лицата им пламтяха,
подобно на огънове.
И цялото им войнство, от слънцето огряно, блестеше, сякаш
беше от общ метал изляно.

ПЕСЕН ОСМА

Грехът на Индра към отшелниците-пигмеи.

Шонак каза:

Какво е сбъркал Индра? Каква му е вината, та тръпне пред
Гаруда, родена от Вината?

Защо такава силна уплаха го обхвана? Кажи ми, щом го има
разказано в Пурана.

Сута каза:

Описва се в Пурана простъпката на бога. Сега ще ти я кажа накратко, както мога.

Жадуваше Кашапа за рожба. Затова запали жертвен огън и тръгна за дърва.

Помагаха му всички край огъня да шета: пустинниците святи, монасите-джуджета,

и даже Индра вдигна на своите рамена вързоп дърва с размери на цяла планина.

Не му тежеше никак, вървеше с лека стъпка, та дребните монаси без малко с крак не стъпка.

Големи като палец, те бяха и постали – на пост и на молитва живота си отдали.

Към огъня понесли единствено листо, с голямата си тежест измъчваше ги то,

защото бяха влезли във кален отпечатък от кравешко копито, не можейки оттатък

да минат. Индра прихна и почна да се смее, прекрачвайки отгоре над жалките пигмеи.

Но тая гордост – рожба на сляпата му сила – дотолкова дълбоко ги беше разгневила,

че нещо предприеха, което разтревожи всесилния властител и повелител божи.

Над жертвения огън възливайки масла, в молитвите си всяко джудженце възжела:

– За мъст над бога Индра съдбата тъй да стори, че по-могъщ от него да дойде Индра втори.

Да има страшен образ, да може да го сменя. Да може да се движи по цялата вселена

по-бързо и от мисъл. И още тоя ден

чрез наште святи химни да бъде той роден.

Уплашеният Индра помоли за защита Кашапа и светецът пигмеите попита

дали са произнесли такваз благословия.

– Да бъде както кажеш – отвърнаха ония.

Кашапа им задума: – Най-мъдри на земята, бог Индра е създаден да властва в трите свята

по заповед на Брама. Недейте иска втори, че значи туй на Брама властта да се оспори.

Но тъй като сте святи самите и не бива изречената дума от вас да е лъжлива,

ще има втори Индра, и с по-голяма сила, но той да бъде птица-орлица огнекрила.

Смилете се над Индра, о праведници святи, самият той да моля за милост ме изпрати.

Отвърнаха: – Молитви за втори властелин отправяхме, а ти пък

се молеше за син.

И нека да се сбъднат чрез твоя син и двете молитви - той да бъде дори от боговете

по-силен. - И тогава, изкъпана, жената на мъдрия Кашапа - богинята Вината,

до него приближи се в най-подходящо време, когато у жените пониква плод от семе.

И каза ѝ Кашапа: - Ще бъдеш ти честита. Ще имаш двама сина. Светът ще ги почита.

Внимателно носи ги: единият от наште потомци ще се слави сред тварите летящи

тъй както богът Индра в селенията божи. И птичия си образ да сменя той ще може.

На Индра каза: - Моите потомци ще изпратя при тебе да ти бъдат помощници и братя.

Не ще изтръгне никой на твоята власт юздите. А ти недей обижда с надменност мъдреците,

защото притежават оръжието слово,

а словото наказва от всичко най-сурово.

Замина богът Индра спокоен към небето, че първото му място остава неотнето.

Вината с двама сина сдоби се, от които единият остана със тяло неразвито -

на слънцето предвестник, в зори се появява А другият -

Гаруда. За неговата слава

сега ще ти разкажа, потомъко на Бригу Изслушай ме, а после на други разкажи го.

ПЕСЕН ДЕВЕТА

Битката на Гаруда с боговете.

Суता каза:

Събраната от Индра войска великолепна, съгледала Гаруда, уплашена потрепна.

И воините даже заудряха в заблуда по своите другари, а не върху Гаруда.

Метяха ги крилата, разкъсваше ги клонът. От ноктите прегърнат, от клюна му целунат,

загиваше веднага тоз, който се противи. Да може да разпръсне останалите живи,

Гаруда като вятър крилете си размята

и вдигна прах, та с него затули трите свята.

В мъгла потъна всичко и божата армада не можеше да вижда врага и да напада.

Бог Индра заповяда и в миг вихрушка бурна, изпратена от бога

на вятъра, се втурна
и облака разпръсна. Връз птицата от всяка посока боговете се
втурнаха в атака.
Притисната натясно, тя писъци нададе, напомнящи за екот от
облачни грамади.
Самата като облак се вдигна над главите на воините божи,
които страховити
захвърляха отдолу към нея боздугани
и дискове, със форма на слънце изковани.
Гаруда не потрепна, посрещайки пороя от копия и пики, а с
ноктите и своя
всесилен клюн громеше и гонеше врага си подобно облак, който
не дъжд, а кърви ръси.
Небесната армада напълно бе разбита. Гаруда се отправи към
делвата с амрита.
Но там пламтеше огън. Раздухваха го хали. Самото слънце
сякаш от него се подпали.
Стъписан пред пожара, тогава царят-птица, комуто са дарени
крила за колесница,
отвори многобройни уста по своето тяло,*1 изпи реките земни.
В небето запламтяло
водата им изсипа и огънят угасна. Тогава тази птица грамадна
и ужасна
смали се в златна птичка - да влезе във онази потайна
клетка, дето амритата се пази.
*1 В оригинала: на деветдесет места по деветдесет уста.

ПЕСЕН ДЕСЕТА

Гаруда се завръща при змиите с амрита.

Сута каза:

Промуши се Гаруда до мястото с амрита тъй както в океана
пенлив поток връхлита,
тъй както лъч небесен в отворстие се стрелва. Но беше
недостъпна жадуваната делва.
Пред нея се въртеше огромен кръг с ножове, които бяха остро
натоварени - готови
на късове да срежат по-бързо от бръснари тоз, който се опита
оттатък да прекрачи.
Сред спиците Гаруда намери цепнатина, смали си още малко
размерите и мина.
Оттатък колелото стояха двойка кобри
на стража, без да мигнат с очите си злокобни.
На всяка из устата кълба от огън бликат, сред огъня
проблясва светкавица - езикът.

Погледне ли те само коя да е от тях,
на пепел те превръща. Затуй засипа с прах
очите им Гаруда и хищниците слепи додето да прогледнат,
телата им разцепи.

Стремително се втурна, амритата открадна, събори колелото и
литна - пак грамадна,
блестяща като слънце, отнасяща амрита на змиите, обаче сама
не я опита.

Гаруда среща Вишну, летейки по небето. Всевишният властител
доволен бе, задето
Гаруда не изгълта амритата веднага - макар и похитител,
изгода в туй не влага.

- Поискай дар от мене - му рече Нараяна. Гаруда каза: -
Искам над тебе да застана.

Безсмъртен нека бъда и вечно млад, но тия неща да ги получа,
амрита без да пия.

А ти какво желаеш? - И Вишну тая птица избра си да го вози
наместо колесница.

Лика ѝ нарисува бог Вишну-Нараяна
на своя флаг и рече: - Над мене ти застана.

Тogaва богът Индра, обхванат от полуда след сторената
кражба, настигайки Гаруда,
гърмящия си жезъл връз птицата стовари. Засмя се само царят
на хвъркащите твари:

- Мъдреца аз почитам, от костите на който, властителю
небесен, направено е твойто
оръжие гръмливо, но моите пера
за него са преграда. - Всевишният разбра,
че тук се крие сила, каквато втора няма, и каза: - Птицо,
нека другари бъдем двама.

Кажи ми, покажи ми каква е твойта сила. Гаруда рече: - Инак
не бих се съгласила,
защото не подхожда дори и на герои самички да говорят за
подвизите свои,
но щом си ми приятел и питаш за добро, узнай, че мога даже с
единствено перо
земята да повдигна, а също трите свята, и тебе с твой жезъл,
о бог на божествата.

И мога да ви нося, летейки из простора, където си поискам,
не сещайки умора.

- Признавам твойта сила - отвърна Индра. - Нека приятели да
бъдем от тоя ден довека.

Но щом не ти е нужна амритата, върни я, че станат ли
безсмъртни творения ония
влечуги, то тежко ни. - Не мога да я дам - отвърна му

Гаруда. - Но ти вземи я сам,
когато им я връча, преди да са отпили от нея и добили
безсмъртие и сили.
- Добре - отвърна Индра. - Сега кажи в отплата какво да те
дарувам, тъй както брат на брата.
Гаруда си припомни тогава за вината на змиите, които от
майка му Вината
направиха робиня, и каза: - Нямам други молби, предай ми
само дара да ям влечуги.
Бог Индра съгласи се и птицата узна какво ще трябва вече да
дири за храна.
Отлитна и намери на Кадру синовете:
- Донесох ви амрита, сега се изкъпете,
а после се напийте, щом искате, до гуша. Съсъда ще оставя
върху тревата куша.
Получихте каквато желяхте отплата, от днеска си възвръща
Вината свободата.
Безчислената паплач на радостните змии отиде да се моли.
Додето се измие
и свърши както трябва постъпките обрядни, бог Индра бе
сполучил съсъда да открадне.
Влечугите, разбрали, че сигур божествата наказват ги за
нещо, заблизаха тревата,
където бе стояла съдината с амрита,
с надеждата да лизнат поне по капка скрита.
Тревата беше остра и змиите я триха така с езици алчни, че
чак ги раздвоиха.
И днеска са такива. А кушата се счита растение свещено след
допира с амрита.
А птицата Гаруда се радва на прослава и с майка си Вината в
гората обитава,
където непрестанно влечугите избива за радост и утеха на
майката щастлива.

ПЕСЕН ЕДИНАЙСЕТА

Как змията отшелник Шеша стана крепител на земята.

Шонак каза:

За змийското потомство, от Кадру прокълнато, изслушах,
разказвачо. Но питам те, когато
научиха, че висне проклятие зловещо да бъдат изгорени, не
сториха ли нещо?

Сута каза:

Отшелник стана Шеша и постеше за божа угода, сякаш беше без
тяло - само кожа.

Влечугите напуснал, изникваше навред по сборищата святи,
достойни за аскет.

Ядеше само въздух, живееше в хралупи, готов чрез още мъки
блаженство да изкупи.

Усърдния пустинник съгледа богът Брама и каза му: - О Шеша,
суровост тъй голяма,
макар и да е свята, обижда съществата. Кажи какво отдавна
тежи ти на душата.

Покаяникът Шеша отвърна тъй на бога:

- О боже, моите братя са грешни и не мога
да гледам как открито безсилният, под иго, на силния се
кланя, а тайно клевети го.

Убивам свойто тяло - когато го напусна, да нямам нищо общо
със тая паплач гнусна.

Отвърна Брама: - Зная, че змийското потомство прославя се
начесто със свойто вероломство.

От майка прокълнати, над вас опасност тегне, но знай, че
всички змии тя няма да засегне.

За тях не се измъчвай. Кажи каква награда от мене ще
поискаш, че с право ти се пада
отплата, о светецо, с добри дела погълнат. Желанията твои от
мен ще се изпълнят.

Отвърна Шеша: - Тъкмо това ми е награда: далеч от злите,
диря за своя дух отрада.

Владетелят на всички творения възпря го:

- О Шеша, ти си длъжен да сториш общо благо.

Нареждам ти: поддържай с главата си земята, защото
нестабилна подрипва и се мята

с гори, с полета, с къщи, с морета, с океани. Подпри я -
неподвижно на място да застане.

- Да бъде тъй, о Брама, баща на съществата. Приемам. Постави
ми земята на главата.

- Вмъкни се ти под нея - бог Брама отговори. - Отверстие
земята сама ще ти отвори.

И слезе под земята крепителката-змия. И права оттогава с
главата си крепи я.

Застана неподвижна земята ни - богиня, изправена сред морска
синееща пустиня.

ПЕСЕН ДВАНАЙСЕТА

Нова опасност надвисва над змиите.

Приключенията на Утанка. Кражбата на обещите.

Утанка уговаря цар Джанмеджая да изстреби змийския род.

Шонак каза:

Научих много нещо, мъдрецо, но не зная влечугите защо е
преследвал Джанмеджая,
тоз тигър сред царете, та искал е дори
на жертвен огън всички до крак да изгори?
Сута каза:

Търпение се иска. Поемата велика
до подвига ще стигне, извършен от Астика.
Но слушай постепенно, глава подир глава, какво и как се
случи и где преди това.
Животът благонравен и мъдрата беседа прославиха по всички
земи брамина Веда.
Живееха в дома му троица ученика. Веднъж на път потегли
мъдрецът и повика
Утанка - най-добрия, и дълго го наставя домашните да гледа и
всичко да доставя.
С усърдие Утанка и с преданост присъща се грижеше за всичко
в учителската къща,
Но сбраха се жените от къщата и взеха за него да намекуват,
че искала утеха
самотната съпруга. Най-подходящо време било за госпожата
сега да вземе семе.
Отвърна той: - Не мога да сторя туй, непитал дали ми
разрешава премъдрият учител.
Мъдрецът се завърна и както се полага, за всичко се научи от
хората веднага.
Утанка той прегърна и тъй му рече: - Сине, достойно си ми
служил през толкова години.
В отплата, ученико, аз пускам те оттука да тръгнеш по земята
към своята сполука.
- И аз да дам в отплата, мъдрецо, позволи ми, голямата си
обич и таксите дължими.
По образа премъдър премина тъмна сянка:
- Не искам да ми плащаш, а още стой, Утанка.
Послуша го Утанка и ден и друг остана, но караше да дирят на
таксите замяна -
подарък или нещо за къщата да стори. Дотегна на мъдреца и
той му отговори:
- Отивай при жена ми и питай я, младеж, Каквото тя заръча,
това ще донесеш.
Жената на мъдреца, когато го изслуша, отвърна: - Ученико,
иди при цар Пауша.
Опитай се от него да вземеш обещите, безценните, с които
царицата се кити.
И връщай се обратно, че тук след четири дена ще има празник.
Искам да бъда украсена

със тях и да завижда край мене който мине, особено жените на другите брамини.

На път пое Утанка. Съгледа той с уплаха - огромен бик на пътя, огромен мъж го яха.

Ездачът се обърна към него с гръмък вик:

- Утанка, я опитай тора на моя бик.

Утанка се отказа. Кому храна такава се нрави. Оня вика: - Изяж го без забава.

Не ти желая злото, да знаеш, момко млади - учителят ти също на времето го яде.

Тогаз момчето хапна и пийна от това, което бе излишно за бичите черва.

Потегли пак и скоро намери се пред трона на цар Пауша - воин, защитник на закона.

Приветства го и рече: - Освен с благословия, с молба пред тебе падам, о царю, изпълни я.

Отвърна цар Пауша: - Наслада няма друга по-хубава - да сториш на свят човек услуга.

Каква ти е молбата, кажи, човече святи?

- Предай ми обещите, украса на жена ти.

Тях иска вместо такса учителят ми Веда. Учуден цар Пауша послушника изгледа:

- Царицата попитай във нейните покои, тя може да изпълни желанията твои.

Отиде там Утанка, но стоята голяма напразно заоглежда - царицата я няма.

Завърна се и рече: - За цар и храбър воин измамата, Пауша, е белег недостоен.

Покоите са празни. - Спомни си, момко мил - Пауша го попита, - дали си се умил.

Нечистият не може царицата да види, а не че някой иска сега да те обиди.

От вяроност не желае жена ми да се мерне пред хората, по външност или по мисли скверни.

Припомни си Утанка и нищо не укри:

- След ядене по пътя се мих надве-натри.

- Видя ли, млади момко. Законите забрави - не бива да се мием вървейки или прави.

Засрами се Утанка, поука той си взе: с лице към изток седна, изми ръце, нозе.

С вода беззвучна после грижливо се изкъпа, в приятната й влага потъвайки до пъпа.

Три пъти пийна. Дважди лицето си изтри. В покоите тогава царицата откри.

Когато го съгледа, изправи се честита:

- Какво за теб да сторя? - любезно го попита.

- Свали си обещите. За тях пристигнах тука. Учителят ги иска в отплата за наука.

Царицата си рече, че тоя момък строен изглежда по обноси за всеки дар достоен.

Доволна обещите свали си, но преди момчето да ги вземе, тя го предупреди:

- Към тях стреми се царят на змиите Такшака. Внимателно носи ги, че инак зло те чака.

- Такшака, господарко, не може ме надви - отвърна ѝ Утанка и тръгна да върви.

Забърза да зарадва съпругата на Веда. По пътя си внезапно един монах съгледа,

Ту виждаше го ясно, ту в някаква мъглява и призрачна осанка, която се стопява.

Когато чу наблизко вода да блика свежа, остави обещите на камъче младежа

и почна да се мие, решил да не повтаря немарата, която изложи го пред царя.

А скитникът това и очакваше - веднага отмъкна обещите и втурна се да бяга.

Утанка беше пъргав и с няколко подскока се метна връз крадеца наблизко до потока.

Но оня се превърна в ръцете му на змия и шмугна се в земята - иди, че улови я.

Пред зейналата дупка, погълнала злодея, Утанка не застана, а скочи вътре в нея.

Защото тая змия не беше като всяка - а царят повелител на змиите - Такшака.

Преследвайки го долу в подземните недра, послушникът Утанка пред две тъкачки спря.

Тъчаха те, вгълбени над работата своя, и черни нишки с бели редуваха в разбоя.

Зад тях пък шест момчета въртяха колело, разбирайки без грешка кому е ред дошло.

Видя и конник едър - осанката му цяла сияеше. Утанка въздаде им възхвала:

Хвала ви, шест момчета, безспир кръга въртящи с дванайсет спици. Ничком покланям се пред ваште старания. Тъкачки, хвала ви, че тъчете на хората съдбите, а и на световете.

Хвала на тоз владетел с осанка величава, че правдата сред много лъжи той отличава,

и не на колесница, ами на кон се мята - синът на океана, властител в трите свята!

Мъжът му рече: - Момко, възхвалата ме трогна. Кажи, с какво желаш пък аз да ти помогна?

- Над змиите да властвам! Такшака да догоня!

- Добре. Духни тогава през задника на коня.

Момчето го послуша. Веднага щом задуха, от ноздрите, устата, ушите и търбуха

на коня лумна огън и тъмен дим заплава, та всеки кът опуши на змийската държава.

Уплаши се Такшака в бърлогата си доле. Излезе с обещите, - Вземи си ги - замоли.

Макар че ги получи, постърна огорчен Утанка, щом се сети, че празничният ден

е днеска, а до къщи е толкова далече.

- На моя кон метни се - великият му рече.

И само след минута намери се Утанка в учителската къща.

Нещастната стопанка

пред свойто огледало изкъпана седеше, за празнична разходка косата си да реше.

Но де ги обещите? Към бедното момче проклятие понечи от яд да изрече.

Но ето че го зърна да иде с обещите на царската съпруга.

Самите те. Самите!

Пое ги госпожата. - Едва не те проклех. Но щастие си имал.

Желая ти успех.

- Добре дошъл, Утанка - учителят му рече.

- Защо се тъй забави? - Такшака ми попречи.

Побягна с обещите във змийската държава. Подгоних го.

Съгледах тъкачки две тогава.

Кои са те, вглъбени над работата своя и черни нишки с бели редуващи в разбоя?

Видях и шест момчета, въртящи колело с дванайсет спици. Туй пък какво ще е било?

Учителю премъдри, кажи ми кой е оня огромен мъж, комуто грамаден бе и коня?

И кой е този, който ми викна с гръмък вик: "Утанка, я опитай тора на моя бик.

Не ти желая злото, да знаеш, момко млади - учителят ти също на времето го яде".

Послушах го. Очаквам умението твое - мъдрецо, разтълкувай поред кое какво е.

- Добре. Узнай кои са тъкачките в разбоя: движението - тая, оная пък - покоя.

Творението - тая, оная пък - законът, та белите им нишки и черните се гонят.

Момчетата - това са сезоните, шестте. А всяка спица - месец.

Дванадесет са те.

А пък мъжът е Индра. Бог Индра бе и оня върху бика на пътя.
Бикът, а също коня
е слонът Айравата - на слоновете цар, когото Индра яха -
всесветски господар.

Торът му е амрита - безсмъртие дарява, затуй те върна читав
от змийската държава.

Приятел ми е Индра и силата му свята била ти е закрила.

Поемай по земята,
младежо, обходи я от края чак до края и щастие да найдеш и
радост ти желая.

И пак пое Утанка на път, решил на всяка цена да отмъщава
жестоко на Такшака.

Пристигна в Хастинапур, където Джанмеджая царуваше, и рече:
- Властителю, желая

все тъй да побеждаваш в сраженията смело,
но ти край тях забравяш да свършиш друго дело,
по-важно и голямо, каквото подобава,
о първи сред царете, на царската ти слава.

- Народа си съм бранил в труда да е спокоен, и воинската
каста - с дълга на първи воин.

Но щом е нужно, сине, да сторя нещо ново, готов съм да
изслушам премъдрото ти слово.

- Ти трябва да изпълниш, о царю, дълг синовен. Баща ти от
Такшака злодейски бе отровен.

Пресветлият владетел, невинно чист без друго, когато го
ухапа проклетото влечуго,
на късове сдроби се, тъй както се сдробява от гръм ударен
дънер сред някоя дъбрава.

Такшака го извърши, че дивата му сила с неимоверна гордост
го беше упоила.

Дошло е време вече, о царю Джанмеджая.

да палнеш огън жертвен и там да хвърлиш тая
отровна стган пълзяща и царя й Такшака - възмездие синовно
баща ти да дочака.

А и на мен услуга ще сториш ти, че тази гадина продължава
жестоко да ме мрази
и сума пречки стори, за да не дам награда на моя поучител,
каквато му се пада.

Възпламна Джанмеджая тогаз от ярост дива, тъй както жертвен
огън, когато се налива
топено масло в него. Съветниците свика и всичко за баща си
узна от ученика.

. ПЕСЕН ТРИНАЙСЕТА

Разказ за това как е загинал бащата на Джанмеджая цар

Парикшит.

Сута каза:-

Потомъкът на Панду, добрият Парикшит, достоен за рода си по дело и по вид,
на дядо си се метна - ламтеше да ловува. Излезе ли в гората,
тежко-горко томува,
в когото се прицели такъв стрелец небивал, било то антилопа,
глиган или пък бивол.

Улучи антилопа веднаж и с лък на кръста заброди да я дири
нашир и дълж из гъста
гора, тъй както Шива, пронизал лопатар за жертвения огън
пред божия олтар.

За първи път се случи на царя Парикшит ловът да се изплъзне
така недоубит.

И тоя знак бе лошо знамение, което показваше, че скоро ще
иде на небето.

Преследвайки лова си, потънал в пот и прах, попадна на
краварник и там видя монах -
отшелник беден, който се хранеше със пяна, на сучещи телета
по бърните събрана.

Измъчен, морен, гладен, докосвайки с лъка си отшелника,
задума ловецът думи къси:

- Брамине, аз съм царят. Улучих антилопа. Не си ли я
сгледал или пък чул да тропа?

Отшелникът обаче не щя да се обърне, събирайки си пяна по
телешките бърни -

такъв му бе обетът, отдаден с клетва богу: мълчание да пази,
и пазеше го строго.

Но царят се ядоса. Повдигна мъртва змия, на старческото рамо
с лъка си закрепил я.

А старецът - ни дума. Ни лоша, ни добра. Засрамен тръгна
царят към гъстата гора.

За столицата своя потегли с крачки бавни. Отшелникът стоеше
на място, без да шавне.

Синът на тоз отшелник се казваше Шрингин. Живееше момчето в
дома на друг брамин -
наставник негов мъдър. И както всяка рожба, минаваше понявга
баща си да спохожда.

И днес така направи, но срещна свой връстник на име Криша,
който веднага скочи с вик

и смях към него: - Слушай, достойни ми Шрингине, проклетата
ти гордост ще трябва да загине.

С баща си все се пъчиш и с неговата слава, но днеска мъртва
змия врата му увенчава.

Когато ний, децата на другите брамини, говорим, ти ще пазиш

мълчание, Шрингине.

Защото сме достойни. А ти кажи какво си, щом гледаш
мълчаливо баща ти труп да носи.

Макар че по характер момчето беше благо, гневеше се понявга.
И тука овладя го

велика ярост. Викна: - Кажи ми всичко, Криша Каква е тая
змия? - Сега ще ти опиша.

И Криша му разказа историята срамна Изслуша го момчето, от
гняв и болка пламна.

ПЕСЕН ЧЕТИРИНАЙСЕТА

Продължение на разказа. Юношата Шрингин
проклина Парикшит да загине от ухапването
на змийския цар.

Сута каза:

С кръвясали от ярост очи момчето клето замръзна право, сякаш
подпираше небето.

За малко се ослуша - вода наблизко блика. Докосна я и ядно
проклятие извика:

- Престъпният и грешен властител, който прави постъпки,
позорящи достойните каурави,

и който не зачита жреците белокуси,
а мята мъртва змия, отшелник да я носи -

от змия да загине, и то от най-голяма: Такшака да го прати
след седем дни при Яма.

Отиде при баща си Шрингин и го завари с умрялата гадина
върху плещите стари.

Отново разгневи се на царя и изплака:

- Проклех злодея, тате. След седем дни Такшака

при Яма ще го прати. От змия да загине този, който мята змии
по честните брамини.

Вместо да се зарадва, отшелникът печално отвърна му: - О
сине, това не е похвално.

Монахът не проклина, а знае да прощава. В имотите на царя и
в царската държава

живеем всички ние под негова закрила, която от безбройни
злини ни е спасила.

Без царската защита отшелникът не може спокойно да последва
внушението боже.

В делата благородни и святи имат, сине, еднакъв дял царете с
усърдните брамини.

Цар Парикшит ни пази тъй както подобава на цар, и то достоен
за дядовската слава.

Без друго гладен, морен, не знаейки за моя обет да не

говоря, извърши царят тоя
неволен грях и с него законите потъпка,
но аз не го проклинам за днешната постъпка.
Неопитен и нервен, ти зина, та прокле го. Неправедно
постъпи, Шрингине, спрямо него.

ПЕСЕН ПЕТНАЙСЕТА

Последици от проклятието на Шрингин.

Сута каза:

Засегна се момчето и рече: - Нека даже и грях да съм
извършил,, но знай: каквото каже
синът ти, па макар и неопитен и млад, не се шегува - дума не
взема той назад.

Бащата каза: - Зная, че истината свята говориш и че сила тя
влива ти в словата.

До днеска тая сила не ти е изменила - проклятието твое ще
има пълна сила.

Но даже и на възраст, синът се поучава от татко си - да
стане достоен за прослава,

А ти при туй си малък - дете си пред баща си, макар и да се
учиш при святите монаси.

Дори велики духом изпадат в гняв свиреп, така че що остава,
момчето ми, до теб.

Сърцето ти е, сине, младежко и припряно, затуй ще те
наставям, дорде е още рано.

Живей, храни се с билки, с гулии и треви, смирявай си
сърцето, момче, не се гневи.

Гневът от нас успява в минута да отнеме светата добродетел,
градена много време.

Смирените последвай. Макар привидно слаби, светът е техен -
нигма не ги посичат саби.

Прощавай, обуздаван страстта си и накрая ще имаш място
близко до бога Брама в рая.

И аз каквото мога, сега ще сторя с миром - на царя тъй ще
кажа: - О царю мой, намирам,
че моят син от младост, незрял за ум и разум, детински е
изсипал връз тебе гняв напразен.

Повика свой послушник браминът и го прати да иде с тия думи
във царските палати.

Когато се събраха придворните и сума съветници край трона,
послушникът задума:

- О царю на царете, във твоята държава живее постник, който
по святост надвишава

пресвятите брамини. Връз него метна ти умряла змия. Кротък,

мъдрецът ти прости.

Ала синът му, царю, синът му прокълна те - след седем дни
Такшака при Яма да те прати.

Не знаеше бащата, затуй не обузда

сина си. Днес е късно. За страшната беда

ме прати да ти кажа, та знаейки за нея, живота си да вардиш,
о царю, от злодея.

Послушникът завърши. Владетелят след тая ужасна вест за
свойта постъпка се разкая.

И двойно натъжи го, и двойно огорчи вестта, че оня постник
заклет бил да мълчи.

Измъчваше се царят не толкова от уплаха за своята смърт, а
дето обидил бе монаха.

На пратеника каза да иде при мъдреца с покана, че го вика
владетелят в двореца.

А после всички свои съветници събра, способен да приеме
идеята добра,

отдето и да иде, щом в полза е за трона. Поръча да иззидат
дворец върху колона,

усилена охрана отвсякъде да пази,

та змия да не може при царя да пролази.

Препълни се дворецът от лекари с лекарства. Монаси надойдоха
от най-далечни царства,

които пеят мантри - срещу отрова химни. Не можеше и вятър да
влезе, щом му скимне.

Така укри се царят и своята държава по старому започна оттам
да управлява.

След седем дни Кашапа - лечител, най-добрия от всички, който
може от най-отровна змия

човека да избави, узнал, че днес Такшака на царя ще посегне,
потегли, без да чака.

Помисли: "Ще избавя невинния владетел, богатство ще получа,
ще сторя добродетел".

Вървеше тъй мъдрецът, вглъбен във своята цел, но срещна го
Такшака, сега коварно взел

лика на стар отшелник, и рече му: - Защо си забързал, о
брамине, какво насам те носи?

Кашапа каза:

Такшака ще ухапе владетеля ни днеска,

та аз ще го лекувам от смъртната му треска.

Владетелят, потомък на славните пандави, достоен е, брамине,
от смърт да се избави.

Такшака каза:

Че как ще го избавиш? От мен лекарство няма. Това съм аз,

Такшака - съюзникът на Яма.

Кашапа каза:

Ти тровиш, аз лекувам отровените хора, Познанието-сила е моята опора.

ПЕСЕН ШЕСТНАЙСЕТА

Такшака ухапва Парикшит.

Такшака каза:

Щом можеш да лекуваш ухапване, Кашапа, това дърво пред тебе тогава ще ухапя,
да видя с твоите химни и баяния разни ще може ли от пепел отново да порасне.

Кашапа каза:

На пепел направи го със своята отрова, дървото ще разлисти след туй корона нова.

Сута каза:

Език заби Такшака в смокинята и тя от корена догоре веднага запламтя.

- Е - рече царят змийски, - мъдрецо, помогни й, върни я към живота чрез твоите магии.

Кашапа поизчака и каза му, зашепил от гаснещата клада все още топла пепел:

- Науката, Такшака, надмогва всяка змия! Смокинята пониква. О царю, погледни я.

Порасна стръкче, после листенце затрепери., а после и корона - зелена, едропера.

Такшака рече: - Виждам, че с формули свещени умееш да надвиваш такива като мене.

Но питам те, мъдрецо, кажи каква награда очакваш ти от царя, обречен да пострада

от мене и да иде във царството на Яма? Та аз ще ти предложа награда по-голяма.

Лечителю, върни се - за теб е по-добре: и без това на царя е писано да мре.

Не ще помогнат твоите магии и митарства, а гръмката ти слава по всички земни царства

и даже в трите свята това ще помрачи, тъй както ясно слънце, лишено от лъчи.

Кашапа каза: - Искам да стана аз богат. Платиш ли ми по царски, обръщам се назад,

отивам си и няма дори да стъпя там. Такшака каза: - Двойно богатство ще ти дам.

Замисли се Кашапа. Чрез силата си свята на врач и прорицател намери, че съдбата

на царя е решена - не ще я възпрепятства. И тръгна си

обратно с големите богатства -
награда от Такшака. Към столичната крепост потегли царят
змийски, нагърчен от свирепост.
Разбра по пътя още, че пази там голяма охрана и ще трябва
единствено с измама
да мине край жреците, кадещи билки димни и пеещи неспирно
срещу отрова химни.
Тогава група змии превърна в беловласи брамини и им каза: -
Отивайте, монаси,
и царя поздравете, приведени одве, цветя му подарете, вода и
плодове.
Отидоха и царят не сети се, че в тия подаръци се крие
губителна магия.
Изпрати ги и свика придворните: - Елате да вдигнем плодовете
на тия старци святи.
Сановниците взеха, след тях и Парикшит. Изскочи дребен
червей, в плода на царя скрит,
С очичките си черни владетеля погледна. Гадинката нищожна,
на цвят червеномедна,
повдигна царят с пръсти и рече тъй: - На запад отблясъците
сетни на слънцето се стапят
и вече се не плаша от змийската отрова. Но нека да се сбъдне
речта на оногова -
ще кръстим тоя червей Такшака, о велможи, и той да ме ухапе,
та в гроб да ме положи.
Съветниците царски, с подбуда от самата съдба, единодушно
приеха му шегата.
На шията си царят положи посред смях гадинката и рече: -
Изкупих своя грях.
Но в миг смехът му весел в безумие премина, че беше близо
царят до своята кончина.
Нищожната гадинка превърна се на змия, огромна по размери,
защото бе самия
Такшака. Увъртя се по царевото тяло и в гривните си яки
пристегна го изцяло.
Владетелят угасна сред гърчове напразни, които всъщност бяха
от присмеха му спазми.
Съветници, придворни, министри и велможи изплашени забиха
глави, кой дето може.
Над тях Такшака литна и те полека-лека загледаха след него.
Оставил бе пътека,
разделяща на равни полвини небесата, тъй както път си правят
жените на косата.
Но хукнаха отново сред паника безумна - от змийската отрова
дворецът в огън лумна.

Додето се избавят от буйните пожари, палатът рухна, сякаш връз него гръм удари.

И нейде там отдолу в руините зарит, лежеше, неизбягнал съдбата, Парикшит.

Съветниците царски, брамините и жреца изпратиха достойно до оня свят мъртвеца.

И жителите градски, събрани до един, решиха цар да бъде по-малкият му син.

И младият владетел, на име Джанмеджая, възкачи се на трона. По-мъдър цар не знаея.

ПЕСЕН СЕДЕМНАЙСЕТА

Джанмеджая решава да изгори змиите.

Сута каза:

Към злобните влечуги възпламнал от омраза, повика Джанмеджая придворните и каза:

- На кладата ще ги хвърля, ала преди да почна, желая да изслушам историята точна

за татковата гибел, макар да е печална.

В противен случай няма аз кладата да пална.

Съветниците мъдри с усърдие голямо напълно справедливо възхваляха баща му:

- Родителят ти, царю, човек с душа открита, обичаше народа и беше му защита.

Пазител непреклонен на четирите касти, не даваше да пламнат сред тях размирни страсти.

Не цар със добродетел, присъща на владетел, а всъщност царят беше самата добродетел.

Към него никой нийде не хранеше омраза, към никого и царят омраза не показва.

Подкрепяше сираци, вдовици, инвалиди, не давайки на никой злодей да ги обиди.

Красив като Луната, пътуваща по свода, баща ти беше, царю, любимец на народа.

Потомък бе последен на славните каурави, затуй, каквито после добри дела да прави,

не можеше съдбата по други път да тласне - че Парикшит туй значи: "човекът, който гасне".

Вокваше със меча, когато се налага,

а вечно и успешно срещу шестте ни врага,

а именно: гневливост, скъперничество, леност, чрезмерна похотливост, пиянство и надменност.

И тъй шейсет години, додето свърши срока, предвиден от съдбата. И змията жестока

тогава го ухапа. Това му беше края.
И ти дойде на трона, о царю Джанмеджая.
Макар и още малък, превърна се в опора на цялата държава и
всичките ѝ хора.
Отвърна Джанмеджая: - В рода ни всеки цар добро е вършил,
бил е обичан господар,
но искам аз за тоя подробности да зная. Кажете ми, велможи,
а кой е чул оная
беседа на Кашапа и злобния Такшака, когато те били са сами
сред пущинака?
Такшака е подкупил лечителя с пари, та той да не отиде баща
ми да цери,
и она се е върнал - така поне твърдите.
Но кой е бил свидетел на всичко в дън горите?
Придворните тогава направиха поклони и казаха: - Отгоре в
смокиновите клони
един човек си чупел за огъня дърва. Кашапа и Такшака не
знаели това.
От змийската отрова дървото запламтяло, а вътре, то се знае,
и неговото тяло
превърнало се в пепел. След туй го съживила на мъдрия Кашапа
лечителната сила,
когато и дървото поникнало отново.
Та всичко туй узнахме от неговото слово.
Разказахме ти всичко, о лъве сред царете. Сега стори каквото
сърцето те подсети.
От мъка Джанмеджая сурово се навъси, ръцете си закърши и
пръстите в яда си.
Очите му, подобни на лотосови листи, зарониха надолу
поточета сребристи.
Съвзе се. После каза: - Изслушайте какво е и после изпълнете
решението мое:
предлагам ви веднага и при това на всяка цена да се накаже
престъпника Такшака.
Защото, ако беше ухапал той баща ми и просто да си иде, а не
с пари да мами
лечителя Кашапа, не щеше да загине баща ми посред пепел и
дворцови руини.
Безспорно би го вдигнал от треската Кашапа. Такшака му
попречи, горен от злоба сляпа.
Защото той не губи и нищо не печели от туй, дали са живи,
или пък са умрели
ухапаните, щом е изпълнил спрямо тях проклятието. Те са
платили своя грях.
Но своя грях Такшака тепърва ще плати. Убил чрез огън, нека

върз огън запламти!

ПЕСЕН ОСЕМНАЙСЕТА

Съветът на змиите.

Сута каза:

Васуки, царят змийски, след майчината клетва повика всички змии, та с тях да се съветва за средство да избягнат предречената клада, че пламне ли, родът им завинаги пропада.

Той каза им: - О змии, различни клетви има, но има между всички една необорима:

проклятие от майка. И знайте - няма начин гневът да ви не стигне, когато той е майчин.

И днеска, щом си спомня за клетвата на мама, която произнесе в присъствие на Брама, сърцето ми трепере. И Брама не възпре я, което значи - гибел очаква ни от нея.

Но нека да помислим, додето има време, с какво да подпомогнем нещастното си племе, та жертвеният огън на царя Джанмеджая изцяло да пропадне или поне накрая.

Така и боговете направиха съвет на времето, когато издирваха навред

Изчезналият огън, и бяха упорити - откриха го накрая, че свети в пещерите.

След тия думи почна на змиите съветът. Един през друг мълвяха каквото се досетят:

- Добре е да отидем във образ на брамини при царя Джанмеджая, да кажем: "Приеми ни молбите, не изгаряй нещастните влечуги." Но тутакси върз тия нахвърляха се други,

минаващи за умни във змийската държава:

- Съветници ще станем на царя и тогава, когато ни попита да почва ли да пали приготвената клада, ще кажем: "Едва ли."

И пречки ще посочим и разни светотатства, ще кажем, че самата съдба го възпрепятства.

И той ще го отложи. А още по-добре е жреца да ухапем. Когато той умре

и няма кой да води край кладата обряда, тогава, то се знае, и кладата отпада.

Ще трябва да ухапем и който му помага. По тоя път целта ни постига се веднага.

Но други възрази: - Идея неразумна, а също и опасна в

главите ваши хрумна.

Убийството не носи добро, а злото няма предел, когато някой убие жрец на Брама.

В нещастieto трябва едно да ни теши и то е - чистотата на нашите души.

А всяка беззаконност, насилие и смут света събарят само, съзиждан с много труд.

- На облаци да станем - мълвяха други змии, връз огъня да ливнем порой, та да измие и помена му даже. - А най-добре ще бъде жреците да издебнем, та техните съсъди

потайно да задигнем. - Четвърти закрещяха:

- Да плъзнем сред народа, вселявайки уплаха и както ний умеем, по змийски безпощадни, да хапем безразборно каквото ни попадне.

- Обрядните предмети със тор да оскверниме, тогава ще изгубят свещеното си име.

- Жреци да станем царски. От царя такси скъпи ще вземем и ще бъде принуден да постъпи

тъй, както пожелаем, попаднал в наша власт.

- Каква ти власт е тая - просъска други глас.

В басейна да го вържем, когато гол се къпе, тогава власт над него ще имаш, брате скъпи.

И учените змии след всичките поуки предложиха накрая на своя цар Васуки:

- Разсъдихме, решихме, че други изход няма, освен да се изпрати във царството на Яма

с отрова Джанмеджая. Решихме го, защото, умре ли Джанмеджая, умира с него злото

творение, гласящо смъртта на всички змии. Каквото заповядаш, това ще сторим ние.

Към своя повелител погледнаха с надежда,

но той поклати тъжно глава: - Не ми изглежда

разумна нито тая възможност, ни оная. Какво да се направи, самият аз не зная

и туй ме мъчи много, защото аз съм царят - последиците тежки връз мен ще се стоварят.

Това Елапатра, една премъдра змия, им каза: - Тоя огън е наша орисия,

съдбата го предвижда и нищо не гаси го - не можем да отхвърлим всевечното ѝ иго.

Самият Джанмеджая ако поиска даже, от кладата не може и той да се откаже.

Нещастие съдбата за нас е отредила, ще трябва да подирим от нея и закрила.

Когато нашта майка ядосана прокле ни,
от страх се бях пригушил на нейните колени
и чух, че боговете възкликнаха: - О Брама, не сме видели
друга жестокост по-голяма.
Освен самата Кадру, коя ли майка може така да няма милост.
Защо, кажи ни, боже,
не я възпря, когато децата си проклина? Отвърна богът Брама:
- Не спрях я по причина,
че змиите са вредни и тяхното гъмжило в невиджани размери се
беше умножило.
Но само злите змии ще си намерят края на жертвения огън на
царя Джанмеджая.
Смъртта си ще избягнат смирените, добрите. А кой ще ги
избави? Един от мъдреците,
известен по земята на младо и на старо, надмогнал всички
страсти, наречен Джараткару,
ще има син - Астика, и той ще спре обряда, избавяйки добрите
от жертвената клада.
Безсмъртните тогава от Брама пожелаха да чуят за жената,
която от монаха
ще трябва да зачене, та син да му роди, спасител-прекратител
на змийските беди.
И каза богът Брама коя ще е жената - на двамата еднакви ще
бъдат имената.
Монахът Джараткару ще вземе за съпруга жената Джараткару, не
ще приеме друга.
- Да бъде тъй - решиха и тръгна всеки бог, а също тъй и
Брама, към райския чертог.
Това дочух тогава. И тъй, Васуки, царю, сега до тебе виждам
сестра ти Джараткару.
Отдай я, щом потърси отшелникът девойка, с която да направят
спасителната двойка.
Зарадваха се много нещастните влечуги, а радостта на царя
надмина всички други.
Сестра си Джараткару със грижи огради, каквито тя не беше
сънувала преди.
И прати съгледвачи да следват по петите аскета Джараткару: -
При мен да дотърчите,
когато пожелае мъдрецът да се жени - въпрос е да сме живи
или пък изгорени.

ПЕСЕН ДЕВЕТНАЙСЕТА

Джараткару среща прадедите си и решава да се ожени.

Шонак каза:

Ти рече, о мъдрецо, че бил е Джараткару известен по земята на младо и на старо.

На що се е дължала голямата му слава? А името му нещо дали не означава?

Сута каза:

Да, "джара" значи нещо, което се смалява, а "кару" пък – суровост. Монахът имал здрава снага и много едра, но с пости непрестанни смалявал я, додето за името си стане достоен най-подире. А също и жената на име Джараткару е праведна и свята.

Но слушай за монаха. Той беше вечен странник. Нощуваше, където го свари слънчев заник.

Във извори свещени топеше живи мощи и в подвизи, каквито не са видени още.

Изсъхнал, както бива на някой дъб кората, намери Джараткару дедите си в гората.

Висяха те над пропаст, държейки се едва за тънко снопче суха проскубана трева.

Едно стъбленце само крепеше ги, а мишка, от ямата излязла, гризеше тая нишка.

Отиде Джараткару при тях и ги попита: – Защо сте окачени над бездна страховита

и само жалко стръкче крепи ви, а и него със острите си зъби гризачката гризе го.

Останало е малко и вий ще полетите към зейналата яма надолу със главите.

С какво да ви избавя от тая участ клета? Едната четвъртина или едната трета

от моите заслуги, или пък, ако щете, изцяло ви ги давам – чрез тях се избавете.

Отвърнаха дедите: – Недей се и опитва, светецо, да помогнеш чрез пост и чрез молитва.

И ние сме аскети и с подвизи такива богати сме, но вече родът ни си отива.

А който без потомство останал е, пропада във ада, та и ние увиснахме над ада.

Надвеси ни съдбата и оттогаз насетне не може вече нищо в ума ни да просветне, затуй не те познахме, а сигур твойта слава се носи по земята и нека продължава.

Достоен си за нея, защото ни почете, от мъките ни трогнат. Изслушай ни, аскете.

Монаси бяхме ние и спазвайки най-строго обетите, творяхме дела угодни богу.

Добре, но не родихме, за разлика от други, достатъчно
потомци. От нашите заслуги
остана тънка нишка, но все едно, я няма, че скоро ще се
скъса над зиналата яма.
Синът ни Джараткару единствен продължава рода ни, ала колко
животец му остава.
И той пустинник стана, изучи всички веци, чрез своя
аскетизъм до пропаст ни доведе.
Жена не си подири, деца не си роди, а ето че погубва и
своите деди.
Случайно ако нейде го срещнеш, о блажени, кажи му да намери
жена и се ожени.
Защото, о брамине, разкъсаното снопче
от стръкчета, в които над бездната се вкопчи
родът ни и увисна, това са влакътцата на нашто родословно
растение – децата.
А мишката, това е безмилостното време, което ги прегризва.
Не можем да го спрем.
Прегризало е всички. Остана ни едничка, и то наполовина
проядена тревичка.
Синът ни Джараткару. Последната надежда. Увиснахме на него.
Но времето изглежда,
че в царството на Яма бездетен ще го прати, защото мисли
само дела да върши святи,
а всъщност е безчувствен човек и малодушен, на уставите само
и догмите послушен.
Отшелничество, пости, молитви, книги, химии в другите велики
дела на несравними
е това – да си родител. Тъй думат всички хора. Кажи на
Джараткару, на нашата опора,
че трябва, за да бъдат дедите му спасени, жена да си намери,
дете да му зачене.
Отвърна им монахът през сълзи: – Аз съм тук, самият
Джараткару, виновният ви внук.
О праотци, жестоко сина си накажете,
уж праведник, а всъщност най-грешен от мъжете.
Възкликнаха дедите: – Съдбата е добра, че тука те доведе.
Защо не си избра
жена до днеска, сине, та прати ни над ада? – Защото смятах в
рая да ида за награда,
задето съм надвивал желания и страсти.
Но тук като ви срещнах и зърнах над каква сте
погибел закрепени, отвърщам своя разум
от всеки подвиг, който с аскетство е белязан.
Жена ще си намеря, но искам на жената и на мъжа да бъдат

еднакви имената,
което да показва, че не десница мъжка ще търси за опора у
мен и за издръжка,
а както милостиня на просяка се дава, така при мене идва. И
взел я бих тогава.
А друга не желая. - След тия свои думи заскита Джараткару по
сборища и друми.
Но нийде не намери съпруга Джараткару, че тялото му беше
съсухрено и старо.
Отчаян най-подире в гората, в гъсталака се мушна Джараткару
и викна, та заплака;
- Дедите си погубих. Горко ми, о, горко ми. Дочуйте ме, о
птици, животни, насекоми.
Кое то е подвижно, което се не движи, да чуе, да помогне на
тежките ми грижи!
Заклет аскет доскоро, от кът на кът се местя и търся да
намеря девойка за невеста
по воля на дедите, че адът ще ги глътне, понеже съм последен
и свършва с мен родът ни.
Комуто се намира за женене мома, при мене да я прати, че
цялата земя
обходих, а невеста да найда все не мога. На просяка отдайте
съпруга, ради бога.
Да носи мойто име, но без да се осланя на мене - че съм
беден и няма да я храня.
Да дойде като лепта към моята просия. Пратете я, о твари.
Към всички ви вопия.
Веднага с тия думи агентите-влечуги дотичаха при царя.
Васуки, щом дочу ги,
сестра си издокара с най-хубави премени и тръгна за монаха в
гората да я жени.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТА

Джараткару се оженва и скоро изоставя жена си.

Сута каза:

Хареса Джараткару девойката на змея,
че беше дивнобедра. Хареса, но не взе я -
от своята рядка бедност пред нея се засрами. Досети се
Васуки и каза му: - Сестра ми
се казва като тебе, монахо, и от мене за зестра тя ще има,
когато се ожени,
покои най-обширни с трапеца най-богата - съпругът ѝ не ще си
помръдне и ръката.
Спокоен Джараткару се съгласи и с нея отиде да живее в

палатите на змея.

Под звуците на химни я хвана за ръка - съпруга по закона тя стана му така.

Под скъпо покривало очакваше ги ложе - до себе си съпругът съпругата положи.

И каза ѝ: - Веднага от тебе ще си ходя, извършиш ли каквото не ми е по угода.

Помни го, ако искаш да бъда твой съпруг. Стрешиш ли, безвъзвратно отивам си оттук.

Невестата потули в душата ѝ какво е и рече: - Ще изпълня желанието твое.

И вечно да не сбърка уплашена, горкана, започна да му служи като на бяла врана.

Усетила, че иде за нея благо време, когато у жените пониква плод от семе,

изкъпа се тъй, както по ведите се иска, отиде при мъжа си и стана с него близка.

Зародиш като огън у нея запламтя - пламтеше на светеца у нея светостта.

Зародишът растеше подобно на луната, когато не е щърба, а пълна и налята.

Великият отшелник на нейните колени заспа веднаж, притворил зеници уморени.

И чак до залез слънце държеше го сънят в обятията свои.

Угасваше денят.

Жената се уплаши, че миг по миг отлитва часът и ще изпусне вечерната молитва.

Аскети като него в обрядите са твърди.

Но може пък разбуден и зле да се разсърди.

Кое е по-престъпно, започна да се чуди: закона да не спази?

Гнева му да разбуди?

Накрая тя разсъди, че първото от тях - закона да потъпче - е по-престъпен грях.

И рече сладкодумно на своя мъж, излегнат подобно бога Агни:

- Стани, че вече тегнат

на слънцето лъчите към сумрачния запад и в трепета на сетни сияния се стапят,

Възлей вода светена, срещни с молитва мрака. Минута много страшна и сладостна те чака.

Светецът Джараткару събуди се и с гневна гримаса към жена си извърна се и ревна:

- Змеице, тия думи за мене са обида.

Тъй както съм пристигнал, така и ще си ида.

От мене по е слабо небесното светило - преди да се събудя, едва ли би се скрило,

а щеше да ме чака. Това е моя вяра, която ти отхвърли.

Повеля има стара:

тоз, който е обиден, с обидчика не може повече да живее, а камо ли на ложе.

Уплашена задума жената Джараткару:

– Не исках да ти сторя обида, господарю,
а вдигнах те да кажеш молитвата си. – Да, но жена си да
напусне решил бе той отрано
и рече: – Казах вече. При мене отказ няма. Така и отначало
решихме с тебе двама.

Живях щастливо тука. Отивам си сега. Кажи го на Васуки и
трябва без тъга

от къщи да изпратиш пустинник като мене. Съпругата му
скръсти ръцете си сломени,
молитвено погледна светеца във лицето, събрала малко смелост
и много страх в сърцето:

– Пазителю на всички закони и обряди, недей напуска тази,
която ти отдаде
душата си, снагата, била е с тебе мила и никога и в нищо не
се е провинила.

При брат си как ще ида, кажи ми, о блажени, когато, за да
имам наследник, ме ожени
и всички змии чакат спасение от него. Надяват се на мойто
потомство, ала де го?

Не трябва, о съпруге, напразен да е бракът, от който
избавител роднините ми чакат.

Мъдрец ли си, когато си тръгнал да си ходиш, оставил в мене
само неясния зародиш?

Тogaва Джараткару, светец, богат на слава, отвърна ѝ
достойно и както подобава

в минута като тая: – Оставям те щастлива. Синът ти, който в
твойта утроба се развива,
ще бъде като огън всесилен и целебен,
на всички по земята ще бъде той потребен,
че най-добре ще знае да вниква и постига премъдростите,
скрити в божествената книга.

Издумал тъй, монахът отпрати се отново в горите – да започне
скиталчество сурово.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ПЪРВА

Раждането на Астика.

Сута каза:

Замина си монахът и тутакси жена му при брата си отиде.

Изпаднала в голямо

униние, разправи за случката докрая. Васуки и от нея повече се отчая:

- О сестро, нали знаеш повелята на Брама. От тебе син се чака. Спасител други няма за змийското ни племе. Не те ли оплоди мъжът ти, да избави рода ни от беди?

Да пита брат сестра си така не подобава, но делото е важно за цялата държава.

Съпруга ти го знае, че твар е саможива, и няма да го гоня, че знае да излива

в проклетие гнева си и току-виж, пострада родът ни по-ужасно, отколкото на клада.

Кажи ми всичко, сестро, та тръна изтръгни, в сърцето ми дълбоко забит от много дни.

Тогава Джараткару - от всички най-добрата змеица - тъй задума, за щастие на брата:

- Попитах го, о братко, ще имам ли дете. Посочвайки ми скута, издума: "То расте!"

Какъвто и да бъде, не съм го чула даже шегувайки се, дума лъжлива да ми каже,

та камо ли когато в беда ме изоставя, ще вземе да ме лъже богатият на слава?

Той каза ми: "Не бой се, а знай, че тоя наш потомък ще сияе, от слънце по-блестящ."

Така че да излитнат тъгите, брате мили, които в твойто царско сърце са се вгнездили.

- Да бъде тъй! - извика зарадваната змия, сестра си запрегръща и с дарове дари я.

И с още по-големи блаженства от преди я ограда, та силен потомък да роди.

И почна да нараства сияйното ѝ бремe по-бързо от луната през новолунно време.

. Когато появи се блаженият отрок на свят, мълвяха всички, че туй е син на бог.

Отдъхнаха спокойно дедите на баща му, увиснали над ада на тънко стръкче само.

Отдъхнаха спокойно и майчини роднини, че жертвената клада сега ще ги отмине.

И раснесе момчето в палата на Васуки, над ведите вгълбено и техните поуки.

Макар и още малък, блестеше с добродетел, по чувства беше съдържан, умът му беше светъл.

И стана той известен под името Астика, защото тъй баща му на времето извика

към бременната майка, суров и тържествуващ. И викаха му

всички Астика (Съществуващ) .

Растеше много силен и хубав като Шива, да радва всички змии и майка си щастлива.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ВТОРА

Великото изгаряне на змиите.

Сута каза:

Когато Джанмеджая, потомък на Бхарата, намисли да изтреби влечугите в отплата

задето умъртвиха баща му Парикшит, съветниците свика и с поглед страховит

към жреца охранител и жреца изпълнител така задума тоя премъдър повелител:

– Злосторникът Такшака на оня свят изпрати баща ми без причина. На помощ ми елате, кажете как да хвърля Такшака върху клада с роднините му вкупом, защото им се пада.

Горен от змийски огън, баща ми си замина. Сред огън нека бъде и тяхната кончина.

Жреците казаха:

О царю Джанмеджая, за лек на твойта рана предвиждат боговете и пише го в Пурана, че предстои велико изгаряне на змии. Отлично правилата познаваме му ние.

И всеки тълкувател на текстовете смята, че ти единствен можеш, о царю на земята, стопанин да му бъдеш за чест на боговете. Да лумне жертвен огън! Влечуги, треперете!

Сута каза:

При тия техни думи съгледа вече царят бушуващи езици Такшака да обгарят

и рече: – Ще го сторя, щом бог ми го възлага, а вие пригответе предметите веднага.

Жреците познавачи избраха равнина, приветна за окото, богатата на храна,

с неща великолепни нагиздиха олтаря

и после посветиха във тайнствата му царя.

Брамини многобройни край жертвената клада насядаха удобно и тъкмо за обряда

предвиденото време задаваше се вече, поличба появи се, че нещо ще попречи.

Зидарят на олтара – мъдрец, прочел Пурана, им каза: – Тая местност не е добре избрана,

а също тъй е лоша насрочената дата – брамин ще ни прекъсне

обряда по средата.

Дочу го Джанмеджая и строго заповяда човек да не пропуснат до жертвената клада.

И лумнаха езици сред съсък и прашене насред олтара, както във книгите свещени

предвижда се. Жреците, кръвясали от димни кълба и в дрехи черни, редяха своите химни,

възливайки топени масла върху жарава, влечугите зовейки от змийската държава

във гърлото на Агни да скочат до една. И всички, позовани натам по имена,

започнаха да падат над огъня, увити една о друга, сплели опашките с главите.

Кафяви, бели, сини, безумни от уплаха, сред пламъци свистящи самите те свистяха.

До змията, която и слона надвишава,

се стърчва друга – дребна като ухо на крава.

Прилични на тояги с накрайници железни, една преварва друга сред огъня да влезне,

макар и ужасена. И трупат се милиони връз пламъка, към който проклятие ги гони.

Наливаха жреците масла в огньовете бесни и ужас във душите на змиите чрез песни.

Потече по земята река от змийско сало и въздухът стъсти се от дъх на изгоряло.

Крещяха тия, дето се свличаха в жарава, крещяха тия, дето редът им приближава.

Такшака щом научи, че вече Джанмеджая подготвил е обряда, напълно се отчая

и в царството на Индра избяга – да не могат огньовете да го стигнат. Изслуша всичко богът

и рече му доволен: – За теб опасност няма, че аз омилоствих отдавна бога Брама –

сърцето ти не бива от туй да се тревожи. И заживя Такшака в селенията божи.

А кладата пламтеше, не знаеше насита. Уплаши се Васуки, че неговата свита

все повече редее, олизвана с езика

на кладата. Тогава сестра си той повика

и каза ѝ: – Сестрице, край нас е запламтяло небето и полето, гори и мойто тяло.

Замаян съм, обърквам световните посоки, една посока имам – в огньовете високи.

И нямам власт над други, над себе си – съвсем. Умирам, но и всички влечуги ще умрем

наскоро и ще свърши завинаги родът ни, че иска Джанмеджая
чрез огън да го глътне.

О сестро, милиони на кладата умряха. Дойде часът, за който
те дадох на монаха.

Астика да прекъсне свещените обряди, че него го почитат и
старци белобради.

Кажи му да направи този огън да угасне, та мене да избави и
моите подвластни.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ТРЕТА

Астика се отправя към мястото на жертвоприношението.

Сута каза:

Замолена от брат си, змеицата повика
сина си и му каза: - Изслушай ме, Астика.

На времето Васуки в гората ме изпрати не току-тъй да стана
съпруга на баща ти,

а даде ме нарочно. Сега часът настава
да сториш подвиг, нужен на змийската държава.

Астика каза:

Добре, ще ви помогна. Но ти кажи все пак каква била е точно
целта на твой брак.

Сута каза:

Желаейки доброто на своите роднини, задума Джараткару: -
Известно ти е, сине,

че змиите от майка били са прокълнати чрез огън Джанмеджая
при Яма да ги прати.

С проклятието нейно се съгласил и Брама. Васуки все си
мислел за идещата драма.

Когато боговете добивали амрита
и брат ми им помагал, помолил за защита.

Доволни боговете, че вече са добили безсмъртната напитка,
над него се смилили.

Завели го при Брама, извели го отпред и рекли: - Праотецо,
скърби Васуки клет

за своя род и моли за милост и пощада.

И Брама казал: - Няма изцяло да пострада

родът ви. Джараткару - монахът и жената, еднакви по заслуги,
еднакви в имената,

ще имат син - спасител на вас, о прокълнати. И станах аз
тогава съпруга на баща ти.

Сега настъпи време за твой подвиг, сине. Към кладата
побързай, спасителю, спаси ни.

Към вуйчо си тогава обърна се Астика.

В замрелия властител животът пак заблика.

- Не се страхувай, царю на змийската държава. От майчината клетва сега ще те избавя.

Не съм до днеска лъгал дори и на шега и няма да излъжа, о царю, и сега.

При огъня ще ида и царя Джанмеджая с прославящи и благи слова ще полаская.

Това ще му хареса и той ще заповяда, макар и незавършен, да прекратят обряда.

Васуки каза: - Смътно дочувам твоите думи. Умирам. Сипе Брама възмездие върху ми.

- Недей се плаши - рече Астика. - Тоя жупел и пламък, който Брама връз змиите е струпал, ада

след малко ще угасне. Страху ви ще разсея от кладата, а също и пепелта от нея.

Жаравата цвъртяща и пламъците върли от царевото тяло Астика ги прехвърли

във своето и забърза към жертвената клада, загрижен да не стигнат до края на обряда.

Съгледа там олтара сияен и жреците, които като огън сияеха самите.

И тъй като вратарят в олтара го не пусна, започна да възхвалява обряда с реч изкусна.

Въведен бе Астика, макар и непоканен, възхвалявайки жреците и техния стопанин.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА

Астика възхвалява жертвоприношението. Джанмеджая му обещава дар.

Астика каза:

О царю Джанмеджая, потомък на Бхарата, носител на корона, ти сам си най-добрата

корона на рода си, издигнал най-голяма и най-свещена клада, каквато само Брама,

Луната и Варуна са правили в Праяга! О богове, съдбата към нас да бъде блага.

Известно е, че Индра издигнал е сто клади, на тях е равна тая, която ти подкладе,

но сто по сто да сложим към тях, о Джанмеджая, тогава чак ще могат да мерят ръст по тая.

Жреците твои служат, тъй както се полага. О богове, да бъде към нас съдбата блага.

Наука няма, дето на тях е непозната,

о царю Джанмеджая, потомък на Бхарата.

На твоите брамини учител им е Вяс, а по-добър не знам и в трите свята аз.

Бог Агни, който вечно изпитва глад и жажда за жертви, твоите жертви най-лакомо изяжда.

Народът ти, о царю, на тебе се обляга. О богове, да бъде към нас съдбата блага.

Ни в тоя свят, ни в оня на тебе равен няма, или си Юдищира, или самият Яма, или самият Индра с тризъбеца в ръка – народите, о царю, почитат те така.

Надмогнал гняв и страсти, с делата си велики достигна ти певеца на подвига – Валмики.

Душата ти, о царю, не знае язва скришна – по своята добродетел ти равен си на Кришна.

От воините Рама за твой другар приляга. О богове, да бъде към нас съдбата блага.

Сута каза:

Затрогват, Джанмеджая усети, че допада хвалбата на жреците и на самата клада.

И каза: – О брамини, това момче е младо, а по-добре говори дори от мъдър дядо.

Награда заслужава за качества такива. Съвет ми дайте – бива това или не бива?

Отвърнаха жреците: – Дори дете, браминът достоен е за почит. А щом е ненадминат

в науките и мъдър, макар и млад, тогава то двоен дар и почит от царя заслужава.

И тъкмо Джанмеджая да каже на Астика: "Избирай дар", тогава ядосан се развика

браминът-заклинател: – С дара да се почака, че в огъня ни още не е дошъл Такшака!

Джанмеджая каза:

Такшака примамете, вложете всички сили, че тая клада всъщност затуй сме извисили.

Жреците казаха:

Във книгите свещени и в пламъците ние четеме, че Такшака при Индра бог се крие.

Великият властител му дал закрила в рая и казал: "Тука няма да може Джанмеджая със огън да те стигне."

Сута каза:

Смутен накара царят жреците своите химни високо да повтарят. И жрецът закланател завика в изнемога, така че да примаме и змията, и бога.

И ето – в колесница, от облаци увита, яви се богът Индра и

цялата му свита
от нимфи и гандхарви. Под връхната му дреха Такшака се таеше
и диреше утеха.

От страх не се показа. Желаящ гибелта му, извика Джанмеджая
с възмущение голямо:

- Щом крие се при Индра омразната ми змия, то в огъня
хвърлете и Индра бог самия!

Жреците казаха:

Владетелю, Такшака от страх пред тебе стене, дочуваме
наблизо могъщото свистене
на неговото тяло. Защитникът му вече напусна го. Такшака от
скута му се свлече
и носи се, помамен от святите ни песни, изпускайки от злоба
и страх въздишки бесни.

След малко ще надвисне над жертвената клада. Обряда ще
завърши, така че дай награда
на този, от когото изслушахме похвали. Владетел за достоен
брамин пари не жали.

Джанмеджая каза:

Избирай дар в отплата за мъдрата прослава. Бих дал дори
каквото не бива да се дава,
на тебе, момко млади, по детски миловиден. Не ще ми се
досвиди, защото си ми свиден.

Сута каза:

А в този миг Такшака, на пръстени грамадни нагърчен, бе
надвиснал над кладата да падне.

Астика рече: - Царю, избирам дар: обрядът да спре и други
змии в жарта да не попадат.

Погледна Джанмеджая момчето и начена с душа опечалена, до
дъно огорчена:

- Преклонно ти се моля, момче, недей го прави. Поискай
диаманти, сребро поискай, крави,
владения обширни на теб да са подвластни, но жертвения огън
не искай да угасне.

Астика рече:

- Царю, ни злато, ни сребро желая, а да сторя на майка си
добро,
от гибел да избавя и своите роднини, така че тая клада ще
трябва да изстине.

Замоли Джанмеджая отново и отново Астика да отстъпи, но той
от своето слово

докрай не се отказа, защото на Бригу. Брамните тогава
извикаха: - Дари го!

Че който обещал е на някой жрец на Брама подарък, той го
дава - назад пътека няма.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ПЕТА

Астика прекратява жертвоприношението.

Сута каза:

Додето Джанмеджая даруваше Астика, влечуги неброими се
гърчеха в езика
на кладата, подобни на пламъци самите, различни по снагите и
броя на главите.

Едни - десетоглави, а други - седмоглави, а трети петоглави.
Дебели, тънколяви

и равни по размери на цял планински хребет, пристигаха
покорно в жарта да се изтребят.

Единствено Такшака над огнената клада застинал неподвижно,
висеше, без да пада.

Шонак каза:

Защо така се случи - жреци от род изтъкнат Такшака да не
могат в жаравата да смъкнат?

Сута каза:

Защото, щом увисна сред дим и сред искри, Астика му извика,
и то трикратно: "Спри!"

След тоя вик Такшака застина, както прави пастирът, озовал
се сред стадото от крави.

Тогава Джанмеджая по мъдрите съвети на своите брамини
извика: - Прекратете

обряда. Нека бъде Астика както иска, наситихме се доста и
тъй от гибел змийска.

И нека да се сбъднат словата на зидаря. Угасва мойта клада и
моят гняв догаря.

При тия царски думи, под сетния отблясък на кладата, от
всички страни отекна плясък

на длани в знак на радост. Самият Джанмеджая, тоз тигър сред
царете, доволен бе от края

на делото и всички брамини надари богато, пребогато. В това
число дори

зидарят, който още в началото предрече,
че млад брамин ще дойде на царя да попречи.

Изпрати Джанмеджая момчето по закон

и рече: - Ще принасям наскоро в жертва кон.

Ела и жрец бъди ми. Сега носи си здраве. Астика съгласи се,
към къщи се отправи.

И близките си свари от щастие обзети. Разказа им за всичко,
смири им се в нозете.

И всички оцелели от жертвената клада завикаха: - Мъдрецо,
избирай си награда,

защото твоят подвиг отплата заслужава, каквато пожелаеш от змийската държава.

Астика каза:

Премъдрите брамини, а с тях и всички други, които ще разказват за моите заслуги,

това да ги предпазва от вашите жила!

Змиите казаха:

Да бъде туй, което Астика пожела!

СКАЗАНИЕ ЗА ШАКУНТАЛА

Сута каза:

И тоя разказ даже накратко преразказан, предпазва те да нямаш пред змиите боязън.

Влечуго щом съгледаш, издумаи тия думи: "Бъди щастлива, змийо, не хвърляй се върху ми,

защото за Астика сказанието зная -

тоз, който ви избави от царя Джанмеджая.

Закрилят ме словата за неговото дело. Помни, че вашто племе така му се е клело."

И тя ще си отиде. Не стори ли го, тази, която те ухапе и клетвата не спази,

главата ѝ на много парчета да се пръсне, тъй както плод, отбрулен през есените късни.

Това Астика стори. А после се ожени. Додето остарее, прекара дни блажени.

Роди деца и внуци, след туй премина в рая. Разказах ти за него легендата докрая...

Книга първа (Адипарва), гл. 3-53

ПЕСЕН ПЪРВА

Цар Духшанта заминава на лов.

Вейшампаян каза:

Великият Духшанта владееше земите

от варварската област до островите, мити

от пяната шумлива на морските талази, зад чийто гръб имане от бисери се пази.

През неговото време държавата порасте. Не беше се и чуло за смесване на касти.

Във рудника въртеше копач рудокопачът. Селякът, пък ореше, уверен, че го тачат

за честното му дело. Тогаз мъжете млади стремяха се към строго умерени наслади.

Не скитаха гладници, а всички бяха сити. И бяха непознато явление крадците.

Уверен, че премъдри управници го водят, не се боеше даже от болести народът.

Валеше дъжд редовно и раждаше земята по неговото време реколта най-богата.

Самият той бе силен и можеше Мандара - планинската верига - из корен да изкара.

В стрелбата с лък и в боя със тежки боздугани едва ли друг би могъл срещу му да се брани.

По сила брат на Вишну. Небесното светило със блясъка си даже не би го затъмнило.

И брат на Океана, когато е гневлив, и колкото Земята той беше търпелив.

Могъщият владетел веднъж на лов замина, препуснал посред свита от воини мнозина.

Звънтяха боздугани, стърчаха остриета и слънчевия блясък дробяха на парчета.

И викове войнишки ечаха извисени над цвиленето конско и слонското мучене.

И тропот на копита, на шини и главини, и гръм на барабани, и звек на раковини.

Жените хубавици от дворцовите ложи следяха възхитени героя, който може

вразите да отблъсва от своята държава и звънката си слава самин да изковава.

От техните балкони цветята като дъжд се сипеха отгоре връз царствения мъж.

И шестваше Духшанта. И вред, където мине, той биваше достойно възхвалван от брамини.

На лов за антилопи Духшанта се отправи. Народът го изпрати, желаейки му здраве,

и върна се, когато монархът разреши му. Владетелят политна след туй неудържимо

на своята колесница - съперник на Гаруда, разтърсвайки небето с препусканица луда.

И спря се най-подире Доволен сред гората безлюдна, но на дивеч и хищници богата.

Смутиха я Духшанта и неговата свита: тук рухне антилопа, а там сърна убита.

Във тигрите, които наблизо са дошли, забива нож Духшанта, а в другите - стрели.

Подгонени от пики, от мечове и сопи, лишени от водачи, стада

от антилопи

търчаха към реката, но тя пък беше суха. Измъчвани от жажда,
ревяха, та ги чува

и жителите горски, та с воините гладни започнаха да колят
каквото им попадне.

Животни прежаднали по сипеите голи се свличаха, умрели,
преди да ги заколи

ловецът - вече хищник. И лумнаха огньовете. Войниците ядяха
месата и сурови.

Додето труп на дивеч разрязваха ловците, наведени над него,
загиваха самите

от слоновете горски, препускащи на цели стада - ранени,
бесни, от страх обезумели.

Подобно тъмен облак безбройни царски войни връхлитаха
гората, изсипвайки поройни

потоци от желязо, сред чийто водовърт каквото завъртя се,
намери своята смърт.

ПЕСЕН ВТОРА

Цар Духшанта търси светеца Канва.

Вейшампаян каза:

След дълъг лов Духшанта усети, че отпада и морен, гладен, с
коня пресичайки ливада,

попадна в друга местност. Просветнаха из нея отшелнишки
колиби. И тутакси повея

ветрец прохладен, който донесе аромата на цъфнали дървета.
Ухаеше самата

природа край подслона на старците блажени, огласяна от песни
на птици и жужене

на пчелен рой. Щурецът подсвирва ти оттука, оттатък кукувица
за дълги дни ти кука.

Не можеш да съгледаш край тази обител свята дърво, което
клони не свежда към земята

от тежък плод или пък от цвят и от пчели, а камо ли да
зърнеш трънаци и бодли.

Сред тоя лес, подобен на райската обител, вървеше цар
Духшанта, стрелец и покорител

на вражи пълководци и вражи градове. Полюшваха се клони и
дъжд от цветове

се сипеше върху му. Дървета до небето се вдигаха на стража
навсякъде, където

преминеше Духшанта. А песен гласовита на птичи хор вървеше
край него като свита.

Лианите, преплели въжета в плетки редки, изпъстриха гората

със сводести беседки.

Дървета, извисени над гъстата им стряха, като самото знаме на Индра шумоляха.

Владетелят вървеше, зарадван, че намира отрада за духа си.

Повяваше зефира,

стъстен от аромати, и галеше стъблата

с любовен порив, сякаш да смъкне облеклата

от цвят и от тичинки и скоро да положи избраната невеста в съпружеското ложе.

Великият владетел и вражи поробител пред себе си съгледа отшелнишка обител,

по-хубава от всяка. Във сребърен съсъд гореше вечен огън пред нея, а отвъд

бълбукаше реката, в чиито бистри вади и хищниците даже живееха без свади.

Бе ласкава реката, като да беше майка

на всички земни твари., Отекне вик на чайка

и кръсък на маймуна се смеси с рев на мечка, промушила сред мрака на храстите пътечка.

И слонове протътнат с топуркащи походки надолу - да наквасят хоботите си кротки

в реката, лъкатушно край острови разляна, посипана отгоре от цвят дървесен като пяна.

Пропяваха пауни, безумни от възторг във тоя кът, подобен на божия чертог

на Вишну-Нараяна, край който Ганг протича. Над тоя ромон речен, над тая песен птича

се носеха молитви и химни на монаси, безгрешни от петите до белите си власи.

И влезе цар Духшанта с душа пречиста в тая монашеска обител, приличаща на рая.

На воините каза: - На края на гората ще чакате, додето се срещна тука с брата

мъдрец на име Канва, потомък на Кашапа. И свитата замръзна, в покорството си сляпа.

Владетелят забрави за своята умора, отличията царски свали и само с хора

най-близки се отправи към святата обител да види там мъдреца пустинник и блюстител

на висшите закони, достигнал до победа

над всички мирски страсти. Под химни от Ригведа,

изпълнени достойно от вещи познавачи, великият владетел през прага му прекрачи.

С прославени брамини бе пълен манастирът. Четците своите химни редяха, без да спират,

съгласно правилата - ту тихо, ту високо. Духът им бе
безкраен, покорството - дълбоко.
И стих от Самаведа или Атхарваведа звучеше мелодично, така
че двата реда
се сливаха в приятна и неделима гама, и цялата обител бе
сякаш дом на Брама.
Освен с певци на веда, служители на бога, бе пълно с
познавачи на логиката строга.
Додето царят бива владетел на държава, то философът има
властта да разсъждава,
доказва и отрича, сравнявайки нещата. На тях им бе учител по
мъдрост Локаята.
Във реч на философи, монаси, астролози, учители, прависти се
вслушва дълго този
цар, тигър сред царете: все люде, победили човешката
суетност с духовните си сили.
Връз пейки самоделни седяха те честити. Не можеше Духшанта с
очи да се насити
на тая сладка гледка. Откъсна се накрая, макар и с труд, от
този същински кът от рая
и с близките си хора отпрати се тогава в килията, която
мъдрецът обитава.

ПЕСЕН ТРЕТА

Цар Духшанта среща Шакунтала и я залюбва. Шакунтала му
изповядва историята си.

Вейшампаян каза:

Съветниците свои пред тясната килия възпря Духшанта. Вътре
надникна той самия.
Но нямаше го Канва. Тогава пак почука владетелят и викна: -
Хей, празно ли е тука?
При тоя вик от мрака на хижата изплава девица - като мрака
самата черноглава
и хубава, тъй както богинята Лакшми. На царя поклони се и
той се изуми,
че расо на отшелник такава хубост крие. Девоичката му даде
вода да се измие
и питаше го вече за неговото здраве, отде е той, какъв е и
тук какво ще прави.
Изгледа ѝ снагата изящна и висока владетелят и каза: - О,
чуй, лотосоока,
наричам се Духшанта, владетел съм и воин. Светеца Канва
търся, защото по-достоеен
ще стана, щом го зърна, и духом по-богат. Къде е тоя старец

най-праведен и свят?

Шакунтала каза:

Баща ми е в гората да дири плодове. Почакай го, ще дойде подир минута-две.

Вейшампаян каза:

Загледа се Духшанта към тая дивнобедра девойка, към която била е много щедра природата: събрала ведно с усмивка звънка движения изящни, снага висока, тънка, очи лукаво нежни – две листчета от лотос, и всичко туй увито в смирение и кротост.

Смутен от хубостта и, затрупа я с въпроси:

– Коя си, о красива отшелничко? Защо си прокудена в гората с килиите, където, веднага щом те зърнах, открадна ми сърцето?

Стани съпруга моя. Макар че имам власт не само над страната, но и над своята страст, пред тебе я изгубих. Стани ми ти съпруга. Сърцето ми до днеска не е желало друга.

Не е търчало също така и по жените на моите подвластни или на мъдреците, а камо ли да дири жени от други раси. О ти, с бедра-хоботи, открий ми се коя си.

До днеска бях владетел, но днеска ме плени и роб съм ти, най-дивна от всичките жени.

Усмивната и двойно от хубост заблестяла, когато го изслуша, отвърна Шакунтала:

– Владетелю могъщи, аз щерка съм на Канва, светеца, който скромно в гората се прехранва и с подвизи аскетски достигна до прослава. От него да ме искаш законът повелява.

Учуди се Духшанта: – Но той, самозаточен, отдавна из горите живее непорочен.

По-скоро би сгрещила самата Добродетел, отколкото монахът за сласт да се е сетил.

Не вярвам, че от него дошла си ти на свят. А инак се прекланям пред подвига му свят.

Шакунтала каза:

О царю, неотдавна мъдрец тъдява спря. Учуден, че светецът родил е дъщеря, разпитва го надълго за мене и тогава баща ми му разправи за моята поява.

Каквото чух от него, сега ще ти опиша. На времето, когато достигнал слава висша

мъдрецът Вишвамित्रа чрез подвизите свои на постник и

подвижник и нямало герои,
които да се мерят със тоя Вишвамитра,
бог Индра се уплашил, че в туй се крие хитра
уловка срещу него. Щом толкова изтъкнат светец се появява,
то бога ще го смъкнат -
светеца ще поставят на трона му висок.
От страх, че Вишвамитра ще стане главен бог
намерил Индра в рая апсарата Менака и казал ѝ: - Менака, по-
хубава от всяка
жена във мойто царство, стори една услуга на своя бог,
каквато не ще му стори друга.
Светецът Вишвамитра започва да ме дразни с това, че
недостъпен за никакви съблазни,
ще вземе да постави самия мен под иго. Поръката ми слушай:
иди и съблазни го
със кръшното си тяло, с блестящите очи, с каквото там си
знаеш, но, виж, го отлъчи,
о прелестна апсаро, от подвига му строг, че инак току видиш,
че станал главен бог.
Менака рекла: - Зная аз силата му, боже. И ти самият знаеш
какво в гнева си може.
Не само светостта му - гневът му носи слава. Трепериш ти
пред него, какво на мен остава.
Той същият разлъчи на времето Васища с децата му любими. И
все не се насища
плътта си да убива. Макар че беше воин, успя брамин да
стане, и то такъв достоен.
Той сам, за да се къпе, накара да заблика свещената река,
която нарича се Кошика.
Звездите той създаде да светят в небесата, започвайки със
трите най-близо до луната.
С една нога той може земята да раздруса, да хвърли световете
сред огън и покруса,
да срина планините, от Меру по-високи, и даже да променя
световните посоки.
Как може като мене жена да го докосне, устата му когато
издишва огненосни
кълба, а пък очите излъчват светлина, по-силна и слепяща от
слънце и луна?
Светците с бога Яма от него са смутени, та как да не трепери
момиче като мене?
Едва ли само хубост или усмивка мила пред неговата сила са
сигурна закрила.
Прати да дойде богът на вятъра Марута, когато затанцувам, та
дрехите над скута

високо да ми вдигне. И богът Камадева помощник да ми бъде. А
вятърът напева
на птици да донася и мириса на разни цветя, та да помага на
моите съблазни.
Бог Индра съгласил се и тръгнала Менака към Вишвамित्रа,
който не знаел що го чака.

ПЕСЕН ЧЕТВЪРТА

Шакунтала разказва за своето раждане.

Шакунтала каза:

Пристигнала Менака пред хижата и плаха надникнала към нея.
Съгледала монаха,
зае да умъртвява греховното си тяло, от помислите плътски
отвърнато изцъло.
Край него заиграла и в същата минута натам се втурнал богът
на вятъра Марута
и свлякъл връз цветята на горската поляна сияйната й дреха,
от лунен лъч тъкана.
Към дрехата Менака затичала сърдита. Отшелникът не зърнал
усмивката й скрита -
снагата гледал само как прелестно се мята, и прежната му
сила потънала в земята.
Усетил Вишвамित्रа властта на Камадева, направил знак да
дойде безупречната дева,
която сякаш само очаквала му знака. И дълго Вишвамित्रа с
апсарата Менака
живели сред наслади, но всеки бил блажен и смятал, че било е
един-единствен ден.
Апсарата Менака, девойката от рая,
родила Шакунтала, да - мен, под Хималая,
покрай река Малини. Изпълнила, каквото било й наредило да
стори божеството,
детето край реката съдбата си да чака оставила и в рая се
върнала Менака.
От хищници гъмжала безлюдната гора, та птици връз детето
натрупали пера
и тъй от лешояди и зверове го скрили, въртели се над него,
пазачи якокрили.
Оттам мъдрецът Канва преминал и когато съгледал пеленаче,
закриляно от ято,
прибрал го - на светеца душата е добра - и почнал да го
смята за своя дъщеря.
Защото по закона тоз, който сътворява човешко тяло, който
живота му спасява

или пък го отхрани, се смята за родител. Така мъдрецът Канва за щерка ме е считал и аз като при татко пораснах тук блажена под име Шакунтала (От птици окръжена).

ПЕСЕН ПЕТА

Шакунтала и цар Духшанта се оженват по обичая на гандхарвите. Духшанта я изоставя.

Духшанта каза:

Красавице, говориш добре като принцеса. Кажи, какъв подарък от мен ще ти хареса?

Венец от тежко злато, одежди златошити, за пръстите ти - перли, брилянти за ушите, елмази самоцветни, монети, кожи, гривни, безценни те самите и формите им дивни?

Кажи, о кръглобедра, кажи, о непозната, красавице неземна, и царството с хазната пред твоите колени сега ще поднеса, но само да ми станеш съпруга начаса.

За мене ожени се по ангелския начин, от брачните обряди най-много той е тачен.

Шакунтала каза:

Почакай да се върне, о царю мой, баща ми. Не бива дъщерята родителя да мами, когато ще се жени, а той да я даде, че най-добре разбира кому, кога, къде.

В моминството бащата, след брака е мъжът закрилник на жената, на старост пък - синът.

И както не остава жената без защита, така за всичко трябва защитника да пита

и нищо да не прави сама по своя воля. За теб да се омъжа баща си ще помоля.

Духшанта каза:

Баща ти милостив е към хищниците даже, нима на дъщеря си във нещо ще откаже?

Шакунтала каза:

Но кротките брамини когато гневни биват - от воините даже по-яростно убиват,

оръжието тяхно, о царю, е гневът. Които го събудят, не ще се отърват

от него живи. Както жаравата обгаря ръцете ни и както със съд ни съди царя,

и както ни обжарват на слънцето лъчите, и както Индра може със гръм да запокити

към ада някой демон, когато се навъси, така са всемогъщи брамините с гнева си.

Духшанта каза:

Красавице неземна, девойко Шакунтала, зачитам твоята скромност, достойна за похвала.

Баща си уважаваш, но някои неща от младост ти не знаеш. Душата е баща, душата е приятел най-близък на човека. Душата ти щом иска, отдай ми се и нека

Съпрузи станем тука, където ни венчава с цветята си гората. Законът различава

женитби осем вида: женитба за брамини - девойката когато от своя дом премине

във другия без зестра. И следва бракът божи - при жертвения огън тогава жрецът може

съпруга да си вземе. А третият се прави, когато за жената мъжът е дал две крави.

Четвъртата женитба се казва праджапати - когато дъщеря си семейството изпрати

във мъжов дом без откуп, а само благославя живота си да минат в съгласие и слава.

При демонска женитба отдава се невеста на тоя момък, който плати голяма зестра.

По ангелския начин се женят тия млади, които се обичат и никакви обряди

не ги обвързват. Даже не знаят у дома им. Със теб като гандхарви сега ще се венчаем.

А брак по людоедски извършва се тогава, незаетата когато чрез бой се похищава

от къщи и крадците във боя победят или пък поголовно изстребят ѝ родът.

При осмия изпитва любовникът възбуда да обладава спяща жена или пък луда,

или съвсем пияна и тъй я прави своя съпруга по закона. Най-низък брак е тоя.

От първа до четвърта това са все достойни женитби за брамини, до шестата - за войни.

На цар се разрешава и людоедски брак. А демонският бива за простия селяк.

Девойка си красива, аз воин съм юначен. Съпрузи нека станем по ангелския начин.

Шакунтала каза:

Щом тъй ни повеляват законите на Ману, то нека да се сбъдне туй сливане, желано

от теб, но ще изпълниш, о царю, мойта воля: родя ли син, да

стане наследник на престола!

Вейшампаян каза:

- Съгласен съм - отвърна Духшанта и я хвана припряно за ръката. И брачно съчетана
бе вече по закона щастливата двойца: прославен цар и рядка девица хубавица.

Отивайки си, царят повтаряше: - Ще пратя войска да те докара, красавице, в палата,
че там не са видели от теб по-дивна дева.

Не е напразна клетва, щом цар ти се заклева.

Към столицата своя вървеше цар Духшанта и мисли неспокойни му мъчеха душата:

какво ли ще направи светецът, щом научи за туй, което днеска с момичето се случи?

Когато Канва влезе във своята обител, укри се Шакунтала от срам, но и непитал,
разбра мъдрецът всичко - в човешките души той можеше да вниква и тука не сгреша.

Свободна донедавна, Седеше Шакунтала - робиня на греха си,
от свян поруменяла.

За нейна изненада, вместо да се намръщи, светецът се зарадва и тъй задума: - Дъще,

завърши твойто време на детски лудории. Когато дъщерята от таткото се крие

и с мъж се съчетава, и тоя мъж е воин, законът се запазва, защото брак достоен

за воинската каста е ангелският брак. Щом нему ти си драга, и той на теб е драг,

то вие сте венчани, макар и без свидетел. Това важи за воин, а двойно за владетел.

Синът, когото, дъще, от царя ти зачена, ще стане цар на тая страна, увеличена

нататък, докъдето бушува океанът.

Врагът му ще отстъпва, от паника обхванат,

когато отдалече войската му съгледа, и път ще му отваря към слава и победа.

Въздъхнаха тогава и двамата, обзети от радостна възбуда.

Измивайки нозете

на стареца, задума покорно Шакунтала: - О татко, цар Духшанта за мъж съм си избрала

и моля те - на него, а също на ония, които са край него, отдай благословия.

Отвърна Канва: - Щерка, на стар баща любима, какъвто дар поиска, мъжът й ще го има.

Поиска Шакунтала родът на цар Духшанта все тъй да се

прославя на воини с таланта,
Законите да спазва на вяра й държава и царството си вечно
родът да притежава.
Тогава Канва – тоя мъдрец над мъдреците докосна дъщеря си,
погледна я в очите
и каза й: – Царица си вече. Остани робиня на закона на
верните жени!

ПЕСЕН ШЕСТА

Шакунтала ражда син от Духшанта, белязан с божии знаци.

Вейшампаян каза:

Когато цар Духшанта остави Шакунтала, започна да нараства от
дългата раздяла
тъгата й в сърцето, а малко под сърцето нарастваше, от царя
заченато, детето.
Неспала, гладна, морна, тя чакаше с обида днес, утре да
пристигне войска от четири вида
и с нея да замине при своя мъж в палата, тъй както обеща й
тогава за отплата
срещу мига любовен. Броеше дни, недели, сезони и достигна до
три години цели.
Тогава тя сдоби се с неவிжданo отроче. Небето го обсипа с
цветя, за да посочи,
че туй е рядка рожба. А Индра даже сам в килията пристигна и
каза тъй: – Не знам
да има той съперник не само на земята
по смелост и по хубост, но даже в трите свята.
О Шакунтала, слушай, синът ти ще царува над всички земни
люде. Богато ще дарува
жреците си, понеже сто пъти жертвен кон ще сложи пред олтара
на висшия закон.
Не само скъпоценен елмаз на своята раса, но на рода човешки
ще бъде той украса.
При тая реч на Индра от божията стряха се сипеха букети.
Гандхарите тръбяха
небесните си песни. Под техните напеви танцуваха апсари –
красиви райски деви.
И другите аскети, живеещи в гората, се радваха, задето на
Канва дъщерята,
оставена самотна и бременна да страда, получи най-подире
божествена награда.
На своите другари тогаз изпрати Канва известие, че всички на
празник ги приканва,
готови да пристигнат и без да им обади. Изпълниха достойно

кръщелните обряди.

Синът на Шакунтала бе сякаш син на бог. Красив и с бели зъби, източен и висок, растеше много бързо. На неговите длани личаха кръгли знаци, от някой бог чертани.

Снага лъвоподобна, високо умно чело.

На шестгодишна възраст това детенце смело преследваше бизони и лъвове и тигри, и слонове и вълци, додето укроти ги и върже ги наблизко край святата обител, където му дариха и прякор Укротител.

Към силата му Канва прибави умовете на всички мъдри люде чрез книги и съвети и виждайки, че вече момчето е готово за царски сан с осанка, духовен ръст и слово, на щерка си, която го слушаше с боязън, издума: - Стана време да бъде той помазан за княз и за редовен наследник на престола - не може цар Духшанта да дава дума гола.

Ти питаеше се дълго защо го няма, де го, вместо да се отпратиш самата ти при него, че длъжни са жените при брачните съюзи да служат най-покорно на своите съпрузи

с тела, с души и с думи, а ти прекара тук години, без да бъдеш грижовна към съпруг.

Иди, за да му бъдеш от полза и в услуга, че близостта на бога, учителя, съпруга

и просто на добрия човек е благо свише - тъй казват мъдреците и в книгите го пише.

А щом отидеш - само законният съпруг да бъде във ума ти и никой, никой друг!

Съпругата, която не е изневерила, небето я почита и дава ѝ закрила,

когато се нуждае. В мъчителни минути, молитвите ѝ биват от боговете чути.

В нозете ми, о дъще, сега се закълни за вяност към съдбата на верните жени.

Към своите ученици - безпримерни аскети - обърна се мъдрецът и каза: - Отведете

в двореца Шакунтала с наследника на трона, белязан с божии знаци, предвидени в закона.

Почтената съпруга не бива да остава

във бащин дом за дълго, че губи своята слава,

от своя дълг отвиква, живот повежда друг. Водете я веднага при нейния съпруг.

Разбрала Шакунтала, че всичко туй баща ѝ го прави за детето,
отвърна му, че тя е
готова да замине покорно към двореца.
И падна на колене, и кръг покрай мъдреца
направи в знак на почит. Замоли го: - Прости ми, ако ли с
нещо, татко, уроних твойто име.
Ако към теб била съм не винаги добра, прости, човече святи,
на своята дъщеря.
Светецът, сторил всичко за божия угода, безсилен да надмогне
човешката природа,
зарони едри сълзи, солени и безмълвни.
Не смогваше под него пръстта да ги погълне.

ПЕСЕН СЕДМА

Шакунтала довежда сина си в двореца. Духшанта се отрича от
тях. Слово на Шакунтала.

Вейшампаян каза:

Пустинниците, дете живееха в коруби,
и хранеха се с вятър, увити в кожи груби,
и с темета космати или напълно голи,
преди на път да тръгнат, светецът ги помоли:
- Порасна дъщеря ми в гората и си няма представа за земята
широка и голяма,
водете я грижливо през хълми и гори - страхувам се, че може
да се преумори.
Послушните брамини потеглиха с поклон за към града, наречен
със името на слон,
повели Шакунтала с детето ѝ, което белязано бе с божии
поличби от небето.
Сияйна, Шакунтала пристигна от гората, която бе на царя от
оня лов позната,
и сякаш беше чужда - доложиха на царя, че иска с него
странна жена да разговаря.
Въведоха ги вътре. Синът с лице и тяло блестеше като слънце,
току сега изгряло.
С поклони Шакунтала почете по закона покорно и смирено
владетеля на трона
и каза му: - О царю, на моя син баща, дойдохме да изпълниш,
което обеща -
да бъде по закона въздигнат и помазан синът ни за наследник
на трона. - С неприязън
отвърна ѝ Духшанта: - Отшелница, а грешна! - Макар че си
припомни къде и как я срещна,
престори се и каза: - О скитнице злочеста, не помня да съм

имал от тоя род невеста.

Отивай си, додето си още невредима. Или пък ако искаш, в прислугата ми има за тебе място, тъй че и тука остани. Изобщо прав ти пътя на четири страни.

Когато Шакунтала изслуша тия речи, без малко на земята от мъка се не свлече.

Облегна се безсилна на каменна колона. Самата вкаменена застина срещу трона.

Очите ѝ червени се втренчиха към царя със поглед, който всичко пред себе си изгаря.

Но болката надмогна, захапа тръпни устни и бързо овладя се връз него да не пусне

убийствения огън на праведния яд,

чрез който се сражава светецът в тоя свят

срещу врага си, както войникът с боздугана. Мълча една минута жената и подхвана:

- Отричаш, че ме знаеш, о царю, но това са слова, да ги говори човек от долна раса,

а ти - велик владетел на цялата държава, когато ме познаваш, недей се унижава

обратното да казваш, а не което трябва. Най-лош крадец е, който душата си ограбва.

"В гората бях самичък - така ли разсъждаваш? - и нямаше свидетел". Добре, но ти забравяш

за бога Вишну, който във тебе обитава, навред те придружава и всичко наблюдава.

Присъства и отсъжда безмилостно какво е добро или погрешно в деянията твои.

И другите безсмъртни вървят по наште стъпки навсякъде и виждат греховните простъпки.

И Слънцето ни гледа, и гледа ни Луната, и Вятърът ни вижда, и вижда ни Водата,

Небето и Земята, Деня, Нощта и Яма, Зората и Сърцето, та нищо скрито няма.

Когато едовоно от тебе божеството, живеещо у тебе, прощава ти, каквото

сгрешил си по неволя. Но щом не е довоно, и значи туй, че твойто деяние е доно,

не само не прощава вината ти, а даже на Яма те предава, та зле да те накаже.

Всевиждащият съдник от милост ще лиши онез, които имат безчувствени души.

Които се отмятат - и тях съдба еднаква с престъпниците грешни във ада ги очаква.

Не ме презирай, дето сама при тебе ида, когато ти, съпруге,
нанесе ми обида
и сам не си почете законната съпруга, достойна да намери при
тебе участ друга.
Защо ме пренебрегваш, владетелю, пред тая тълпа покрай
престола? В пустиня ли ридая,
та моя плач не чуваш? О, нека се разкъса главата ти,
Духшанта, на сто различни къса,
ако не ми повярваш и в следната минута молбата ми към тебе
остане пак нечута.
Мъжът в жената влиза и ражда се отново от нея чрез сина си
за дело и за слово.
Затуй и мъдреците нарекли са я "джая" (родителка). Покай се
пред дума като тая!
А пък синът избавя родителя от ада, където непременно
бездетният попада.
"Спасители от ада" наричат синовете. Пред теб застана твоят,
а ти не го зачете!
Съпругата е тая, която за уюта
на къщата се грижи през всякоя минута.
Жената е, която и ражда, и отглежда потомството, а то е
човешката надежда.
Като душата своя достойната съпруга обича си съпруга, не
иска участ друга.
Макар да има тяло, не е то тяло цяло – жената е полвинка на
мъжовото тяло.
Закон, Любов и Полза на нея се опират. Другар е на онези,
които ще умират.
Тя лодка е, с която не ще се прекатури мъжът през океана на
жизнените бури.
Затуй законът само на женените даде правата да извършват
божествени обряди.
Стопанство имат само, които са семейни. Такава къща няма
опразнена да зейне,
а все ще има в нея за гладните храна и радост за душите, щом
има там жена.
По своята осанка мъжът е як и жилест, но слаб е без жена си,
когато е в немилост.
Добра и сладкодумна, и предана, тогава жената като майка
мъжа си утешава.
Край жертвения огън жените са ония, които ще изкажат добра
благословия
за своя мъж, каквато изрекъл би баща му. Човек се доверява
на женения само,
защото го подкрепя от всички най-добрата опора. Мъж, когато

замръкнал е в гората,
спокойно там си ляга зората да дочака - жена му щом е с
него, не се бои от мрака.
На оня свят когато съпругът се пресели, съпругата го следва
в отвъдните предели
със преданост и с обич. А щом го изпревари, очаква го -
оттатък да бъдат пак другари.
И ненапразно, царю, е казано в закона: жената се избира за
тоя свят и оня.
"Чрез своя син съпругът за втори път се ражда." Тъй казват
мъдреците. От туй се предугажда
съпругът Да закрили със мъжката си сила жена си като майка,
щом син му е родила.
В лицето на сина си тъй както в огледало оглежда се бащата и
в неговото тяло,
в очите му, в чертите и даже във вървежа.
Но знай - и съвестта му се ражда чрез младежа.
Бащата щом огледа душата си във тая пречиста съвест, той е
достигнал вече рая.
Мъжете, изнурени от болест на духа и болести телесни,
възвръщат си дъха
край своите съпруги, тъй както в лятна жега животните
намират в реките хлад и нега.
Изгнаник, който беден се върне в своя град, намери ли жена
си, усеща се богат.
Затуй мъдрецът даже гневът да го изгаря, въздържа се връз
свойта жена да го стоваря.
Жените, туй са ниви, които са посети от бога, за да раждат
душите на мъжете.
Без тях дори светецът, макар угодник божи, рода си и кръвта
си да продължи не може.
По-силна радост няма, когато в родна къща синът, от път
пристигнал, баща си запрегръща.
А ти защо презираш като престъпник зъл сина си, който с обич
при тебе е дошъл?
И нравката, която не е със ум богата, в нравуняка грижливо
опазва си яйцата,
а бива ли, о царю, детето си да гони човекът, който знае
свещените закони?
Яйце от кукувица в гората гарван мъти,
а ти не щеш да дойде в гнездото ти синът ти.
Говорят - да докоснеш сандалово дърво в гората Малеагри е
цяло тържество.
Но допирът до него или до тъкан пъстра, или до женско тяло,
източено във кръста,

или в горещо лято вода прохладна глътка
не радват както рожба, докосната в прегръдка.
От тварите двукраки браминът е най-висше създание, о царю, в
законите го пише.
А кравата - животно, почитано най-много, безспорно
представлява най-висше четириногло.
Учителят е първи - туй водите го сочат - сред хората, които
достойни са за почит.
А пък синът е - слушай това, че си баща - най-висшето от
всички докосвани неща.
Синът ти хубав нека прегърне ти нозете, най-висшата наслада
двамина усетете.
През цели три години аз носих го, додето роди се най-подире.
Тогава от небето
протътна глас и каза, о царю, че синът ти велики конежертви
ще прави до сто пъти
като самия Индра. Божествен бе гласът. Жреците пяха химни. А
химните гласят:
"От моята плът роди се, от моята кръв, о сине, и аз съм в
твоя образ. Живей до сто години.
На старост ще ме храниш и няма да загине родът ми. Сто
години живей щастливо, сине".
Ти знаеш тия химни, читателю На веци. Пред своя син тогава
защо глава наведе -
вдигни я да го зърнеш с очи поне веднъж: от тебе той роден е
туй, както мъж от мъж.
Туй както се оглеждаш във езерни води, зърни сина си, в
който наново се роди.
Туй както жертвен огън се пали от една поднесена към него
раздухана главня,
така и ти, о царю, по-рано бе един,
но после раздвои се - сега си цар и син.
Когато бе в гората на лов и те подмами ранена антилопа, край
скита на баща ми
ти срещна ме, о царю, и аз бях още дева, когато облада ме,
сразен от Камадева.
По ангелския начин венчахме се тогава, какъвто на царете
най-много подобава.
Разказах ти, че аз съм родена от Менака, апсарата, която по
род стои над всяка
от другите апсари - красавици на рая. Родила ме Менака
високо в Хималая,
захвърлила ме после в реката като чужда. Кое на боговете
омразата възбужда,
та трупат я връз мене? Напуснала ме мама, и ти ме изостави.

Престъпница голяма
навярно аз била съм, когато съм живяла преди под други образ
- изхлипа Шакунтала.
- Добре, ще си отида в бедняшката обител, но не гони сина
си, комуто си родител,
а дай му както всеки баща благословия - че иначе прогонваш и
себе си самия!
Духшанта каза:
Не мога да призная детето ти, че то е от твоята утроба
родено, а е мое.
Жените много лъжат, та как да хвана вяра? Родила те Менака,
разпътната апсара,
и хвърлила те, както се хвърля сухо цвете. Отде да знам не
сте ли еднаква хубост двете.
Баща ти Вишвамित्रа уж първом бил е воин, мечтал брамин да
стане, но пламнал недостоеен
от страст, когато зърнал развратницата гола - дотолкова
аскетът, горкият, имал воля.
И все пак Вишвамित्रа за пръв брамин се смята сред другите
брамини, прочути по земята.
И майка ти е първа сред нимфите на Брама, та щом си тяхна
щерка, защо така с измама
си служиш и ме лъжеш, подобно на развратно момиче от
тълпите? Отивай си обратно.
Какво си ти, о долна отшелничко и хитра, пред нимфата Менака
с мъдреца Вишвамित्रа!
Синчето ти е едро. За толкоз малко време родените не могат
да станат тъй големи,
че вече да равняват снага с дървото шала. Отивай си,
разблудна женице Шакунтала!

ПЕСЕН ОСМА

Шакунтала продължава словото си и си тръгва. Духшанта я
връща, признава сина си и му дава името Бхарата.

Шакунтала каза:

Съглеждаш дребни сламки на хората в очите, а в своите не
виждаш, о царю, и гредите.
Менака, моята майка, със своята хубост свети в небесните
предели, където боговете
я следват заплени и предани, та виж, че моят род от твоя,
о царю, е по-висш.
Ти ходиш по земята, а аз и по небето. По ръст на планините
равнявам се, додето
едва ли ти си равен на семе от синап. Дотолкоз аз съм силна,

дотолокз ти си слаб.

За разлика от тебе способна съм да ида, когато пожелаея, до царството на Индра, на Кубер и Варуна, а също и на Яма - пред мойта святост, царю, предели нийде няма.

Говорят мъдреците - каквото аз съм чула, за пример ти го казвам, не вземай го за хула, че грозният, додето лика си не огледа, все мисли, че е много по-хубав от съседа.

Красивият е скромен, а който с безобразия черти се отличава, разхвалва се и дразни не с туй, че го е господ лишил от красота, а с думите големи от малката уста.

Глупакът, като слуша добри и лоши люде, поема туй, което е глупост и заблуди, подобно на свинята от блатото, която пред езерото бистро харесва свойто блато.

А умният, когато сред мъдри хорски речи дочуе даже глупост, на него му не пречи доброто да попие, а думи зли и нрави, където ги е срещнал, на място да забрави.

Тъй лебедът от мляко, размесено с вода, умее да отпива едното без следа от другото и с право сред хвъркащия свят безспорно за най-умен е лебедът признат.

Добрият се измъчва, дочувайки слова за някого обидни, а злият при това се радва да ги казва. Добрите служат с почит на старите, а злите, вместо да ги посочат за пример, клеветят ги, намирайки наслада в лъжата, от която охуленият страда.

Добрият си живее, не дирейки кусури на хората, а злия се сили да притури към истинските още, макар да са неверни. Тогава му е светло, когато те очерни.

Но честния, когато охуват го, все пак тез думи се отнасят към неговия враг, а лошият, когато в добрия дири грях и вика му негодник, събужда само смях.

Боят се от лъжеца като от лоша змия невярващите в бога, а камо ли ония, които го почитат. А който се отмята от своето потомство, напусне ли земята, не може да намери подслон на оня свят. Синът според закона е висша благодат.

Законникът на Ману пет вида изброява на бащинство: едното
приема се тогава,
когато от жената законна е роден синът. Но може също да бъде
подарен
или да бъде купен. Или да е отгледан чрез хляба на бащата. И
петиет, последен,
но пак законен случай е този, при който друга жена го е
родила, макар и не съпруга.
Опора на бащата, синът му умножава душевните наслади и
мъжката му слава.
И ти, ако се пазиш, недей оставя, не, сина си, за да сложиш
на своите рамене
онуй огромно бреме, наречено измама. От неговата тежест
избава знай че няма!
О царю, сто бунара дълбоки не побират вода, каквато сбира
самичък язовирът.
Принасяне на жертва обаче надвишава стотици водоеми по полза
и по слава.
А раждане на мъжко отроче по наслади безспорно превъзхожда
една стотица клади.
А истината, царю, е толкова висока
по стойност, че надхвърля такива сто отрока.
Хиляда конежертви и истина една
са равни на кантара, но тежката везна
към истината, царю, клони, макар и бавно, така че с нея нищо
не може да е равно.
Дори да знаеш всичко от ведите изцяло, дори да си изкъпал
блаженото си тяло
във всичките свещени реки и водоеми, то подвижите твои не са
така големи
и ти си още много далече от честта на истината, чути от
нечия уста.
По-висша добродетел от истината няма – това е то душата и
образът на Брама.
И ако ти не с нея се сливаш, а с лъжата, не хващайки ми
вяра, тогава аз самата
от тебе ще си ида, о царю, че не бива почтен човек да бъде
съжител на такива.
Но знай – след теб синът ми ще бъде цар на тая земя с корона
вечна – върха на Хималая
и с четири морета, чиито гривни бели развяват се на стража
край нейните предели.
Така ми каза Индра, когато се роди момчето, но не иде сега
да потвърди
това и аз се връщам в леса, от който ида с предишната и даже

с нараснала обида.

Вейшампаян каза:

Издума тия думи и тръгна Шакунтала. Тогава глас небесен над царствената зала

протътна, като каза на царската особа

в присъствие на жреца: "Жената е утроба,

съсърд е, който носи плода, ала бащата за истински родител на своя син се смята.

Той ражда го, но ражда и себе си отново чрез него на земята за дело и за слово.

Отгледай си детето, ти негов си родител. Че кой ли друг, о царю, добре го би възпитал

освен такъв владетел? Вземи го, инак няма родът ти да избегне от царството на Яма.

Тоз, който се отказва от своя син приживе, не бива да очаква събития щастливи.

Признай сина си, царю, роден от Шакунтала, и нея не презирай, защото е видяла

край тебе много мъки. Жените за поклон достойни са - предписва свещеният закон.

Дори да прегрешават чрез помисъл и плът, кръвта, която губят, измива им грехът.

Синът ти е достоен, макар роден в гората. Отгледай го, о царю, под името Бхарата!"

При тия божи думи валиха от небето цветя по Шакунтала, а също по детето.

Великият Духшанта обърна се към жреца и другите придворни, изпълнили двореца:

- Това, което казва гласът от небосвода, го знаех, но боях се, че нямаше народа

да иска да повярва така от дума гола, че тоя син е царски и негов е престола.

Чрез пратеника божи владетелят изпита сина си и тогава прегърна го с честита

душа и го целуна по царственото чело. Възславиха жреците достойното му дело.

Усети той наслада най-висша за един родител на земята - докосване на син.

А после и жена си почете по закона най-вещият в закона - владетелят на трона.

- Царице моя - каза, - венчахме се в гората и хората не знаят, че ти си най-добрата

от всичките съпруги и щяха лоши думи връз тебе да се сипят, а също и върху ми.

Нарочно те отблъсвах и виках ти "Излез!" пред тях, за да

докажеш безспорната си чест.
Сега край мене никой не би могъл да сметне, че тоя син е
рожда на страсти мимолетни,
а воинът, браминът, търговецът, орачът от днес като царица и
майка ще те тачат.
Прощавам ти каквото одева ми издума, защото във гнева си
човек изрича сума
неправедни обиди. И ти ме извини, съпруго, най-достойна от
верните жени.
Одежди златошити, храна, напитки - цяла грамада той натрупа
във дар на Шакунтала.
А после по закона обърна се към княза
и с радост за наследник на трона го помаза.
Духшанта пожела му да владее над богатата земя подир баща си
и кръсти го Бхарата.
И тръгна колелото на славните победи
на цар Бхарата с гърмол от близките съседи
до царствата далечни, огласяйки ги с трясък, слепейки ги с
лъчите на дивния си блясък.
И цар след цар, от меча Бхаратов покорени, се свличаха
смирено пред него на колени.
Освен като владетел на земните държави великият Бхарата най-
много се прослави
с това, че беше още на правдата владетел, закриляйки закона
и всяка добродетел.
Самин мъдрецът Канва му беше жрец, когато принесе
конежертва, дарувайки богато
брамините, а нему на края на обряда насипа милиони жълтици
за награда.
За туй, че цар Бхарата безсмъртните почете, от него се
захвана родът на родовете:
родът Бхарата, който съперник други няма освен в рода
начален на праотеца Брама.
Потомците, предците, а даже и страната наричаха се вече със
името Бхарата.
Безбройни са царете, достойни за прослава от тоя род. За тия
от тях ще ти разправя,
потомъко Бхаратов, които в стародавни
и в нови дни били са на боговете равни...

СКАЗАНИЕ ЗА НАЛ И ДАМАЯНТИ

ПЕСЕН ПЪРВА

Разказ за добродетелите на Нал и Дамаянти, за тяхната любов и за вестите, които си пращат чрез един лебед.

Брихадашва каза:

Царуваше цар Нал, синът на Вирасена, в нишадската държава, от него възхитена.

Тъй както богът Индра е бог на боговете, тъй Нал по своята хубост бе слънце сред царете.

Ездач по божа дарба и познавач на веци, в игра на зар и в битки печелеше победи.

Харесван от жените, но сдържан бе отрано.

В стрелбата с лък бе майстор. Приличаше на Ману

А в царството Видарба царуваше цар Бима. Бездетен бе.

Потомство жадуваше да има.

Ту колеше курбани, ту даваше обети - дано да го сдобият с наследник боговете.

Разчиташе на чудо и затова, когато дойде Даман брамина, посрещна го богато.

Жадувай дар в отплата получи от брамина - роди му се момиче и после трима сина.

И кръсти Дамаянти той щерка си. Мъжете - Дамана, Дама, Данта - скали пред враговете.

Принцеса Дамаянти порасна и мълвата за рядката ѝ хубост обходи трите свята.

Приятелки стотина, слуги и придружвачи я следваха тъй, както богини следват Шачи.

Сред другите блестеше със своята хубост рядка, тъй както в тъмен облак светкавицата святка.

С Лакшми - богиня дивна - еднакви бяха двете и с никой друг по прелест в мира на боговете.

А смъртните не бяха и виждали такава красавица, която дъха им да стаява.

И Нал бе хубав. Който в лице го зърне, смята, че богът Камадева е слязъл на земята.

Възхваляха пред него принцеса Дамаянти, пред нея пък - на царя големите таланти.

Без още да се видят, а само от похвали в душите им копнежът любовен се разпали.

Веднъж, измъчен царят страстта си да укрива, в гората зад двореца стаи се да почива.

Там лебеди съгледа - крилата им от злато. Протегна се да хване един, ала когато

го хвана, тоя лебед, със злато по крилата, замоли го: -
Пусни ме, о царю, и в отплата
за теб пред Дамаянти ще изрека такива хвалби, че тя ще люби
все теб, дорде е жива.
И пусна го раджата, красив по божа дарба. И лебедите златни
поеха към Видарба.
Принцесата и всички придворни ги видяха, когато се извиха
над дворецовата стряха.
Затича Дамаянти със цялата си свита
и всяка нейна дружка заприпка гласовита
подир един от тия красавци златокрили, които из тревата се
бяха изпокрили.
Принцеса Дамаянти щом хвана за перата
един от тях, той рече: - Княгиньо, най-добрата
от всичките княгини, чуй: Нал се казва царя, чиято чудна
хубост цял век не се повтаря.
Ще кажеш, на земята е слязъл Камадева.
Стани му ти съпруга - най-хубавата дева.
Над ангели, над змии, над демони - къде ли
до днес не сме летели, такъв не сме видели.
Ти - перла сред жените, а Нал между мъжете, в една корона
двата ахата съберете.
Отвърна тя: - Каквото изрече тук на мене, на Нал да го
повториш в Нишад, яйцеродени.
И лебедът отлитна от нейната ливада, в Нишад намери царя и
всичко изповяда.

ПЕСЕН ВТОРА

Разговор между Индра и Нарада в рая. Боговете и царете
заминават на сгледа с Дамаянти.

Брихадашва каза:

Щом тая вест изслуша принцесата, у нея всели се тайна мъка,
снагата ѝ закрея.
Въздишаше дълбоко и вехнеха сред кротост очите ѝ, доскоро
цъфтящи като лотос.
Замислена, внезапно току приседне бледа, за птици златокрили
в небето ще се вгледа.
Снагата тънкокръста извиваше се слаба, забравила какво са
сънят, леглото, хляба.
Принцесините дружки вестиха на цар Бима, че страда Дамаянти
и става нелюбима.
Раджата на Видарба поклати белокоса глава, като се сети
девойките защо са
дошли и разтълкува той намеците техни, че щерка му от мъки

любовни вече вехне.

Разбра, че скоро трябва за своята щерка млада достоен мъж да наиде, какъвто ѝ допада.

На принцовете видни написа по два реда: "Прославени витязи, елате ми на сгледа."

Научили, че дивната принцеса се годява, потеглиха раджите сред блясък и гълчава.

Тътнеж от стъпки слонски и тропот на копита ехтеше над войската, с венци и прах покрита.

Пристигнаха при Бима, отседнаха в палата. Стопанинът им сложи трапеза най-богата.

В туй време горе в рая на вечната наслада пред Индра се явиха Парвата и Нарада.

Те бяха мъдри старци и в райския чертог ги пусна и почтено посрещна Индра бог.

След поздрава помоли Нарада да разправи що има по земята и те дали са здрави.

Нарада каза:

Хвала на тебе, Индра, ний здрави сме с Парвата, а също и царете там долу на земята.

Брихадашва каза:

- Но щом е тъй, мъдрецо - учуден рече богът, - къде са храбреците царе, които могат с лица към враговете да падат, о Нарада, и мойто райско царство след туй им е награда?

Витязите, които в полето слагат кости, защо не идват вече да бъдат мои гости?

Отвърна му Нарада: - Всевишни боже, знай и мога да ти кажа защо ги няма в рая.

Принцеса Дамаянти, момичето на Бима, което с добродетел и хубост несравнима

омая всички смъртни, сега ще се годява, та там са днес, о боже, достойните за слава.

Царете земни искат сред своите диаманти да сложат тая перла, на име Дамаянти.

Додето той говори, пристигнаха в чертога и другите безсмъртни, начело с Агни - бога

на огъня. Щастливи решиха: - В тая сгледа ще бъдем кандидати и ние за победа.

Поеха към Видарба с каляските си златни - с царете да се мерят и с принцовете знатни.

И Нал потегли също натам с душа честита - самичък с любовта си, а не с голяма свита.

Веднага го съзряха от горе божествата - същински Камадева, явил се на земята.

И всеки бог при тая изящност на младежа изгуби бързо своите надежди за годежа.

От златните каляски, сред облаците спрени, се спуснаха при царя и рекоха: - Блажени, ти истината само говорил си до днес, стани ни вестоносец - да носиш божа вест.

ПЕСЕН ТРЕТА

Нал прониква в двореца като пратеник на боговете и предава на Дамаянти тяхната вест.

Брихадашва каза:

- Съгласен съм - отвърна цар Нал и със събрани молитвено-преклонно пред боговете длани попита ги: - Кои сте, о пътници, и тая вест божия каква е, кажете ми да знаая.

И рече Индра: - Ние, безсмъртни четирима, дойдохме да спечелим момичето на Бима.

Аз Индра съм, а този - бог Агни. Тези двама: Варуна моревластник и смъртоносец Яма.

Кажи на Дамаянти, че тук са се явили държителите властни на всички земни сили начело с Индра. Искат красивата принцеса един от боговете за мъж да си хареса.

Събра отново длани цар Нал: - Безсмъртни, моля, търсете друг вестител на тая ваша воля.

И аз за Дамаянти съм тръгнал и не мога на друг да я отстъпя, па даже и на бога.

Боговете казаха:

"Съгласен съм" - закле се пред нас и се полага да спазиш тая клетва. Тръгни на път веднага!

Брихадашва каза:

Промълви Нал: - Не мога проникна да ѝ кажа вестта, нали дворецът опасан е от стража.

- Ще влезеш - каза Индра - със божие слово!

- Добре. - И към Видарба потегли Нал отново.

Проникна там в палата и сред голяма свита приятелки съгледа принцесата честита.

От дивното ѝ тяло струеше светлина, която би стъмила и пълната луна.

Замаян, очарован, страстта си царят с мъка потисна, за да спази поетата поръка.

А нейните красиви другарки щом видяха нишадеца, по своите места с възхита плаха

замряха и свенливо поглеждайки през рамо, възкликваха, обаче

без глас - в ума си само:

"Ах, колко е изящен! Дали е момък земен? А може би е ангел?
А може би е демон?"

И първа Дамаянти повдигна към витяза очите си засмени и тия думи каза:

- О благородни, кой си и как се тук вести, та моя ум омая с божествени черти?

Ти като бог проникна. Кажи ми как можа да минеш между толкоз пазачи, о раджа?

- Узнай, че Нал се казвам, синът на Вирасена, и с божа вест пристигам при теб, о свършена.

Безсмъртните - бог Индра, Варуна, Агни, Яма теб искат за съпруга. Чрез силата голяма на боговете минах през дворецовите стражи, така че те не чува и стъпките ми даже.

Узна на боговете вестта, принцесо мила. Сега сама решавай, каквото би решила.

ПЕСЕН ЧЕТВЪРТА

Разговор на Нал и Дамаянти. Нал се връща и предава на боговете нейния отговор.

Брихадашва каза:

Принцесата засмя се: - Владетелю мой скъпи, жена си постъпвай как трябва да постъпи.

С душата си отдавна и с тялото, раджа, и с моето богатство на теб принадлежа.

Изгарят ме словата на лебедите златни и само зарад тебе събрах раджите знатни.

Отхвърлиш ли ме, царю, узнай, че съм готова смъртта да диря в огън, вода, въже, отрова.

Попита Нал: - Когато те искат боговете, защо пред тях ти мене, човека, предпочете?

Нищожен съм и смъртен, в нозете им съм прах. Към тях ти своите мисли преобърни, към тях.

Умира всеки, който не им се покори.

Спаси ме - мъж, принцесо, от тях си избери!

В одежди скъпоценни, под златни диадеми в блаженство ще прекарваш ти цялото си време.

Нима не е достоен мъж Агни - бог велик: създал земята, може да я погълне в миг?

Нима не е достоен мъж Яма? Той ни плаши, та мъчим се да вършим със чест делата наши.

Нима не е достоен мъж Индра - укротител на демоните лоши и божи повелител?

Или, Варуна, който царува над водите? Съгласие, принцесо, отдай да се сгодите.

Това и наговори синът на Вирасена. Принцесата отвърна, от мъка просълзена:

- Покланям се на всеки от тях с поклон дълбок, но теб избирам, царю, за мъж и никой бог.

Трепереше, събрала в молитва длани. - Скъпа - промълви Нал, - прости ми, но как да се застъпя

за себе си, когато съм аз вестител божи? На други вече станах сватбеник и не може

сега да им отнемам избраната принцеса

и над дълга си клетвен да слагам интереса.

Изхлипа Дамаянти: - О царю мой юначен, послушай ме, аз виждам най-сигурния начин -

хем грях да не поемеш за твоята поръка, хем двама да избегнем сегашната разлъка.

Ти, царю най-достоеен, и Индра с боговете във изборната зала ведно се появете.

Ще вляза аз и тебе ще избира пред тях, та на душата твоя не ще да падне грях.

Нишадецът изслуша разумното й слово, след туй при боговете завърна се отново.

Един през други те го отрупаха с Въпроси: добри ли или лоши известия им носи.

- Намери ли, о царю, засмяната принцеса? Какво за нас ти каза? Кого от нас хареса?

Промъкнах се в палата, макар отвън да варди пред всичките му порти охрана с алебарди.

Понеже низпослахте над мен благословия, успях от любопитни очи да се укрия.

Принцеса Дамаянти ме забеляза само и нейните другарки с учудване голямо.

Възхвалих ви, най-светли измежду боговете, но всички ви отхвърли, а мене предпочете.

И рече: "На годеща във залата да влязат безсмъртните, но редом със тях и ти - витязът, когото ще харесам за свой съпруг пред тях, и няма да извършиш клетвопрестъпен грях."

Така ми отговори, о богове. Самите ще идете при нея, та ще се уверите.

ПЕСЕН ПЕТА

Дамаянти избира Нал. Боговете дават благословията си.

Тържествена сватба на Нал и Дамаянти. Ражда им се син.

Брихадашва каза:

Насрочи Бима сгледа, но след като дочака най-сгоден ден и месец по знака в зодиака.

Царете се явиха, от жажда изтерзани принцеса Дамаянти съпруга да им стане.

Сияещата зала със мъка ги побра, подобно стадо тигри, нахлули в пещера.

Насядаха сред съсък на дрехи златошити, с венци на раменете, с брилянти на ушите.

Ръцете им големи и с мускули корави приличаха напълно на кобри петоглави.

Очите им, косите и веждите извити сияеха тъй, както сияйни са звездите.

Но влезе Дамаянти и блясъка на тези създания изящни пред нейния залезе.

Макар че тя през прага престъпи с крачки тихи, извърнаха се мигом събраните женихи.

С очи от тая хубост неземна приковани, застинаха на място, подобно изтукани.

Представиха царете и щерката на Бима, безкрайно удивена, сгледа, че петима

напълно са еднакви в лицата и в телата - близнаци по чертите, близнаци в облеклата.

И всеки съвършено приличаше на Нал, но истинският кой е, и бог не би узнал.

Помръкна Дамаянти - какво да я подсети любимият ѝ кой е, кои са боговете?

От старци беше чула за разни божи знаци, но нямаха такива петимата близнаци.

Какво ли не премисли, какво ли не опита. Накрай при боговете отиде за защита.

Събрала тръпни длани с покорство и надежда, така им се замоли, замоли, занарежда:

- Нал с лебедови думи сърцето ми омая, затуй ми помогнете сега да го позная.

Ни с помисли, ни с думи не съм ви изменила, затуй ми помогнете чрез божата си сила.

Жена на Нал да бъда е мойта орисия, затуй ми помогнете сега да го открия.

Покорна да му бъда аз клетва съм му дала, затуй ми посочете къде е в тая зала.

О богове, върнете пак образа си стар, да мога да позная любимия си цар.

Владетелите вечни, затрогнати от тая любов и всеотдайност, изпълниха накрая

молбата ѝ, с която тя искаше да може да разпознава бога по бележите божи.

Небесните си гости веднага отличи: не се потяха, бдяха с немигащи очи.

Макар че бяха с едра, мъжествена осанка и светло бе в палата, не следваше ги сянка.

Вървят, но не докосват с нозете си земята, и прах не се задържа по дрехите с позлата.

Отдавна бяха тука, но по венците техни дори едно листенце не почваше да вехне.

Нал беше потен, прашен, докосваше земята, и мигаше, и сянка той хвърляше, Бхарата.

Принцесата позна го сред другите тогава и за съпруг избра го, тъй както повелява

законът – срамежливо за дрехата го хвана и метна му гирлянда стоцветна и уханна.

Принцеса Дамаянти тъй стана му невеста. Царете заругаха съдбата си злочеста.

Но боговете мъдри годеща одобриха, честитиха и дълго прославяха жениха.

Това се обърна щастлив Нал Пуняшлока към Дамаянти – своята жена лотосоока:

– Прекраснобедре, слушай, задето предпочете ти мен, човека смъртен и слаб, пред боговете, заклевам ти се, мила, да бъда твой изцяло и с теб до сетна искра живот във мойто тяло.

И гледаха се дълго, от обич обладани, молитвено събрали пред боговете длани.

Щом сгледата завърши, безсмъртните по стара традиция дариха съпруга с по два дара.

На път сполука – първи дар Индра обеща му, и втори дар – във рая блаженство след смъртта му.

Дарът да пали огън с каквото пожелае от Агни взе, и второ – самият да сияе.

От Яма дар – дълга си докрай да не напусне, да може да приготвя и ястия най-вкусни.

Варунов дар – да бликне вода, щом заповяда, венците му да лъхат най-дъхава прохлада.

Преди да се изгубят в далечината синя, две рожби обещаха на младата царкиня.

Блажени боговете в небето се въззеха, женихите обратно поеха без утеха.

Единствен Нал остана при своята любима и сватбен пир започна в палатите на Бима.

След време – както учат божествените веци – съпругата си

царят в земята си отведе.

По цяла нощ щастливи не склопваха клепачи, тъй както правят Индра с божествената Шачи.

Нал спазваше закона. Доволен бе народът, че хората в двореца по правдата се водят.

Принесе ашвамедха и още много други на боговете жертви, подаръци, услуги.

И в сенчести градини с прекрасната царкиня блаженстваха двамина, тъй както бог с богиня.

От своята съпруга бе Нал ошастливен с момиче – Индрасена, с наследник – Индрасен.

Така богопокорен, цар Нал, щастлив, богат, царуваше премъдро в земята си Нишад.

ПЕСЕН ШЕСТА

Възхвала на Нал от боговете и проклятие от Калиюга.

Брихадашва каза:

На път към своите царства съзряха божествата да слиза Калиюга с Двапара към земята.

Попита Индра: – Сигур идея зла те кара насам, о Калиюга, с другаря ти Двапара?

– О, бог на боговете – отвърна Калиюга, – отивам Дамаянти да искам за съпруга.

Владетелят небесен засмя се и му рече:

– Принцеса Дамаянти царица стана вече.

Принцесата хареса цар Нал, о Калиюга, та другаде навреме върви да дириш друга.

Това като научи от Индра всемогъщи, сърдито Калиюга – чер облак – се намръщи.

– Щом тя пред боговете човек е предпочела, ще плаща, и то скъпо, за тази постъпка смела!

– Не се гневи напразно – бог Индра отговори, принцесата годее по наша воля стори.

Цар Нал е най-достоеен. Кажи ми ти, коя ли жена не би желала този мъж да я погали

след брака им, до който запазил се е девствен, тъй както учат ведите в закона си божествен?

Нал ведите познава и всичките пурани. На клетвите си верен ще може да остане.

Не е свидлив. Напротив – за чест и за прослава на боговете щедри дарения въздава.

Животните обича – тез кротки твари божи не може Нал да коли, ни да измъчва може.

Все истината казва нишадецът. Лъжата тъй както нам и нему

съвсем е непозната.

Добър, богат – в туй всеки от нас му е свидетел, владее и оная най-важна добродетел:

търпението – рядък, безкрайно рядък дар, тъй нужен и тъй липсващ на всеки господар.

И който прокълнава такъв един владетел, той себе си проклина да стане прах и пепел.

И тръгнаха отново към своите райски царства, отдето над земята мощта им божа властва.

Изсъска Калиюга: – Послушай ме, Двапара, гневът ми не угасва, а двойно се разгаря.

Ще вляза в Нал, от царство ще го лиша, от слава: не искам той такава жена да обладава!

Двапара, помогни ми, о демон на комара: у Нал ще вляза аз, а ти всели се в зара!

ПЕСЕН СЕДМА

Калиюга се вселява в Нал. Пушкара предизвиква Нал да играят на зар. Въпреки молбите на Дамаянти Нал не се отказва от играта.

Брихадашва каза:

Пристигна Калиюга в Нишад и взе да дебне да се весели у царя със помисли враждебни.

Дванадесет години той чака сгодна sluка, додето да намери в душата му пролука.

Веднаж, след малка нужда, Нал тръгна да си ляга, забравил да измие нозете си. Веднага

всели се Калиюга у него, щом не спази ведийските наредби, макар и само тази.

На царя във душата всели се като в къща: свободно си излиза, свободно се завръща.

Отиде при Пушкара – доведения брат

на Нал, и го подучи: – Ще станеш ти богат

и Наловото царство ще вземеш, о Пушкара,

играй на зар със царя – той има страст към зара.

Послуша го Пушкара, добър и храбър воин, в палатите на царя отиде неспокоен

и рече: – Да играем на зар, о Нал. Играта ще бъде честна, както прилича между братя.

Не се отказа царят. Хазартна страст обзе го и хвърли зар, при все че жена му беше с него

Изгуби колесници, одежди и посуда, от демона въввлечен в хазартната полуда.

Нишадецът бе сякаш безумен, о Бхарата, не чуваше молбите да

прекрати играта.

А колкото повече народ го уговаря, като че по-безумен в играта става царя.

Тогаз при Дамаянти отиде кочияша

и рече ѝ: - Народът от столицата наша

събран е вън и с право сега се опасява, че царят ще погуби нишадската държава.

Красивата и стройна царица белоръка на царя заговори, задавяна от мъка:

- Събрал се е народът, министрите, раджите, те верни са ти, царю - изслушай им молбите.

Но не отвърна царят на своята съпруга, подтикван към играта от злия Калиюга.

Разпръснаха се всички с тъга и със уплаха,

щом Нал не им отвори. "Не е туй Нал" - мълвяха.

И месеци играха двамината пандави.

И всичко Нал изгуби, но зара не остави...

ПЕСЕН ОСМА

Съкрушената Дамаянти изпраща децата си в Кундинпур чрез кочияша Варшнея.

Брихадашва каза:

Все в полза на Пушкара обръщаше се зарът. Царица Дамаянти тогаз разбра, че царят

безумен се нуждае от грижа най-велика. Бедата осъзнала, тя дойката повика -

добрата, сладкодумна и мъдра Брихацена, най-лична от слугите, за своя ум ценена.

Умееше да дава съвети в труден случай. Въздъхна Дамаянти: -

О Брихацена, слушай,

съветниците свикай по заповед на Нал, узнай какво остава, какво е проиграл!

Съветници, министри явиха се тогава

пред портите на царя, щом той им повелява.

Вести му Дамаянти, че чакат депутати - за втори път, но царят отново я отпрати.

Засрамена, задето дори не ѝ говори,

мъжът ѝ, Дамаянти в палата се затвори.

Разбра, че продължава успехът да изменя на царя и отново повика Брихацена.

Разплакана, нещастна, заръча тя на нея да викне кочияша - най-бързия, Варшнея.

Послушна Брихацена, тъй както се полага, при своята господарка доведе го веднага.

Тогава Дамаянти – със дар да предусеща нещастията свои,
замоли се с гореща
молба на кочияша: – На тебе в тежки дни облягал се е царят,
и днес му помогни!
Че колкото повече надвива го Пушкара, страстта му към
хазарта по-силно се разгаря.
Подскача зара, както Пушкара го накара, а щом го хвърли
царя, обратно пада зара.
Приятели му дават съвет да се откаже, безумен, моите думи не
ще да чуе даже.
Но вярвам аз, Варшнея, не е туй грях на царя, а на страстта,
която отвътре го изгаря.
Коларю, ненадминат от други кочияши, Варшнея, помогни ни в
страданията наши.
Впрегни конете царски, най-пъргавите, дето с копита
изпреварват туптежа на сърцето.
Вземи децата. Бързо препускайте и спрете в Кундина при баща
ми. Предай му и конете
с каляската. Оставай и ти на служба там или върви, където си
пожелаеш сам.
Съветниците царски уведоми Варшнея царицата каква е
предложила идея.
Те одобриха всичко и с рядката си дарба на кочияш, Варшнея
препусна към Видарба.
Каляската предаде на Бима съкрушен, предаде Индрасена,
предаде Индрасен
и все така разплакан от мъката грамадна, си тръгна от
Видарба. В Айодхя той попадна.
И стана кочияшин на царя Ритупарна.
И царят бе доволен от службата му върна.

ПЕСЕН ДЕВЕТА

Нал изгубва играта и се оттегля в горите, последван от
Дамаянти. Птици открадват дрехите му.

Брихадашва каза:

Варшнея щом замина с дечицата, тогава изцяло Нал изгуби
нишадската държава.

Пушкара заговори през смях: – Какво ще може в играта твоя
милост все още да заложи?

Имота ти, слугите и царството владее. Остана Дамаянти. Я
заложи и нея.

Тез думи като камък се струпаха отгоре върху сърцето царско,
но Нал не отговори.

А само към Пушкара погледна той със мъка и накитите златни

от тялото си смъкна.

Гологлав той излезе, с едничка само дреха, оставяйки народа нишадски без утеха.

След него Дамаянти вървеше нажалена. Без покрив над главите прекараха три дена.

Пушкар с барабани предупреди веднага, че жив не ще остане този, който им помага.

Нишадците, смутени от злобната заплаха на новия владетел, три дена не посмяха

със нещо да помогнат на царя си в беда и двамата живяха три дена със вода.

Измъчени и гладни напуснаха земите, в които до недавна живееха честити.

Вървяха, що вървяха, видяха птиче ято, което запрелита над тях с криле от злато.

Зарадван, Нал си рече: "Това ще ни нахрани, а пък крилете златни са истинско имане!"

И птиците да хване той дрехата си метна. Те литнаха в небето със дрехата му сетна.

Погледнаха, че няма с какво да се покрие безумният нишадец, и рекоха му: - Ние

сме зарове, не птици. И твойто покривало дойдохме да отнемем - да бъдеш гол изцяло.

След птиците загледан, нещастен Пуняшлока промълви тъй на своята жена лотосоока:

- Не са туй птици горе, а зарове крилати, поради тях изгубих и царство, и палати.

Нишадците под покрив дори не ме приеха, а ето че отнеха и сетната ми дреха.

Нешастие голямо стовари се върху ми, но пак си ми съпруга и слушай моите думи.

Пътеки има много край тебе, Дамаянти: прехвърлят Рикшаванта и водят към Аванти.

Таз планина е Винджя, реката е Пайошни - там корени виреят и плодове разкошни,

и манастири пълни с отшелници там има. А таз пътека води към царството на Бима.

И всякоя пътека, и всякоя посока описа пак на своята жена лотосоока.

Царицата, от мъка отслабнала, изпита, обърна се към него през плач и го попита:

- Ти нещо си намислил. Какво е то? Не смея да вникна в туй, но вече от ужас леденея.

Измъчен, гол и гладен, от царството прокуден, как сам ще те оставя сред тоя лес безлюден?

В бездънната ти мъка ще вливам малко сладост, когато ти разказвам за миналата радост.
Че някога мъдрецът със право е изрекъл: за мъж в беда жената е най-добрият лекар.
Отвърна Нал: – Ти право говориш, тънкоснага жена на мъжка рана най-блага билка слага.
Не само че не мисля от тебе да се скрия – по-скоро бих напуснал аз себе си самия.
Отвърна Дамаянти: – А що ме запозна ти със пътя, който води към царството на тати?
Аз знам, че туй го искаш не ти, а тая сила, която от разсъдък сега те е лишила.
Щом пак и пак ми сочиш пътеки към Видарба, вгорчаваш и без друго горчивата ми жалба.
Намислил си, че трябва при наште да замина, тогава съгласи се да идеме двамина.
За тебе, господарю, във царството на Бима не само хляб, но почит към царски сан ще има.

ПЕСЕН ДЕСЕТА

Нал изоставя заспалата Дамаянти.

Брихадашва каза:

Отвърна Нал: – За нищо на тоя свят аз няма да ида при баща ти с бедата си голяма.
Как мислиш, че ще мога в очи да го погледна: щастлива те получих, а да те върна бедна.
Така тешеше царят с най-тъжната утеха царкинята, увита в полвината си дреха.
Блуждаеха в гората, от глад, от жад, от грижа измъчвани, додето видяха малка хижа.
И свлякоха се морни направо на земята, тъй както до недавна връз тронове с позлата.
И без да се измият, тъй както се полага по ведите, на пода задрямаха веднага.
Царица Дамаянти след толкоз мъки слезна във сънната забрава като в дълбока бездна.
Ала на Нал сърцето, от мъка закипяло, отпъждаше покоя от рухналото тяло.
Изгубил царство, как ли могъл би да потъне и той като жена си в обятията сънни?
И питаше се царят какво е по-добре: в изгнание да страда или пък да умре?
Жена ми с мен я чакат лишения, обиди. Ако сама остане, при техните ще иде.

Опасно е без мене злини да ѝ се случат, но може пък да наиде и по-щастлива участ.

Обмисляше от тая страна и от оная, додето предпочете раздялата накрая.

Жена ми е светица по своята вяност. Тази ѝ святост от бедите по пътя ще я пази.

Реши да изостави Нал своята съпруга, подтикван да го стори от злия Калиюга.

Досети се, че гол е, но дрехата понеже за двамата бе обща, реши да я разреже.

"Не бива да я будя от дрямката честита" – помисли Нал и вънка излезе да поскита.

Насам-натам походи и скоро недалеч от хижата съгледа един захвърлен меч.

И дрехата разряза. Едната половина прибра и изостави заспалата царкиня.

След малко пак се върна нишадецът и в мрака загледан към жена си, горчиво се разплака:

– Ни слънцето я грея, ни вятърът я шиба, живя в палати царски, а в просяшка колиба на гола пръст и гола самата е заспала. Съвсем ще я погуби коварната раздяла.

Без мене как ще скита самичка из горите, гъмжащи от животни и змии страховити?

Дано да те закрилят, съпруго моя вярна, Адитя, Васу, Рудра с божествената дхарма.

Тъй рече и побягна от своята съпруга – разсъдъка отново отне му Калиюга.

Завръщаше се често, от обич пак обзема, но биваше отново надвиг от злия демон.

Той беше с разделено сърце наполовина, тъй както тая дреха на спящата царкиня.

Но демонът надви го и Нал, като изплака, жена си изостави самотна в гъсталака.

Цар Нал из лесовете заброди без посока, напуснал своята спяща жена лотосоока.

ПЕСЕН ЕДИНАЙСЕТА

Плач на Дамаянти по Нал. Смъртта на ловеца, който иска да я изнасили.

Брихадашва каза:

Когато се събуди царицата нещастна, сияйният ѝ поглед от ужаса погасна.

Не виждайки мъжа си, тя цяла се разтrese в ридания. Завика:

- О царю мой, къде си?

Владетелю най-славен от славните пандави, защо насред гората сама ме изостави?

Законите познаваш, защо забрави нашта свещена брачна клетва и ме напусна спяща?

Нима ме изостави? Не вярвам аз, защото как може зло да върши пазител на доброто.

Ти даде своята дума, и то пред боговете. Освен жена си, царю, и тях ли не зачете?

Животът ни е кратък, но аз не съм умряла, съпруге мой, живея и любя те в раздяла.

Не, не, не се шегувай. Послушай ме, не бива излез, нали ме знаеш каква съм боязлива.

Видях те, знай, видях те - в лианите стъстени съвсем несполучливо се криеш ти от мене.

Наистина се плаша. Не виждаш ли? Недей. Излез и успокой ме. Та ти си бил злодей.

Не ми е жал за мене, когато ме напускаш, за тебе ми е мъчно - самин из тая пустош.

Без мене как ще можеш да легнеш вечер морен, вместо върху възглаве склонил глава връз корен?

Сновеше из гората, орисана да страда сред огъня на своята печал като връз клада.

Ту седне, ту заплаче, ту рухне в изнемога, ту стане, та от ужас простене чак до бога.

От мъка безпределна, от болка без надежда заплака Дамаянти, заплака, занарежда:

- Злодеят, от когото били сме прокълнати, страдание по-тежко от нашто да изпати!

Тоз, който е принудил добрия Нал на злоба, злини да види само, додето легне в гроба!

Царица Дамаянти, от всички най-добрата съпруга, тъй зовеше съпруга си в гората.

- Горко ми, о горко ми - ридаеше, сновейки сред сплетени лиани и шибаци я вейки.

Плачът ѝ като писък на птицата курари Отекваше печално над горските върхари.

И стъпи върху змия, понеже беше сляпа от плач и болка.

Смокът - душител на кози, ухапа нозете ѝ, уви се о тялото ѝ цял,

но даже пред смъртта си тя страдаше за Нал.

- Закрилнико, къде си? Умирам тук, увита в обятията змийски без твоята защита.

Но ти какво ще правиш без мен, о Нал, когато разсъдъка си върнеш и царството богато?

Ще бъдеш пак нещастен. А мигар дотогава в изгнание ще има кураж кой да ти дава?
Един ловец дочу я, стаил се в тия дебри, гъмжащи от животни, лова си да издебне.
Съгледа Дамаянти, уплетена от змия, затича се към нея, задъхан приближи я.
С оръжие разсече той люспестата гривна на змията, увита върху снагата дивна.
Приседна Дамаянти, отдъхнала, измита. Нахрани я ловецът и почна да я пита:
- Отгде си, сърноока? Коя си, белоръка?
И как съдбата струпа връз теб такава мъка?
Добрата Дамаянти подробно му описа нещастията нейни защо са и какви са.
От срязаната дреха едва-едва прикрити, напиреха навънка бедрата и гърдите.
Изящна, полугола и с мелодичен глас, в ловеца тя разпали неудържима страст.
Решил да я спечели, зашепна ѝ приятни неща, но тя целта му сполучи да отгатне.
Най-вярната съпруга пред тая страст безсрамна подскочи и гневът ѝ подобно огън пламна.
Не смееше ловецът към нея да посегне
от страх, че тоя гневен пожар ще го обжегне.
Помисли Дамаянти, че иначе от него не може се избави и затова прокле го:
- На своя цар съм вярна. От тая сила свята сразен ловецът нека да рухне на земята!
Нема ловецът време да моли за пощада
и рухна, както дънер под гръм небесен пада.

ПЕСЕН ДВАНАЙСЕТА

Плач на Дамаянти по Нал. Отшелниците я утешават. Дамаянти среща керван с търговци.

Брихадашва каза:

Погубила ловеца, царицата зашари
да дири брод в гората, звъняща от комари.
От лъвове, от мечки, бизони, леопарди,
от тигри, от какво ли по-първо да се варди?
Препречваха ѝ пътя бамбуковите пики, деряха я къпини и
шибаха тръстики.
Препъваха я тръни, и кактуси, и други бодливи храсталаци,
гъмжащи от влечуги.
Скали, покрай дълбоки клисури извисени, смразяваха дъха ѝ

със каменно кънтене.

Нешастието нейно къде не я отведе: видя орли грабливи и
страшни людоеди.

И планини, богати на злато и на руди, реки успокоени и
водопади луди.

Глигани, змии, мечки – какво ли не видя? Те бяха все по
двойки или пък на стада.

Едничка Дамаянти самотна беше тук и бродеше да наиде
самотния съпруг.

Дотолкова от мъка обзета бе горката,
че спряха да я плашат животните в гората.

Облегна се на камък, изгаряна от скръб, заплака, занарежда
така по своя скъп:

– Защо ме изостави, о царю дългоръки, сред тоя лес безлюден,
обречена на мъки?

На боговете жертви принасяше най-скъпи, а с мен
несправедливо, нишадецо, постъпи.

Спомни си, о най-храбри от храбрите витязи, че ти ми даде
дума, а пък не я опази.

Спомни си как ме дири чрез птици златопери, какво ми каза
после, когато ме намери.

Ти водите познаваш, прочел си четирте – четворно призовават
към истината те.

На истината верен доскоро бе. Отново
във истина превръщай, о царю, своето слово.

Не съм ли аз желаната, безупречната твоя съпруга, а самотна
без теб загивам в тоя

ужасен лес. Ей иде, о царю, царят на горите – лъвът. Оголва
зъби и нокти страховити.

Ти каза: "Освен тебе не ми е мила друга!" спаси тогава
свойта загиваща съпруга!

Съпруге мой желани, на своята желана защо не се обадиш, а с
дреха изподрана

от теб разполовена, оставяш я да скита сама в гори дълбоки
без твоята защита?

Ариецо с големи очи. Като кошута отлъчена, аз плача, от
стадото нечута.

Аз, твойта Дамаянти, зова те в тез уои, о царю на земята и
на сърцето мое.

Юнако мой, ти имаш размери исполински – защо не те съглеждам
от кой връх планински?

Заспал ли си в гората, приседнал ли си само, или край ствол
изправен стоиш, облегнал рамо?

Баща на мойта мъка, кажи кого да срещна, кого за теб да
питам, горкана, безутешна:

"Случайно из гората да сте видели Нал?" Кому това да кажа и кой ли би можал да ми отвърне: "Близко очаква те тъдява раджата, който твоите милувки заслужава."

Кого за теб да питам посред гората дива? Лъва ли, който иде, развял ужасна грива?

Добре, не ще побягна, ще кажа без боязън: - О лъве острозъби, за горски цар помазан, и аз съм царска щерка - баща ми е цар Бима, на царя на Нишад съпруга съм любима.

Царица Дамаянти се казвам. Той пък - Нал. О царю на сърните, не си ли го видял?

Ако не си го виждал, чуй моята заръка: разкъсай ме и с мене разкъсай мойта мъка!

Лъвът не ми отвърща. Надолу слиза, дето шуми реката - бърза на свиждане с морето.

Тогава ще попитам планинската верига, която чак в небето свещенен връх издига.

Отвътре пълна с руди, отвън с цветя богата, прилича тя на знаме, развято над гората.

Из нея бродят тигри, глигани и сърни, над нея птича песен не спира да звъни.

Растат из нея палми, ашока и тополи, и всякакви дървета, в небето връх заболи.

В клисурите се спущат потоци гръмовити. За тебе ще попитам тоз цар на планините.

- О великански царю на скалните гиганти, пред тебе се покланя царица Дамаянти.

Баща ми на Видарба е цар и повелител, пазител на земята, на кастите пазител.

Нарича се цар Бима и другите го сочат за пример как отдава на боговете почит.

Добър, богат и честен, безупречен самият, не дири греховете, които други крият.

Във битки с враговете той побеждава само. Пред тебе на колене днес пада дъщеря му.

Мой свекър беше царят нишадски Вирасена, чиято мъдрост в битки и в мир е проявена.

Наследникът му беше и той така достоен пазител на закона и много силен воин.

Наречен Нал, красавец той беше с тъмна кожа, благочестив, покорен на всяка воля божа.

На боговете жертви най-скъпи той отдаде. О царю великански на скалните грамади, пред тебе коленича, останала сирота

в леса, без мъж да брани честта ми и живота.
О царю, вдигнал чело в небесните простори, юнака Нал не си
ли съгледал там отгоре?
Прославен, мъдър, честен, не знае той уплаха, юначен като
слона, когото Индра яха.
Не го ли забеляза в безлюдната гора? Защо не ми отвърнеш
като на дъщеря,
която скръбна плаче за бащина утеха. О царю мой, съпруге,
когото ми отнеха
зли сили, обади се! Кога ще чуя твоя
глас, топъл като мълния, гръмлив като приборя?
Да кажеш: "Дамаянти". О, тоя глас, свещен като самите вежи,
ще излекува в мен
натрупаните мъки, от друг неизцелими. О царю мой, съпруге,
яви се, утеши ме!
Това като издума пред царя на гранита, без отговор на север
царицата заскита.
Три дни вървя и стигна в гора със беловласи и мъдри стари
хора - отшелници монаси.
Те хранеха се само с вода, трева и листи, успели в слово, в
дело и в мисли да са чисти.
Смирили всяко чувство и страст освен оная, която ги подтиква
да дирят път към рая.
Облечени в рогозки и животински кожи, горичката им сякаш бе
кът от рая божи.
Подскачаха маймуни, кошути там сновяха, за първи път
царицата въздъхна без уплаха.
И тръгна пак красива, каквато бе преди: с изящни вежди,
зъби, коси, бедра, гърди.
Прочутата по хубост принцеса видарбийска, сияеща, застана
пред хижицата ниска.
Поклон направи: "Старци, пред вас смирена спирам." "Добре
дошла ни, дъще, приемаме те с миром."
Предложиха й столче за отдих да поседне, готови да помогнат,
макар и да са бедни.
Царица Дамаянти приседна и зададе въпрос дали напредват
свещените обряди.
Постигат ли чрез пости, чрез труд и служба вярна да станат
съпричастни с божествената дхарма?
Отвърнаха: - Сполай ти - пресвятите монаси, - благополучно
всичко при нас е, но коя си,
кажи, та твойта хубост очите ни омая? Открий се, може би си
богинята на тая
гора или на тая река прозрачносиня? Отвърна Дамаянти: - Ни
горска съм богиня,

ни речна. Чуйте, хора на святия живот: не съм аз от божествен, а от човешки род.

Цар Бима – видарбийски преславен повелител, пазител на земята и вражи погубител –

е мой баща. Жена съм на царя на Нишад – цар Нал – със своята мъдрост и красота познат.

По храброст Нал е първи сред първите витязи, брамините почита и обичая пази.

На племето нишадско е истински пастир – разумно и правдиво го води в бой и в мир.

Благочестив и скромен, рода си продължава за страх на враговете и за нишадска слава.

Очите му големи, лицето – месец кръгъл, почита боговете, човек не е излъгал.

Завистници успяха най-праведния цар да въвлечат с измама в залагане на зар.

Неистински арийци – измамници презрени, лишиха го от царство, отнеха му и мене.

Царица Дамаянти се казвам аз и скитам по всичките посоки за своя цар да питам.

Изкачвах се по ридове, навеждах се над бездни, в клисурите надничах – дано оттам излезне

мъжът ми Нал – в стрелбата със лък прославен воин, на всякакви оръжия носител най-достоеен.

Не се ли е показвал край вашата обител великият преславен нишадски повелител?

Не сте ли го видели? И тук го няма мигър, мъжа, зарад когото се сблъсквам с лъв и тигър

в леса на всяка крачка. От тяло ще лиша и ще зарадвам своята измъчена душа.

Каква ли цел без него в живота ми ще има, освен да си усилявам скръбта непоносима!

Отвърнаха монасите, но не да утешават, а с дар на ясновидци, какъвто притежават:

– С изгнанието свое ти вече стана свята и своя мъж наскоро ще найдеш за отплата.

Цар Нал ще зацарува и няма да е беден, и пак ще е на правдата и на закона предан.

Богатствата си стари ще върне, ще срази съперниците хитри и злите си врази.

И всички ще треперят пред неговата сила. Такъв ще видиш своя съпруг, царице мила.

След тия думи сякаш монашеската свята обител и монасите потънаха в земята.

Пред стореното чудо застина поразена прочутата по хубост

снаха на Вирасена.

Какво се случи тука? Насън или наяве? Къде е манастирът с монаси белоглави?

Дърветата къде са? Сърните де ги? Де я реката бистросиня и птиците над нея?

От чудото за дълго замаян бе умът ѝ, но после из гората отново се запъти

ридаеща, унила, без цел и без посока. Насреща си съгледа едно дърво ашока.

От цветове уханни покрито беше цяло и от неспирни песни на птици зазвъняло.

Обърна се към него и тъй му се замоли: - Послушай ме, ашока, дърво, чиито стволи

с цветя са увенчани, тъй както планината свещена. Утеши ме.

Кажи на мен, горката

царица Дамаянти, не е ли бил тъдьява

цар Нал? Той управлява нишадската държава.

Сега е беден. Скита самин в гората дива и с дреха разполвена снагата си покрива.

Ашока носи радост. Тъй казват. Облекчи ме, та тъй да оправдаеш, ашока, свойто име.

Сноейки под дървото, отправяйки му тези молитви, Дамаянти в гората пак навлезе.

Видя дървета, птици, животни и прегazi потоци многобройни с бълбукащи талази.

По сипеи се свлича и качва по баири царица Дамаянти съпруга си да дири.

След дълъг път, сред пустош и мъки извървян, нещастната се среща с един голям керван.

Коне, каруци, слонове се бяха наредили да минат през реката, където крокодили

и риби се таяха посред папури гъсти под писъка на чайки и кръска на гъски.

Принцеса Дамаянти, от всичките принцеси най-милата, в тълпата от пътници се смеси.

С разполовена дреха, с коси сплъстени, прашни, четеше се безумие в зениците ѝ страшни.

Едни се изпокриха, щом тя се появи, а други само тъжно поклащаха глави.

Ечаха подигравки сред глъчка гласовита. А някой по-сърдечен започна да я пита:

- Каква си ти, която кервана разтревожи? Дали от род човешки си ти или от божи?

Не си ли ти богиня на четирте посоки, на бездните дълбоки, на нивите широки,

на хребетите скални, на горските поляни? О, нека твойта святост по пътя да ни брани!

Жена на бог, на демон – щом нам си се явила, каквато и да бъдеш, ний молим за закрила.

Благослови – по пътя злини да не настанат, спокойно да достигне до своята цел керванът.

Царица Дамаянти – печална, преживяла най-злата женска мъка – съпружеска раздяла, обърна се и рече тъй на керванводача:

– От род човешки аз съм и по човешки плача,
изгубила мъжа си, нишадския владетел. Сияйният му образ от слънце по е светъл.

Цар Нал – по смелост първи между царете смели. Пътували сте много, не сте ли го видели?

Керванводачът, който наричаше се Шучи, отвърна й:

"Прекрасна, до днес не ми се случи
да срещна из гората човек на име Нал, а дълъг път с кервана дотук съм извървял.

И тигър ме причаква, и лъв от сън ме буди, животни разни срещнах, но само не и люде.

Едничка само тебе видях, лотосоока.

Да пази Манибхадра и нас, и нашта стока.

Задавена отново от мъката лютива, попита Дамаянти керванът где отива.

– Пазар за нашта стока ще дириш в царство Чеди – отвърна й водачът и хората поведе.

ПЕСЕН ТРИНАЙСЕТА

Стадо от бесни слонове погубва кервана. Дамаянти оцелява и пристига в царство Чеди.

Брихадашва каза:

Вървеше Дамаянти с другари от кервана,
но пак сама – от мъка по своя мъж терзана.

Керванът дълго време пътува. Най-подир пред него се разгъна голяма водна шир.

Ухаеше на лотос туй езеро в горите, огласяно отгоре от птици гласовити.

Водата му студена, избистрена и пивка примамваше добитък и хора за почивка.

Водачът съгласи се да бъде тук бивака и всеки легна морен зората да дочака.

Но диво слонско стадо в среднощния покой по своя път обикнат дойде на водопой.

Подушили тълпата от слонове домашни, вбесени зафучаха

свободните и страшни
събратя техни. Както лавината връхлита
от някой връх към пропаст със сила страховита
и както невъзможно е тя да бъде спряна, тъй стадото от диви
животни връз кervана
се свлече. Някой стъпкан дори не се събуди. А будните "горко
ни!" крещяха като луди.
С очи от сън зашита, от паника обзети, поваляха се хора на
стадото в нозете.
А който се опита в горичката да кривне, пресрещаша с хоботи
и мушеха го с бивни.
Взаимно се поваляха търговците, решили във бягството да
дирят спасение. Камили,
коне и хора, всичко в огромен водовърт
се вливаше - да наиде на дъното му смърт.
За няколко минути бивакът на кervана превърна се на равно
утъпкана поляна.
Ужасен вопъл екна, разтърсващ трите свята: "Пожар! На
помощ!" Някой се спусна по земята
да сбира разпилени богатства с вик: "Това е вече общо.
Всички сме равни по права!"
"Ще ви науча после!" - заплаши друг. Търчаха кой накъдето
види, безумни от уплаха.
От тътнещия тропот и крясъците луди царица Дамаянти смутена
се събуди.
До днес не бе видяла картини по-злокобни с очите си големи,
на лотоси подобни.
Ръце захлупи в ужас и чу как оцелели търговци от кervана се
питаха: - Чие ли
проклетие ни стигна? Дали на тъмни сили или на Манибхадра
сме лошо угодили?
Или не сме принесли, каквото му се пада, или пък по средата
сме спрели на обряда?
Звездата кervанджийка била ни е враждебна. Или пък кобна
птица нощеска ни издебна.
Говореха, лишени от близки и от стока:
- А може би оная жена лотосоока,
безумна дрипла, дето кervанът приюти я, е вещица и тя е
направила магия!
Измами ни - че беше красива. Но каквото лице да е приела, от
нея иде злото.
Злодейката повторно не вече с думи благи ще срещнем, а с
юмруци, с дървета и тояги
ще смажем тая хитра убийца на кervана! Трепереща от ужас
пред тяхната закана,

царица Дамаянти побягна в гъсталака – засрамена, виновна за своя грях. Заплака:

– Навсякъде ме следва гневът на боговете. С какво ви предизвиквам, о богове, кажете!

Не съм сгрешила нито със дело, нито с думи. Защо съдбата трупa нещастия върху ми?

Извършена била е невям вината моя

в живота ми предишен, та плащам я през тоя.

И ето че достигнах на мъките предела: изгубила мъжа си, сама на път поела

без никакъв защитник из пущинаци диви, от своите дечица откъсната приживе.

Спасените по чудо зората ги завари

да плачат над телата на близки и другари.

Заплака Дамаянти: – Що трябваше да сторя и тоя грях. О боже: смъртта на толкоз хора!

Навярно е орисана такава мойта участ

и още много други злини ще ми се случат.

Умираме, когато е писано – тогава! Затуй и аз нощеска останала съм здрава.

Нещастие и радост за нас предопределя съдбата с неотменна в живота ни повеля.

Но аз не съм сгрешила ни с дело, ни със слово от малка, а пък влача възмездие сурово.

Навярно боговете, задето съм избрала

не тях, а Нал, мъстят ни на двамата с раздяла.

Отново Дамаянти тъй плачеше по Нал, потънала в гората и в своята печал.

След живите брамини, читатели на веди,

с лице на тъжен месец пристигна в царство Чеди.

Невчесана вървеше, оглеждайки се плахо сред къщите големи в града на цар Субаху.

Замаяна и тъжна, изпита и немита, с разрязаната дреха отсам-оттам увита,

чедийците към нея поглеждаха с почуда и питаха каква ли е тая дрипла луда.

Към центъра, където дворецът се издига, настигна я шумяща дружина дечурлига.

И майката на царя съгледа я тогава, излязла на балкона при хорската гълчава.

Посочи я и рече на дворцовата дойка: – Иди повикай тая измъчена девойка.

Тя бедна е, но може с Лакшми да се сравнява по своята хубост. Нека дома ми озарява.

Затичаха слугите, доведоха я горе и старата царица така ѝ

заговори,

без своята почуда и радост да укрива:

- Изстрадала си много, а още си красива.

Коя си ти, неземна жена с човешки облик, по блясъка си равна на мълния сред облак?

Безпомощна, лишена от накити и гола, нима не се страхуваш от люде с лоша воля?

Отвърна Дамаянти на майката на царя:

- На знатен род съм щерка. Сега където сваря

отсядам и слугувам, макар че участ друга познавах до недавна, когато бях съпруга

на славен мъж, когото обичах, той пък - мен. Ала за жалост беше към зара пристрастен.

Изгуби всичко. Беден в гората се оттегли. Безумеца последвах в изгнанието. Негли

в теглата да му бъда утеха и надежда. Веднъж от гняв, от що ли последната одежда

захвърли от гърба си. С последната му дреха последния разсъдък зли сили му отнеха.

В гората сума нощи от мъка не заспах. Сполучих най-подире. Но негли да не бях!

Тогавя ме напусна, сама в леса заспала. Навсякъде го диря след нашата раздяла.

Не виждам моя лотос, не срещам мойто цвете, владетеля - по сила другар на боговете.

През сълзи Дамаянти нарежда и се вайка, та с нея се разплака и царювата майка.

- Живей при мене - рече. Оттук нашир и длъж ще пратя глашатаи да дирят твоя мъж.

А твърде е възможно и той самият даже, блуждаейки безцелно, в града да се покаже.

Отвърна Дамаянти: - Послушай ме, о мамо, родила все юнаци, оставам, ако само

възможно е при тебе да се изпълнят тези условия: с остатък от чуждите трапези

да се не храня. Никой мъж да не ме закача. Ако посегне някой, прати го на палача.

Брамините понявга за своя мил съпруг ще питам. Другояче не ще остана тук,

макар че друга порта за мен не се отваря. Безкрайно се зарадва родилката на царя:

- О дъще, ще изпълня това, що пожела ти, че тия твои клетви достойни са и святи.

Повика дъщеря си - Сунанда - и настави:

- Вземи това момиче, безупречно по нрави,

служиня да ти бъде и дружка в радостта. Със нея сте
връстници, но по е мъдра тя!
Зарадва се Сунанда и със другарки свои поведе Дамаянти към
женските покои.

ПЕСЕН ЧЕТИРИНАЙСЕТА

Цар Нал спасява от огън змийския цар Каркотака и приема нов
образ.

Брихадашва каза:

Вървеше Нал самотен и пътя му заприщи пожар. Гората беше
превърната в огнище -

с езици до небето. От същата посока

дочу, че някой вика: - Ела, Нал Пуняшлока.

- Не бой се! - Нал издума и в пламъците кривна. И там
съгледа царя на змиите. На гривна

увит, той се замоли, замоли се, заплака:

- Това съм аз, самият цар змийски Каркотака.

На времето измамах премъдрия Нарада. Нарада прокълна ме, тъй
както ми се пада.

Той каза: "Като камък на мястото си стой, додето дойде Нал.
Ще те отмести той!"

И оттогава тука те чакам като камък, не мога да избягам от
парещия пламък.

Спаси ме, ще ти бъда приятел аз навек. Побързай, премести
ме. Сега ще стана лек.

Смали се като палец при тая своя реч и Нал го взе и тръгна
от огъня далеч.

Когато го изнесе на безопасност вече, поиска да го пусне, но
Каркотака рече:

- Върви и своите крачки ако броиш, тогава, о царю дългоръки,
добро ще ти направя.

Брои до десет крачки цар Нал и в тоя миг ухапа го змията и
стана друг по лик.

А кобрата обратно прие вида си стар
с огромните размери на змийски господар.

И рече му: - Възможна е твоята поява сега навред, понеже
светът не те познава.

И дето те ухапах, това е пак услуга - от моята отрова ще
страда Калиюга.

Чрез твойто тяло в него отровата веднага проникна и ще иска
той вънка да избяга.

Невинен те наказа той с демонска омраза - аз него ще накажа,
а тебе ще предпазя.

Проклятия за тебе не ще са страшни вече, ни лапи лъвски,

нито зъби и нокти мечи.

Отровата ми, царю, на теб не ще навреди, а с нея ще постигаш във битките победи.

При царя Ритупарна ще идеш ти от тука. Той майстор е на зара. Кажи, че си Вахука, коняр, и ще научиш тоз цар коне да кара, в замяна той пък тебе – добре да хвърляш зара.

Ще стане Ритупарна за тебе като брат, Тогава ще настъпи в живота ти обрат.

Отново ще получиш земята си богата, отличията царски, жена си и децата,

Речеш ли да възвърнеш предишния си вид, с ей таз наметка трябва тогаз да си завит.

Говорейки, му даде разкошно наметало – връз царско тяло само достойно би лежало.

Това като направи, изгуби се змията от погледа му, сякаш потъна в дън земята.

ПЕСЕН ПЕТНАЙСЕТА

Нал става коняр при цар Ритупарна, където тъгува за Дамаянти.

Брихадашва каза:

Нал тръгна към Айодхя, земя благословена. При царя Ритупарна той спря след десет дена.

Представи се: – Коняр съм. Наричат ме Вахука, съперник нямам равен в конярската наука.

Не смее никой с мене в кушия да се впусне. Умея да приготвям и яденета вкусни.

Най-трудните изкуства за мен са постижими. О царю Ритупарна, на служба приеми ме.

Ритупарна каза:

– Живей, Вахука, тука, върши си занаята. Обичам аз да има стремителност в ездата, да скачат най-чевръсти коне в обора наш. От днес те назначавам за главен кочияш.

Заплата – сто стотици. На теб са подчинени Дживала и Варшнея. И тъй, живей при мене!

Брихадашва каза:

Остана Нал в Айодхя. За свой другар прие го Варшнея, който беше в Нишад коняр при него.

Тъгуваше по своята жена лотосоока и пееше си вечер една и съща шлока:

"Къде ли ще ношуваш нощеска, моя мила, която мъж безумец остави без закрила?"

Загрижен за Вахука и слушайки по цяла нощ тая тъжна песен,
попита го Дживала:

- Коя жена е тая и кой кому отне я, та толкова тъгува душата
ти по нея?

Отвърна Нал: - Тя беше добра, но твар безумна мъжът ѝ. Знам
ли защо и как му хрумна,
но той я изостави в гората без защита. Сега, горен от мъка,
и той самият скита
печален по земята без цел и без посока и всяка нощ си пее
една и съща шлока.

И място не намира, макар че е огромен светът, понеже с него
върви и онзи спомен.

От обич го последва жена му и в гората, а той я изостави,
страдалицата свята.

Самотна, без да знае кой път къде отива, измъчена и гладна,
дали е още жива?

Дори ако по чудо в леса е оцеляла,
що мъки е познала след тяхната раздяла!

Сред спомени потайни, все по-неудържими, живееше в Айодхя
цар Нал под чуждо име.

ПЕСЕН ШЕСТНАЙСЕТА

Цар Бима изпраща брамини да търсят изгнаниците. Браминът
Судева открива Дамаянти.

Брихадашва каза:

Щом Нал и Дамаянти пропаднаха в горите, цар Бима се научи и
прати най-добрите
брамини да ги дирят. Той царска дума даде, че няма да се
свиди, раздавайки награди.

Тоз, който ги намери и читави и здрави ги доведе, ще вземе
освен хиляда крави
за свой имот и село, което по размери
на град е равно. Който не може ги намери,
а вест научи, взема и той хиляда крави. И всеки към различна
посока се отправя.

Из градове и царства брамините сновяха, от Нал и Дамаянти и
помен не видяха.

Един от тях, Судева, сполука го доведе да види Дамаянти в
красивия град Чеди.

Гореше жертвен огън. Зад пушека съгледа сияйната принцеса,
макар и тъжно бледа.

Помисли: тя е. Друга така не би могла да свети като слънце
през димната мъгла.

Окъсана, но няма следа от друга грубост - с Лакшми дори под

дрипи равнява се по хубост.

Гърди големи, кожа съвсем тъмнокафява, с лице като богиня земята озарява.

Очите ѝ приличат на лотоси - не дева
от смъртен род, а сякаш жена на Камадева.

Нозете ѝ са кални, защото тя е лотос, комуто стъбълцето
изтръгнаха с жестокост,
от езерото родно. Лицето ѝ е плахо, каквато е луната,
открадната от Раху.

По мъж тъжи и сълзи пролива, от които прилича на рекичка с
пресъхнало корито.

На езеро прилича, прегазено от слон, огласяно от стона на
птици без подслон.

Напъпила, цъфтяла в градините на царя,
сега от чуждо слънце във чужди край прегаря.

Без накит, а достойна с елмази да се кити, прилича на
луната, закрита от тъмните.

Далеч от дом и близки, сред мъки безутешни крепи се от
надежда с мъжа си да се срещне.

Че на жена без накит мъжът е най-добрата украса - щом я има,
сияе тя самата.

Без мъж е Дамаянти и затова не свети. И затова на Нал са
големи греховете.

Достойната за радост царица белоръка погледна ли, въздъхвам
и аз самин от мъка.

Кога ли при мъжа си най-сетне ще замине, тъй както при
луната звездицата Рохини?

Щом тя при Нал се върне, ще върне радостта му - престола и
земите на царството голямо.

Еднакви са по възраст, по род, по дух, по нрави и всичко туй
достойни един за друг ги прави.

Жена е тя на царя достоен. Ще сгреша, ако се бавя още да я
не утеша.

Ще бързам, че по-рано тегло не е видяла, а страда толкоз
време след тяхната раздяла.

Судева убеди се, че пълно сходство има нещастната слугиня
със щерката на Бима.

Отиде и промълви: - Царице на Нишад, Судева се наричам,
другар на твой брат.

Баща ти Бима здрав е. Брамините отпрати за вас навред да
питат. Децата ти са здрави.

По теб от ум лишени са твоите роднини и скитат съкрушени
хилядата брамини.

Познала Дамаянти брамина видарбийски, понечи да разпита за
всичките си близки.

Но тоя край внезапен на нейната беда задави я от сълзи и тя се разрида.

Сунанда забеляза, че нейната слугиня ридае безутешно, беседвайки с брамина, и майка си повика: - Иди узнай каква е слугинята ми нова и що така ридае.

Отиде при брамина родилката на царя и кимна му, че с него сама ще разговаря.

Попита, щом Судева се дръпна настрана: - Кому е щерка тази? И на кого жена?

Какво е причинило такава хубавица, певецо, да остане при жив съпруг вдовица?

Разказвай. Твоят разказ, премъдри ми брамине, не бива и най-малка подробност да отмине.

Помолен тъй, Судева удобно поприседна и случките разказа от първа до последна.

ПЕСЕН СЕДЕМНАЙСЕТА

Дамаянти се завръща при баща си. Брамини заминават да дирят Нал.

Судева каза:

Това е Дамаянти. Тя щерка е любима на царя на Видарба, сиятелния Бима.

Тя беше с благороден съпруг ошастливена, на име Нал - нишадски цар, син на Вирасена.

Отне му брат му всичко в игра на зар с измама. И Нал и Дамаянти от него ден ги няма.

Да идем да ги дирим цар Бима ни разпрати. Жената аз намерих във твоите палати.

Веднага разпознах я по туй, че между двете си вежди има лунка - нишан от боговете.

През пепел, напластена връз дивния й облик, тоз белег пак прозира като луна през облак.

Принудена все още живот да води жалък, тя носи тоя белег - за бъдна радост залог.

Макар че е под дрипи немитото й тяло, като зарито злато не е то погрозняло.

Принцесата по тоя знак божи се познава, тъй както изпод пепел горещата жарава.

Брихадашва каза:

Сунанда щом дочу го, внезапно със ръка луничката забърса и светна тя така

сред челото измито на дивната жена, че би стъмнила даже небесната луна.

Щастливи и огрени от блясъка на знака, прегърнаха се трите и всяка дълго плака.

Промълви най-подире най-старата царица:

- О дивна, ти си щерка на моята сестрица.

В палата на баща ни, цар Судаман, в Дашарна роди се ти със тая луничка лъчезарна.

Сестра ми взе я Бима, а мене ме отведе мъжът ми Вирабаху, владетелят на Чеди.

От днеска в мойта къща теб почест те очаква и твойта власт ще бъде със мойта власт еднаква.

Щастлива Дамаянти, с очи все още пълни със влага, поклони се пред нея и промълви:

- Дори и непозната, не бе ме ти лишила от нищо, а най-главно: от своята закрила.

Тук радости намерих и още по-големи очакват ме, но, майко, от много дълго време

се скитам по земята. Децата ми без мене и без баща си как ли измъчват се, лишени

от бащината строгост и майчината ласка. Щом искаш да ми сториш услуга, дай каляска

да бързам към Видарба. - Върви! - отвърна ѝ честита царицата. Синът ѝ отпусна даже свита

с войници, да я пазят по пътя от беда. Снабдиха я обилно с храна и със вода.

Пристигна Дамаянти в палата видарбийски, посрещната със радост от всичките си близки.

Родителите живи и рожбите си здрави завари и тогава за щастие отпрати

молитви най-покорни, в които боговете

и мъдрите брамини с признателност почете.

Цар Бима пък доказа, че цар не се заклева напразно. Както следва той награди Судева

с хиляда крави, също с владение голямо. Щом съмна, Дамаянти така захвана: - Мамо,

във бащината къща е мило, но и в нея без Нал не ще да мога аз дълго да живея.

Пратете вестоносци да дирят и витяза. Царицата заплака и думичка не каза.

Жените из двореца и в своите покои захълцаха след нея, възкликвайки: "Горко ѝ!"

Отиде тя при Бима и рече: - Дъщеря ми по своя мъж тъгува.

Самичка се пресрами

и каза, че за него все вехне и мечтае. Помоли да разпратим брамини глашатаи.

Събра отново царят почтените брамини и каза им, че всеки ще

трябва да замине

да дири Нал. И всеки, преди да се отпрати, дойде при
Дамаянти, която го настави:

- Където и да спрете по сборища и друми, ще питате за него с
едни и същи думи:

"Къде си ти, играчо, с отрязъка от дреха, жена си изоставил
в гората без утеха?"

Тя чака те, където тогаз ѝ заповяда, под другия отрязък
увива се и страда.

Тя плаче и припада от мъките в несвест. Смили се, покажи се
или прати ѝ вест!

Тъй думайте, брамини - да ме пожали царят. Пожарите в гората
от вятър се разгарят.

Съпругът е хранител, бранител на жената. Законите познаваш,
а наруши и двата!

Похвално милосърден към другите, уви: към своята съпруга
жестокост прояви.

Защо не ми съчувстваш, владетелю пресветъл, когато сам ме
учи на тая добродетел?"

Тъй думайте и който откликне се и спре, тогава, о брамини,
огледайте добре.

Каквото ви отвърне, подробно запомнете, та после ми кажете,
най-мъдри от мъжете.

Какви сте, той не бива дори да предполага. Щом чуйте вест,
обратно потегляйте веднага.

Богат ли е, узнайте, или живее в нужда, дали да напечели
богатства се подбужда?

След тия нейни думи брамините поеха да дирят Нал, та белки
доставят ѝ утеха.

Под градска и под селска, под манастирска стряха къде не
спряха? Царя обаче не видяха.

По стъгди и пазари, по сборища и друми повтаряха напевно
заучените думи.

ПЕСЕН ОСЕМНАЙСЕТА

Браминът Парнада съобщава на Дамаянти,
че е открил Нал. Дамаянти му праща лъжлива вест,
че ще се жени повторно.

Брихадашва каза:

В палата Дамаянти без вести дълго страда, додето най-подире
завърна се Парнада.

- Издирвайки мъжа ти, принцесо лъчезарна, попаднах в град
Айодхя при царя Ритупарна.

И както ме научи, изпях му твоите думи. Самият цар, а също и

множеството чу ме.

Във отговор ни дума не каза царят, нито от хората му някой,
макар че упорито

повтарях мойта песен. Но някой си Вахука отвънка ме
настигна. Конете гледал тука.

Ръцете му са къси, ездата му изкусна.

На вид е грозен, но умее храна да готви вкусна.

Той настрана ме дръпна. През плач за твойто здраве разпитва
ме. А после, въздишайки, добави:

- Жените благородни небето ги зачита;
в беда като изпаднат, сами са си защита.

Не се гневят, когато мъжът ги изоставя - бронирани са с
вярност, от ризница по-здрава.

Мъжът ѝ не постъпи като мъжете твърди, но беше без разсъдък.
Тя нека се не стърди.

За нея той подири храна, но му отнеха магьосаните птици
последната му дреха.

Тя нека не гневи се на своя мъж, задето бе гладен и потънал
на мъката в морето.

Това ми каза. Тръгнах, та с радост да те сваря. Сега сама
решавай и разкажи на царя.

Тогава Дамаянти заплака и отиде
при майка си, но скрито - слуга да я не види.

Замоли я: - Не бива това да знае тате, а по-добре Судева
отново да се прати.

Ако на тебе, мамо, наистина съм мила, баща ми да не знае
какво съм наумила.

Судева, най-добрият от мъдрите брамини, доведе мене. Нека за
Нал сега замине.

Когато си отдъхна премъдрият Парнада, принцеса Дамаянти му
даде за награда

пари и обеща му, че още по-богат подарък ще получи, щом
царят на Нишад

се върне тук, защото извършил е услуга голяма да си наиде
принцесата съпруга.

Парнада пожела ѝ от днеска не обиди, а радости да среща. И в
къщи си отиде.

Повика Дамаянти, задавена от мъка,

при майка си Судева и прати го с поръка

да каже в град Айодхя на царя, че ще има наскоро втора
сгледа за щерката на Бима.

- Речи, че се стълпяват царе от всяко племе в палатите на
Бима, но вече няма време -

насрочен е за утре годежът ѝ, та царят ще трябва да побърза,
да го не изпреварят.

При изгрев Дамаянти ще се стоди, че Нал го няма толкоз време, навярно е умрял.

Поръката на своята принцеса лъчезарна Судева преповтори пред царя Ритупарна.

ПЕСЕН ДЕВЕТНАЙСЕТА

Цар Ритупарна потегля за Видарба. Двамата с Варшнея се възхищават от изкуството на Нал да кара коне.

Брихадашва каза:

Помоли Ритупарна Вахука: - О блажени конярю, вест получих, че утре ще се жени принцеса Дамаянти повторно във Видарба. Ще трябва да покажеш конярската си дарба и там да ме закараш, преди да се разпука зората. Тежки мисли налегнаха Вахука:

"Не може да го стори, освен обезумяла от мъките, които след нашата раздяла

познала е в гората. А може би уловка е туй, за да се върна. Принцесата е ловка.

Или пък е решила с това да ме накаже за моя грях и с право - туй малко ми е даже!

Жените по природа са склонни към измени, а тя и много време живяла е без мене.

Но има и дечица. Омъжва се, изглежда, изгубила за мене последната надежда.

Ще видя там каква е - невярна или вярна. За себе си отивам, а не за Ритупарна."

Така реши Вахука и каза със събрани молитвено почтено пред Ритупарна длани:

- Ще бъде както казваш, о царю мой блажен - ще тръгнем за Видарба, ще стигнем там за ден.

В яхъра заоглежда кои коне да вземе. Упрекваше го царят, че губел много време.

Не бързаше Вахука, а всичките породи, отново и отново оглеждайки, обходи.

Едни с припържен косъм накрая си хареса, огледа ги, потупа и си помисли: - Те са!

Край Синдху са родени, широки имат бърни, макар и слаби, те са за случая кадърни.

Но царят се ядоса и вдигна му голяма гълчава: - Кочияшо, ти готвиш ми измама!

На дълъг път да тръгна с такива кранти кльоши, когато те не чинят в конюшната ми още!

Вахука каза:

Те имат знак на чело, на хълбок по два знака, по три отпред и други отгоре над гръбнака.

Ще стигнат до Видарба. Но кажеш ли, ще взема не тях, а други двойки да вода към ярема.

Ритупарна каза:

Не искам. Ти решавай кой кон да се запряга, зер, казват, занаята от майстора си бяга.

Брихадашва каза:

Четворка добронравни коне и от прочута порода вихрогонска запрегна Нал в хамута.

В каляската си царят с движения припрени се метна и конете подгъваха колени.

Но Нал - ездач над всички ездачи знаменити, веднага укроти ги, щом дръпна им юздите.

До себе си Варшнея той сложи и препусна. Приличаше на полет ездата му изкусна.

От тая скорост царят се смая и уплаши - не беше срещал още такива кочияши.

Почувстваха конете каква ръка ги кара и скачаха чевръсто със вятъра в превара.

От капрата Варшнея следейки го с възхита, за майстора Вахука започна да се пита:

- Коняринът на Индра комай е слязъл тука, великият Матали, в лицето на Вахука?

Или Шалихотра, прочутият ездач и на породи конски най-първи познавач?

Или е Нал - рушител на столиците вражи? Не е ли Нал? Кой белег това ще ми подскаже?

И двамата са равни в конярската наука - каквото Нал умее, умее и Вахука.

На възраст са еднакви. Цар Нал под тоя лик се крие или друг е, но също тъй велик.

Великите обичат да скитат, заменили предишния си образ посредством висши сили.

Нал е по-едър. Тоя е дребничък. Обаче и този довод може пак нищо да не значи.

Различни са по образ, ала сърцето чувства, че равни са по възраст и равни по изкуства.

Оспорвайки с ума си, с душата си щастлива разбираше Варшнея, че своя цар открива.

Уверен Ритупарна във близката сполука, следеше възхитено ездата на Вахука.

На тоя рядък майстор - не кочияш, а хала, в сърцето си, без думи, изказваше похвала.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТА

Цар Ритупарна предава на Нал изкуството да играе на зар.
Демонът Калиюга напуска тялото на Нал.

Брихадашва каза:

Прелиташе Вахука със своята колесница над жълми и над бездни
като голяма птица.

Сред тая бясна скорост, фучаща и свистяща, завика Ритупарна,
че му е паднал плаща.

И смятайки, че нейде наблизко на земята е дрехата, с която
плещите си намята,

замоли се: - Вахука, поспри за малко време, Варшнея да се
върне наметката да вземе.

- Откакто тя се свлече - Вахука отговори, - изминали сме
вече пет мили и отгоре,
не можем да се върнем. - Замлъкна Ритупарна. От плод превило
клони, дърво край тях се мярна.

- Вахука - рече царят, - макар че за Видарба аз бързам, ще
ти кажа каква е мойта дарба.

В броенето съм майстор. Не може никой сам да опознае всичко
във тоя свят голям.

Аз знам колко плода и листи сред шумака се крият тук
например, в дървото вибхитака.

На тия двата клона - две хиляди и сто без пет. А пък листата
плюс ей това листо

са петдесет милиона. От вятър ли, от що ли, сто плода и един
нападали са доле.

Дизгините опъна Вахука и накара

да спрат конете. - Царю, не ми се хваща вяра.

Ще слеза да отрежа дървото вибхитака, проверка да направя. А
пътят ще почака.

Че вярно ли си сметнал, невярно ли, не знам - пред теб ще го
отрежа и листите му сам

и плодовете също ще преброя. Тогава във твоите думи никой не
ще се усъмнява.

- Ти луд ли си! - извика му царят. - Няма време.

- Минутка само, царю, това ще ми отнеме.

Ако ли много бързаш, тогава знай, че този е пътят към
Видарба. Варшнея да те вози.

- Недей така, Вахука - замоли се изплашен цар Ритупарна. -
Няма друг никой кочияшин

да може да оправи конете ти стремглави.

С теб искам да пътувам, затуй недей ме бави.

Каквото пожелаеш, изпълнил бих на всяка цена, но до Видарба
да стигнем преди мрака.

- Желая да узная на плодовете броя. Е, царю, изпълнявай сега молбата моя.

- Добре - отвърна царят с усилие голямо, - преброй ги, но не всички, вземи два клона само.

Вахука, без да чака, бе слязъл долу вече и двата плодни клона със ножа си отсече.

Прочете плодовете и ахна поражен:

- Да, царю, те са толкоз. Я научи и мен на туй изкуство рядко. Друг никой на земята не може толкоз бързо и правилно да смята.

Замоли му се царят конете да подкара и рече: - Аз съм майстор на сметките и зара.

Вахука каза: - Царю, това изкуство дай ми, от мен вземи в замяна ездаческите тайни.

Сега за Ритупарна конярската наука бе важна и отвърна: - Съгласен съм, Вахука.

Изкуството на зара предавам ти. В замяна предай ми своите тайни, та пръв ездач да стана.

Щом всеки своята дарба смени за дарба нова, от Наловото тяло, повръщайки отрова, изскочи Калиюга, чиито тъмни сили го бяха от разсъдък и от жена лишили.

До днес на Нал в душата живял под форма друга, предишния си образ възвърна Калиюга.

Нишадският владетел възпламна и понечи проклетие да каже, но демонът му рече,

треперещ от уплаха: - Помилвай ме и слава от мене ще получиш, каквато подобава.

Царица Дамаянти мен вече ме прокле, когато я напусна. И оттогава зле

аз страдам вътре в тебе, горен от оногова цар змийски Каркотака с най-черната отрова.

Послушай ме, смили се над мене и тогава беда не ще постига тоз, който те прославя.

Покорен съм изцяло сега на твойта воля, пред тебе коленича, за милост ти се моля.

Сдържа гнева си царят и демонът не чака повече, а се метна на клоните в шумака,

макар че бе невидим за чуждите очи. От злата му магия щом Нал се облекчи,

препълнена от радост душата си усети, походите опъна и викна на конете.

А злият Калиюга, притулен сред листака, трепереше, сквернейки дървото вибхитака.

Конете полетяха, опъвайки юздите, оставяйки надире и пътя, и

бедите.

Нал тръгна към Видарба, към своята съпруга, а в своя дом се върна обратно Калиюга.

Тъй свърши своите мъки нишадецът велик. Оставаше да върне предишния си лик.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ПЪРВА

Ритупарна, Варшнея и Вахука пристигат в Кундина. Дамаянти е отчаяна, че Нал не е между тях.

Брихадашва каза:

На Бима съобщиха, преди да се стъми, че иде Ритупарна към техните земи.

Цар Бима разреши му да влезе в град Кундина. И екна гръмък тропот навред, където мина.

На Нал конете чува тоз екот и щастливи в оборите на Бима развяха диви гриви.

Принцеса Дамаянти и тя с надежди смътни заслуша се как глухо, подобно Облак тътне

далечна колесница и рече: "Управлява цар Нал конете както в годините на слава.

Познавам тоя грохот." По дворецовите кули накацали пауни закряхаха, дочули

настъпващия гърмол. Конете по коневързи зацвилиха за поздрав на братята си бързи.

И слонове мучаха. Не бе ревът им бесен, а радостна възбуда, като при гръм небесен.

Тъй каза Дамаянти: - Ах, тоя тропот, дето земята ни изпълни, изпълва ми сърцето.

Пристига колесница, цар Нал се връща с нея. Не е ли той, тогава аз няма да живея.

Не падна ли и днеска в прегръдката могъща, тогава по-добре е смъртта да ме прегръща.

Ако го няма в тая каляска гръмогласна, сред пламъците златни аз златна ще проблясна.

Ако и днес отново не дойде той, подобен на слон в страстта си жарка, мен хлад ме чака гробен.

Обидите забравих. Не само лоша хула - дори случаен упрек не съм от него чула.

Съпруг изцяло предан на своята съпруга, цар Нал дори и тайно не се е срещал с друга.

В раздяла денонощно за доблестния Нал сърцето ми се къса и гасне сред печал.

Редейки тия думи, отчаяна и бледа, на покрива отиде - дано да го съгледа.

Спря в двора на палата каляската. От нея се спусна Ритупарна с Вахука и Варшнея.

Двамината коняри развързаха хамути - да идат да отдъхнат конете им прочути.

Закрачи Ритупарна към силния цар Бима. Отдаде му цар Бима честта необходима.

Но вътрешно ума му тревожеха въпроси, че гостът непоканен едва ли радост носи.

- Добре дошъл - му рече, - какво така тъдява? Не знаеше, че той е дошъл да се го дява.

Бе умен Ритупарна и щом като обшари за миг с очи и нийде не зърна годежари,

ни признаци на сгледа: свидетели-брамини, намисли да укрие същинските причини.

- Дойдох да те приветствам - с поклон на Бима рече.

Усмиваше се Бима: "От толкова далече

за тая цел едва ли е скачал двеста мили. За друго тия гости при мен са се явили.

Съвсем е съчинена и маловажна тая причина. Но коя е същинската, не зная.

Ще стане ясно после". И той помоли госта:

- Иди да си починеш, че път си минал доста.

Доволен Ритупарна от почести такива, отведен от придворни, отиде да почива.

Двамината коняри прибраха във сарая каляската. Конете нахрани Нал. На края

на капрата, на своята седалка, уморен приседна да отдъхне след тоя дълъг ден.

Зла мъка пак сърцето на Дамаянти парна, щом зърна тя Вахука, Варшнея, Ритупарна.

И мислеше: "Галопът гръмлив не бе измама - тъй само Нал препуска, а ето че го няма.

А може би конярят Варшнея е успял така да овладее изкуството на Нал.

Или пък Ритупарна самият надарен е

с дара на Нал, та язди с подобно гърмолене."

Направи знак да дойде слугинята Кешини - най-вярната и умна от всичките слугини.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ВТОРА

Кешини разпитва Вахука. Дамаянти се уверява, че това е Нал.

Дамаянти каза:

В обора слез, Кешини, разпитай там коняра с ръцете къси, който каляската докара.

Какъв е, откъде е, аз искам да узная. Учтива и любезна бъди по обичая.

Не е ли Нал конярят? Сърцето ми с наслада подсказва, че така е. Словата на Парнада случайно повтори му. Каквото отговори, до дума да запомниш и беж обратно горе!

Брихадашва каза:

Кешини заговори с Вахука под навеса. Отгоре ги следеше красивата принцеса.

Кешини каза:

Добре дошъл, почтени. Бъди наш мирен гост. Принцеса Дамаянти задава ти въпрос:

кога от вашто царство потеглихте насам? Защо дойдохте тука? Кажи да ѝ предам.

Вахука каза:

Един брамин пристигна в кошалската държава с вестта, че Дамаянти повторно се годява и сгледата е утре. Тогава царят наш препусна към Видарба, аз бях му кочияш.

Кешини каза:

Коняр си. Оня цар е. А кой е този трети? А ти кога постъпи да гледаш там конете?

Вахука каза:

За третия ли питаш? Варшнея – бил коняр на цар Нал в Нишад, а после дошъл при Ритупарна.

И аз съм там конярин. С ездата си изкусна прочут съм и с това, че храна приготвям вкусна.

Кешини каза:

Не знае ли Варшнея цар Нал къде се скита? Не ти ли каза нещо? А ти не го ли пита?

Вахука каза:

Откарал той в Кундина дечицата на Нал и нищо друго вече за царя не узнал.

И няма да узнае – светът не го познава, защото други образ той носи оттогава.

Безсмъртните го виждат и може би жена му по признаците тайни, на нея видни само.

Брихадашва каза:

Кешини го попита: – А помниш ли напева и думите, които повтаряше Судева:

"Къде си ти, играчо, с отрязъка от дреха, жена си изоставил в гората без утеха?

Тя чака те, където тогаз ѝ заповяда, под другия отрязък увива се и страда.

Тя плаче и припада от мъките в несвест. Смили се, покажи се

или прати ѝ вест!"

Тъй пееше браминът. Спомни си как посрещна ти неговите думи.

Принцесата безгрешна,

конярино Вахука, сега те умолява

да кажеш пак, каквото изрекъл си тогава.

С напева на Судева прислужницата блага разкъса му сърцето,
наля очите с влага.

Но мъката надмогна и тъжно зареди през сълзи туй, което бе
казал и преди:

"Жените благородни небето ги зачита - в беда като изпаднат,
сами са си защита.

Не се гневят, когато мъжът ги изоставя - бронирани са с
вярност, от ризница по-здрава.

Мъжът ѝ не постъпи като мъжете твърди, но беше без разсъдък.
Тя нека се не сърди.

За нея той подири храна, но му отнеха магьосаните птици
последната му дреха.

Той грешен е към нея, но бе непоносимо теглото му тогава. Тя
нека опрости му."

Говорейки отново за своята беда,
не се сдържа накрая и силно зариде.

Оставяйки коняря така в неутешими ридания, обратно завърна
се Кешини.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ТРЕТА

Дамаянти изпитва Нал чрез слугинята. Среща на Нал с децата
му.

Брихадашва каза:

Царица Дамаянти задави се от мъка, че Нал е кочияшът, чиято
късоръка

снага е тъй противна. Слугинята настави да гледа мълчаливо
какво Вахука прави.

- Особено се вглеждай шетнята му спори ли - дали не му
помагат необясними сили.

Ще почне той да готви. Поиска ли жарава, ти откажи му. Също
вода недей му дава.

Следи какво ще стори, но вниквай главно - как. И тичай, щом
съгледаш необичаен знак.

Кешини проследи го. Запомни тя кои са особените знаци и
точно ги описа

на своята господарка. Твърдеше, че не може това да са
човешки черти, а само божи.

Кешини каза:

Повярвай ми, княгиньо, не е било отвека стихииите да бъдат

покорни на човека.

Под нисък праг не свежда глава той, а веднага нагоре към тавана самин се вдига прага.

По заповед на Бима занесохме му ние месо за Ритупарна. Пое да го измие,
но делвите му - празни. Тогава чудо стори - погледна ги и те се напълниха догоре.

И с тази вода месото изми, а след това към слънчев лъч протегна изсъхнала трева
и тя самичка пламна. От новото му чудо потресена, принцесо, насам изтичах лудо.

И с други странни свойства учуди ме конярят - той въглените пипа, а те не го обгарят.

По негов знак водата прелива или спада. И още чуй, принцесо, с какво ме изненада:

наведе се Вахука и суха роза взе, захвърлена отдавна под хорските нозе.

Погали я и жива тя блесна с цвят отворен, по-свежа от ония, които са на корен.

Брихадашва каза:

Принцеса Дамаянти веднага се досети,
че всички тия свойства цар Нал от боговете
за сватбен дар получи и днес ѝ се открива. - Отивай пак при тая маймуна немарлива -

промълви тя отново в сълзи неудържими, - от гозбата му скришом парченце донеси ми.

Послуша я Кешини, слугинята кадърна - издебнала готвача, с парче месо се върна.

Царица Дамаянти опита го и рухна, познала майсторлъка на Наловата кухня.

Когато постъпва се, повика тя децата, изми им най-грижливо ръцете и лицата

и прати ги с Кешини да идат при баща си. Стъписа се Вахука, щом зърна ги. - Позна си

дечицата и лудо насреща им се втурна. Прегърна ги и дълго рида от мъка бурна.

Когато се досети, че сигурно това е учудило Кешини, реши да оправдае

постъпката си странна и рече: - Моите в къщи на тези две приличат, като близнаци същи.

А ти захвана често да идваш към обора, иди си, че ще почнат да бърбят лоши хора.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА

Дамаянти се среща с Нал и той възвръща истинския си образ.

Брихадашва каза:

Слугинята разказа каква тъга дълбока
при срещата с децата смути Нал Пуняшлока
Тогава Дамаянти при майка си я прати: "Изпитах аз Вахука
чрез белези познати
и виждам, че под него цар Нал се крие, мамо. Все още ме
съмнява осанката му само.

Пусни ме да го видя, в лице да го изпитам – по заповед на
царя или от него скритом."

От своята царица изслуша Бима тези молби и на Вахука той
позволи да влезе.

Когато съгласи се след майка ѝ баща ѝ, принцесата повика
коняря в своите стаи.

Щом зърна я внезапно след толкова раздяла, горчиво Нал
заплака от мъка наболяла.

И Дамаянти хлипна, разтърсена от скръб, видяла колко страда
сега мъжът ѝ скъп.

В остатъка от дреха, несресана, немита, обрекла се на
вярност, принцесата попита:

– Ти чул ли си, Вахука, за цар, спечелил слава на праведник,
а своята съпруга изоставя
заспала сред гората. Кой други би можал подобен грях да
стори освен единствен – Нал?

С какво ли, без да искам, не съм му угодила, та той ме
изостави в гората без закрила?

Отхвърлих боговете, деца родих му здрави, обичах го, бях
вярна. Защо ме изостави?

"Ще бъда с теб" – закле се над огъня, но тази свещена своя
клетва забрави, не опази.

Принцеса Дамаянти говореше, обляна
с поток солени сълзи за сол на своята рана.

Утайвани с години, те ругнаха сега. Промълви Нал, затрогнат
от нейната тъга:

– Не съм виновен. Злото не сторих аз, а друга необорима
сила, на име Калиюга.

Когато тоя демон в горите ни пропъди,
и дхармата не спазих, ти него пък осъди –

тъгуваща за мене, отчаяна прокле го. Проклятието твое,
проникнало у него,

изгаряше го с огън. И най-подир от мен чрез воля и чрез
подвиг той беше победен.

И свършват наште мъки. Свободен съм, съпруго. Дошъл съм да
те взема, а не за нещо друго.

Но питам се коя ли жена без лоша слава законен мъж оставя,

за друг да се го дява?

Разхождат се и пеят брамините блажени: "Принцеса Дамаянти повторно ще се жени.

Съпруг ще си избира, какъвто ѝ прилича." Дочу ги Ритупарна, побърза да дотича.

Изслуша Дамаянти тез упреци с уплаха, събра в молитва длани, които затрептяха:

- Недей ме укорява, о царю мой, в измяна - нали харесах тебе, макар от бог избрана.

Брамините разпратих по всичките посоки да дирят тебе с тия от мен стъкмени шлоки.

Премъдрият Парнада в кошалската държава при царя Ритупарна намери те тогава.

Изпя ти моите думи и ти му отговори. Прибягнах аз към хитрост, понеже знам, че втори конярин боговете след теб не са дарили да може да измине до залез двеста мили.

И падам ти в нозете, готова да те срещна, в делата си до днеска и в мислите безгрешна.

Блуждаещият вятър да лъхне с грозна сила - дъха ми да издуха, ако съм съгрешила.

Сияещото слънце да пекне с грозна сила - дъхът ми да изсъхне, ако съм съгрешила.

Луната-очевидка, навред обиколила, с лъчи да ме погуби, ако съм съгрешила.

Това са трите бога, крепящи трите свята. Да ме напуснат или докажат, че съм свята.

И вятърът протътна от висината синя:

- Не е грешила, царю, красивата царкиня.

Опази три години тя своята добродетел като имане. Всеки от нас ѝ е свидетел.

И хитростта измисли, че търси нов съпруг, защото ти единствен за ден ще стигнеш тук.

Недей да се съмняваш, а събери се с нея. Прелитайки край царя, тъй вятърът повея.

Отекнаха тимпани и с цвете подир цвете обсипваха ги нежно отгоре боговете.

Владетелят нишадски откри в това проява на висшия свидетел и спря да се съмнява.

С дара на Каркотака - вълшебно наметало - възвърна своите стари черти, лице и тяло.

Принцесата, щом зърна сияйния му лик, затича се към него и го прегърна с вик.

И Нал прегърна нея, и рожбите си с ласка. Осанката му стройна пак царствено забляска.

Опряла му главата на своите гърди, жената бе готова цял век да преседи.

Стоеше Нал, прегърнал принцесата честита, във знак на вярност още невчесана, немита.

А старата царица изтича при цар Бима и всичко му разправи, зарадвана за трима.

- Самички нека тая щастлива нощ прекарат, при мен кажи им утре да дойдат - рече царят.

Додето се усетят, нощта бе отлетяла във разкази взаимни от тяхната раздяла.

И радваха се дълго така един на друг събраните отново съпруга и съпруг.

След четири години раздяла най-накрая Нал вкусваше доволен наслади като в рая.

И Дамаянти също изпълни се със сила като земя, след суша жадуван дъжд попила.

Мъжа си щом намери, умората ѝ мина и весела засвети подобно месечина.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ПЕТА

Тържество във Видарба.

Ритупарна получава от Нал изкуството да кара коне и си заминава за Айодхя.

Брихадашва каза:

След тази нощ, която бе по-незабравима дори от първа брачна, застанаха пред Бима.

Смирено коленичи цар Нал пред своя тъст. В поклон и Дамаянти прекърши тънък кръст.

Ликуваше цар Бима и като син почете нишадския владетел, най-славен от мъжете.

И щерка си похвали за рядката ѝ вярност. Цар Нал според закона отвърна с благодарност.

Отвън ечаха песни - народът бе узнал и тичаше на гъсти тълпи да види Нал.

Зарадваният Бима града с венци накити. И улиците бяха като за цар измити.

Цветя навред валяха - над божите олтари, над хижи и палати, над млади и над стари.

Научи Ритупарна за своя кочияшин. Зарадван го потърси, но малко и уплашен.

За прошка го замоли, но Нал успокои го, че той не се е чувствал дори за миг под иго.

Тъй каза Ритупарна: - Нишадецо, блазе ти, след дългата раздяла ви сбраха боговете.

Не съм ли те обидил, когато непознат живееше, о царю, в кошалския палат?

Ако ли без да искам към твоя сан и име тогава съгрешил съм, днес моля те, прости ме.

Нал каза:

С обида ни най-малка не си ме наранил, но даже и да беше, аз бих ти я простил.

Приятели сме. Нека това да продължава за щастие на мойта и твоята държава.

О царю Ритупарна, макар и чужденец, при теб живях доволен като във свой дворец.

У мен остава още, о най-добър раджа, ездаческата дарба, която ти дължа.

Брихадашва каза:

И своето изкуство нишадецът му даде. Прие го Ритупарна със нужните обряди.

В каляската си седна. Ръката му изкусна поводител опъна и той на път препусна.

Тъй царят Ритупарна за своя град замина. Нал също не остана за дълго в град Кундина.

. ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ШЕСТА

Нал спечелва играта срещу Пушкара и си възвръща царството.

Брихадашва каза:

Замина от Видарба цар Нал след месец време, сбогувайки се с Бима чрез почести големи.

От него колесница той взе великолепна и шестстотин войника. Под тях земята трепна и под шестнайсет слона и петдесет жребца.

В Нишад пристигна гневен и втурна се в двореца.

Яви се при Пушкара - коварния си брат - и рече: - Да играем! Отново съм богат.

Залагам Дамаянти, каляска и коне. Ти царството залагай, което ми отне.

Отново ще играем, решил съм и съм твърд. Откажеш ли, отива един от нас на смърт.

Макар че и по право не можеш ме прогони, освен ако престъпиш свещените закони.

Че царство се възвръща на всякаква цена - така е повелено от стари времена.

Решавай незабавно - двубоят или зарът на теб или на мене печалба да докарат.

Един ще си постигне целта. Да видим кой. Игра на зар избирай или стрела за бой.

С презрителна усмивка отвърна му Пушкара, уверен, че го чака и днес успех при зара:

- Добре, че си намерил пари да туриш залог, та Дамаянти няма живот да влачи жалък.

Сред твоите богатства, нишадецо, живях, отравян всекидневно, че тя не е сред тях.

Но ти си имал грижа и сам ми я докара до мен да седне, както до Индра бог апсара.

Омръзнали ми бяха дребнавите играчи. Самата Дамаянти ще взема днес обаче

и туй ще ме зарадва, че чакам я отколе. Подскочи с меча царят, готов да го заколи.

С усилие голямо възпря ръката гневна, погледна го с червени очи и тъй му ревна:

- Млъкни! Ще пееш друго, когато хвърлим зара. И почна се играта на Нал срещу Пушкара.

И в първите минути Нал удържа победа. Възвърна свойто царство и брата си изгледа

с насмешка: - Е, Пушкара, аз царството владее. За Дамаянти нещо ще кажеш ли? Към нея

не смей дори да гледаш - съдба те чака друга: от днес те зачислявам към нейната прислуга.

Не беше победител ти впрочем и преди - не ти, а Калиюга тогаз ме победи.

Ний братя сме, а тоя зъл демон раздели ни. Затуй не те наказвам - живеи до сто години.

Обичал съм те, брате, и днес ти връщам цял и непокътнат твой наследствен царски дял.

И нека не засенчат от днеска, брате мили, приятелството наше дори и злите сили.

Тъй Нал великодушен, забравяйки обиди, прегърна го по братски и пусна да си иде.

Очаквал гневни думи, а не успокоени, затрогнат бе Пушкара и падна на колени:

- Даряваш ми живота и даваш ми приют, живеи, мой царю, дълго и все бъди прочут!

На гости месец време при брата си прекара и после с цяла свита отправи се Пушкара

и с цялата си челяд към своите места. От радост като слънце ликът му заблестя.

Великият и славен владетел на Нишад излезе да обходи възвърнатия град.

Където се явеше, вселяваше утеха. Зарадвани, тълпите приветствия подеха.

И главният съветник, наведен пред витяза, от името на всички

обета им изказа:

- Щастливи сме да служим, о слънце на царете, на тебе, както служат на Индра боговете.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И СЕДМА

Поука от историята на Нал.

Брихадашва каза:

Празнуваше народът, а царят през туй време с войска голяма тръгна царицата да вземе.

Почитаният Бима тържествено изпрати царица Дамаянти от своите палати.

Нишадецът на трона, отново завладян, блаженствуваше както бог Индра във Нандан.

В отплата боговете той щедро надари. Когато се завърнеш, и ти така стори!

Помни, че всичко стори хазартната полуда, в която Нал изпадна. Но даже и в прокуда надежда не загуби, а беше търпелив и ето че дочака да стане пак щастлив.

Освен това, самотен той скиташе в гората, а ти не си самичък - съпруга имаш, братя.

Навсякъде край тебе живеят и брамини - пред злото не унивай, а знай, че ще отмине.

Житейската превратност не бива да те плаши, а слушай и предавай сказанието наше

за мъдрия владетел и вярната съпруга - душите то предпазва от злия Калиюга.

И разбери, човече, че няма вечна вещ - бъди готов без алчност да вземеш и дадеш.

Сега, като изслуша свещената поема, униние не бива, ни гняв да те обзема.

Дори когато страдаш под недобри звезди, с търпение очаквай свой час и победи!

Онез, които слушат или пък те самите поемата разказват, избягват от бедите.

Желанията техни съдбата изпълнява

и всеки на земята въздава им прослава...

Книга трета (Горска), гл. 52-78

МОРАЛНО-ФИЛОСОФСКИ ФРАГМЕНТИ

ЗА ДУШЕВНОТО РАВНОВЕСИЕ

Яяти каза:

Какво са греховете, та с тях човек пропада? Не се укриват в бездна, но водят те към ада.

Добрият, ако следва каквото върши злият, характера си губи – погубва се самият.

На времето си, брате, безкрайно бях богат. Не мога да си върна богатството назад,
каквото и да сторя, макар че ми се иска. Дали е твоята каста висока или ниска,
на власт ли си, о брате, или подвластен ти си напълно от съдбата животът ти зависи.

Когато си достигнал до някое стъпало, недей да му отдаваш душата си всецяло.

Не са ръцете твои, които движат хода на щастието твое или пък на народа.

Мъдрецът проумява: съдбата всемогъща живота направлява или го преобръща.

До тая мисъл който достигнал е, томува е ясно, че не бива в немилост да тъгува,
тъй както и при милост премного да се радва, защото тя, съдбата, за всичко точи брадва.

Затуй съм безразличен към всяко рязко чувство, но от това в душата съвсем не ми е пусто.

А знай при опасност какво да правя, брате. Не ме обезумяват житейските обрати.

Не се раздира вече сърцето ми от мъка, че трябва да постъпвам по божия поръка,
каквато небесата са предопределили,
и аз да я променям не са ми дали сили.

Животните, които в гората диво вият, подземните, които пръстта с муцуни рият,
и червеи и риби, и птици и влечуги, тревите и горите, и всички живи други

подвижни твари или растения на корен завършват своя долен живот, минават в горен живот: на небесата, когато дойде време, съдбата всемогъща обратно да ги вземе.

Не бива да се страда, о брате мой, Ащака, когато знаем колко нетрайна бива. всяка човешка радост, както и всяка наша скръб. Не страдам, а обръщам на всички мъки гръб.

Дори и да не мога аз да ги пренебрегна, то мога да откажа под гнета им да легна...

Не може цар да има приятелство с не цар...

Книга първа (Адипарва), гл. 122

ЗА СЛОЖНОСТТА НА ЗАКОНИТЕ

Улупи каза:

Когато те съгледах, срази ме Камадева. Смили се, момко хубав, над влюбената дева.

Наричам се Улупи. Измъчвана от бога на любовта, заставам пред тебе в изнемога и моля те, о сине на Кунти: обладай ме. Самотна съм. Утеха в страданието дай ми.

Арджуна каза:

Не знаеш, о русалко, о хубавице мила, че царствена повеля на мен е отредила

въздържане за цели дванадесет години. Закон е туй за мене, додето срокът мине.

Бих искал да изпълня молбата ти, русалко, но аз не съм излтъгвал дори за нещо малко,

та камо ли закона да взема да престъпя. Кажеш дали ще мога така да сторя, скъпа,

че тебе да зарадвам, но туй да не събаря ни даже да подронва законите на царя?

Улупи каза:

Потомъко на Панду, и аз, и всички люде отдавна знаем кой си и кой те тук прокуди.

Да бъдеш целомъдрен дванадесет години – с туй брат ти

Юдищира наказа те, о сине

на Кунти, затова че си влязъл ненадейно при брат и при съпруга, когато те семейно

били уединени. А бяхте се заклели,

че който туй извърши, изгнаник ще е цели

дванадесет години. И с право те прогони мощта неумолима на клетви и закони.

Но няма да пострада от сливането наше законът, о пандава, това да те не плаши.

Защото към закона от памтивека спада дългът да се помага на оня, който страда.

За помощ аз те моля, самотната русалка, и ти според закона помагаш на страдалка.

А даже и донейде законът да пострада,

ще бъдеш пак достоен за прошка и награда,

защото ще възвърнеш живота ми, Арджуна: отхвърлена от тебе,

смъртта си ще целуна.
Целувай, обладавай снагата, обладана
от твойта хубост, момко. Къде ли ще се дъна,
отблъснеш ли ме? – Мъртва простирам се тогава. А знаеш, че
законът най-първо повелява
човекът да спасява живота на човека. Спаси ме, избави ме от
явна гибел. Нека
законът да намери в ръцете ти на мъж закрилника си, както
било е неведнъж.
Помагал си на скръбни, помагал си на бедни, на всеки, който
само печално те погледне.
И аз сега прибягвам към твоята защита: закрилнито мъжество,
стори и мен честита.
Вейшампаян каза:
Аржуна беше трогнат от сълзите и стона. Изпълни ѝ молбата,
почитайки закона...

Книга първа (Адипарва), гл. 206

РАЗКАЗ ЗА САМОЖЕРТВАТА

Браминът каза:
Позор на тоя земен живот. Не ми се свида. Безсмислен,
безполезен, и с мъки и с обиди
препълнен е. Зависи от другите. Душата безсилна е да бъде
възвишена и свята.
Не може да се служи на ценностите божи: любов, закон и
полза. А щом като не може
човекът да им служи, откъсва се от тях, което пък се счита
нещастие и грях.
Беда е да си беден. Но тази беда нараства с растежа
постепенен на твоите богатства.
Беда е да жадуваш да станеш по-богат, а щом забогатееш,
бедата става ад.
Ако след туй загубиш богатството си, пак нещастен си, че
ставаш за втори път бедняк.
Смъртта пред мене зее. Не виждам средство друго оттук да се
измъкнем с децата, о съпруго.
Така съм настоявал, дошъл ти бях до гуша с молби да се
изселим, но ти не ме послуша.
Не щеше да напуснеш баща и майка мили. Къде са те? В земята
отдавна са изгнили.
Сега заради твоите починали роднини
ще трябва всичко живо в дома ни да загине.

Погуби ме, съпруго, но като звяр не мога сега да те оставя,
понеже бе от бога
за мене отредена да бъдеш майка втора, приятел да ми бъдеш и
в мъките опора.
Ти беше благонравна, децата ми отгледа. Нима, за да избягам
сега от людоеда,
ще взема да напусна и щерка си невръстна. Дарил съм й
живота, нима ще го прекъсна,
когато той е залог за мястото ми в рая? Макар и да е чудно,
мъже такива знай,
които по заблуда си мислят, че бащата сина си по-обича, по-
малко - дъщерята.
За мене тия чувства еднакви са и двете. На тяхната основа
крепят се световите.
Не мога да пожертвам ни тебе, нито нея. И себе си не мога.
Не смятай, че не смея
да ида при ламята и да й кажа: "Яж!" Не ме е страх за мене,
а за живота ваш.
И вие ще умрете без вашия стопанин
във дом, от мъж нехранен, във дом, от мъж небранен.
И мен, и мойта челяд съдбата в примка хвана. Не можем да
излезем навънка от капана.
А всички да умрем ще бъде най-добре, та с нас и нашта мъка,
о боже, да умре.
Жената каза:
Защо ревеш, брамине, като невеж, когато отдавна си постигнал
познанието свято?
Умираме. Такива са хорските съдби. За нещо неизбежно защо да
се скърби?
Ти имаш дом, съпруга и син, и дъщеря. Към всички ли съдбата
била е тъй добра?
Децата и дома ни ще има кой да гледа. Отивам аз да стана
храна на людоеда.
Защото за жените законът вечен смята, че даже и когато
напускаме земята,
сме длъжни да направим добро на своя мъж. Приемам да загина,
а ти юздите дръж
на къщната сполука. Такава смърт ми дава на оня свят
блаженство, на тоя свят прослава.
Извърших туй, което се искаше от мен: родих момче и щерка.
Дългът ми е платен.
Самичка на децата не мога аз да дам каквото още трябва. Ти
можеш туй и сам.
Без тебе от живота ще бъдем сломенни, бедите ще връхлитат
дечицата и мене.

Вдовица и сирота, не знам дали ще мога след тебе да живея
във добродетел строга.
Без тебе как ще мога да браня дъщеря ни, когато я задирят
момчета обиграни,
когато се домогват към нея цели орди женихи, недостойни за
нея, ала горди?
Тъй както върху мърша събира се орлякът от гладни лешояди,
така мъжете чакат
да може да остане съпругата без мъж
и стръвно върху нея се струпват изведнъж.
Ще почнат да излагат пред мен съблазни разни. Ще мога ли да
плюя на всичките съблазни?
Едничката ни щерка какви беди я чакат – не мога я омъжи без
зестра и без накит.
Момчето не може отиде под венчило. Момчето ни ще расне,
душата си вгорчило
от хорските обиди. И как ще се възпита на висша добродетел
без бащина защита?
Към щерка ни ще плъзнат лъжци и дармоеди, тъй както долни
касти да слушат мъдри води
домогват се неспирно. И кой ще ми я брани? Насила ще я
грабнат, тъй както ято врани
задига, без да пита, от жертвените клади приготвеното масло
за божите обряди.
От болка, че синът ни по-друг ще е от тебе, че щерката ни
някой негодник ще обсеби,
безспорно ще загина, съпруге мой, брамине. И всяко от децата
без мене ще загине,
тъй както дребни рибки в пресъхваща вода. И трима ни без
тебе очаква ни беда.
Затуй недей се жертва. Това на мен се пада. Без друго за
жената най-висшата награда
е първа да замине отвъд при боговете, а не да доживява сама
при синовете.
Живота ще напусна и близките сихора, защото по закона съм
длъжна да го сторя:
не знаей за жената закон по-важен друг от тоя – да угажда
всецяло на съпруг,
И тая ни повеля по-висша е и строга
от пости, от молитви, от дарове пред бога.
Когато се пожертва законната съпруга, извършва на мъжа си и
на рода услуга.
Отколе и със право от мъдрите се смята: потомството, имота,
другарите, жената
при бедствени минути са средство за избава. Мъжът в едно

семејство е, който продължава
рода и превъзхожда по своите права останалите. Мъдри светци
твърдят това.

Умра ли, ще изпълниш чрез мен дълга си висш и себе си, о
мъжо, с децата ще спасиш.

Жена не се убива. В законите нали това е забранено. Над мен
ще се смили

навярно людоедът – и той закона гледа. Затуй, съпруге, мене
прати при людоеда.

Изпитах аз напълно житейските наслади:

света дарих с потомство. Прииждат хора млади,
започвам да старея. След мен вземи си друга. И твоят дълг
върховен чрез новата съпруга

ще бъде пак изпълнен. Защото за мъжете не е греховно с нова
жена да се сберете.

Напротив, за жената е грешно, о блажени, след първото
венчило повторно да се жени.

Послушай ме, съпруге, и знай, че ще спечелят чрез моята
смърт родът ти и цялата ти челяд.

Вейшампаян каза:

При тия думи двама прегърнаха се с тиха печал и сълзи едри
лицата им измиха.

Момичето дотича, сломено от скръбта им. "Недейте плака,
мили. Закона всички знаем.

Децата за какво са? Законът повелява потомството да носи на
своя род избава

от мъки в трудно време. Туй време е дошло. Чрез мен се
избавете от зиналото зло

чудовище. При него без жал ме изпратете. Спасители от ада
наричат синовете,

защото те спасяват на тоя свят и оня предците си. Това е
указано в закона.

Но прадедите също ламтят да ги дари освен с мъже съдбата и с
много дъщери.

Аз искам да зарадвам предците беловласи, спасявайки с охота
живота на баща си.

Без него ще загине невръстният ми брат. Без брат ми кой ще
прави свещения обряд

с храна за прадедите. Това ще е обида за тях. И аз самата от
скръб ще си отида,

останала без майка, без братче и без теб. Чрез мене избави
се от оня звяр свиреп,

и брат ми ще живее, и майка ми, и ти, и жертвената пища не
ще се прекрати.

Синът с бащата редом глава е на рода, жената е приятел, а

щерката - беда.

От себе си бедата, о татко, отмахни. Какво са без закрилник
самотните жени?

Сама ще скитам после нещастна и сирота, а иначе на всички
спасила бих живота.

Пожертвай ме покорно. Това за нас самите е нужно, за закона,
дълга и прадедите.

За тебе и за мене дойде разделно време. Все някога небето ще
трябва да ни вземе.

Когато тук възливах вода в свещен обряд и мен ще ми е благо
от нея в оня свят.

Душата ми ще вкусва наистина покой, когато сте спасени и
всеки знае кой

спасил ви е от злото." Скръбта неутешима, задавила двамина,
задавяше и трима.

Отворило широко очите си, обзето
от болка и от жалост, затича се детето.

"Недейте плака, мамо, и татенце, и како!" Откъсна стрък
тревичка, в ръце го стисна яко:

"Отивам да убия ламята с тая пика!" Ридаеха от мъка и радост
най-велика...

Книга първа (Адипарва), гл. 145-147

ЗА ЖИВОТА В ДВОРЕЦА

Джаумя каза:

Не ще ви бъде лесно в палата, о пандави, където ред и нрави
ще дават гордостта ви.

Една година тука ще трябва неузнати

да служите, а знайте, че всякъде разпрати

врагът ви съгледвачи. От почести и слава отлъчени, когато
безспорно заслужава

достойнството ви слава и висша царска почит. Ще влизате при
царя, когато ви посочат

вратата или царят ви викне. Милостта му капризна е, на нея
не се разчита само.

Не само че не бива да седате на трона, на ложето на царя, в
каляската, на слона,

но знайте, че в палата да седате не може на мястото, избрано
от другите велможи.

Ще можеш да живееш в палатите тогава, когато твойто място не
плаши и смущава.

Недей съветва царя, когато той не пита,

а стой край него мълком със почит и възхита.
Недей завързва дружба с жени на царски хора или с мъже,
които макар да са при двора
допускани, но знаеш, че царят ги не тачи. Каквото царят
иска, извършвай го така, че
да може да го види. Макар и дреболия, по-важно е, че ти си
го сторил, не ония.
Усърдно се прислужва на цар като на бог. С небрежния
служител тиранът е жесток
и много е възможно дори да го погуби. Затуй недей допуска ни
гняв, ни думи груби.
На царя се докладват приятни и полезни неща, ала когато
полезното излезне
горчиво, та едва ли ще може да зарадва властителя, ще трябва
все пак да се докладва.
При разговори с царя така се разговаря, че всичко да
поддържа добрия дух на царя.
Служи му, като мислиш, че все не си му мил. Така от царска
милост не би се ти лишил.
До царя се присяда от дясна или лява страна, че зад гърба му
законът повелява
да бдят въоръжени и сигурни пазачи.
Пред царя, то се знае, не може друг да крачи,
а камо ли да сяда. При царската беседа каквото си научил, не
дрънкай на съседа,
че даже и при прости човеци туй е клюка, а скъпо ще ти
струва една сплетня от тука.
Недей да разгласяваш, каквото по погрешка изрекъл е
монархът. Простъпка също тежка
е туй, да се говори кого осъжда царят, че хората стократни
беди ще му стоварят.
Напразно някой мисли, че ако е герой или пък много умен, ще
стане с право той
любимец на тирана. С постъпки и слова, на властника приятни,
постига се това.
А щом веднаж достигне тъй трудно достижимо блаженство покрай
трона, тежко, ако тежи му
да бди кое на царя се нрави и не нрави. Дори на ум не бива,
о мъдри ми пандави,
човек да пожелава на царя да пострада. Гневът му носи гибел,
а милостта – награда.
Пред властника не бива човек да цупи устни. Рече ли пък да
кихне и въздух да изпусне
или да си издуха носа, или да плюйне,
то тихо да го прави, а не със звуци буйни.

Когато чуе смешка, не бива с пълни сили подобно на безумец
да почва да се хили.
Такава смелост носи нещастие голямо, защото ще подхрани
безмерно гордостта му.
Усмивка нека има, но само от онез, които да показват, че
слуша с интерес.
Когато те отрупва властителят със разни облаги, не показвай
доколко туй те блазни.
Когато те лишава, укривай, че си зъл. Тогава да живееш в
палата би могъл.
И ако ти си мъдър и много учен мъж,
но станал си придворен, то с царя тъй се дръж
и с принца, та за всичко и вред да ги ласкаеш. Тогава ще
блаженстваш, а инак ще се каеш.
Когато пък в немилост придворният изпада, не бива да изпълва
владетеля с досада,
захленчил да му върнат предишните облаги. Досадници такива
не са на царя драги.
Умее ли да чака сваленият покорно, отново ще заеме стъпалото
по-горно.
Придворният и който яде на царя хляба, не само във очите - и
зад гърба му трябва
неспирно да го хвали. Особата насила да следва твоите цели
не би се съгласила.
Помни, че туй е пътят, едничкият, чрез който възхваляйки
делата на други, вършим своето,
А инак изгубваш властта си, при това понякога в добавка със
умната глава.
Недей съветва царя какво да прави с други придворни, за да
стори с това на теб услуги.
Когато водиш битка със някой вражи воин, следи да не
изпъкваш от царя по-достоеен.
Единствен оня, който е обуздан и мек и смята господаря за
най-велик човек
и който като сянка навред го придружава, единствен е достоен
от цялата държава
в палат да обитава. Когато царят праща
за нещо друг придворен, в минута подходяща
усърдният дотичва, та него да изпрати. Такъв човек подхожда
за царските палати.
Когато в студ и жегата, по пладне, през нощта готов си да
потеглиш за царските неща
на път и от доволство хвърчиш като крилат, тогава си достоен
за царския палат.
Забравиш ли съпруга, приятел и познат, тогава си достоен за

царския палат.

Не се обличай с дрехи, с каквито се облича владетелят. Едва ли за туй ще те обича.

Недей ликува гласно пред висшата особа, че може да събудиш потайната ѝ злоба.

Съвети давай, дето не си противоречат. Помни, че са съседни наградата и мечът.

Извършвай туй, което монархът заповяда, но не за да получиш богатство и награда,

че вземеш ли богатство, ще вземеш и окови, и други мъки, дето са още по-сурови.

Вози се постоянно в оная колесница, която си получил от царската десница.

От него подарено оръжие и накит носи и още царски облаги ще те чакат.

Готови ли сте вие, чеда на род юначен, да служите година при цар по тоя начин?

Възвърнете ли после земята си, пандави, ще правите тогава, каквото ви се нрави...

РАМАЯНА

Книга четвърта (Виратапарва), гл. 4

Тулси Дас

МОРЕ ОТ ПОДВИЗИ НА РАМА

Превод от хинди

КРАТКО СЪДЪРЖАНИЕ

Рама се ражда в град Айодхя като син на цар Дашаратха от жена му Каушала. В игрите, науките и военните упражнения той превъзхожда братята си, родени от другите жени на владетеля. Един ден при царя пристига светецът Вишвамित्रа и го моли да пусне в гората младия принц Рама, за да защити отшелниците от демоните, които им пречат на жертвоприношенията. Царят отначало се колебае, но по съвета на придворния жрец разрешава на Рама и на по-малкия му брат Лакшман да отидат при отшелниците. Рама прогонва демоните. Посъветван от Вишвамित्रа, той се отправя за царството Митила, чийто владетел Джанак устройва състезание с лък. Който успее да опне огромния старинен лък, става съпруг на дъщеря му Сита. Никой от стеклите се царе и герои не може дори да повдигне

лъка. А Рама го опва толкова, че чак го строшава. Така става съпруг на красивата принцеса Сита.

Народът на Айодхя посреща радостен и щастлив младоженската двойка. Цар Дашаратха отстъпва пред общото желание и решава да помага Рама за "млад цар". Царският съвет одобрява решението му. Започват приготовленията за церемонията.

Боговете обаче не желаят да допуснат възцаряването на Рама. Чрез интригите на една гърбава робиня те успяват да подбудят по-младата съпруга на царя - Кайкеи - да действа. Кайкеи се затваря в "дома на гнева" и принуждава владетеля да се закълне, че ще изпълни две нейни желания. След като царят се заклева, тя му съобщава исканията си: първо, вместо Рама на престола да бъде поставен нейният син Бхарата; второ, Рама да отиде в изгнание за четиринайсет години. Царят не може нито да ѝ откаже, нито да се съгласи. Рама с радост приема изгнанието, за да облекчи баща си. С него заминават съпругата му Сита и брат му Лакшман.

В Айодхя цар Дашаратха умира от мъка. Бхарата се отказва от майка си и преминава към майката на Рама - Каушаля.

Съветниците настояват той да стане цар до връщането на Рама. Бхарата отказва. Заедно с народа, войската и съветниците той отива в гората и моли Рама да заеме трона. Рама му заповядва да се върне и управлява царството. Бхарата го замолва да му даде сандалите си. Връща се в столицата и поставя сандалите на трона, а самият той става отшелник.

Рама, Сита и Лакшман заживяват в гората сред мъки, лишения и приключения. Там ги съзира демоницата Шурпанака, сестра на десетоглавия цар на демоните Равън. Влюбва се в Рама и приемайки образ на красавица, му се предлага за жена. Рама я препраща към Лакшман, но и той отблъсква домогванията ѝ.

Шурпанака изпада в ярост и възвръща ужасния си демонски лик. Лакшман тогава ѝ отрязва носа и ушите. Шурпанака се обръща за помощ към Равън и той решава да отмъсти за нейното поругаване.

Равън изпраща при изгнаниците един демон в образа на златен елен. Сита е възхитена от животното и моли Рама да ѝ достави кожата му. Рама поръчва на Лакшман да пази Сита и се втурва да преследва златния елен. Пронизан от стрелата на Рама, еленът започва да зове Лакшман по име. Сита смята, че това е нейният съпруг и праща Лакшман да иде при него. Тогава царят на демоните Равън се втурва, мята я на своята небесна колесница и я понася към остров Ланка, където е неговата крепост. Сита ридае горко. Царят на ястребите Джатаю се опитва да я освободи, но Равън му отрязва крилете. Отгоре Сита забелязва стадо маймуни и им хвърля късове от дрехата

си.

Когато Рама се връща и не намира Сита, той се обръща към животни и птици, дървета и лиани и ги моли да му кажат къде се е дянала. От царя на ястребите узнава кой е похитил жена му и в коя посока е заминал. Движейки се на юг, двамата братя попадат при царя на маймуните Сугрива и неговия съветник Хануман. Сугрива им предава част от дрехата на Сита и обещава да им помогне, ако те от своя страна му помогнат в борбата му срещу брат му Бали, който го е прогонил от престола. Рама убива Бали и Сугрива си възвръща царството. Изчаквайки да мине сезонът на дъждовете, за да потегли с маймунската войска срещу Равън, Рама изпраща Хануман да разузнае противниковата крепост и да донесе вести от Сита. Преодолявайки много препятствия, Хануман успява да проникне в Ланка, острова на демоните, наричани в поемата ракшаси (людоеди). Особено трудно се справя той с демоницата, която погубва всички прелитащи през океана птици, като ги хваща за сенките им върху водата. Птиците не могат да летят без сенки и падат в устата на чудовището. Хануман се смаява колкото комар и така се промъква във вражеската крепост.

Съглеждайки храм на Шива, Хануман разбира, че в Ланка има поклонник на Рама. Оказва се, че това е самият брат на царя на ракшасите – Вибхишан. Благодарение на него Хануман намира пленената Сита и ѝ предава вести от Рама. Скоро Хануман бива заловен от хората на Равън и отведен при владетеля. Напразно го убеждава да върне пленницата. Заради дързостта му Равън заповядва да завържат намаслени парцали към опашката на Хануман и да ги подпалят. Стая жива факла Хануман скача от покрив на покрив и опожарява цялата столица на Равън. Узнал за случилото се, Рама дава заповед на маймуните да се подготвят за поход срещу Ланка. Пристигайки с войските сина брега, той замолва Океана да го пропусне до острова на демоните. Океанът не отвърща на молбата му и Рама решава да го пресуши с огнената си стрела. Водните животни изпадат в ужас. Тогава Океанът се явява в образа на брамин и обещава на Рама пълна подкрепа.

В града на ракшасите настъпва паника. Царица Мандодари моли съпруга си да се примири с Рама и му върне похитената Сита. Същото прави и брат му Вибхишан, за което Равън го изритва безжалостно и той преминава на страната на Рама.

Благодарение на чудодейната способност на маймуните Нал и Нил Рама построява мост през океана и войската му от маймуни и мечки слиза на брега на Ланка. Царица Мандодари отново моли мъжа си да прекрати враждата с Рама, който не е обикновен смъртен. Демонският владетел обаче слуша само

ласкателните речи на своите съветници и гордостта му нараства дотам, че вечерта урежда пир в двора на палатите си. С една стрела Рама сваля десетте му корони и обещите на жена му. Въпреки настъпилния смут гордостта на Равън не е сломена.

По съвета на могъщия мечи цар Джамбаван Рама изпраща парламентъор при царя на ракшасите. Пратеникът Ангад и владетелят Равън се спречкват остро и мисията пропада. Битката става неизбежна. В нея вземат участие милиони мечки и маймуни на страната на Рама и милиони демони на страната на Равън.

Синът на Равън - Меганад, ранява смъртоносно брата на Рама Лакшман. Хануман заминава за Хималаите да търси лековита билка. Равън чрез подвластни магьосници се стреми да му попречи, но накрая Хануман успява да пристигне навреме, понесъл цялата планина, за да не се бави да търси самата билка.

Като вижда, че губи битката, десетоглавият Равън се обръща за помощ към брат си Кумбакарън. Тоя негов брат яде толкова много, че има опасност да погълне целия свят. Затова боговете му дали дар да спи по половин година. Равън го събужда и изхранва. От ръцете на великана загиват безчет маймуни и мечки. Става нужда Рама сам да излезе на двубой с него и да го погуби.

Отново влиза в боя синът на Равън Меганад. Чрез магия неговите стрели се превръщат на змии и уплитат Рама в смъртна примка. Обаче изстребителят на змиите Гаруда долита и освобождава Рама от възела. Меганад се оттегля в скрита пещера да извърши жертвоприношение, та да стане непобедим. Маймуните пристигат навреме и прекратяват обряда му. Лакшман го погубва и оставя трупа му пред вратите на Ланка за страх и поука на демоните.

На бойното поле излиза самият Равън. Лакшман и Хануман не могат да му противостоят и трябва да ги замести Рама. Отсича десетте глави и двайсетте ръце на демонския цар, но те порастват отново. Най-сетне той успява да улучи едновременно ръцете, главите и пъпа на Равън, в който се пази течността, даряваща му безсмъртие. Царят на демоните и на мрака загива. Брат му Вибхишан извършва погребалния обред и поема управлението на царството.

Рама заповядва да доведат при него пленената Сита. За изпитание на нейната чест разпалват огромна клада. Сита влиза в пламъците. Изгаря само нейният призрак, който е бил притежаван от Равън, а истинската Сита излиза невредима. Явяват се троицата върховни божества Брама, Индра и Шива,

които пеят славословия на Рама. По негова заповед Индра възкресява загиналите маймуни. Рама ги награждава и пуска да си вървят. Самият той със съпругата си Сита, с Лакшман, Хануман, Вибхишан, Сугрива и най-добрите воители се отправя на небесна колесница към град Айодхя.

Столицата ликува. Рама се възкачва на престола. Страната заживява в щастие и благополучие. Сита ражда двама сина, а те от своя страна синове и внуци. Мъдrecи и светци посещават Рама и му пеят възхвали. Рама поучава братята си и народа, тълкувайки им понятията: човек, душа, знание, благодат... Епопеята е разделена на седем книги. Тук превеждаме изцяло книга шеста, която в оригинала носи заглавие "Ланка". Делението на песни е от нас. Обяснение на думи и понятия се дава в края на книгата по азбучен ред едновременно за двете поеми.

КНИГА ШЕСТА БИТКАТА В ЛАНКА

ПЕСЕН ПЪРВА

Рама построява мост и преминава с войските си през океана.

Шлока

Пред Рама – господаря – смирено коленича, комуто равен няма и който не прилича
на други господари освен на бога Шива. Света успокоява и като лъв убива
на дните слона бесен. Над всички йоги йога, на знанието рудник. Почитам Рама – бога
на другите безсмъртни, живеещи в небето, врага на земни страсти, стоящ над битието,
сразител на злините, родител на доброто. Покланям се на Рама, почитам божеството,
единствено достойно за праведни брамини. Почитам този облак, когато гняв премине
по неговото чело. Почитам тая кротост в очите му, подобни на листчета от лотос.
Седефено сияе осанката му божа.
Не носи друга дреха, а само лъвска кожа.
И тая кожа накит суетен не краси я, освен наместо пояс препасаната змия и знаците свещени на Ганг и на Луната, изписани на нея. Почитам планината
от доблести на Рама. Сразил злодеи сума, дарява радост както дървото калпадрума.

И всяка добродетел от него се начева. Сполучи да убие дори и
Камадева,
та грейнаха светците, от радост озарени.
Покланям се да прати спасение на мене.

Доха

Сърце, почитай Рама далномерец,
че бръкне ли в колчан стрела да вземе година, ден и миг са
му стрелите,
а страшен лък му е самото време.

Соратха

Събра край океана Рама своите
придворни и им каза: "Много стана, откак сме спрели тука.

Мост постройте -

войската ни да мине океана!"

Тогава Джамбаван изрече своето
похвално слово, срещнато с охота:

"О Рама, твоето име мост е, който прехвърля океана на
живота.

Чопай

А този воден океан

е плитък. "После Хануман добави: "Огнената сила
на Рама бе го пресушила, ала жените на вразите
ридаха много, та сълзите от скръб пролени и уплаха
с вода отново го наляха.

Затуй солен е океанът.

Затуй вълните му се кланят на тебе, господарю Рама."

Бойците слушаха с голяма наслада тоя образ дивен,
в душите им направо вливан. А Джамбаван повика двете
маймуни Нал и Нил: "Носете в сърцата си лика на Рама,
а тежки камъни на рамо, скали, дървета и греди,
че трябва да се изгради през океана мост, а вам
не ще е трудно то невям. Легенда думат стари люде,
че вий били сте много луди деца и щото ви попадне,
дори предметите обрядни, (захвърляли сте във реката -
не ви потрепвала ръката. Накрай от тия лудории
брамините се уморили и прокълнали ви тогава:

каквото хвърлите, да плава на мястото си, дето падне.
Захвърляйте скали грамадни - проклятието ще ви влезне
, във работа над тия бездни, вие, другите, носете
в ума си за олтар нозете на Рама - лотосови листи.

Гори изтръгвайте! Скалисти чукари хвърляйте в морето!"

И викна войнството, обзето от радост и от мощ голяма:

"Ура! Напред! Хвала на Рама!"

Доха

Търчат насам-натам маймуни, мечки,

подхвърляйки като в забава проста
изтръгнати дървета и балвани
на Нал и Нил, които зидат моста.

Чопай

Маймуните изтръгват цели
скали, в небето връх опрели. Ловят ги леко Нил и Нал
подобно топки от парцал. С усмивка Рама, вгледан в моста
изрече: "Тоя кът е доста красив и благодатен. Бива
да вдигна тука храм на Шива." И тутакси Сугрива - царят
маймунски, прати да докарат отвсякъде жреци отбрани
с вестта, че Рама сам ги кани. Побиха в чест на Шива фалос
и Рама каза тъй: "Нахалост едни твърдят, че съм им скъп
и верни ми били, а гръб обръщат те на Шива, бога,
комуто равен бог не мога да найда в божите чертози.
И който негов враг е, този не ще се види доближен
до мен дори във сън блажен. Не само че благословия
от мен не ще получат тия, които гърбом са извити
към Шива, но и страховити мъчения ги чакат в ада.
На глупавите туй се пада!

Доха

Онез, които смятат, че на Шива
вразите са приятели на Рама, отиват в ада, дето цяла вечност
спасение очакват, но го няма!

Чопай

А който тука, в Рамешвара,
поклон направи, ще прекара во веки в царството на Вишну,
захвърлил тялото си лишно. Възлее ли от Ганг свещена
вода, душата му спасена о, бива в лоното на Шива
и с неговия дух се слива. Служи без хитрости на мен
и ти ще бъдеш награден със част от тая милост, дето
връз мен изсипва я небето. И който зърне моя мост,
въздигнат в Рамешвара, тоз ще плава лесно и добре
в живота - бурното море." След Рамовото сладко слово
жреците тръгнаха отново назад по старите си дири
към скитове и манастири. Войските си почете Рама,
а с тях и Нал и Нил, че двама успешно моста изградиха.
Но те със слава се покриха, понеже вожда им самия
въздаде им благословия. Че инак камъните, дето
потъват, теглейки в морето удавници, не щяха кротки
така да плават като лодки. Не го е сторил Океана -
самин ли ще си прави рана! Не е това заслуга сляпа
на ловката маймунска лапа.

Доха

Скали да плават - Рама туй го стори.

Намерят ли се хора да им хрумне на друго божество да се

покланят

освен на Рама, те са слабоумни!

Готов бе мостът и вълните,

доскоро диви, страховити, сега се сгушиха послушни.

Не можеше да го полюшне всевечната стихия бурна.

Маймунската войска се втурна по него силна и велика

и бойните си призови завика. На моста Рама сам застана,

за да обгледа океана. Но още той преди да свари

да хвърли поглед, всички твари изплуваха от дълбините

да зърнат Рама те самите. Чудовища и крокодили,

и змии, дълги триста мили, и други още по-големи,

които в своите коремни спокойно тия биха смлели,

самите следвани от цели стада, по-силни пък от тях,

сега се смесваха без страх и с радост гледаха към Рама.

На тая радост равна няма. И нямаше простори сини,

а само хиляди гърбини, додето Рама поглед спре

в необозримото море. Над тях ечеше екот смътен -

войските движеха се с тътен. Поет не може изнамери

слова за техните размери.

Доха

По моста крачеха тълпи маймуни,

над тях по въздуха летяха други

а трети тичаха по гърбовете

на китове, тжлени и влечуги.

ПЕСЕН ВТОРА

Съпругата и синът на Равън го съветват да се помири с Рама,
като му върне Сита. Равън отказва високомерно.

Чопай

И Рама с малкия си брат,

загледани към своята рат, след нея тръгнаха с усмивка.

И ей ги вече на почивка оттатък океана спрели

на Рама воините смели. Когато уреди бивак

на острова на своя враг, заръча Рама на войските:

"Идете да се подкрепите, с каквото тука са родили
дърветата, та утре сили да имате, щом почне боят."

При тая заповед безброят космати воини зашета

в гората. Всичките дървета във чест на Рама разцъфтяха,

завързаха и в миг узряха разкошни плодове големи,

неспазвайки годишно време. Маймуните ядяха сладки

неща и хвърляха с нападки скали към вражеската крепост,

надвиквайки се от свирепост.

А минеше ли там ракшас,

ограждаха го те завчас и караха го да танцува,

отдавайки хвала томува, комуто равен нийде няма -
великия и славен Рама. След туй, решили, че не са му
големи мъките, носа му отхапваха, пък и ушите.

Оттам ракшасите, горките, направо тичаха в палата
на Равън, искайки разплата. И щом от тях научи Равън,
че мост от Рама е направен и че войска е надошла,
той ревна с десетте гърла:

Доха

"Наистина ли има мост дотука?

Нима е вярно, дето го мълвите, че Рама мост е метнал над
морето

и вързал господаря на водите?"

Чопай

Но бързо Равън се съвзе

и гордо стъпи на нозе, показвайки добре пред тях,
че няма той от Рама страх. Ала жена му Мандодари
с поклон повдигна своите сари и вътре в къщи на колени
му каза: "Мъжо разгневени, враждувай само с тези герои,
които сам с ръцете свои или с ума си би надвил.

Послушай ме, съпруге мил, недей враждува с тоя Рама,
че разликата е голяма, а приликата ви е малка:

той - Слънце, ти - светулка жалка.

Всевишният властител Вишну

таи се в образа му скришно, дошъл с божествена заръка
земята да спаси от мъка.

Доха

Падни в нозете-лотоси на Рама!

С добро върни съпругата му Сита. Сина си възцари, стани
отшелник.

Тогава Рама сам ще те почита!

Чопай

У Рама потърси подкрепа.

Дори пантерата свирепа, щом жертвата ѝ срещу нея
закрачи право, не яде я. О мъжо мой десетоглави,
каквото трябваше, направи: ти много демони затри,
и богове срази дори, навред прослави се с победи,
но знай - божествените веде предписват, щом се състари,
да се оттегли вдън гори монархът и да размишлява
за преходната мирска слава. И твой ден за там настъпи.
Иди в леса, съпруге скъпи, далеч от страстите в двореца
да мислиш само за твореца на тоя свят и негов страж,
хранител и рушител наш. На Рама драг е, който нему
с любов и кротост отдаде му поклон и слава. Тъй че ти
побързай и го почете, оставил в къщи гордостта си.
За него святите монаси се чистят с пости и митарства,

царе напушат своите царства,
а ето че при тебе той
дошъл е сам, съпруге мой, и висша милост ти дарява.
Послушай ме и твоята слава, от днеска праведна и свята,
ще прогърми по трите свята."

Доха

Трепереща, горчиви сълзи лее
в нозете на мъжа си Мандодари:
"Иди се помоли на Рама, господарю,
вдовишка участ да не ме попари!"

Чопай

Тогава взе жена си Равън
в ръце и царствено изправен, показвайки голямата си сила,
задума: "О съпруга мила, от мен по-силен воин няма:
Варуна, Кубер, Агни, Яма надвил съм. В демони и люде
мощта ми страх и ужас буди. От що се плашиш ти тогава?"
Самин отдаде си възслава пред своята съпруга клета
и взе си мястото в съвета от най-изтъкнати велможи.
Разбра жена му, че не може от гордостта си злият Равън
да бъде приживе избавен. Властта на бога на смъртта
обсебва го чрез гордостта. "Е, казвайте, велможи, как
ще срещнем тука моя враг?" - придворните си той попита.
И те през глъчка страховита завикаха: "Що за въпроси?
Врагът самин храна ни носи - с маймуни, с мечки тук нахълта,
остава само да се гълта."

Доха

Изправи се Прахаста - син на Равън - и каза му: "О царю, с
тия речи
изпращат те съветниците твои
далече, но не виждат надалече."

Чопай

Ласкатели са те изкусни,
разтягат угодливи устни, но всичкото това не стига
да спре бедата. Тя пристига. Нима не взехте си поука,
когато бе дошла дотука сама маймуна. Не успя ли,
макар една, да ни подпали направо столичния град?
Тогаз не чувствахте ли глад? Не я изядохте. Защо?
Навреме щеше да е то. На царя галите ушите,
но царството му с туй рушите. На тоя, който се захвана
да прави мост през океана и стори го по начин лек -
на него казвате "човек" и "дайте да го изядеме".
Ах, думи думате големи! Това, което ще ти кажа,
не е от страх пред сила вража. Лъжци на властника в угода
ще наидеш много из народа. А умните се слушат трудно,
затуй не е и много чудно, че рядко някой пред престола,

изрича истината гола. Вестител изпрати при Рама.
Върни му Сита. Изход няма.

Доха

Навярно той обратно ще се върне,
когато върнеш му обратно Сита. Не стори ли така, тогава
тръгвай
и бий се с него в битка страховита!

Чопай

Послушай моите съвети:

от тези възможности и двете прослава ще ти изковат."

Подскочи Равън и гневът у него като огън лумна:

"Какво говориш, твар безумна!

Та тебе още отначало

съмнение те е разяло. Не искам да те виждам тука,
о бурен, който край бамбука увиваш Се, за да му спреш
неудържимия растеж!" Синът на бащиното слово
отвърна с още по-сурово: "За смъртник-цар и смъртник-царство
напразно дирил съм лекарство." Обля стъклата вечер бледа
и Равън, като се загледа към своите двадесет могъщи
ръце, отпрати се към къщи. На най-високите могили
на Ланка, кули извишили, блестяха златните палати
на Равън, приказно богати. И щом пристигна, на колени
запяха ангели пленени и затанцуваха апсари,
развяла всяка пъстро сари.

Доха

Сто пъти повече от бога Индра

с наслади райски Равън се опива.

Макар че силен враг над него висне, нехае му душата
горделива!

ПЕСЕН ТРЕТА

Първата стрела на Рама полита срещу Ланка. Десетоглавият е
смутен, но гордостта му си остава безмерна.

Чопай

Пред боя Рама бе извел

войските си на връх Сувел - висок, в треви обраснал, равен,
от тоя миг насетне славен. Лакшман самин се залови
цветя да трупа и треви - на брат си да направи ложе.
Застла го с антилопски кожи. И Рама там се прислони -
съсът на всички добрини. Глава положи да почива
на коленете на Сугрива. Лъкът отляво, а колчанът
отдясно - в миг да бъде хванат. С ръцете си великолепни
стрели реди. Съвет му шепне съюзникът му Вибхишан,
допрял ухото дивно с длан. Ангад и Хануман нозете

му галят, от възторг обзети. Лакшман зад царственото рамо
приседнал е покорно. Само колчанът му на храбър воин
се люшка вечно неспокоен.

Доха

Така на връх Сувел седеше Рама -
на милост и на доброта съсъдът.

Блажени бяха воините, дето
до него близко можеха да бъдат.

От изток се подаваше луната,
по свода тъмен своя път поела.

И каза Рама: "Пак не се уплаши
луната. Вижте - като лъв е смела.

Чопай

Далече в източна посока
луната в пещера дълбока

живее, откъдето всяка

привечер втурва се към мрака, тъй както лъв към слона бесен.

Разкъсва го. В леса небесен след туй отива на разходка,
пристъпвайки с походка кротка.

Блестят седефени звезди -

красавицата-нощ реди

на шия бисерни гердани,

та по-пленителна да стане.

А виждате ли там едно

на месеца личи петно?

Да каже кой каквото смята

за туй петно върху луната."

Сутрива рече: "Тая сянка

върз светещата ѝ осанка

я хвърля нашата земя -

не си я прави тя сама."

Отвърна други малко плахо:

"Разправят, злият демон Раху

побой нанесъл на луната,

та туй петно е синината."

А трети: че когато Брама

създавал Рати, за да няма

от нея по-красива дева

за брак със бога Камадева -

от шепа лунна пръст лицето

изваял ѝ. А там, където е гребала дланта на бога,

тъмнее мракът през разтрога. "От друго, братя, са петната,
засенчващи така луната. Отровата ѝ е сестра.

Луната нали е добра - на своята гръд подслон ѝ дала

и там на нея заживяла отровата в голяма яма.

И оттогава - каза Рама - чрез лунните лъчи отрова
изсипва се връз оногова съпруг, осъден на разлъка
със своята любима. Мъка наливат те в душата
и на съпругата, горката."

Доха

Синът на Вятъра тогава рече:

"Луната като предана робиня в гръдта си твоя светъл образ
носи -

от него пада тая сянка синя."

С усмивка лека отговори Рама

на тая Хакуманова възхита и гледайки на юг, домът на
добрините

обърна се към цялата си свита:

Чопай

"Погледайте приятна гледка:

на юг светкавица засветка сред гъсти облачни грамади.

След блясъка ѝ се обади тътнеж, като че ли вали

порой от падащи скали." Отвърна Вибхишан: "О Рама,

ни гърмел там, ни облак няма,

ами сред двора на палата

на остров Ланка по средата е седнал Равън людоеда

и зрелища забавни гледа. Прилича неговият шатър

на облак чер, издут от вятър. Светкавицата беше само

от обещите на жена му. И гръм не тътне, а цимбали,

във чест на Равън зазвучали, и лютни слушаш в тоя миг,

о господарю наш велик." Засмя се Рама, че такава

огромна гордост обладава врагът му и с ръка изкусна

стрела към столицата пусна.

Доха

И шатъра, короната и двете

блестящи обеци на Мандодари

пред смаяните погледи на всички

с една-единствена стрела удари.

И чудото извършила, стрелата

обратно се завърна във колчана.

Вместо веселие в дома на Равън уплаха и съмнение настана.

Чопай

Не беше земен трус, ни буря.

Какво тогава прекатуря корони, шатри, обеци?

Мълчат смутените бойци на Равън, невидели даже

оръжие да блесне враже. И страх сърцата вледени,

че туй е знак за лоши дни. Но царят им десетоглави

съвзе се бързо и направи

шега за бодрост от това:

"Да беше паднала глава, а то корона падна само.

Не е нещастие голямо, на място щом са ни главите.
Идете си сега да спите!" С поклони всички се стопиха
в нощта, сега тревожно тиха. Откак стрелата запокити
на Мандодари обещите, жената нямаше покой.
Замоли пак: "Съпруге мой, навреме с Рама спри враждата,
за смъртен ти недей го смята!

Доха

На Слънчевия род е чедо Рама
и казват ведите, че съчленена във частите на неговото тяло,
заклучена е цялата вселена.

Чопай

Опрял е Рама нейде доле
нозе в подземните подоли, додето челото на Рама
е горе в царството на Брама. Когато с вежди заиграе,
играта на смъртта това е. Слънца сияещи - очите.
Косите - облаци сърдити. А ноздрите му са двоица
звезди - Вечерница, Зорница. Когато с клепки зажуми,
припадат над света тъми. Когато сутрин ги отвори,
сияят земните простори. А ветровете са дъхът му.
Самите веци са гласът му. А устните му - алчността.
Зъбите - богът на смъртта.
Смехът му - туй е суетата
измамлива на съществата. А огънят е негов лик.
А океанът е език. А в лесовете дървесата
са космите му на косата. А канарите извисени
са неговите кости. Вени -
реките сини. А под тях
морето негов е стомах. А адът - задното черво.
Защо гадаем, за какво, когато знае стар и млад,
че Рама е самият свят.

Доха

Сърце - Луната. Брама бог - умът му.
Самосъзнанието - богът Шива. Стихиите са негова природа.
Изпълва всяка твар, дорде е жива.
Така мисли за него, господарю,
съпруге мой, опора на живота.
Падни в нозете на добрия Рама,
не ме прави вдовица и сирота!"

Чопай

Засмя се Равън: "О съпруго,
сега разбирам, че без друго
били са прави мъдреците,
когато казват, че в жените се крият осем тъмни сили,
ако добре са ги броили: припряност, страх, лъжа, измама.
Жестокостта им е голяма, а пък умът им - теснотия.

Измяната им е стихия. И безразсъдството то.

И ти показва кое-що.

Едва ли друг така, едва ли

врага ми може да възхвали във всички негови прояви,
та в страх духа ми да удави. Но тъй като е победен
завинаги страхът от мен и Рама в образа на тия
стихии мога да надвия, разбирам аз, че си желала
на мен да отдадеш възхвала. Съпруго моя сърноока,
макар че с тайнственост дълбока изпълнена бе твойта реч,
прогони ми страха далеч." Разбра жена му, че умът
на Равън вече е отвъд и че в отвъдните предели
и тялото ще се пресели.

Доха

До съмване разхвалва се пред нея
с душа от гордост гибелна обзета
и още по-безстрашен от одева
отправи се направо към съвета.

Не връзва плод безплодната тръстика,
макар че често я поят валежи. Дори и Брама да им е учител,
невежите остават си невежи.

ПЕСЕН ЧЕТВЪРТА

Ангад пристига в Ланка като вестител на Рама.

Равън отхвърля предложението за мир.

Сблъскване между Ангад и Равън.

Чопай

Когато сипна се зора,
и Рама в своя стан събра най-умните между мъжете,
съвет поиска им: "Кажете
какво сега да се направи
срещу врага десетоглави?"
Тогава каза Джамбаван,
опрял покорно длан о длан:
"О славни, смятам аз при Равън
да бъде пратеник отправен.
И нека бъде той Ангад,
че с ум и храброст е богат."
И Рама рече му: "Върви
при царя с десетте глави,
Ангаде, умен син на Бали.
Едва ли нужно е, едва ли
съвети да ти давам как
да се държиш към моя враг,
защото знам, че сам умело

ще подпомогнеш нашто дело.
На добър час - това ще кажа.
Отивай в столицата вража."

Соратха

Ангад пред Рама падна на колени:

"Дори и слаб, о господарю светъл,
тоз, който с твойта милост надарен е, той става океан от
добродетел.

Щастлив съм аз, че ме зачете с тая висока чест, достойна за
герои.

Приемам я без страх, защото зная,
че вършат се сами делата твои."

Чопай

Ангад на Рама във краката

склони се, взе си ги в душата, пое към вражеския град.

Страхът му беше непознат. Едва пристигнал, и на входа
се спречка - буен по природа

със царското синче, което в игри момчешки бе заето. От дума
пряка, та на дума -

обиди казаха си сума

с младежка ярост, още сляпа. Синчето царско вдигна лапа, но
той я хвана и го тласна

върху земята с мощ ужасна. Тълпи ракшаси го видяха,
разбягаха се от уплаха.

Не само не зоват на бой

срещу маймуната герой, но даже влезли у дома си,

мълчат нещастните ракшаси никой дума не отваря,

че мъртъв е синът на царя. Обаче пръсна се мълвата,

че пак е тук оназ космата маймуна, дето изгори

града с палатите дори. Тълпата мислеше унила:

сега с какво ли е решила маймуната да ни накаже?

Ангад не ги и пита даже за улиците към палата -

сама посочва ги тълпата. И всеки гледа да се вгледа

Ангад не в него, а в съседа.

Доха

И ето го, пристигна пред палата.

Оглежда го подобно лъв, защото от спомена за Рама стана
храбър

и въплъщение на мъжеството.

Чопай

Повика едного: "Ей, ти,

иди на царя съобщи!" Когато се научи Равън,

закашля се, от смях задавен: "Я доведете дипломата,

чиято кожа е космата." Слуги се втурнаха бегом

и ето в царствения дом на Равън - царя с десетте

глави - Ангад въвеждат те. Ангад разглежда с изненада
владетеля - една грамада от сажди - цял планински връх
с поклащане поема дъх. Ръцете му като стъбла,
челата му - като била. Косите му като лиани.
Уста, уши и нос - вдълбани в скалиста пропаст пещери,
по-зеещи от тях дори. Пред туй страшилище Ангад
не се стъписа нанаяд, а при съветниците влезе -
спокоен и чевръст. Онези наскачаха неволно прави.
От злоба Равън се задави.

Доха

Тъй както лъв сред бясно слонско стадо се втурва и не знае
що е страх,

Ангад при вражите велможи влезе,
поклон направи, седна между тях.

Чопай

И рече Равън: "Е, космати,
разправяй кой си, кой те прати?" "Владетелю десетоглави,
при тебе Рама ме отпрати.

С родителя ми, господарю,
приятелство ви свързва старо,
затуй желая ти доброто
и тук пристигнах, та каквото
направя, ще е в интерес
единствено на твойта чест.

От род велик си ти. На Шива
въздаде почести такива,
че с Брама дадоха ти дар
да бъдеш мощен господар.

Дори безсмъртните надви
начело с Индра. Но, уви, не беше гордостта надвита
от тебе, та открадна Сита - на Рама дивната съпруга
и майка на света. Услуга желая да ти сторя: няма
и с пръст да те побутне Рама, а искрено ще се зарадва.
Вържи на шията си брадва, стисни във зъби стрък трева
и с челядта си след това иди при него, не се бой -
когато види Сита той да води мирно твой род,
на всички ще дари живот.

Доха

Кажи: "Пред тебе падам, за да бъда
и аз от твоите милости помазан".

Гласа ти скръбен щом дочуе Рама,
от скръб ще те избави и боязън."

Чопай

"Маймуната затуй й викат

маймуна - враг й е езикът. Нима не знаеш ти, наивник,

че аз съм божият противник и цар на всичките ракшаси?
Кажете сега на чий баща си издънка, та да знам с каква ли
маймуна бил съм близък." "Бали така нарича се баща ми."
Смути се Равън и засрами. "Е, да, познавах го преди.
Той беше славен, но роди отстъпник, дето задушаваше
гората от семейна слава тъй както буренът - бамбука.
О, как не взе да се разпука утробата, а те извади
на свят, изменнико, Ангаде, та не наемник прост, а даже
си станал и посланик вражи. Е, казвай, Бали как живее,
добре ли е, сега къде е?" Ангад засмя се: "Царю, няма
да минат десет дни и двама с баща ми ще се съберете,
в приятелска прегръдка слети. И той самин ще ти разправи
доколко е в цветущо здраве този, който бил е враг на Рама.
Това сърце, в което няма lika на Рама, то загива
в гръдта страховито колеблива.

Доха

На моите близки бил съм погубител,
а пък пазител бил си ти на твоите.
Това би могъл съпък човек да каже, а твоите очи са десет
двойки.

Чопай

На Рама кланят се такива
безсмъртни като бога Шива и Брама с мъдрите брамини.
Едва ли своите роднини от чест лишава и от слава
този, който пратеник му става.

Не знам от тая мисъл гнъсна
защо гръдта ти се не пръсна. Десетоглавият облещи
срещу Ангад очи зловещи:

"Какво да сторя с тебе, зная,
обаче тача обичая."

Маймуната отвърна: "Знам,
че ти поклонник си голям на правото, та няма нужда
от думи, о крадец на чужда жена. А също виждам как
с посланиците ти си благ.

Ако зачиташе закона,
не трябваше да си на трона след тези нападки срещу мен,
а вдън земята провален.

Видя сестра си без уши,
без нос. Нима не наруши закона, който иска мъст,
като не мръдна даже пръст.

Светът е бивал запознаван,
и неведнаж, о царю Равън, със твойта справедливост. Бях
щастлив и аз, че я видях."

Доха

"Животно глупаво, не дрънкай дръзко, а по-добре ми погледни

ръцете:

тѣй както Раху месеца поглѣща,
тѣй с тях аз яко стискам боговете.

Във езерото синьо на небето
положих аз да кацне като лебед
врѣз лотосите на ръцете мои
Кайлаш - високия планински хребет.

Чопай

Кажи, посланико Ангад,
от цялата маймунска рат ще мога ли да найда воин
за битка с мен да е достоен? От своята жена в разлѣка
водачѣт ви изпитва мѣка, така че тя го е лишила
сѣвсем от мѣжката му сила. И неговият брат Лакшман,
от тая мѣка обладан, за битка малко ще го бива.
Какво да кажа за Сугрива и тебе? Вие сте сурови
дървета и при туй върбови. А брат ми Вибхишан с пѣзливи
деяния ще ошастливи войската ви. А Джамбаван -
мѣдрец единствен в тоя стан - какво с глава ще стори в боя,
кѣдето е решаващ броя на силните. А Нал и Нил
във битка кой е проверил - това не е да зидаш мост.
Така и те са под въпрос. Една от вашите маймуни
е силна само, та срещу ни излязла би и никой друг:
онази, дето идва тук,
та целия ни град подпали."

Усмихна се синѣт на Бали: "Нима е истина това,
о царю, или е мѣлва? Да изгори града на Равѣн,
все от герои обитаван, една нищожна твар космата -
дебеличка ти е лѣжката! Тогоз, когото произведе
в ковач на доблестни победи и пред когото ти се свива
сърцето, той е на Сугрива вестител най-обикновен.
В града ви идва него ден да види и да поразпита
кѣде е пленницата Сита.

Доха

Сега от теб узнах, че е подпалил
града ви той без заповед от Рама.
От страх не се яви пред господаря,
та все се чудехме защо го няма.
Ти всѣщност прави думи каза, царю: едва ли лесно ще намерим
ние
сред нашите бойци да сметне някой
за чест това, че с тебе ще се бие.
Една войска когато бива силна,
противната не трябва да е слаба.
Нима ще вземе някой да похвали лѣва, когато той убие жаба!
Ако ли тебе те убие Рама,

едва ли с туй ще стане по-достоеен.
Но ти все пак пази се, че е страшно,
човек да срещне в битка гневен воин."
С лъка на притчите стрелите-думи
във Равън се забиваха зловещи,
а той отвърщаше - от своите рани
изваждаше назад стрелите с клещи:
"Маймуната едно достойнство има - че все едно е кой ще я
нахрани:
нахранена ли е, усърдно служи
и предано на своите стопани.
Чопай
Хвала, маймуни, вам, хвала ви,
че вий устройвате забави на своя господар в угода
с подскоци жалки пред народа. Продавате съвсем без чувство
за срам изящното изкуство. Родът ти винаги, Ангаде,
е бил продажен, та отдаде и ти възхвала подходяща
на тоя, който днес ти плаща.
Но аз съм умен, за да зная
таланта да ценя, а тая от теб издрънкана гълчава
едно постига: отегчава." Усмехнат рече му Ангад:
"О, да, цениш таланта, брат.
Доказал си го колко пъти.
Щом Хануман уби сина ти, та столицата ти едва ли
ведно с престола не подпали ценейки тия дарби наши,
ти даже с мъст не го заплаши.
Пленен от тия мили нрави,
владетелю десетоголави, реших да дойда тук без страх
и ето на - самин видях, че Хануман бил доста прав:
ни гордост имаш ти, ни гняв."
Засмя се Равън: "О Ангаде,
с тоз ум баща си ти изяде."
"Изядох го, сега остава
и тебе да изям, но слава баща ми има на герой
с това, че теб надвил е той.
Та бива ли такава слава
синът му да я помрачава? О царю Равън, я кажи ми,
колцина още носят твойто име? Дали си ти, или съвпада
случайно туй, но знам, че в ада на времето си отишъл
ракшасът Равън горд и зъл, намислил да убие Бали.
Ала деца го задържали и вързали в една конюшна.
Добре че бил великодушна натура тоя воин Бали,
та пуснал го след туй. Така ли? И с друг един на име Равън
е станал случай най-забавен, когато пък Сахасрабаху
е счел за животинче плахо и взел го, за да си играе.

Така ли е било? Така е. Пуластя, родният му дядо,
избавил бедното си чадо.

Доха

За третия стеснявам се да кажа:
държал го е под мишница баща ми.
Та кой от тия равъновци ти си,
кажи ми вярно и недей се срами?"

Чопай

"Глупако, аз съм оня Равън,
по цялата земя прославян, че вдигах не веднаж и два
планинския масив Кайлаш. Геройствата ми са признати
дори от Шива и Парвати. Във дар на тия божества
поднесох своята глава, откъсвайки я като цвете
с ръцете си от раменете.
И слоновете божи даже,
които са несменни стражи и пазят земните посоки,
припомнят си в какви жестоки
сражения се биха с мен,
но всеки биваше сломен: в гръдта ми бивните свирепи
трошаха им се като репи. Аз оня съм, Ангаде скъпи,
комуто щом ногата стъпи къде да е върху земята,
земята почва да се мята, тъй както се люлее сал,
под слонска стъпка натежал. Аз тоя съм. Не си ли чула
за мен, та хула подир хула мълвиш, маймуно опашата,
каквото ти е и лъжата?"

Доха

Глупако, хвалиш мъж, а пък намираш, че може тук да бъде
подиграван
от някаква загубена маймуна
един велик владетел като Равън."

Чопай

Когато чу това Ангад,
сърцето му завря от яд: "Подлецо, по-добре не дръж
такъв език, че даже мъж, какъвто бе Парашурама,
чиято брадва бе голяма
като голямото море
и там се давеха царе, и който с нея щом понечи,
хилядата ръце отсече на страшния Сахасрабаху -
самият той склони се плахо пред Рама л след туй се скри -
пустинник стана вдън гори.

И ти наричаш Рама мъж?

Помисли ли поне веднъж: дали реката Ганг така
река си е като река. И Камадева - прост стрелец?
Тогавя, значи, си глупец. За теб и кравата Камдену
животно е обикновено, когато е свещена крава -

желанията изпълнява. Дървото калпаврикш и то ли е като простите тополи? Храна когато се дарява на свят брамин, нима тогава се прави просто милостиня или това е дар-светиня? Нима напитката амрита за просто питие се счита? Или си мислиш от заблуда, че проста птица е Гаруда? Нима е камък чинтамани, когато всички възжелани мечти осъществява той? Отговори ми, драги мой. А горе царството всевишно, където обитава Вишну, ще кажеш ли, че представлява и то каква да е държава? Така и верността към Рама, да знаеш, нищо общо няма с обикновената изгода, а благодат е за народа.

Доха

Тоз, който стъпка твоите градини
и твойта гордост, и града подпали,
и твой син уби, кажи ми, царю,
маймуна проста ли е той? Едва ли!

Чопай

Не се гордей, недей хитрува -
иди се поклони томува, комуто ако бъдеш враг,
да знаеш, царю, няма как да те избави даже Брама
или пък Шива с Брама двама. Недей говори думи празни,
че Рама като се раздразни и с гняв лъка си улови,
ще паднат твоите глави закуп пред нашата войска.
Ще се обръща ли така езикът ти бърз тогава -
възхвали сам да си раздава? Ще ритат твоето главище
маймуните като в игрище нашир по бойното поле.
Побързай, царю, та докле е време Рама навести -
на кротки Рама не мъсти." Огнището от гняв, което
на Равън палеше сърцето, сега така се бе разрасло,
като че ливнаха му масло.

Доха

"Не знаеш ти за брат ми Кумбакарън,
ни за сина ми, та си нямаш грижи.
Надвил съм с тях дори самия Индра
и всичко, що се движи и не движи.

Чопай

Направил мост през океана
водачът ти и вече стана велик герой, нали, глупако?
Та значи ли това, че всяко нищожно птиче, щом премине
морето, вече исполин е?

Ръцете ми са океани.

На дъното им най-отбрани мъже намериха си края
и даже жители на рая. И още няма го храбреца,
и още няма го плувеца, способен читав да излезне

от тия двайсет морски бездни. Безсмъртните вода ми носят,
та как ли да не ме ядосат хвалбите ти към тоя Рама,
които вече нямат срама! Та щом е толкова юначен, -
защо тогава дири начин чрез пратеници изглупели
врага си с обич да спечели? В ръцете ти ме погледни,
които вдигат планини, та после си разхвалвай вожда,
и то където му подхожда.

Доха

Кои герои равни са на Равън?

Не ще намериш никъде такива - главите си на жертвената клада
съм слагал сам, свидетел ми е Шива.

Чопай

Когато хвърлих си главите
сред пламъците страховити, върху челата някой сложи
с невидим въглен букви божи, че щял съм от ръка човешка
смъртта си да намеря. Смешка си прави Брама - остарява
горкият, вече проличава. А ти изкарваш ми голям
герой водача си. О срам!" "По цялата земя голяма
по-срамежлив от тебе няма -
за своите постъпки смели
ти даже дума не обели. Че рязал си си сам главите
и че си вдигал планините - в гръдта си ти го запечата.
Не скъса ни веднаж печата на своята скромност. И хвалби
по свой адрес не разтръби. Навярно там се беше скрила
и тая великанска сила на твоите ръце, та Бали
те тръшна просто като пале. Но друго питам те: понеже
и фокусникът често реже главата си, нима и той
почита се като герой?

Доха

Играят сума нощни пеперуди.

Магаретата мъкнат тежко бreme. Но можем ли, о глупави, кажи
ми,

за туй герои да ги наречеме?

Чопай

Изслушай ме, Десетоглави,
защо при тебе ме отпрати владателят ми - не да моли
за твоята любов. Защо ли притрябвала му е? И не
на тебе той в любов да се кълне. Повтаря той: не е похвала,
ако лъвът срази чакала. И помнейки добре това,
понесох аз - макар едва -
обидите ти. Инак щях
да те направя пух и прах, отвеждайки оттук честита
при Рама пленницата Сита. О, знам какъв юнак си ти -
жена самотна похити,
но пак уплахата те хвана,

та хукна чак зад океана. Не знаеш мярка в гордостта си от туй, че цар си на ракшаси. Но аз слуга съм на Сугрива, а той до Рама вечно бива и вечно вкусва благодат". И още каза му Ангад: "Боях се за честта на Рама, а инак - вече да те няма.

Доха

Бих тръшнал страшно тебе на земята, до крак изтребил твоите войски, града ти разорил бих и в добавка към Сита бих откарал Мандодари.

Чопай

Добре, но ако туй направя, широко ли ще се прославя? Нима минава за храбрец този, който вдига към мъртвец оръжие. Защото знай се, че следните четиринайсе човешки видове приживе се считат мъртви, а не живи: развратници, пияници, глупци, недъгави и подлещи, хулителите зли на Вишну, клюкарите, които скришно петнят другари и съседи, онез, които хулят веда, брамини и самия Брама, онези, за които няма от тялото по-важно нещо, които мъчи ги зловещо гневът, лъжата, завистта и даже просто старостта, и който друго на съд полага, а е сам съсъд на греховете. Всички тези са мъртъвци, но не в ковчези. И тъй като си между тях, злодейо, аз не пожелах да смъкна твоите глави, но повече не ме гневи!" Подскочи Равън: "Ах, маймуна с такава мъничка муцуна какви големи думи плещи! Та на кого ще се опреш ти, на Рама ли, да те спасява - ни сила има той, ни слава.

Доха

Баща му сам го сметна за бездарен - в изгнание в горите го прокуди.

Раздялата му с младата съпруга у него мъка и уплаха буди.

Не се гордей с водача си, маймуно, недей напразно нему се осланя: с такива като твоя Рама тука ракшасите си денонощно храня."

Чопай

На тия думи нечестиви

Ангад така се възпротиви, като човек, дочул лъжлива и хулна реч към бога Шива, а то по грях се изравнява почти с убийството на крава. Удари с две ръце земята и тя разтърси се, земята, така че мигом изпопада

съветът царски в изненада. Единствен прав се задържа
владетелят, но не можа Короните си да опази
и те затропаха с елмази
по пода. Пъргаво подскочи
след тях по каменните плочи владетелят да си ги вземе,
но нямаше за всички време. Ангад замахна и запрати
от Равъновите палати към Рама няколко от тях.
В маймуните събуди страх: "О, господ сипе ни отгоре
по пладне град от метеори! Или пък Равън запотири
към нас безмилостни секири!" Усмивнат Рама отговори:
"Не са туй нито метеори и нито брадви от небето,
и нито Раху, нито Кету, а Равъновите корони
вихрушка сякаш ги подгони от собствения му палат.
Това е дело на Ангад."

Доха

Синът на Вятъра събра ги бърже
и сложи ги на Рама пред нозете. Маймуните засенчват поглед с
лапи -

че като ярко слънце всяка свети.

Десетоглавият оттатък с ярост
крещи: "Ракшаси, тичайте веднага,
проклетата маймуна заловете
и здраво дръжте я да не избяга!

Чопай

Напред, о воини герои!

Гонете враговете мои! Да рухнат смазани под ваште
оръжия! Маймуни яжте и мечки яжте до насита!

Носете слава страховита на своя цар. Да изметеме
омразното маймунско семе!

Пленете живи тия двама

отшелници Лакшман и Рама!" Ангад възпламна в гняв голям:

"О Равън, как не те е срам, когато виждаш мойта мощ,
да думаш думи, дето грош им е цената, людоеде?

Какво бълнуваш за победи и дрънкаш призови за поход,
женкарино, разплут от похот. Крадецо на жени, над теб
кръжи смъртта, а ти свиреп зовеш я да побърза май
на твойта реч да тури край, та да не думаш с ум помътен,
че Рама бил човек и смъртен. Кажи ми, как при таз грамадна
лъжа езикът ти не падна? Но нищо, в битката нали,
когато се потърколи главата ти и се затътри,
езикът ти ще бъде вътре.

Соратха

Тоз, който Бали някога прониза
с една стрела, нима е смъртен слаб?

Ти с двадесет очи си, но излиза,

че с двайсетте напълно бил си сляп.
За твойта кръв стрелите му са жадни
и жив оставям те заради тях. Додето понесат се безпощадни
към теб, злодейо, трепери от страх!

Чопай

И не по милост на съдбата
оставям твоята зъбата муцуна читава и здрава,
а Рама не ми разрешава да хласна теб, о твар презряна,
и острова ти в океана.

Прилича Ланка на смокиня
узряла, плаваща сред синя вода под синкав небосвод.
А ти си червей в тоя плод. Маймуна съм непридирчива:
смокинята, макар червива, изял бих, царю, без забава,
но нямам заповед такава." Засмя се Равън: "Ей, гадино,
къде научи толкоз фино да лъжеш? Помня, че баща ти
лъжи такива опашати не знаеше. А ти откак
пресели се при моя враг, превърнал си се на дрънкало."
Ангад отвърна: "Да, изцяло си прав, че само думи плещя,
вместо езика ти да вкlescя във лапи и да го откъсна."
Отново с крак земята блъсна Ангад и викна горд и строг:
"Предлагам ти такъв облог: войската връща се обратно
и Рама губи безвъзвратно пленената от тебе Сита,
ако човек от твойта свита крака ми може да отмести."
И викна Равън: "Я излезте, герои мои, та хванете
не за ногата – за нозете нахалницата опашата
и я хласнете о земята!"

Синът му Индраджит и други,
придворни с име и заслуги, се втурват с радост към Ангад.
Унило връщат се назад. Напразно мишците си гръдни
напряга всеки да помръдне побития маймунски крак.
Отиват си, пристигат пак – напразно, както слаби люде
не могат своите заблуди изтръгна никога от корен,
а все им служат с дух покорен.

Доха

Стопи се бързо вражеската гордост – кракът на напъна им не
поддаде.

Така и праведникът не отстъпва
от своя път пред никакви прегради.

Чопай

Смутени от Ангадовата сила,
съветниците седнаха с унила въздишка. Равън се изправи
самин и двайсетте корави ръце протегна към Ангад
крака му да свлече назад.
Ангад му каза: "Слушай, клети,
макар че падаш ми в нозете, спасение за тебе няма –

падни в нозете, но на Рама!"

Изгуби силата си Равън,
назад се върна обезславен и хубостта му избледня
като луната през деня. Глава навел, на трона седна,
похарчил сякаш и последна жълтица вече от хазната,
доскоро толкова богата.

Душа е Рама на всемира,
затуй врагът му не намира покой и мир, додето диша,
а инак вкусва милост висша.

По знак на неговите вежди
звезди рушат се и надежди или се раждат други нови,
за гибел и живот готови.

Той камъка в трева превръща
и после в камък тая съща трева. Затуй и враговете
безсилни бяха пред нозете на пратеника му Ангад.
Ангад на мъдрост бе богат,
но него не послуша Равън,
пред гибел скорошна изправен. Ангад, потъпкал гордостта му,
си тръгна и му викна само: "От мен ще си намериш края,
но след като си поиграя!" Мълчеше Равън с тъжен вид:
синът му вече бе убит, а и бойците мъртви бяха,
макар и само от уплаха.

Доха

Зарадван, пратеникът на Сутрива,
че вражеската гордост тъй потъпка,
в нозете-лотоси на Рама падна,
треперейки, но от приятна тръпка.

А пък на демонския цар в нозете
жена му падна Мандодари в нощта, изпълнена от мрак и ужас,
повтаряйки му пак молбите стари.

Чопай

"Съпруже - каза Мандодари, -

нещастие ще се стовари
върз твой трон вместо прослава,
ако войната продължава.

Какво очаква ни, какво,
щом липсваше ти мъжество да минеш простата черта,
Лакшман която очерта на времето около Сита?

Войската ти ще бъде бита. И как ли може другояче,
когато простите разузнавачи на Рама подвизи такива
извършват: Хануман убива сина ти Лакш и цяла Ланка
подпалва, сякаш е паланка,

Душата ти е възгордяна

сега, но где тогава дяна безмерната си ужжим сила,
която враговете смила? На смъртен Рама не прилича -

стрелата му срази Марича. Ами на сгледата на Сита,
кажи, не се ли ти опита съперник да му бъдеш, а?
Ала с посрамена душа едва в земята не потъна,
когато той лъка опъна и Сита стана му жена.
Защо си мислиш, че с война сега ще го надвиеш? Даже
сполучи Рама да накаже сина на Индра, та едното
око извади му, защото започнал бе да се съмнява
във силата му величава. Ами сестра ти Шурпанака
нима с отрязан нос не плака пред тебе, но наместо срам
изпитваш гордост ти невям.

Доха

Срази Вирадха, Кхара и Душана
и с първата стрела прониза Бали.
И всичко туй като в игра го стори.
Не е той простосмъртен, не разбра ли?

Чопай

Успя водите да завърже,
премина океана бърже и ето го сега, завзел
с войниците си връх Сувел. Посланик за добро изпрати
и той погуби гордостта ти, подобно лъв, кога връхлита
връз слонове със страховита
стремителност неотразима.

Тоз, който пратеници има като Ангад и Хануман,
нима не е богоизбран? А продължаваш пак и пак
да бъдеш ти на Рама враг и да твърдиш, че той е смъртен,
самият ти към смърт запътен. Смъртта не удря ни с тояга,
а най-напред ръце протяга към ум, разсъдък, вяра, сила
и след като ни е лишила от тях, умираме тогава.
Към тебе вече приближава – в ума ти, пълен с мисли тъмни,
е нощ и няма да се съмне.

Доха

Града ти той запали. Двама сина
уби. Недей враждата продължава,
а възвърни съпругата му Сита,
за да възвърнеш прежната си слава."

Чопай

Посрещаше с усмивки зли
от нея думите-стрели владетелят и сутринта,
повикан всъщност от смъртта, зае си мястото в съвета,
изпъчил пак снага напета, сменил предишния си страх
с увереност и с дързък смях.

ПЕСЕН ПЕТА

Атака срещу крепостта.
Ангад и Хаиуман проникват в Ланка,

извършвайки големи разрушения.

Чопай

Посочи Рама н ч Ангад

да седне близо като брат и каза му с любов: "О сине,
постъпката ти порази ни -
на своя род венец е Равън,
навсякъде е той прославян за мускулите си корави,
а толкоз лесно ми направи подарък четири корони.
Разправяй как му ги отрони."

"Не са корони царски те,
ами това са четирте достойнства - белег на царете,
сега от тоя цар отнети: даруване на приближени;
наказване на провинени; талант за сладкодумни речи;
талант чрез козни да се пречи на вражето единство. Тези
опори, важни за стратегии,
сами напуснаха врага ти -
към тебе всяка се упъти.

Доха

Отвърнал се е Равън от нозете твои, смъртта изцяло вече го
обсеби,

затуй и всяка добродетел го напусна,
отправяйки се, царю мой, към тебе."

Изслуша Рама своя вестоносец
и радостно усмихна се на тази
красива мъдрост. После го разпита
каква е крепостта и как се пази.

Чопай

Тогава своите командири

събра водачът да подири от тях съвет с каква атака
да почнат боя, като всяка от четирте врати се пази
така, че враг да не пролази. Сугрива и водачът мечи
оттеглиха се недалече, последвани от Вибхишан,
за да обмислят своя план. Разбраха се, че ще напада
вратите с четири отряда великата свещена рат.

След туй на всеки нов отряд водач отделен назначиха,
комуто пламенно разкриха божествения лик на Рама
и всеки втурна се с голяма решителност към своята група.
Щастливо множество се струпва край Рама, викайки: "Напред!
Ура! Градът ще бъде взет!" Крещят, на страшен бой решени.
Отеква рев, бучи ръмжене. Познават те мощта на Ланка,
ала залязва всяка сянка от страх. Огрява ги надежда -
самият Рама ги повежда.

Подобно облак окръжава

града на вражата държава тълпа от мечки и маймуни,

сега превърнали муцуни в тръби, в литаври и тимпани,
тръбящи боят да захване.

Доха

"Ура! Победа за Лакшман и Рама.

Ура! Напред! Победа за Сугрива!" Крещят маймуни, мечки с
цяло гърло.

Викът им облаците чак пробива.

Чопай

Настана в Ланка шум и смут.

Десетоглавият, надут от гордост, се разсмя: "Я вижте -
дошло маймунското пълчище. Това се казва вече смелост.

Сега за всяка наша челюст ще има работа голяма.

Какъв добър баща е Брама - храна ни праща право в къщи.

Излизайте, търчете, дръжте и яжте мечки и маймуни,

сами задали се срещу ни!" С държанието си превзето,

приличаше на прилеп, дето с нозе нагоре спи и смята,

че тъй подпира небесата. Викът му мигом вълн изведе

подвластните му людоеди с тризъбци, с пики, с боздугани

и кой каквото още хване. Търчат подобно на орли,

които рижави скали отгоре счели са за мърши.

Не знаят те, че в тях ще свърши на всеки лешоядец клюна.

Скала е всякоя маймуна.

До х а

Стоят по бойниците милиони

ракшаси, с лъкове въоръжени

и други с копия, с тояги, с брадви, с топори, с алебарди и
ръжени.

Чопай

Приличаха по крепостните кули

на облак чер, кога затули със сянка тъмна и бухлата

Сумеру - планината свята. Стърцата тръпнат, разиграни

от еката на барабани, литаврен звън и тръбен вой,

зовящ войниците на бой. И който имал е кураж,

куражът му нараства дважд, а който е с душа страхлива,

уплашен трижд се свива. Ракшасите отблизо вече

съглеждат полковете мечи и гъстите тълпи маймуни,

понесли се като тайфуни към Ланка, режейки си проход

направо през скалите с грохот. И всеки воин хапе устни,

заканва се да не пропусне врага дори през своя труп.

Отсам - събират се накуп и викат: "Рама побеждава!"

Отвъд на Равън викат: "Слава!" Ракшасите захвърлят цели

скали, но ловките и смели маймуни с лапи ги ловят,

обратно мятат ги отвъд.

Чанд

Маймуните и мечките ловят огромни

скали и връщат ги на своите съседи
зад крепостния вал, поваляйки ги долу, заплашвайки
останалите людоеди.

Катереха се лесно младите маймуни
по крепостта на Равъновата държава,
по кулите на храмовете нейни даже
и пееха оттам на своя вожд прослава.

Доха

В тълпи големи и поединично
маймуните надвиваха навред.
А рухнеше ли някоя сразена,
тя падаше, държейки людоед.

Чопай

Разбити вече до провал,
напускат крепостния вал печалните бойци на Равън,
подобно облак чер, отвяван от буен вятър напосоки.
Маймуните крещят с високи победни гласове след тях:
"Ура! Не знае Рама страх!" А пък жените от уплаха
из цяла Ланка заридеха, кълнейки царя си: "Такъв
злодей ни управлява - кръв и смърт способен да стовари
връз къщите ни и пожари." Узнал, че войнството му бяга,
Десетоглавият веднага пресрещна ги отвън и с гневна
заплаха викна, не, а ревна: "Тоз, който изостави боя,
аз лично ще понижа с моя
ужасен меч. О подло племе,
живяхте тука сред големи удобства, вкусвахте наслади,
а битка като се зададе, врагът дори и не срази ви -
сами побягнахте пълзливи!" И в срам поеха те обратно
със мисълта, че е приятно и сладко да умре войника,
отечеството щом го вика.

Доха

И влизат в боя с пики и секири -
на Равън да покажат те какви са
признателни войници и безстрашни.
Маймунското пълчище се стъписа.

Чопай

Уплашени от тоз обрат,
търчат маймуните назад, макар че после ще успеят
врага си пак да надделеят. И питаха се с глас унил:
"Къде се губят Нал и Нил? И Хануман, Двивид, Ангад -
цвета на цялата ни рат?" И тъкмо помощ бе му нужна
оттатък при вратата южна, научи Хануман, че бяга
войската му назад. "Поврага!" - протътна той, пое си дъх,
и грабнал цял планински връх, замери в смъртоносен яд
сина на Равън - Меганад. И колесницата с коларя

премаза, та синът на царя без малко също да умре
от удара му, но добре,
че друг колесничар го метна
в двуколката си бързолетна и го откара у дома му,
и тоя бяг спаси го само.

Доха

Ангад узна, че Хануман самичък
върху стената се е озовал, затича се, присниши се, подрипна
и ето го на вражеския вал.

Чопай

В душите си с лика на Рама
и с гняв велик нахлуват двама в града. Откъртват от палата
кубета в бисер и позлата и правят ги на пух и прах.
Самият цар изпитва страх, а пък жените - те горките
безумно удрят се в гърдите и викат: "Идат две маймуни,
светът събаря се върху ни!" От стряха скачайки на стряха,
на Рама силата възпяха. След туй от златни колонади
колона всеки си извади и с нея гневно взе да буха
врага до гибел и разруха. Обезумялата войска
с ръце гromяха и с крака, крещейки: "Равън не прослави
божествения Рама. На ви сега заслужена награда,
и с лихва, както ви се пада!"

Доха

Залавяйки отделни людоеди,
един о друг ги блъсваха двамина
така, че им отхвъркнаха главите
при Равън като съдове от глина.

Чопай

А хванеха ли някой главен
водач, той биваше отправян по въздуха в самия стан
на Рама, дето Вибхишан изреждаше им имената,
а Рама - дом на добрината - изпращаше във рая всеки
и не за малко, а навеки. Мечтал би само всеки йога,
душата си отдал на бога и праведно живял, да има
таква съдба недостижима. В ума си Рама тъй си каза:
"Врагът почита ме с омраза, та заслужава той за тая
достойна почит място в рая." Не знаея в цялата вселена
душа такава извисена? И ако още по всемира
противник неин се намира, умът му е заспал в заблуди
и няма той да се събуди.

ПЕСЕН ШЕСТА

Демоните прибегват към магия. Рама разпръсва мрака с огнена
стрела.

Чопай

Узнал, че Хануман с Ангад
са влезли в демонския град, зарадван Рама ги сравни
със две огромни планини, които скачат в океана
сред стълбове вода и пяна.

Доха

Когато слънцето се скри на запад и крепостта потъна в тъмна
нощ,
с един отскок двамината герои
се озоваха пак при своя вожд.

Чопай

В нозете-лотоси на Рама
склониха се смирено двама. А той погледна ги с любезна
усмивка тъй, че в миг изчезна умората им и за нови
победи бяха те готови. Подир двамината юнака
поеха всички към бивака -
за отдих да поспят след боя.

Но демоните сякаш тоя момент очаквали, добили
от тъмнотата тъмни сили, след тях се втурнаха крещящи:
"Ура за Равън! Дръжте! Яжте мяса маймунски, кости мечи!
Уплашиха се, бягат вече!" Великата свещена рат,
съзряла лошия обрат, повърна се и пак начена
борбата, гръмко озвучена от викове на командири,
от звек на саби и секири. Телата демонски са с цвят
на тъмна нощ, на черен ад. Маймуните са многоцветни -
из битката току просветне обагрен гръб, корем, глава
и пак изчезне след това. Войските храбри са и двете.
По времето на дъждовете два облака във небесата
преплитат тъй снага космата.

Но Акампан и Атикай -

зловещи демони - накрай послужиха си със магия,
та стана тъмна тъмнотия. Не виждаше се вече кой
е неприятел, кой е свой. Трещяха падащи скали.
Ечаха викове: "Коли, режи, дери, убивай, дръж!"
От кърви сипеше се дъжд.

Доха

От десетте посоки в мрак увити,
маймуните взаимно се зовяха,
но не към битка, както бе доскоро, а викаха се вече от
уплаха.

Чопай

Но Рама сети се, че тия
нещастия са от магия. На Хануман и на Ангад
разкри го той и те от яд подобно слонове вбесени
се втурнаха назад, решени макар и в непрогледен мрак

до крак да смажат своя враг, А Рама взе с усмивка блага
могъщия си лък веднага, изстреля огнена стрела
и мигом мракът просветля. Познанието тъй надвива
съмненията и щастлива душата ни се просветлява.
Маймунската войска тогава духа си върна и подбра
назад врага си с вик "ура", забравила сега умора.
Ангад и Хануман простора раздираха с победен зов:
"Напред, маймуни, в бой суров!" Достатъчно бе да ги чуят
ракшасите, за да си плюят
от страх веднага на петите.

Стъписаха се те, разбити – оттука мечка ги захапе,
оттам маймуна с ловки лапи ги хваща и върху земята
ги тръшва или пък ги мята далеч навътре из морето
сред пенести вълни, където
изчезват в някой страховит
корем на змия или кит.

Доха

Остатъци, случайно оцелели
от вражеската армия разбита, под резове на мечки и маймуни
зад крепостта подиряха защита.

Чопай

На Рама четирте отряда
усетиха, че в миг отпада от тях голямата умора,
щом стопли ги на Рама взора.

ПЕСЕН СЕДМА

Двубой между Лакшман и Меганад.
Лакшман пада повален без
признаци на живот.

Чопай

Десетоглавият повика
съветниците си: "Велика погибел, братя, ни връхлита.
Наполовина е разбита войската ни. Сега кажете
с какво да срещнем враговете." И Маляван – на Равън тъста, –
чиято мисъл бе чевръста, макар и в старческа глава,
премъдри каза му слова: "Откак доведе тука Сита,
поличби лоши до пресита връхлитат ни. И тях доведе.
Възпява се в самите веци божественият Рама, сине,
а и в пураните. Ще гине войската ти и още как,
щом станал си на Рама враг.

Доха

С велики демони се той пребори
и повали ги като по-велик. Не е човек, а бог е Рама, който
превъплътил се е в човешки лик.

Пожар е за леса от зли постъпки,
на всички знания е той обител.
И Шива с Брама му слугуват. Кой ли борба да води с Рама би
опитал?

Чопай

Върни му ти обратно Сита.

Почитай го, ще те почита!" За Равън бяха зли стрели
тез думи и че го боли, не скри, а се развика: "Старче,
млъкни и махай се. Макар че си стар, заслужено за тия
слова врата ти ще извия. Лицето си самин зачерни,
варди го тук да се не мерне!" Старикът бавно се оттегли,
прониквайки в бедата: "Негли самият Рама вече иска
смъртта на Равън. Тя е близка." Тогава рипна, зъл от яд,
синът на Равън - Меганад: "Ще дам добър урок аз утре
на рижите маймунски мутри. Сега не ще се хваля. Само
веднъж да съмне." И баща му на царските си колене
положи го, едва ли не от думите му хванал вяра,
че утрото ще му докара победа над врага и слава.
От изток взе да зазорява и слънцето огря табуни
неизчислими от маймуни пред градските врати. В халка
градът бе стегнат от войска. Като внезапна буря лете
вълна от страх и смут измете народ от къщи и палати -
на бойниците ги запрати.
Забравили страха си, зли,
оттам захвърляха скали, дървета, брадви, боздугани -
честта си всеки вече брани.

Чанд

Планински върхове изсипват се отгоре
и дъжд от обли боздугани е зашибал
с гърмовен грохот по гърбините маймунски като в деня на
общата световна гибел.
Едни върху стената с демони се вчепкват, а други връщат им
обратно канарите
и начаса ракшасите сами умират,
от собствените камъни на пепел стрити.

Доха

И Меганад, узнал, че вража сила
отвсякъде града е връхлетяла,
преграждайки ѝ пътя, вик нададе
и спусна се насреща ѝ от вала.

Чопай

"Къде е царят на Кошала
и брат му, славени от цяла вселена като най-добри
стрелци? Сугрива где се скри? Ангад къде е и Дживид?
И другите от тоя вид смелчаци като Нал и Нил?

И Хануман ли се е скрил - нали бе силен той и смел,
на всяка земна мощ предел? Но най ми трябва Вибхишан,
изменникът - на вража стан продал отечество и братя -
на оня свят да го изпратя."

Издумал яростно това,
стрела постави. Тетива опъна толкова надире,
че зад ухото му изсвири. И почна бързо да изпраща
стрела подир стрела свистяща. Прилича всякоя стрела
на змия, само че с крила. Маймуни падат покосени -
не може никой да засени гърдта си от самите тях
и от пронизващия страх. Не мислят вече за победа,
а всеки гледа пред съседа да може да избяга първи,
и то през трупове и кърви.

Доха

Пронизваше с по десет остриета
противниците си този силен мъж и страшно лъвският му вик
ечеше
по бойното поле нашир и дълж.

Чопай

Синът на Вятъра когато
видя, че войнството косматото отстъпва в пълен безпорядък,
с подскок дори за него рядък скала из корена изтръгна
и зъл като смъртта той тръгна връз Меганад да я стовари.
Но оня мигом го превари, в небето литна, а на пита
двуколката му бе разбита ведно с конете и коларя.
Синът на Вятъра повтаря зова за бой, но Меганад
страхливо дърпа се назад. Вместо към него, той отиде
при Рама, сипейки обиди,
Стрели и боздугани разни.
Но Рама, без да се раздразни, трошеше ги, и то без труд.
От гняв обхванат като луд, задето е безсилен с тия
оръжия, реши с магия да смае Рама. О, заблуда.
Врагът на змиите Гаруда нима страхува се от змия
или пък Рама от магия?

Доха

Магиите на Брама и на Шива
подвластни са на Рама, тъй че как с магията си демон ще го
плаши, освен ако не бъде той глупак?

Чопай

Отгоре пламнала жарава
изсипва или я сменява с потоп от струя многоводна,
пробил самата преизподня. И демони, и демоници
крещят свирепи, страшнолици
сред диви бесовски игри:
"Коли! Мушни! Хапи! Удри!"

И дъжд от кости. И порой
от кърви рука и от гной, примесен с град от камънак.
По пладне той извиква мрак и в миг стъмнява се така,
че даже своята ръка човек не вижда. Взе да бяга
войската, сплашена от мага,
ревейки: "Иде гибелта ни.
Ще бъдем в тъмното изклани."
Погледна Рама с присмех мага,
а своите с усмивка блага. С една стрела му развали
магията. Така в мъгли
Се вбиват слънчеви лъчи
в зори и после не ЛИЧИ от тях дори нищожна сянка.
Войската тръгна пак към Ланка.

Доха

Лакшман в ръката с лък, пламтящ от ярост,
помоли се и Рама разреши му начело на войската да застане,
и хукна той напред неудържимо.

Чопай

Очите му - кървящи рани,
ръцете - цели великани, а тялото му - Хималая,
но алена. И от оная страна задават се отбрани
войници, всички с боздугани, с дървета, с нокти и скали.
Крещят: "Ура! Сечи! Коли!" Маймуните крещят: "Ура
за Рама!" Всяка си избра противник, равен ней по сила,
и втурна се напред, решила каквото е решил врагът:
победа пълна тоя път! Свистят юруци, лакти, лапи
и челюст друга челюст хапе. Маймуните не жаят бърни.
Назад не може да ги върне отчаяният вражи напън,
а над противника изхапан се носи вик: "Удри! Ръгни!
Ръчищата му изтръгни!" И страшно тоя зов гърми
навред из деветте земи. Насам-нататък страховити
тела се носят без главите. От ужас и възторг обзети,
отгоре гледат боговете.

Доха

Гореща кръв изпълва всички ями,
над нея пръст и прах се наслаява,
застивайки в кора, тъй както пепел
от трупове по жертвена жарава.

Чопай

Тела, от мечове раздрани,
приличаха с червени рани на цветовете от калина -
свесла по десет, по стотина. Лакшман и Меганад във дива
борба се вкопчват. Не надвива обаче никой - с равна сила
природата ги е дарила.
Опита Меганад с измама -

при демоните честност няма, - но скоро го разкри Лакшман
и от омраза обладан, разби му бойната двуколка
с коларя, та дори от болка не смогна оня да изстене.
Под смъртоносното свистене на ударите Меганад
си мислеше: "От тоя свят отивам си." И своята пика
запрати с ярост най-велика и със надеждица последна.
Заби се пиката, заседна в Лакшмановата гръд прекрасна.
Съзнанието му погасна.

Синът на Вятъра - грамадна
скала - сега безсилен падна.

Безстрашни, хукнаха накуп
врази към неговия труп.

Доха

Решиха да го вдигнат, но напразно - Лакшман е Шеша, змията-
крепител

на цялата земя. Назад засрамен
се върна всеки, който бе опитал.

Чопай

Бог Шива каза на Парвати:

"Не може никой да изпрати в света на мъртвите тогава,
чиято ярост е сурова и щом от нещо се разпали,
сама разпалва, без да жали, с пожари пъклени земята
и всички четирнайсет свята. И над промяна, над покой
безпрекословно властва той. Слугуват му човек и бог.
На всичко смисъла дълбок могъл би този да отгатне,
когото Рама с благодатни прозрения ще надари."

Денят угасна. Свечери. Войската върна се назад
и собствения си отряд започна всеки да оглежда -
един загрижен, друг с надежда.

ПЕСЕН ОСМА

Рама оплаква брата си.

Хануман след дълги промеждия донася
лековито биле.

Чопай

Великият и вездесъщ

владетел на всемира, мъж, но въплъщение на Брама,
попита: "А защо го няма Лакшман? О брате мой, къде си?"

Тогави Хануман донесе трупа му. Рама зариди,
сразен от грозната беда. И Джамбаван бе съкрушен,
но каза: "Лекарят Сушен живее в Ланка. Той ще може
Лакшман дори от смъртно ложе да вдигне." Хануман веднага
смалява образа си, бяга и ей го с лекаря се връща
и даже с лекарската къща.

Доха

Сушен в нозете-лотоси на Рама
смирено своята глава склонил е
и казва името на планината,
където расне лековито биле,
Синът на Вятъра полита
да дири билка лековита,
положил на душата в храма -
нозете-лотоси на Рама. Но лекарят бе наблюдаван:
за билката научи Равън, и при магьосника Калнеми
изтича, докато е време. Калнеми тъжно го изчака
да каже всичко и заплака, с юмруци удряйки глава:
"Узнай, владетелю, това; не може никой да попречи
на Хануман. Подпали вече веднаж държавата ни той
пред твоите очи. Не стой бездеен, а се покори
на Рама, та към дни добри съдбата си върни изцяло.
На Рама мургавото тяло в душата ти да е светиня.
Прилича то на роза синя и радва хорските очи.
От гордостта се отречи, и светъл разум да прокуди
нощта на твоите заблуди. Тоз, който времето поглъща,
чиято власт е вездесъща, не може да го покори
врагът му и насън дори."

Доха

Така се разгневи при думите му царят, че от уплаха каза си
Калнеми:

"Да бях убит от хората на Рама,
а не злодей живота ми да вземе!"

Чопай

Калнеми своя цар послуша
и сред пустинен край, от суша измъчван, езеро направи.
Край него сенчести дъбрави с монашеска обител - кът
за пътник, уморен от път. Вълшебникът с един замах
от демон стана на монах и там застана за измама
на вестоносеца на Рама. Обител свята и красива
съгледал, в нея се отбива Синът на Вятъра. Почита
с поклон светеца и го пита: "Ще мога ли да си почина?"
Монахът почва без причина за Рама най-похвални речи:
"Макар оттук да е далече борбата, виждам я и зная,
че Рама ще й сложи края, забил победното си знаме.
Познанието, братко, нам е достъпно свие - божи люде
сме ние, чужди на заблуди."
Към госта жаден без покана,
поднася пълната си кана.
Отвърща Хануман: "Не може
такава кана уталожи

голямата ми жажда." – "Беж
във езерото. После свеж
ела, за да те посветя
в познанието за света."

Чопай

Политайки в небето, рече
девойката: "От мене свлече проклятие и за отплата
узнай, че не в обител свята те кани тоя твой хазяин,
а в клопката на демон таен." Синът на Вятъра веднага
обратно върна се при мага и каза му: "Е, старче святи,
урока после, първо на ти заплатата." И с хватка бърза
главата на монаха върза с опашката си като в клуп.
Преди да стане мъртъв труп, възвърна прежния си лик
Калнеми и умря със вик: "На Рама слава, слава, слава!"
Смили се Хануман тогава. Оная планина намери,
но где ли там ще се катери да търси някакво си биле.
Напрегна всичките си сили, изтръгна планината китна
и в нощното небе политна. Съзря го над Айодхя брата
на Рама, храбрият Бхарата.

Доха

Бхарата рече си, че страшен демон
задава се града му да напада.
Лъка си опна до ухото. Прати
стрела в чернеещата се грамада.

Доха

Едва докосна Хануман водата,
чудовище го стисна в мъртва хватка. Уби го той и мигом се
превърна
чудовището в хубавица рядка.

Чопай

Героят мъртъв полетя,
но жива бе му мисълта
за Рама. Сключените устни,
преди дъхът да ги напусне,
възкликнаха: "О Рама, Рама!"

Към него с бързина голяма, дочул такива думи мили,
Бхарата бясно се засили. Притисна го в прегръдки луди
напразно, за да го събуди. Изгубил всякаква надежда,
заплака братът, занарежда: "Съдбата някога лиши ме
от Рама и неутешими страдания ми праща пак.

Ако владетеля всеблаг почитам с тяло, дух и слово,
и той обича ме, отново маймуната да стане здрава!

О Рама, чакаме избава!" И тя извика, оздравяла:
"Ура за царя на Кошала!"

Соратха

Прегърнаха се воините двама.

Бхарата плачеше щастлив, додето си мислеше за божеството Рама,

живеещо на всекиго в сърцето.

Чопай

Съвзе се скоро и запита

Бхарата: "Как са Рама, Сита и малкият ни брат Лакшман?"

Изслуша всичко, обладан от мъка той, и завъздиша:

"Наказан съм от воля висша - защо живея, като няма от мене полза брат ми Рама?" Разбрал, че времето не чака и трябва да се ползва всяка минута, каза му Бхарата:

"Не стигнеш ли преди зората при Рама, делото пропада.

Седни с планинската грамада

на тази стрела. Ще я запратя

завчас при двамата ми братя." Синът на Вятъра тогава

от гордост взе да се съмнява дали Бхаратова стрела

с такава тежест би могла да литне. И на колене

реши се да се закълне:

Доха

"Като стрела, о брате, ще политна самият аз натам неудържимо,

в гръдта си носейки lika на Рама."

И тръгна, щом Бхарата разреши му.

Понесъл дивните нозе на Рама

в душата си с любов благоговейна

и мишците могъщи на Бхарата,

над облаците Хануман се рейна.

Чопай

А в Ланка Рама от тъга

превил над брата си снага, мълвеше скръбен и покъртен,

каквото дума всеки смъртен: "Среднощ преваля, а го няма спасението..." И с голяма любов в прегръдката си яка

го вдигна Рама и заплака: "О брате мой и брат по орис, не искаше да виждаш горест по моето лице, а ето

че сам препълни ми сърцето със нея. Братко, зарад мен

живя в изгнание, лишен от майка и баща. Защо?

Нали от обич беше то? Къде сега се дяна тая

предишна обич, та ридая

и ти ме слушаш, но лежиш,

не ставаш да ме утешиш. О, ако знаех аз, че злата

съдба ще ми отнеме брата, в гората нямаше да ида

в изгнание, макар обида да бих нанесъл на баща ни.

Човек без дом ако остане, дори без син и без съпруга,

съпруга ще намери друга и втори син ще си роди,

и втори дом ще съгради, но втори брат не ще си наиде.

Затуй вдигни се, братко. Хайде!
Каквато птица би била
Гаруда, брате, без крила или пък слонът без хобот,
такъв очаква ме живот след твойта смърт, ако съдбата
от глупост продължи да смята, че трябва да прекарам още
по-черни дни и черни нощи.
В Айодхя как ще се завърна
без теб. С какви очи ще зърна народа в родния ни град
и как ще кажа, че без брат останах заради жена
за смях на вечни времена. Макар и загуба, жената
нима е загуба пред брата?
Ще легне и връз теб позора.
Кажи, какво ще отговоря на майка ти, когато, брате,
на времето при мен те прати и от ръцете си дори
в ръцете ми те повери?
На майчиния дъх опора
бе ти. Какво ще отговоря на питащите й очи?
Стани ме, братко, научи."
Тоз, който другите от скърби
избавя, сам от скръб се стърби.
Бог Шива каза на Парвати:
"На Рама също са познати страданията на човека
и той показва му пътека да бъде благ и милостив
към ближните, дорде е жив."
Соратха
При тоя плач маймуните обзема
тъга, но Хануман пристига горд,
тъй както сред печалната поема
внезапно еква радостен акорд.
Чопай
В прегръдките си Рама среща
Сина на Вятъра с гореща признателност, додето влачат
към врача билките и врачът приготвя своята настойка.
И ето пак с юнашка стойка след първата целебна глътка
Лакшман се вдига и в прегръдка със Рама сливат се двамина.
Минута даже и не мина - и врача с неговия дом
бе върнат в Ланка мълчешком.

ПЕСЕН ДЕВЕТА

Равън събужда брат си Кумбакарън,
който спи по половин година, и го вика на помощ.
Маймуните отстъпват, сразени от великана.

Чопай

Узнал за вражата сполука,

заудря с двадесет юрука цар Равън своите глави.
Отчаян тръгна да върви да буди брат си Кумбакарън.
С голяма мъка бе накаран от сън да стане великанът.
Надигна се зловец, обхванат от гняв - смъртта в човешки
облик.

Попита с глас - гърмовен облак:

"Защо, о брате, твоите десет
глави над мене се надвесят като посърнали стъбла?"
Разказа Равън от игла та до конец, че взел е Сита
от Рама и с войска разбита сега за помощ му се моли.
"Кого ли, брате мой, кого ли маймуните не ми затриха.
Войската ми обезглавиха, а ти очакваш да съм бодър.
Атикай, Акампан, Маходър лежат на бойното поле.
Стани! Войната свършва зле!

Доха

Посърна сам тогава Кумбакарън:

"От теб била е Сита похитена
и щастие очакваш, о крадецо
на майката на цялата вселена.

Чопай

Защо ме будиш, брате, щом
на щастиято в своя дом докарал си? Друг изход няма -
оставяй гордостта голяма: макар и късно, може пак
към теб да бъде Рама благ. Нима е смъртен земен жител,
тоз, който има за вестител Сина на Вятъра, о Равън.
Грехът ти, брате, няма равен. Защо не каза досега?
Самият Шива е слуга на Рама, брате мой, и двама
прекланят му се те със Брама. Това премъдрият Нарада
на мене сам го изповяда и казвам ти го аз, макар
че то е доста късен дар. А ти ме прегърни сега,
че тръгвам дивната снага на Рама да съгледам сам,
та на очите си да дам награда и блаженство, братко,
каквито в тоя свят са рядко. Снагата тъмна, а пък двете
очи - от лотосово цвете листенца. Рама стапя всяка
греховност, даже и тройка!"

Доха

Внезапно Кумбакарън пак потъна
на дрямката в дълбоките недра
Заръча Равън да пекат волове,
да точат вино в хиляди ведра.

Чопай

И всичко туй набързо глътна
и с гърло като гръм протътна, изправяйки се, Кумбакарън.
Светът се сви, от страх попарен. Пиян от вино и свирепост,
напусна стихналата крепост и сам, без никакъв войник,

към бойното поле потегли с вик. Когато Вибхишан съзря го,
прегърна го и стана драго на Кумбакарън, че намира
при господаря на всемира блажен по-малкия си брат
да служи в святата му рат. "О брате, Равън ме изрита
за туй, че казах му с нескрита
тревога битка да не води
със Рама. Своите несгоди
изплаках тук и със утеха
те за съюзник ме приеха."

"О брате Вибхишан, къде ти
е годен Равън за съвети,
когато той е във властта
изцяло вече на смъртта.
Хвала на тебе, мили брате,
че първи от рода разбра ти
божествената същина
на Рама, а пък той узна,
че имаме и честни хора -
плати на всички ни позора.

Доха

Почитай Рама с тяло,, дух и слово, забравил всяка гордост и
измама.

Върви си, че смъртта над мене властва и вече чужд и свой за
мене няма.

Чопай

Обратно върна се във стана
безмълвно Вибхишан. Застана смирено той пред красотата
и гордостта на трите свята.

"Задава се с огромно тяло,
за кръв и битка зажадняло,
срещу ни брат ми Кумбакарън -
планински връх, насам подкаран." Дочули, гневните маймуни
търчат натам като тайфуни, изтръгвайки гори, балвани
и кой каквото с лапа хване. Стоварваха ги като град
върз Кумбакарън, но назад не се стъписва, както слонът,
когото искат да прогонят от пътя му със дренки дребни.
Успя за миг да го издебне: внезапно Хануман. С юрук
халоса го и после с друг.

Отчаян рухна великана

и сам главата си захвана, да удря - белег на печал.

Ала внезапно побеснял, подскочи и така удари,
че Хануман дори не свари да охне и се сгромоляса.

На цялата маймунска раса украсата захвърли в прах.

Събори Нал и Нил. След тях - когото смогна да сподире
от най-добрите командири.

Доха

Ангад под неговата сила ружна
и царят на маймуните – Сугрива.
Под мишница го грабна великанът
и тръгна към града да си почива.

Чопай

Бог Шива каза на жена си:

"Дотука Рама поигра си, тъй както птицата Гаруда
играе малко за възбуда с влечугото като с играчка,
преди във нокти да го смачка. Та той способен е в гнева си,
когато само вежди свъси, самата смърт да изяде.
Подобен бой къде-къде лежи под неговата слава,
затуй не се и появява. И който тачи го, томува
ще бъде леко да преплува житейския си океан."

Свести се скоро Хануман, от пръст отърси дива грива
и взе да гледа за Сугрива. А той, под мишниците свит
на великана, ужким с вид на мъртъв, рипна и лиши
завчас от нос и от уши

убиеца си. С боен вик
нагоре литна, ала в миг убиецът му се досети –
надолу дръпна му нозете и яростно в пръстта го тръшна.

Ала Сугрива скочи с кръшна
извивка и успя да върне
на удара със удар в бърни.

И тича радостен при вожда.

Победен вик го съпровожда.

А Кумбакарън без уши

и нос, решил да съкруши маймуните околоръст,
обратно връща се за мъст, ревейки над полето бойно.
Сега видът му, страшен двойно, отколкото е бил преди,
куража вражи изстуди.

Доха

"Ура за Рама, перла на рода си!" – крещяха побеснелите
маймуни

и дружно хвърляха връз Кумбакарън изтръгнати балвани и
буруни.

Чопай

Но злият великан срещу им

върви и свършек неминуем намират хиляди бойци
в устата му. Тъй скакалци се губят в тъмна пещера.

Безчислена войска измря под тежките му стъпки смляна.

Единствен само жив остана тоз, който смогна да излезне
през ушните и носни бездни. Уста, търбух – догоре пълни,
но великанът да погълне земята сякаш е готов.

Търчат, не слушат ничий зов пълчищата маймунски, мечи,

напълно разгромени вече.

ПЕСЕН ДЕСЕТА

Двубой на Рама и Кумбакарън. Смъртта на Кумбакарън.
Великодушният Рама му предоставя място в рая.

Чопай

Научили, че вече бяга
маймунската войска, веднага от Ланка тичат милиони
ракшаси - всеки да догони врага си и да го премаже.
Съгледал множеството враже, насам напирало с омраза,
божественият Рама каза:

До ха

"Грижете се за нашите войници,
о Вибхисане, брате мой, Лакшмане,
че аз самин сега ще меря сили
с врага. Часът след малко ще настане."

Чопай

В ръцете лък, колчан на кръста,
самин срещу тълпата гъста застава Рама и със двата
си дивни пръста тетивата опъва само за забава.
Врагът от нея оглушава.
Избира Рама своите цели
и ей ги вече полетели стрелите му като хвъркати
и черни змейове. Запрати безчет безмилостни стрели
върху изчадията зли. Едни от тях обезглавява
и падат те. А врява до небесата вдигат тези,
в чиято гръд стрелата влезе или ръцете им отчесне,
отнасяйки ги в неизвестни посоки. Други пък нозете
изгубват си. А трети, клетки, не губят нищо, че стрелата
разрязва им за миг телата на хиляди различни къса.
Войската вража се разкъса - ранена влачи се и стене.
Но пак, макар и изтощени, едни изправят се, добили
от злобата си нови сили. Стрела когато се забива
във тях, реват като гръмлива и градоносна хала. Прави
търчат тела, ала безглави. Които още са с глави,
реват: "Гони! Коли! Лови!"

Доха

Разсякла в миг телата вражи, всяка от смъртоносните стрели
железни при господаря Рама най-покорно
завръща се в колчана му да влезне.

Чопай

Когато зърна, че за миг
войската му разбиха, с вик подскочи Кумбакарън. Лъв
издава само рев такъв,

преди врага си да нападне.

Изтръгна планини грамадни и метна ги - под тях да смели маймуни, още оцелели. Но Рама зърна ги и ето - додето още са в небето, стрелите си забива в тях, но не да ги дроби на прах, а връща ги над стана вражи, та демоните да премаже. Стрела подир стрела излита от тетивата страховита. Просвредляйки дълбока рана върху гръдта на великана, стрелата връща се при вожда, на святата войска. Пробожда светкавица по този начин в небето облака провлачен.

По великана бе потекъл поток от кръв. Човек би рекъл, че туй е черна планина с реки, които в ранина от изгрев слънце са огрени, затуй са огненочервени. Маймунската войска го гледа уплашен. Мисли си: победа. Търчат напразно с радост дива - ракшасът само се подсмива.

Доха

Безчет маймуни хвана Кумбакарън, ревейки лъвски, лъвски ги раздави.

Нашир и длъж ги мятеше в полето, зовейки брата си десетоглави.

Чопай

Маймуни, мечки - уж могъщи

животни бягат като същи овце. Коя ще се опълчи сама срещу зъбите вълчи?

Бог Шива каза на жена си:

"Със гръб към страшните ракшаси в безреда тича през полето маймунското пълчище клето. Зове за помощ, ала де я?

Търчи подире му злодея. "О Рама, демонът зад нас

не е какъв да е ракшас, а образ на самия глад:

изяжда всеки наш отряд. Светът потъва му в търбуха.

Спаси ни, Рама, от разруха!" Дочул ги как от мъка плачат,

лъка си грабна пак водачът. Войската му назад отмина,

а той, поставяйки стотина стрели на сноп във тетивата,

на сноп забива ги в снагата на злия демон. Щом допряха

о него, хукна от уплаха назад. Под едрия му ръст,

полюшнати от земетръс, поклатиха се върховете.

Към тях протягайки си двете ръце, изтръгна Кумбакарън

скала, но беше изпреварен от Рама, който му отрязва

десницата. Но пак с омраза скалата в лявата прихвана,

към Рама тръгна великана. Но ето, и ръката лява

отрязана се строполява с еднакъв трясък на земята,

с какъвто рухва и скалата. И без ръчища, без надежда

така посърнал той изглежда, каквато жалка би била,

ако остане без крила светата планина Мандара.
Но в него погледът на звяра живее - възрян, като че смята
да глътне Рама с трите свята.

Доха

Надава вик ужасен Кумбакарън
с раззината уста и всява страх
в маймуните и даже в боговете,
които горе стенат: "Ох!" и "Ах!"

Чопай

Божественият Рама - дом
на милосърдието, - щом видя, че даже божествата
се плашат, хвана тетивата и чак зад дивните уши
се опна тя, да съкруши веднаж завинаги злодея.
Излитна сноп стрели от нея и зейналата паст напълни,
отворена, за да погълне по други работи. Обаче
не пада демонът, а крачи с огромен сноп стрели в уста
като колчана на смъртта. Тогава Рама отдели
една от другите стрели, която беше много остра,
постави я и гневен доста, опъна своята тетива.
Секунда само след това главата на злодея падна
сред кръв, за кръви още жадна. Търкулна се и се яви
пред царя с десетте глави. Когато Равън я съгледа,
снагата му посърна бледа и пълна немощ порази я.
Така в обречената змия погасва жизненият пламък
без скъпоценния ѝ камък. А там, при битката, откъд,
безглавата, но страшна плът на Кумбакарън още бяга
срещу маймуните. "Поврага!" -
с досада Рама рече вече
и тялото надве разсече. И сякаш че разедини
стрелата му две планини и всяка смазваща се свлече
върху тела маймунски, мечи. Душата му с искрица сетна
сияйно огнена просветна и влезе в гърлото на Рама
ведно със силата голяма на великана. Боговете
отгоре хвърляха букети и песни пееха победни,
и удряха литаври медни, на Рама пеейки прослава.
Дочул им песните, тогава дойде премъдрият Нарада.
И той заслужена награда отдаде с дивна реч на Рама
и каза му, че вече няма какво да чака, а е време
и на самия цар да вземе живота. Вникна Рама в тези
слова и в бой отново влезе.

Чанд

Насред полето бойно царят на Кошала
стои. Снагата му е силна и красива,
макар и с капки кръв. По дивното му чело умората на ситни
капки пот избива.

Така е хубав той, че Тулси Дас говори: "Не може да опише тая красота

дори самият Шеша - земният крепител,
макар че тоя змей е с хиляди уста."

Доха

Съсът на злото беше Кумбакарън,
но Рама предостави му обител
във себе си. Безумни са, които
не тачат тоя божи повелител.

ПЕСЕН ЕДИНАЙСЕТА

Меганад връзва Рама в примка от змии. Гаруда го освобождава.
Лакшман убива Меганад.

Чопай

Денят угасваше и с мрака
към своя стан потегли всяка от двете армии, та мир
след бой да наиде най-подир. Маймуните добиха сили
от туй, че бяха се явили пред погледа блажен на Рама.
Тъй пламъкът расте от слама. А демоните тая нощ
от час на час изгубват мощ: така с доброто дело става,
когато му въздават слава. Владетелят десетоглави
и десетте гърла си дави в ридания, като прегръща
главата братова. От къща на къща в Ланка плач ечи.
Жени с препълнени очи в гърдите удрят се и пеят,
че бил голям герой злодеят. Дойде тогава Меганад,
комуто стана занаят баща си да успокоява
със утрешната своя слава.

"На мене божеството, тате,
изпрати дарове богати: неудържима колесница
и сила в моята десница. Ще видиш утре, че това
е дело. а не е мълва." Нощта премина им в размисъл,
а с първите зари размисъл по портите на Ланка бясно
маймунското пълчище, тясно сплотено, тъй че няма брой.
Започва следващият бой. Отсам маймуните реват
като самата смърт. Отвъд - изчадията зли на ада,
калени в бой. Напада безумно всяка рат и гледа
смъртта в очите до победа.

Доха

В небето Меганад високо литна
на колесница, правена с магия.
Маймунската войска дочу рева му
и кикота му и страхът смрази я.

Чопай

Замята Меганад отгоре
върху маймуните топори, стрели, скали и алебарди -

не може никой да оварди глава от тоя страшен дъжд,
облял земята изведнъж с потоп оръжия жестоки,
и то от десетте посоки. "Напред! Хвани! Удри! Коли!
Сечи ги с брадви и стрели!" бойците чуват глъчка дива,
но тоя, който ги убива, невидим някъде се тули
зад облаци като зад кули.
Търчат маймуните с дърво
или скала, ала в какво да метнат всичко туй и где?
Очакват да се подаде и връщат се надире тъжни -
с оръжия, а безоръжни. По всички проходи стрели
забил, врагът обиколи маймуните с голяма клетка.
Ужасна беше тая гледка: все също Индра бог да вкара
в затвор великата Мандара. Страхът бе вече поразил
преди стрелите Нал и Нил и даже Хануман с Ангад.
Стрели изсипва като град синът на Равън. И Сугрива
ранен започва да унива. И Вибхишан изгубва кръв.
Лакшман и той. Пиян от стръв, в небето Меганад се вие,
намислил Рама да надвие. Стрели към него той запраща
и всяка става на свистяща, увиваща се в гривни змия.
О, Рама сам оставя се на тия змеици - с грозните си гривни
да стегнат членовете дивни на тялото му. Сам е Рама
на себе си подвластен. Няма над него друг. Но за забава
понякога си позволява дела човешки. Тъй и в тоя
момент за красота на боя във примката самин се вплете,
но страх обхвана боговете.

Доха

Когато каже името на Рама,
човек развързва всеки жизнен възел, та как ли против
неговата воля
самия него някой би завързал?

Чопай

Бог Шива каза: "О Парнати,
дори които са богати със ум за повече от двама,
и те в постъпките на Рама не могат да прозрат, защото
не се прониква в божеството. Мъдреца със душа честита
не води спор, а го почита." Когато Меганад смрази
постърналите си врази, намисли да си поиграе -
на воля да ги наругае и видим се показа той.
Водачът мечи викна: "Стой! Недей се кри, гадино низка.
На място спри, ако ти стиска!"

"Щадих те аз, о стари дядка,
но ти самин подири схватка."

И ето че тризъба вила,
дъга зад себе си извила от вихър, носи се свистяща.
Но бързо Джамбаван я хваща и тя обратно се забива

в гръдта безкрайно горделива на върлия противник божи
и рухва той, преди да може дори да охне. За ногата
го хваща Джамбаван. Снагата на демона в земята класва.
Показва Джамбаван, че властва над мечките могъщ владетел.
След туй навежда се, усетил, че още мърда на земята
трупът и яростно го мята да падне в демонския град.
И пред баща си Меганад стоварва се. А тук долита
Гаруда - птица страховита: проведена е от Нарада
на Рама в помощ и отрада.

Доха

Врагът на змиите Гаруда бързо
изяде всяка вкопчила се змия от тялото на Рама и разпръсна
на демона могъщата магия.

Маймунската войска отново грабна
скали, дървета. Хукна страховита
след бягащите демони, които
зад вала в Ланка диреха защита.

Чопай

Когато Меганад възвърна
съзнанието си и зърна баща си, хвана го голям,
до днеска неизпитван срам. Надигна се и се добра
до недостъпна пещера, та никой да не го съгледа,
когато почне за победа на боговете да се моли
и жертви в тяхна чест да коли. Но Вибхишан разбра от свои
доверени лица какво е намислил Меганад. Отиде
веднага с Рама да се види и каза: "Царю мой, недей
оставя тоя чародей и маг проклет да принесе
на боговете жертва. Инак все отвъд града ще си стоим,
че може и непобедим след кладата да стане магът."
Повика Рама да помагат Ангад, Лакшман и най-добрите
бойци. "Чеда, ще разрушите олтара му - да не остане
и помен. Брате мой, Лакшмане, убий магьосника във бой,
че виждам как изплаши той
безсмъртните, та ме гнети
това. Затуй убий го ти. Дружината ви да отива,
А вие, Вибхишан, Сугрива и царят мечи, ще стоите
в готовност бойна при войските!" След братовия си съвет
Лакшман изправи се напет, колчана гордо пооправи
с ръце, от битката корави, и във гърдите си поел
от Рама сила, двойно смел, закле се той със глас дълбок,
тъй както тътне на възбог гръмовен облак в лятно пладне:
"Ако ли днес убит не падне под мене Меганад, то няма
да се наричам аз слуга на Рама. Дори да му помага Шива
и още други сто такива, не може нищо да ме спре -
кълна се в Рама: ще умре!"

Доха

В нозете-лотоси на Рама падна

Лакшман и с Нал и Нил пое на път,

с Маянд, с Ангад, с могъщия Ришабха и с Хануман - на Вятъра Синът.

Чопай

Пристигайки при пещерата,

видяха Меганад да мята връз жертвената клада бивол.

Нахвърлиха се с гняв небивал маймуните да спрат обряда - гасят му жертвената клада и бивола му къс по къс пилеят те околоръст. Но пак не мърда Меганад, вглъбен в свещения обряд.

Едни го дърпат за косата,

а други ритат го. Местата разменят си преуморени.

Накрая ето - разярен е синът на Равън. Скача с вила тризъба. Дивата му сила избива в рев. Синът на Бали

и Хануман са се задали насреща му и той в гръдта им забива с удар неспасяем тризъбеца. Цели ребрата

Лакшманови, обаче брата на Рама много бързо стреля -

тризъбеца на две разделя. Синът на Вятъра тогава

с Ангад отново се възправя, отдире удря го в засада.

Но виждат - Меганад не пада. Отстъпва двойката смутена.

Самата смърт превъплътена във образа на Меганад,

ревяща, гони ги отзад. Бог Шива каза на Парвати:

"Лакшман стрела ужасна прати като светкавица в злодея, но той сполучи преди нея да стане пак невидим." Скрива

лика си или прави крива гримаса, за да ги раздразни - с магия взема форми разни и пак повежда битка с тях.

Маймуните обзема страх, че никой да срази не може

магъосника, противник божи. Лакшман ядоса се: "Злодея

с игрите свои ми додея, та няма вече да го желя!"

За Рама - царя на Кошала - припомни си. Стрела в лъка си

положи. Веждите си свъси. И ето я стрелата впита

в сърцето на врага. Отлита с душата му на грешник стар магъосническият му дар.

Доха

Извика смъртникът: "Лакшман" и "Рама".

Душата му тогава се въззе. Маймуните изрекоха над него:

"Простен! Блазе на майка му, блазе!"

Чопай

Синът на Вятъра положи

убития противник божи пред градските врати и ето

показаха се на небето безсмъртните - сияйнолици

на своите златни колесници, зарадвани, че е убит

противникът им страховит, посмял над тях да се погаври.

Гърмят божествени литаври, ваят цветя и хор небесен
от ангели прославя с песен спасителя на божествата,
опората на трите свята и на всемира - Рама. "Слава!
Дарявал е и да дарява спасение и мир на всеки
во веки вечние навеки!" Изпял възхвала, всеки бог
прибра се в райския чертог. Лакшман пред Рама коленичи.
Блажен, веднага долови, че умората от него чезне,
понеже той с очи любезни погледна го и с дивни длани
погали пресните му рани. Стрели стърчаха по Лакшман
и тялото му на колчан приличаше, ала когато
колчанът е от чисто злато.

ПЕСЕН ДВАНАЙСЕТА

Равън излиза на бойното поле. Уплаха сред маймуните. Битка
между Равън и Лакшман.

Чопай

При новината, че синът му
е мъртъв, всичко стана мътно пред двайсетте очи на Равън.
И както гордо бе изправен, в несвяст се свлече на земята.
А Мандодари пък, горката, застинала, дори не пада.
В гръдта се удря без пощада и сълзите ѝ капят, капят,
но мъката ѝ не разтапят. Смъртта на воина прочут
разтърси Ланка. Кипна смут. Развърза всеки свит език:
"Владетелят десетолик умее, братя, да ни води
към гибел само и несгоди!"

До ха

Премъдро Равън с мисли философски успокояваше жените клетки:
"Светът е смъртен - думаше им царят - и всичко тленно е, та
се смирете!"

Чопай

Тъй Равън чуждите съпруги
съветваше, отхвърлил Други съвети, много по-добри
на времето, преди да загори пред къщата му огън. Сума
народ обича тъй да дума поуки най-разнообразни
към другите, но се не блазни самият той да възприеме
съвет, отправен му навреме.

Така и тая нощ изтече
и полкове маймунски, мечи,
по-гъсти даже от гора,
денят пред Ланка насъбра.

Повика Равън всички свои
най-първи хора и герои
и каза им: "Сега комуто
преди сражението люто

духът е слаб, оттук да бяга,
но нека стори го веднага.
Побегне ли след туй от боя,
ще се натъкне той на моя
най-отмъстителен кинжал
и нека не очаква жал!"
И своята колесница, дете
преварва вятъра в небето,
повика. Гръм на барабани
протътна. Демони отбрани
потеглиха. Ще кажеш – бурна
вихрушка в облак чер се втурна
от сажди и сега го гони
напред. Чернеят милиони
зловещи знамена, но пак
владетелят на тоя стяг
очаква главната сполука
от своите двадесет юрука.

Чанд

От гордост той не вижда лошите поличби: само оръжието свлича
се от тоя,
а оня от двуколката си пада. Цвилят
конете. Слоновете с рев напускат боя.
Чакали, лешояди, кучета се сбират
на глутници и всеки миг пристигат нови. И като пратеници на
смъртта надават
над тях ужасен грак ята от черни сови.

Доха

Не може другояче: и в съня си
знамения добри не ще дочака тоз, който е обърнал гръб на
Рама
и спи на заблужденията в мрака.

Чопай

Войската демонска потегли
с безбройни колесници, негли бе цялата на колела.
Човек да хвърлеше игла, на бойно знаме ще попадне.
Стада от слонове грамадни напиреха напред с възбуда.
Така наесен буря луда В небето облак чер подкарва,
но облакът я претоварва със тежест. Бликаше пото път
от демони, богати с опит и с много хитрости, добити
от побеждаващи и бити. Премениите на пролетта
по-бедни са по пъстрота от тая многоцветна рат,
събрана в демонския град. Земята тръпне, и морето.
И даже слоновете, дете
световните посоки пазят,

треперят, че ще ги прегазят
тълпите демонски. От прах
помръкна слънцето. И плах
притихна вятърът. Гърми
сред непрогледните тъми призивът на тръбите медни,
като че мигове последни
настават вече за всемира
и всичко живо ще умира. На Равън войнството голямо
крещи - прославя храбростта му. А той нарежда: "Да се
спречка
с маймуна всеки или с мечка, а пък на мене оставете
сражението със царете -
самин при Яма да изпратя
двамината проклети братя!"
Далеч отеква му гласът.
И тръгват, за да нанесат
сега на битката обрат.
Свещената маймунска рат
надига се да отговори
на удара със удар. Пори
небето бойният им вик:
"Победа! Рама е велик!"

Чанд

Летят огромни мечки и маймуни, сякаш
самата смърт връз теб се спуща да се метне,
приела образа на планини хвъркати -
гористи, каменни, тревисти, разноцветни.
Оръжието им - скали, дървета, нокти
и зъби. Не познават страх пред смърт и кръв. "Ура за Рама! -
викат. - Равън силен слон е,
ала пред него Рама е същински лъв!"

Доха

Оттатък славят Равън, тука - Рама.
Бойците вече са се разярили и почва боят. Всеки си избира
противник според собствените сили.

Чопай

На бойна колесница Равън
пристига царствено изправен, а Рама среща го пеша.
Смути се бедната душа на Вибхишан и той попита:
"Отсреща сила страховита хвърчи на колела, а пеш,
о царю, как ще я възпреш?" Отвърна Рама: "Друже, тука,
за да постигнем сполука, е нужна друга колесница,
където твърдостта е спика, а мъжеството е главина.
Душата чиста и невинна, умът смирен и добрините
към ближния са й жребците. Устойчивият нрав е знаме.

А пък търпението там е юзда. Духът спокоен, благ
попона е на тоя впряг.
А любовта към бога наш
е най-добрият кочияш.
Безстрастието - верен щит.
А меч е туй, да си честит от битието, да те радва
деянието - то е брадва.
А мъдростта е острието
на копието, със което умът претърсва всеки кът.
Познанието е лъкът, стрелите - нашите обети
и каяне пред боговете.
Любов към святите брамини
е бронята. Не ще премине през тая броня острието
на вражеската брадва. Ето, това е моята колесница.
И знай, че ничия десница, приятелю, не би могла
да преобърне таз кола.
Доха
Мъжът могъщ и духом твърд, когато
препуска с колесница като тази,
светът не ще успее да го стъпче,
а той света ще може да прегази!"
При тоя отговор дълбоко мъдър
и от божествена уста изказан,
промълви Вибхишан, приведен ничком:
"О Рама, ти спаси ме от съблазън."
Зове оттатък хората си Равън.
Ангад и Хануман отсам пък викат. И тук, и там на смъртен бой
се вдига,
кълнейки се на своя вожд войникът.
Чопай
И боговете дивнолици
начело с Брама в колесници излязоха навън от рая -
да гледат как се води тая война на полковете святи
и демоните. "О Парвати - бог Шива каза, - между тях
и аз на колесница бях, и всички подвизи на Рама
видях. Узнай, че равен няма на Рама нийде в трите свята."
На бой пое войската свята, възбудена от многобройни
тръби и барабани бойни,
опиянена и щастлива,
че в нея сила се прелива от Рама. Войнственият плам
гори ги. Всеки сваля сам тълпи от демони. Зове
да дойдат нови врагове и тях пробоща, блъска, мята.
Отрязва някому главата и с нея хуква да напада
когото стигне без пощада. Ръце, изтръгнати из корен.
Корем безжалостно разпорен. Маймуните, от гняв обзети,

вразите вкопчват за нозете и хвърлят ги със всички сили подобно плодове изгнили. А мечките ги ровят живи, заплашвайки: "Ако държи ви, елате, че за всеки труп ще найдем пръст да трупнем куп." Маймуните - добри животни - сега прииждаха страхотни: ще кажеш, че смъртта укрива лика си под маймунска грива.

Чанд

Маймуните приличаха на бога Яма,
когато гневен тръгне да пролива кръв.
Избираха най-силния между вразите
и най-опасния, за да загине пръв.
Заплашват, хапят, мушат, късат, тъпчат, блъскат,
ала не се отказват и от хитрини, когато може с тях врагът да
се катурне
и от полето бойно да се отстрани.
По шиите и по главите вражи мятат
ребра изтръгнати, разкъсани кореми.
Ще кажеш, богът Вишну сам участва в боя
в различни образи в едно и също време.
"Хвани! Коли! Удри!" - гърмовен вик се носи навред.
Отблъсват го свещените слова:
"Ура за Рама, който стрък трева превръща във копие и копието
в стрък трева!"

Доха

Поглежда Равън - войнството му бяга.
Препуска, обладан от гняв и мъка. "Върнете се обратно!" -
гордо вика,
във двацет лапи стиснал десет лъка.

Чопай

Владетелят със десетте
глави търчи в галоп. Расте по всеки негов лик гневът.
Маймуните отпред реват и дружни удари нанасят
с дървета, с камъни. Ракшасът не ги усещаше дори -
разбиваха се канари о неподвижното му тяло,
като да беше то изцяло елмазено. С десница твърда
възпря конете. Сам не мърда - огромна планина, дошла
в полето върху колела.
Опиянен от боя, чака
нападащи маймуни. Всяка премазва мигом с ярост дива,
което двойно го опива.
Маймуни, мечки, невидели
такъв отпор, макар и смели,
от ужас хукнаха назад,
зовейки: "Хануман, Ангад,
о Рама, бог на боговете,

слугите ваши избавете
от демона. Смъртта самата
явила се е на земята
във образа на людоеда!"

Десетоглавият ги гледа, че бягат. Лъковете десет
зад тях свирепост се надвесят.

Чопай

Опъна десетте си мощни лъка Равън
и пусна множество стрели, за да опаше
със тях земята и световните посоки,
дори и небесата. Всеки се уплаши.
Отрядите маймунски, мечи викат, молят.
Зовът им до самите облаци ечи: "О Рама, дом на милосърдието,
дай ни
спасение, че мрем пред твоите очи!"

Доха

Видял войската си да бяга, гневен,
Лакшман колчана и лъка си взе,
за да се бие, след като почете
с поклон на Рама дивните нозе.

Чопай

Лакшман на Равън се закани:

"Аз твойта смърт съм, великане! Маймуни, мечки ти изстреби
безчет, но ето, ред на тебе дойде. Погледай ме добре -
не може нищо да възпре гнева ми. Чака те секира!"

"Охо - отвърна Равън, - дияр убиеца на моя син
отдавна, драги, та самин да отмъстя на тая твар
и смъкна тежкия товар от моето сърце." При тия
закани съсна като змия стрела от всеки лък на Равън.
Но гордо срещу тях изправен,
Лакшман разсичаше ги с меч
на сто парчета и далеч запращаше ги. Равън метна
грамада тежка и несметна от боздугани най-големи,
но сякаш бяха те от семе сусамено - така Лисиман
разпръсваше ги, обладан от гняв. Запрати безпощадна
стрела. Коларят царски падна и колесницата и тя
на късове се разлетя. По сто свистящи, страховити
стрели улучваха главите на Равън, губейки се в разни
отвори, както в дупки празни на хълм изгубват се влечуги.
След туй Лакшман запрати други
стрели - най-острите, най-злите -
на демонския цар в гърдите. Не смогна той с едната даже
от десетте уста да каже ни ох, ни ах и ей го доле
главите си в пръстта забол е. Но твърде бързо се съвзе
владетелят и на нозе изправи се. Дарът на Брама -

голяма пика, дето няма за нея грешен удар, светна
в ръцете му - надежда сетна.

Чанд

Замахна Равън с копието - дар от Брама.

Лакшман с пробита гръд стовари се без памет. Напразно
людоедът иска да го вдигне -

ръчищата му яки тоя път го мамят.

Лакшман е въплъщение на Шеша - змея, върху главата на когото
трите свята

лежат като една тревичка. Него Равън

да вдигне от земята в глупостта си смята.

Доха

Синът на Вятъра натам се втурна

със гневен рев, но срещна го градушка

юмруци по гръдта и недотичал,

сразен на мястото си се залюшка.

Чопай

Подпря се Хануман с коляно

и сякаш бе от кръв обляно лицето му, ядосан кипна,

свързе се, пъргаво подрипна и тъй стовари си пестника

върз демона, че той извика и рухна както в люта буря

планинска твърд се прекатуря сред гръм. Самият Равън почна

да хвали яката и точна ръка на Хануман, но той

с досада го запря: "Я стой! Проклинам аз такава сила,

която те е повалила, но жив оставила е пак

на боговете злия враг." Понесе Хануман без труд

Лакшмановото тяло. Смут обхвана Равън. От уплаха

главите му се залюляха. На своя брат задума Рама:

"Спомни си, брате - даже Яма от тебе по е слаб. Стани,

на боговете помогни!" Несвършила речта му блага,

напусна пиката веднага на воина ранен месата -

обратно литна в небесата. Лакшман отново прав застана,

лъка си грабна и колчана, затича се към царя вражи,

решил напълно да го смаже.

Чанд

Лакшман отново колесницата му стори

на пита с разните подпруги и поводи.

Коларят му умря, а Равън рухна долу.

Лакшман сърцето му на сто места прободе.

Дотича друг колар. На нова колесница

трупа прехвърли и към неговия дом

препусна, а Лакшман - любимецът на Рама -

пред господаря коленичи мълчешком.

ПЕСЕН ТРИНАЙСЕТА

Разгар на битката. Потича река от кръв.
Боговете пращат колесница на Рама.
Равън си послужва с магия.

Доха

Десетоглавият свести се в Ланка
и жертвоприношение захвана.
Враждува с Рама, а победа чака
проклетата гадина неразбрана.

Чопай

Но Вибхишан от свои люде
разбра това и се потруди на Рама скоро да доложи:
"Не бива този гонител божи със жертви да омилостиви
небето, че дорде сме живи ще има да се бием тука,
напразно чакайки сполука. Маймуни нека разпилеят
олтара му, а сам злодеят
от боя да се не дели."
Когато се развидели,
отряд маймуни Рама прати
към Равъновите палати
с Ангад и Хануман воглаве.
Командата им се отправи,
подскачайки като в игра
по къщите и се добра до кладата на людоеда.
"Безсрамнико – крещят в безреда, – защо от битката избяга?
Жена ти по ли ти е драга? На топло скри се, няма срама!
А тука служи си с измама и клекнал, щастieto чака
подобно чапла еднокрака!" Издумал тая реч сърдита,
Ангад с ногата си го срита, но Равън, вдал се на екстаза,
дори не го и забеляза.

Чанд

Ядосани, че Равън даже не поглежда,
нахвърлиха се всички върху царя демон.
По пода влачеха жените за косите,
плачът им носеше се, жалостно подеман.
Тогава, по-зловещ дори от бога Яма,
подскочи Равън срещу тях, от гняв обхванат, уби мнозина, но
му пръснаха олтара
и тутакси отпадна духом великанът.

Доха

Маймуните се върнаха доволни.
Остави Равън всякаква надежда да оживее. Втурна се на битка,
върви напред и нищо не поглежда.

Чопай

Зловещи знаци се явяват,

у всички други страх навяват – не вижда нищо великанът.
На рамото му каца каняк,
кръжи край него в полет нистък,
ечи високо кански писък. Не иска Равън да погледне
смъртта. Крещи: "Удрете медни литаври, бийте барабани!
Колари, воини отбрани, на бой!" Подире му вървеше
безброй от конници и пеши. Зовът на Равън ги възбуди
и както нощни пеперуди към влада някоя голяма
хвърчат, потеглиха към Рама. А от просторите небесни
запяха боговете песни, пред боя прашайки възхвала
на Рама, царя на Кошала: "О чедо слънчево, недей
оставя черния злодей игри да върши и да плаши
дори селенията наши със гибел. Знай, че твойта Сита
от силата му страховита бои се и самата страда.
Отдай му нужната награда!" Усмехнато към небесата
погледна Рама и косата си върза стегнато на плитки,
преплетени с уханни китки от пресни стръкчета цветя.
Венецът дивно заблестя. Очите му – от лотос лист.
Снагата облак е сребрист – от сянката му осенена
се радва цялата вселена. На пояса колчан препасан.
Лъка прославен и опасен в ръката си поема Рама.
За враг сега избава няма.

Чанд

Върху широката и дивна гръд се вижда следа, която е оставила
ногата

на Бригу, в знак, че тоя бог се определя
да вземе първо място между божествата.

И Тулси Дас ви казва тъй: "Когато Рама в ръцете си лъка си и
колчана хвана

и бавно взе да ги върти, земята също
се завъртя с горите си и с океана.

Доха

При тая дивна гледка боговете
с цветя засипаха го за прослава:

"Победа да получи Рама, който
земята от злини освобождава!"

Чопай

Небесна песен ли ще стресне
ракшасите? Пристигат в тесни редици. Войнствена възбуда
към бой ги тласка до полуда. Отсам маймунската войска
ревяща среща ги. Така гръмовни облаци напират,
когато срина се всемирът. Проблесват копия високи.
Така от десетте посоки светкавици през тъмна нощ
в небето блескат. С дива мощ прииждат слонове, коли –
след облак облак гърмоли. Рояк маймуни многоцветни

в небето рипна да се метне и над безбройните глави
дъга небесна се изви, тъй както случва се при дъжд.
И ето – дъжд нашир и длъж
се сипе, ала от стрели.

Порой от камъни вали: от двата лагера войската
срещу противника си мята по цели планини. Тъй царя
на боговете с гръм стоваря възмездие да съкруши
безкрайно грешните души. Запрати Рама цял порой
от зли стрели и смогна той тълпи ракшаси да смете.
Ударени, крещяха те и тръпнеха като самите
стрели, в гърдите им забити. И както спуща се река
от някой скален праг, така на буйни струи кръв тече,
тече, додето се свлече по валози и по баири
и в бент ужасен се съсири.

Чанд

Река от кръв тече, страхливците смразява.
Войските брегове са. Всеки бряг е твърд. А колесниците са
пясъкът в реката.

А всяко тяхно колело е водовърт.

Коне и слонове са водните животни,
и пехотинците. А всякоя стрела е
змиорка. Лъковете са вълните речни.

А щитовете – костенурки, то се знае.

Доха

Като дърво крайречно рухва някой герой и мозъкът му като
пяна

потича, ала кой от туй се плаши
освен душата слаба и презряна?

Чопай

В реката бесове и Вили

ръцете са си Наловили в хоро зловещо и сред плисък
на кръв крещят с ужасен писък към някой демон – да се хване.

Над воините хвъркат врани, ръце откършени крадат
едни от други и гладът ги тласка пак към нови мърши.

Храната им не ще се свърши, но племето им без насита
едно си знае – да налита. Между войските – двата бряга –
герой простенва и протяга ръце, но кой да го избави:
в реката пада и се дави. Меса, все още трепетливи,
висят по клюновете криви на клекналите лешояди.

Тъй с въдица рибарят вади богатия си улов. Плава
след трупа труп. По тях с гълчава зоват се разни черни птици

–

лодкари сякаш на каици. Русалка в черепа налива
човешка кръв, а самодива танцува, удряйки цимбали
от воински глави. Чакали се спущат към реката с вой –

на водопой и кървопой. Тела безглави милиони
търчат. Едното друго гони. Главите, падайки в безреда,
крещят по навик: "Към победа!"

Чанд

Върху крещящите по навик "Към победа!" глави се трупат
гарваните гласовити,
взаимно си отнемат плячката, кълват се, търкаляйки по цялото
поле главите.

Маймуните, подсилени от гордостта си,
нападат вражата армада, вече плаха -
пронизани от силните стрели на Рама, велики демони завинаги
заспаха.

Доха

Десетоглавият си каза: "Ето,
самичък аз останах срещу тия
отряди от безчислени маймуни.
С магия само мога да надвия."

Чопай

Безсмъртните в небето, щом
видяха, че на бой пешком излиза Рама, смут голям
обхвана ги. Бог Индра сам му прати своята колесница.
Пое походите в десница небесният колар Матали.
От него по-щастлив едва ли колар е имало на този
и онзи свят, задето вози към битка царя на Кошала
с коне стремглави като хала. В каляската си сяда царят.
Конете всичко изпреварят, по-бързи даже и от мисъл.
Врагът от ужас се е слисал,
а по-могъщо откогато
се помни, войнството косматото
напира. Равън се досеща,
че няма дълго тъй насреща
да оцелее срещу Рама
и стори зрителна измама.
Маймунската войска, сразила
изцяло вражеската сила,
съглежда смаяна безбройни
тълпи от нови вражи войни.
От тез тълпи едва ли страх
обхванал би я, но сред тях съглежда двойници на Рама
и на Лакшман. И не по двама, а двойки хиляди герои
сред вражи стан вместо при свои.

Чанд

Подир появата на двойниците братя
уплахата от цялата войска премина
и у Лакшман - учуден гледа той, застинал сред своите,

изписан като на картина.

Единствен Рама, неподвластен на магии,
усмихна се, стрела в лъка положи. С нея
за радост на войските свои мигом пръсна измамата, направена
от чародея.

Доха

Огледа Рама воините морни
и каза им със глас дълбок и бавен: "Мъже, почивайте си и
следете
сега двубоя между мен и Равън!"

ПЕСЕН ЧЕТИРИНАЙСЕТА

Двубой между Рама и Равън.

Рама отсича десетте глави и дваайсетте ръце на Равън, но те
порасват отново.

Чопай

След словото си към мъжете
отиде Рама и почете с поклон премъдрите брамини,
та битката му да премине под тяхната закрила свята.
Владетелят на тъмнината отсреща гневно зарева:
"Отшелнико, не е това, което е било дотука -
завършва своята сполука. Уби мнозина мои войни,
и то могъщи и достойни. Но знай, че аз не съм такъв,
а между първите съм първ и техен цар на име Равън.
И не на боговете равен, а по-могъщ съм, че у мене
в тъмницата лежат пленени мнозина богове, затуй
светът е толкоз мрачен. Чуй ти, който победил си Кжара
и със една стрела откара на оня свят добрия Бали,
Кабанджа и Душан. Една ли
душа погуби и един
отряд? А с тях и моя син и брат ми Кумбакарън. Днес
ще ми платиш, ако ли с чест излезеш да приемеш тая
борба и водиш я докрая, а не по никакви причини
офейкаш, както ми се чини. Сега си в мойта пълна власт.
Съдбата ти решавам аз!" Помисли Рама: "От избава
самичък Равън се лишава." Усмихна се и каза: "Знам,
че си по сила най-голям от демоните, но това
в дела да видим, не в мътва!"

Чанд

Недей погубва славата си с думи щедри,
а потърпи и чуй какво ти казвам аз:
на три мъжете по делата си делят се
като дърветата патал, расал, панас.
Цъфти едното, другото цъфти и ражда,

а третото дори без цвят направо върже.
Един говори, друг говори, но и прави,
а трети мълком важното си дело върши."

Доха

Засмя се Равън: "Ти ме посвещаващ в познанието, но защо до
вчера

не се боеше, почвайки враждата,
а щом ме срещна, май се разтрепера?"

Чопай

След тези ядни забележки
стрели като тризъбци тежки запрати Равън, та покри
земята цяла и дори
небесния простор засени.

Тогава Рама с разгневени ръце лъка си опна. Светна
стрела пламтяща, искрометна. Подпали цели милиони
от Равъновите. Подгони, които бяха оцелели,
назад към вражите предели. Лишил се от стрели, злодея
огромна пика взе и с нея замахна да го прободете.

Обаче пиката дорде летеше, Рама прати град
стрели и върна я назад. С огромни дискове ракшасът
замеря го, но не нанасят на Рама даже дракотина –
сече ги Рама по стотина. Не го достигат боздугани,
ни копия, макар отбрани, макар изострени и точни,
тъй както людете порочни не стигат нивга своите цели,
макар и да са люде смели. Владетелят десетоглави
тогава сто стрели отправи към кочияша. Зле ударен,
се свлече храбрият коларин и падайки, извика: "Слава
на Рама, който побеждава!" Великият го вдигна сам.
Натам погледна с гняв голям.

Чанд

Когато Рама с гняв голям погледна Равън, стрелите от колчана
тръгнаха сами,

лъкът самичък си опъна тетивата
и грозният му звук вразите изуми.

Гръдта на Мандодари трепна и земята
залюшка се, без малко да се раздвои,
та слоновете на световните посоки
я взеха в зъби, за да се успокоят.

Доха

Лъка си Рама опна до ухото
и своите безмилостни стрели запрати към вражеската рат.
Подобно змии засвириха стрелите му крилати.

Чопай

В коларя впиха се веднага
стрелите и раздраха флага на Равън. Паднаха конете.

От ярост, че са му отнети отличията царски, ревна
злодеят, но макар и гневна, душата му бе вече слаба.
Стрела, секира, пика, сабя - захвърля, за да се забият
в гръдта на Рама, а самият прехвърля се в двуколка друга
с подпруга друга и прислуга. От яд задавя се, понеже
напрасно стреля, муши, реже - целта си не постига тази
душа, която само мрази, а няма помисли велики.
Накрая смогна с десет пики конете да свали. Уви,
какво спечели? Разгневи врага си двойно. С мишци здрави
конете Рама в миг изправи и грабна страшния си лък.
Главите Равънови, в кръг на раменете му, приличат
на цвят от лотос и привличат

бръмчащите като пчели
натам политнали стрели.

През деветте глави в десета
по десет люти остриета
минават, правейки дълбок
отвор, от който на поток
кръвта тече, но пак изправен
се носи през полето Равън. Избра си Рама три десетки
стрели най-остри и най-редки по своя точен прицел. Те
свалиха мигом десетте глави на Равън долу в прах
и двайсетте ръце след тях. Но тъкмо Рама ги отсече,
на мястото им нови вече го чакаха да почнат бой.
И новите отсече той, но тях ги замениха трети.
И тия бяха му отнети, но Равън пак бе подир миг
двайсеторък, десетоглав. Растат отново - той сече ги.
Растат отново - после е ги? Кръжат главите по небето
като безбройни Раху-Кету да хвърлят сянка по лицата
на слънцето и на луната.

Чанд

Кръжат главите по небето и се стича
от раните кръвта им гъста по земята,
а те не падат, тъй като отдолу Рама
към тях стрелите си непогрешими мята.
Забиват се ужасните стрели на Рама
в главите Равънови пак, и пак, и пак,
и пак - като че слънцето с лъчи безбройни пронизало е Раху -
своя вечен враг.

Доха

И колкото глави сечеше Рама,
все по-безчислени растяха те.
Когато повече наслади плътски
изпитваме, страстта към тях расте.

Чопай

Владетелят десетоглави
изобщо за смъртта забрави, а горд, че раснат му глави
неуязвими, улови десетка лъкове в ръчища
огромни. Хукна да насища гнева си в битката. Със дъжд
стрели обсипа изведнъж двуколката на Рама. Скри я
зад тях. Така мъглива сприя в небето втурва се и чезне
свещилото небесно в бездни, преставайки света да топли.
Нададоха отгоре вопли уплашените богове
към Рама - да ги отърве. Ядосан, прати той стрела,
стрелите вражи разпиля и ново множество глави
при старите се появи. Кръжаха в орбити главите.
Оттам крещяха страховити несвестни възгласи: "Победа!"
Замира, който ги съгледа. А те кръжат и всяка вика:
"Къде си, армийо велика? Лакшман и Хануман къде са?
Май битката не им хареса. Елате де, защо ви няма?
Защо и теб те няма, Рама?"

Чанд

Крещейки "Где е Рама", носят се главите.
Маймунската войска разбяга се страхлива. Усмехнат Рама,
перла на рода си слънчев,
започна пак стрели в главите да забива.
Богинята Калика затанцува лудо -
с гирлянди от отрязани глави се мята.
Изкъпана в реката кървава, отива
оттам да напои дървото на войната.

ПЕСЕН ПЕТНАЙСЕТА

Рама закрива с гърдите си Вибхишан и пада пронизан
от пиката на Равън. Битка между Равън и брат му Вибхишан.
Хануман и други маймуни се притичват на помощ.

Доха

Десетоглавият замери с пика
към Вибхишан и страшно засвистя надолу тя, като да беше
запратена от бога на смъртта.

Чопай

Съгледал пиката зловеща,
изтича Рама и насреща подложи гръд, като изтласка
назад приятеля си с ласка - че клел се е да е опора
и щит на верните си хора. Заби се пиката в гръдта му.
Изгуби сваят. Това е само игра за него, но раздруса
душите божии покруса. Подскочи Вибхишан от злоба
към брат, с когото от утроба една и съща са родени.
Преди връз него да надене с огромна сила боздугана,
завика ядно: "Твар презряна,

защо си враг на боговете
и на брамините? Почете на времето с подарък Шива,
полагайки му своята жива глава на жертвената клада.
Добре, но тука за награда получи ти до днеска в боя
милион глави за всяка своя. Високо ги цениш, но баста.
Сега смъртта над тебе властва и по главите ти хоро
играе тя. Нима добро глупакът жалък чака пак,
когато е на Рама враг?" Срази го с думите сърдити
и с боздугана си в гърдите.

Чанд

Стовари се веднага на земята Равън,
ударен тежко по гръдта от боздугана
на брат си и потече кръв от десетте му
уста. Но силите си пак събра и стана.
Двубой отново почват братя великани,
по устрема и по гнева си равни двама.
Отблъсва Вибхишан врага си, горд и дързък от силата, която
му придава Рама.

Доха

"Страхуваше се Вибхишан да гледа
в лицето брат си, страшния владетел -
така бог Шива каза на Парвати, -
а тук го бие, божа мощ усетил!"

Чопай

Ала под ударите груби
на брат си взе и той да губи от силата си. Все по-слаби,
му ставаха ръцете. Сграби
тогава Хануман една
скала с размер на планина и втурна се да му помага.
На пепел станаха веднага кола, коне и кочияшин.
В гръдта на Равън удар страшен нанесе с лапата си силна
така, че демонът се килна и с труд се задържа на крак,
треперейки. Но екна пак ревът му боен, с който той
зовеше Хануман на бой. Подскочи Хануман нагоре,
та отвисоко да пребори врага си, ала той му пипна
опашката. Ядосан рипна Синът на Вятъра в небето
и царят демонски додето усети се, изтеглен бе
и той към синьото небе. Започнаха в небето бой
двамината бойци - на бой еднакви: цели планини.
Едната черна - затъмни със сажди въздуха, когато
пък другата като от злато излята светеше. Разбра
маймуната, че ни с игра на хитрост, нито с груба сила
такъв гигант би повалила И мислено почете Рама
с благоговейност най-голяма.

Чанд

Духа си укрепил чрез мислите за Рама,
Синът на Вятъра отново призова злодея на двубой. И падат на
земята.

"Напред!" - кураж им дават всички божества.

Маймуните и мечките като видяха,
че Хануман е зле, затичаха се с гняв
на помощ, но пиан от боя ги премаза
в пестниците си воинът десетоголав.

Доха

Под погледа на Рама всяка мъртва маймуна мигновено оживява.
Пред силната войска маймунска Равън в магиите потърси пак
избава.

Чопай

За миг изчезна от очи,
но не за да ги облекчи, а ето го отново бесът
и не един, ни пет, ни десет - пред всякоя маймуна Равън
застава яростно изправен. С милиони равъновци вред,
по сила страшни и наглед, полето бойно се задръсти.
Маймуните - въртопи гъсти - назад потекоха с боязън,
че всеки миг ще бъде сгазен потокът техен от нозете
на някой Равън. "О, спасете войската, Рама и Лакшмане,
че жив боец не ще остане!" Десетоголавите сноват
насам-нататък и ревът на милионите уста
до боговете долетя.

Разбягаха се боговете

в небето с вопъл: "Оставете - от тоя миг надежда всяка
победен край да се дочака.

Дори когато беше сам,
срази ни той и страх голям
от него още ни владее..."

А ето че сега злодеи,
на Равън равни, се роиха
безбройни. Нека найдем тиха
планинска пещера и в нея
да се укрием от злодея!

Избягаха. Но Шива с Брама

останаха на място двама и от светците-мъдреците
най-умните и най-добрите, които знаеха, че няма
велик владетел като Рама.

Чанд

И както всички богове не се укриха, така и от свещената
войска едни

останаха да се сражават на полето,

а не да бягат с плач: "О Рама, помогни!:

Сражава се Синът на Вятъра. Край него

Ангад и Нал и Нил се бият до победа
срещу милиони двойници десетоглави –
не им отстъпват от полето даже педя.

Доха

Видял, че боговете и войските
уплашени са и врагът свирепства,
с една стрела погуби Рама всички
игри на Равъновите вълшебства.

Чопай

И всички образи измамни
разпръсна. Тъй когато пламне от изток слънцето, стопява
среднощните тъми. Тогава завърнаха се боговете
и всеки хвърли китка цвете върху божествения мъж,
така че рухна цветен дъжд. Подаде Рама знак с ръка
и бликна цялата войска назад. Строяват се отряди
за битка. Рама мощ им даде.

От злоба Равън се замята,
когато чу, че божествата запяха песни за възхвала
и чест на царя на Кошала.

"Те пак си мислят, че съм сам,
но аз набързо ще им дам
урок за тяхната надежда.

О, малко съм ги бил, изглежда!"

И зъл, в селенията божи
се метна той. Където може,
избяга всеки бог небесен,
сменил на вопъл своята песен.

"Напразно дирите, презрени,
чрез бяг спасение от мене!" Ангад се втурна да избави
безсмъртните и в шепи здрави успя ногата му да вклеши.

Надава резове зловещи
злодеят с десетте уста,
но ей го долу на пръстта.

Чанд

Ангад не го изпуска, а го тръшва ядно
и с лапи неуморно блъска го и рита.
След туй при Рама се завръща. Равън скоро
ревейки, тръгва пак на битка упорита.
Предишната му гордост се възвръща. Грабва
отново десетте си лъка и облива с порой стрели маймунската
войска, зарадван,
че тя пред него пак стъписва се страхлива.

Доха

Отново Рама сръза му главите,
ръцете, лъковете, смелостта,

но те растяха, както греховете,
извършени в свещените места.

Чопай

Отрядите маймунски, мечи
настръхнали, но отдалече следяха черната грамада
на Равън, ядни, че не пада, макар безръка и безглава,
а става, за да продължава сражението. Докога?
И втурнаха се към врага Синът на Вятъра, Двивид,
Панас, и Нал и Нил със вид зловещ, решили най-подир
да смажат тоя командир на демоните, цар на мрака.
С дървета носят се в атака, с балвани и със канари,
и с цели планини дори. Върху нападащото племе
стоварва Равън по-големи скали, буруни и морени.
Маймуни скачат разярени по тялото му и дерат
със нокти, докато врагът се мъчи да ги улови.
Помежду десетте глави сноват чевръсто Нал и Нил -
ударят чело, ритнат тил.
С ръце ги дири великанът,
ала не могат да ги хванат ръцете му - иди търси
сред лотосите две оси!
Но най-подир сполучи двете
да хване Равън за нозете.
Въртя ги дълго и ги хласна
върху земята с мощ ужасна, помислил, че ги е убил.
Наново скачат Нал и Нил, изхапват го добре и чак
тогава се спасяват с бяг.
Отново своите десет лъка
злодеят взе за страх и мъка
на святата войска. Лежат
убити много. И Синът на Вятъра е във несвяст.
Смрачава се от час на час. А демонът това и чака -
добива сили той от мрака. Водачът мечи щом видя,
че са изпаднали в беда маймуните, команда даде
на мечешките си отряди натам да тръгнат. И затътна
полето под тълпата плътна, предвождана от Джамбаван.
На нова битка призован, подскочи гневно людоедът.
Преди дори да се огледат, смъртта си наидоха безбройни
и най-отбрани мечи войни. Водачът гледа, че редяят
войските му и че злодеят където стъпи, всичко стапя.
Замахна сам към него с лапа.

Чанд

Сразен от Джамбаван, владетелят на Ланка под колесницата без
дъх се повали.
Маймуни стискаше в двадесетте си шепи.
Тъй в лотоса остават през нощта пчели.

Отново Джамбаван го удря с мощна лапа, завръща се при господаря и ликува.

А кочияшът на злодея, скрит от мрака,
откарва Равън в Ланка, за да го лекува.

Д о х а

Маймуни, мечки сбират се при Рама -
какво за утре ще им нареди. И демоните окръжават Равън
с предчувствия за скорошни беди.

ПЕСЕН ШЕСТНАЙСЕТА

Триджата тълкува на Сита защо Равън не може да умре.

Чопай

Пленената царица Сита

отново тая нощ изпита уплаха. Вънка се стъми
и те останаха сами с пазителката й Триджата.
Говориха си за войната. И Сита слушаше унила
за демоническата сила, която връща всички снети
главища пак на раменете на демонския цар. "Кажми,
когато са непобедими ръцете, майко, на злодея,
защо ми трябва да живея? Сече му Рама без пощада
главите, ала той не пада. Това показва, че съдбата
преследва ни и още смята да ни отрупва с теглила,
като че малко беше зла. Създаде златния елен
с магия и от него ден до днес обрича ме на мъка
най-тежка за жена: разлъка от обичния й съпруг.

Съдбата следва ме и тук:

С отровната Стрела-раздяла
се цели в мене, зажумяла,
и кръв облива ми сърцето.

А похитителя ми, дето

за мъка ме остави жива,
закриля го всемилостива съдбата - да се бие с Рама,
така наказвайки ни двама." И още дълго Сита плака,
като си спомняше при всяка сълза за милата снага
на Рама. "Слушай ме сега,
царице - думаше Триджата,
ключарката на госпожата. - Могъл би Рама, воин славен,
да сложи лесно край на Равън,
забивайки стрела в гръдта му.

Едничко го възпира само -
че в тая гръд живее Сита -
ще рухне също тя убита.

Чанд

"В сърцето Равъново обитава Сита,

а в нейното сърце съм аз. А в моята гръд е цялата вселена.
Тъй че, ако пратя
стрела в гръдта на Равън, всички ще умрат."
Така си мисли Рама и затуй не бърза
да умъртви владетеля ни засега" -
разказваше Триджата, виждайки, че влива в сърцето Ситино и
радост, и тъга.

Доха

"Затуй обезглавява го и дебне
да го промуши Рама в оня миг,
когато всичките глави на Равън паднат, а с тях и споменът за
твоя лик."

Чопай

Така пазачката добра
я утеши и се прибра. Остана Сита пак сама
със непрогледната тъма и своята разлъка и несгода.
Когато върху небосвода изплува пълната луна,
руга я Сита и кълна, че тая нощ е като юга
безкрайно дълга за съпруга, откъсната от дом и мъж.
Тогавя трепна изведнъж на Сита лявата ръка
и лявото око. Така сама съдбата знак ѝ прати
да чака радостни обрати в горчивата си участ. "Иде
да ме избави от обиди мъжът ми" - мислеше си Сита,
от знака смела и честита.

ПЕСЕН СЕДЕМНАЙСЕТА

Край на двубоя между Рама и Равън. Мандодари оплаква мъжа
си.

Чопай

Когато мина полунощ,
свести се Равън и със лош език се хвърли да ругае
коларя си: "Подлец, това е предателство. Защо откара
обратно царя си в разгара на битката?" На колене
коларят със какво ли не стара се да омилостиви
злодея. Съмна се и с диви победни викове се метна
на колесницата за сетна
и страшна битка царят Равън.
Съглеждайки го пак изправен
в колата да лети към тях,
маймуните сега без страх
разгънаха редици рижи
срещу му. Всичко се раздвижи,
изтръгвайки гори, скали -
противника да повали.

Търчаха срещу людоеда
бойците, сякаш че на сгледа
кои от тях са най-достойни
и най-неустрашими войни.

Чанд

Огромните и страшни мечки и маймуни
хвърчат напред. Сражението се разгаря. Уплашени, ракшасите
напушат боя,
освобождавайки полето покрай царя.
Ограждат бързо изоставения Равън
маймуните и почват да го удрят с лапи
една раздира тялото му с остри нокти,
успява друга крадешком да го ухапе.

Доха

От страх пред силната и многобройна войска владетелят
десетоглави
замисли се с какво да се предпази и пак магия пъклена
направи.

Томарчанд

Невидим стана Равън. Питат: "Де го?"

смутените маймуни. Вместо него
налитат вещици и самовили,
страхотните си лъкове извили
до пръсване. Йогини лочат в шепи
човешка кръв, танцувайки свирепи.

Едни размахват череп, други меч
и пеят песни бесовски. Далеч
по бойното поле наш и р и длъж
се носи острият им писък: "Дръж!
Удри! Коли!" Гърлата им бездънни
раззинати са тъй, че ще потъне
маймунската войска изцяло вътре.
Отрядът мечешки и той се тътри
от страх насам-натам, но среща нови
чудовища и мамещи огньове.

Десетоглавият от радост дива
реве, че пак е почнал да надвива.
Лакшман изгуби сваят, а и водачът
маймунски - цар Сугрива. С труд се влачат
Останалите, като всеки кърши
от страх ръце: "О Рама, ще ни свърши
магьосникът. Ела ни помогни!"

Магията изцяло ги плени.

Останали без капка сила, гледат,
че двойници създаде людоедът

на Хануман, и не един и двама,
а хиляди. Събират се при Рама
маймуните и молят го: "Недей
оставя тоя пъклен чародей
да стане пак невидим, а веднага
срази го, царю, че ще ти избяга!"
Нетърпеливо махаха с опашки.
Над тях изправи Рама стан юнашки.

Чанд

Изправи се в кръга на войнството си Рама.
Блестеше дивно неговият стан висок, тъй както над тамалова
гора сияе
небесната дъга - лъкът на Индра бог.
Когато го съгледаха от небесата,
запяха му прослава всички божества. С една-единствена стрела
разпръсна Рама
магията и надалече я отвя.
От тягостните чарове освободени,
маймуните отново хукнаха напред,
където падаха, откъснати от Рама,
главите на уплашения людоед.
Не могат всички славни подвизи на Рама
възпя дори сто Шеша - змейове с хиляда
уста, и то ако ли пеят цяла вечност
ведно с богинята на музите Шарада!

Доха

За Рама нещичко написа тука
безпомощният Тулси Дас, догдето му стигат силите - като
комара,
опитал се да облети небето,
Нападаха главите и ръцете
на Равън, но злодеят не умря,
за страх на боговете и светците.
А туй за Рама просто бе игра.

Чопай

И пак главите Рама реже,
с глави простора се замрежи. Но мигом пак порастват те.
Така с печалбата расте страстта към нова, по-голяма
печалба. Хвърли поглед Рама към Вибхишан - на Равън брата:
дали се плаши от борбата. А Шива каза на Парвати:
"Тоз, който може да изпрати смърт даже на самата смърт,
сега изпитва колко твърд е в своята преданост слугата."
В поклон прекърши си снагата пред Рама Вибхишан и с блага
покорност, както се полага пред цар да се държат велможи,
му рече: "О владико божи на всички земни господари,

на всички движещи се твари и на недвижимите също,
проникващо и вездесъщо творение, закрилник наш
и на светците верен страж, на слънчевия род най-скъпа
корона, чуй: на Равън в пъпа е скрита скъпоценна течност,
която го дарява с вечност." Зарадван, Рама си избра
от най-добрите най-добра стрела и щом с ръцете вещи
в лъка положи я, зловещи знамения се чука: псета
през девет местности в десета
залаяха. Осли ревяха,
като че дяволът ги яха. Чакали вят, вълци гладни.
Звезди явиха се по пладне. Стъмни се слънцето, макар
че туй във никой календар не се предсказваше за днеска.
Обхваната като от треска, царица Мандодари в Ланка
трепери, станала на сянка. И всяка статуя в палата
ридае - в сълзи е облята.

Чанд

Ридаят всички статуи на остров Ланка,
земята тръпне, духа вятър, заплущава
пороен дъжд от кръв, от пепел и от косми: поличби зли за
Равъновата държава.

От страх в небето боговете и светците
завикаха и виждайки ги тъй смутени,
побърза Рама своите стрели ужасни
върху лъка и тетивата да надене.

Доха

Опъна тетивата с дивни пръсти
и прати Рама трийсет и една
стрели - свистящи черни змии -
срещу злодея - черна планина.

Чопай

Едната му стрела окъпа
върха си в течността на пъпа на Равън и го пресуши.
С останалите го лиши от крайници и от глави,
та тялото му се изви
в предсмъртен танц и се замята
така, че разлюля земята. И Рама, за да я избави
от тия гърчове, отправи към рухналия труп стрели,
та с тях на две го раздели. А демонът десетолик
и в тоя миг нададе вик, примесил злобата с куража:
"Къде е Рама да го смажа?" Когато рухна с тръпка сетна
върху земята, тя се метна насам-натам и разлюля
гори, морета и поля. На две разрязаният труп
на две страни затисна куп маймуни, смаза ги на пита.
А всякоя стрела, забита в ръка на Равън и в глава,
по въздуха се озова в палатите пред Мандодари

товара си да разтовари. След туй се върна и в колчана на Рама мирно пак застана. А боговете горе в рая, видели най-подире края на тоя, който с тях се гаври, щастливи удряха литаври. А силата на исполина със тялото му не загина - напускайки го, долетя на Рама в дивните уста. Четириобразният Брама и Шива, толкова голяма наслада нивга не познали, сияеха. Отвред похвали се сипеа и божи песни наред с гирляндите от пресни цветя, които като дъжд върху божествения мъж валяха. Цялата вселена от викове бе огласена:

"Ура за Рама! Вечна слава
на воина с ръка корава, спасил от гибел боговете,
вселената - от греховете!"

Чанд

Хвала на Рама, корен на доброто, който дори насрещни полюси
хармонизира

в духа и в битието който е начало
първично и пронизващо докрай всемира."

Изсипват боговете дъжд цветя и удрят

литаврите, огласяйки света с напева

на висше щастие. А Рама на полето

стои, надминал с хубостта си Камадева.

Върху главата му божествена корона, изплетена от дъхави
цветя, седи,

тъй както над Нилгири - планината синя - гирлянда от
светкавици и от звезди.

Играе си с лъка. По тялото му капки

от кръв - следи от бойното му тържество,

като че много птичета червеношийки

цвъртят от радост по тамалово дърво.

Доха

На своя ред и Рама за отплата

от благи погледи изсипа дъжд.

Маймуни, мечки викат: "Вечна слава на нашия спасител
вездесъщ!"

ПЕСЕН ОСЕМНАЙСЕТА

Плач на жените на Равън. Вибхишан извършва погребалния обряд
и се възцарява в Ланка.

Чопай

Над Равъновите глави

царицата снага преви и рухна - даже не издаде

стенание. Жените млади - която откъдето свари -

се втурнаха към Мандодари, повдигнаха я и на път
натам, където бе трупът, поеа, виещи надлъж
и шир по мъртвия си мъж. Когато го видяха, лумна
като пожар скръбта безумна и всяка, спуснала коси,
дотолюва се покрусил, че даже себе си забрави,
над двата късове безглави привела смазана снага.
Ридаеха, но и сега жените хвалеха мощта му,
когато Равън беше само трупът на минало велико.
"Пред твойта сила, о владико, земята тръпнеше. Луната
и слънцето пред светлината на твоя образ бяха бледи.
Под твойта тежест се наведе
самият Шеша - на земята
крепителят, а и самата велика костенурка, дето
подпирала е сред морето Мандара. И такова тяло
сега в праха се е простряло! Варуна, Кубер, а и бога
на вятъра пред теб с тревога търчаха, вместо да се бият.
Боеше се дори самият бог Индра. Ти срази и Яма.
Владетел беше с мощ голяма, която всеки бог изпита,
а тук се валиш без защита. Величието ти познава
светът. А твоя род по слава е ненадминат и по сила.
Но друга мощ те е сразила. Отвърна ти лице от Рама,
затуй умря. И даже няма в рода ти, царю, оплаквачи,
та само вятърът ще плаче над теб. Доскоро боговете,
властители над световите, глави навеждаха смирили
пред тебе, а сега хиени разкъсват твоите глави.
За туй достоен е, уви,
мъжът, отвърнал се от Рама -
дори за мъка по-голяма.
Сега напълно те обсеби
смъртта, но рано тя над тебе
простряла беше свойта власт,
когато никой от нас
не доизслуша ни веднъж
и сметна ти за смъртен мъж
тогава, който над всемира
всевластвува и не умира.

Чанд

Пожар е Рама, който в пепел преобръща леса от демони, а ти
не го зачете,
когато му се кланят Брама бог и Шива - самите повелители на
боговете.

От раждането още ближните си мразиш, но въпреки това с
душата си добра
божественият Рама опрости ти греховете
и горе в райските чертози те прибра.

Доха

Море от милосърдие е Рама -
недостижимо щастие дори за праведници и аскети мъдри
на тебе, грешника, той подари."

Чопай

До рая чак се извиши
плачът и в чистите души на боговете вля щастлива
утеха. Брама бог и Шива, светците заедно с Парада
проляха, сълзи от наслада, към Рама гледайки честити.
Не можеше да ги насити блаженството на тая сцена.
Едничка само съкрушена душа сред радостните други,
дочула клетите съпруги да плачат, плачеше и тя.
Ридаеше над участта на брат си Вибхишан. Видя го
всевиждащият. Кимна благо - Лакшман да иде да споходи
в часа на скърби и несгоди съюзника им. Най-умело
Лакшман извърши своето дело. И ето го, след малко, брата
на Равън, трогнат от добрата
утеха, най-покорно спира
пред господаря на всемира. С любов го гледа и с надежда
божественият и нарежда: "Оставяй скърбите си, брате.
Прави обряд да се изпрати умрелият по обичая
към вечното му място в рая. И както Рама заповяда,
извърши Вибхишан обряда, възлизайки чрез тоз обряд
над брат си мъката на брат.

Доха -

Цариците вдовици с Мандодари
извършиха обряда тиланджали.
Сърцата им възвеличиха Рама,
макар от мъка още натежали.

Чопай

Извърши Вибхишан каквото
се следваше при опелото и пак при Рама на колени
с душа и разум просветлени се спря. Тъгата му изчезна,
стопена от една любезна усмивка - най-добра награда
за вяност. Рама заповяда: "Послушай, брате мой Лакшмане,
сега, когато завладян е напълно вражеският град,
вземи със себе си Ангад, Сина на Вятъра, Сугрива
и Джамбаван, и сто такива избраници между мъжете.
Идете там и помажете за властелин на Равън брата,
съюзника ни във борбата - добрия верен Вибхишан.
А аз все още съм изгнан
и в столица не Влизам, даже
да бъде тя на племе враже." Пристигна свитата в палата,
отдето до недавна злата душа и двойно зла осанка
на Равън властваше над Ланка. Приготвиха за кратко време

града за тържества големи и Вибхишан зае престола
според изречената воля на Рама. Всички насъбрани
молитвено допряха длани, почитайки с дълбок поклон
новопомазания трон. А после с новия владетел
се върнаха, където светъл сияеше ликът блажен
на Рама. Всеки приближен до него ставаше съсъд,
изпълнен с радости. Гласът на Рама се понесе благо
над войнството му и обля го с най-висше щастие, каквото
дарява само божеството.

Чанд

Говореше слова като амрита сладки:

"Войници храбреци от армията свята,
врага разбихте, Вибхишан царува в Ланка,
ще бъде вечна славата му в трите свята!
И този, който мене ще прославя с обич,
и вам, войници мои, ще въздава слава,
ще може през морето страшно на живота
чрез мойта благодат успешно да преплава."

Доха

И дивните слова на господаря
войниците му слушат без насита.
В нозете-лотоси се кланя всеки,
божествения си водач почита.

ПЕСЕН ДЕВЕТНАЙСЕТА

Сита се връща при Рама, който я изпитва чрез огън. Боговете
възхваляват Рама.

Чопай

При господаря призован,
в поклон заслуша Хануман: "Иди веднага в Ланка, сине
на Вятъра, и донеси ни от Сита вести, а на нея
предай, че мъртъв е злодея, и връщай се обратно в стана."
Когато Хануман застана на градската врата под свода,
отвред затичаха в угода ракшаси пътя да му сочат,
поклони правейки му с почит. За пътя той дори не пита -
върви след тях, намират Сита. Разбира Сита в миг кому е
вестител той. Гори да чуе: "Кажи ми, здрав ли е добрият
владетел? Как е той самият и с него малкият му брат,
и цялата му храбра рат?" "О майко, царят на Кошала
е жив и здрав. Войската - цяла. Умря, убит от Рама, Равън.
Обрядът вече е направен. А на престола го замести
цар Вибхишан." От тия вести преблагитръпнеше честита
душата праведна на Сита.

Чанд

От щастие разплакана, попита Сита:

"Кажи ми, о маймуно мила, за отплата за тая новина каква награда искаш,

защото тя си няма равна в трите свята?"

"О майко, аз получих царство над всемира - отвърна той. -

Награда по-голяма няма

от туй, че демонската армия разбихме

и съзерцавам аз божествения Рама."

Доха

"О сине, нека доблестта свещена

духа ти възвисява цял живот и вечно да е милостив към тебе
потомъкът на слънчевия род!

Чопай

А ти сега се помъчи

да зърнат моите очи мъжа ми дивен, тъмнолик

и колкото в по-ранен миг, то толкова по-благодарна

ще бъда аз." И с лъчезарна усмивка Хануман разправи

на Рама, че в цветущо здраве съпругата му се намира.

Зарадва царя на всемира. "О Вибхишане и Ангаде -

наредба Рама им отдаде, - идете с Хануман при Сита.

С поклони, както се почита царица, ѝ се поклонете.

Веригите ѝ са отнети с погубването на злодея.

Върнете се обратно с нея." Пристигна пратената свита

в града. Пазачките на Сита

показаха се прелюбезни -

една излезне, друга влезне, една по-ревностна от друга

да стори някаква услуга. Наставя ги, не ги подканя

цар Вибхишан. Приготвят баня и ето я, излиза Сита,

от пленничеството измита, облечена в одежди дивни

и украсена с дивни гривни. Носилка внасят. Чинно чакат,

додето Сита като накит в постелята уханна сяда,

безгрешна, прелестна и млада.

И хубост още по-голяма

добива, мислейки за Рама.

А на носилката от двете

страни с оръжия в ръцете застават възхитени стражи,

недаващи да се покаже отблизо някой и погледне

царицата. Горките бедни маймуни и мечоци мили,

които са се устремили натам, се спират натъжени

пред копия и пред ръжени.

И Рама, трогнат от душа,

заръча: "Свитата пеша да дойде заедно със Сита.

Войската нека до насита да гледа. Сита за войската

не е жена, а майка свята." Усмихнат Рама го изрече

и на армадите си мечи, и на маймунските отряди

невиждана награда даде.
А от небесните чертози
се сипеше порой от рози.
И шестваше под цветопада
царицата. Но не награда я чакаше на Рама в стана
за мъките, а разгоряна
свирепа клада - да докаже
сред пламъка, че в стана вражи запазила се е безгрешна.
Сурово Рама я посрещна.

Доха

Загледани в божествения Рама,
срещу жена си строго замълчал,
дори и демоните-пазачки
обхвана ги уплаха и печал.

Чопай

Но Сита, не стретила с дело,
ни с дух, ни с дума, срещна смело мъжа си, който заповяда
изпитването ѝ чрез клада. "Лакшмане - каза Сита, - зная,
че ти си стълб на обичая и на закона. Нареди
да палят огъня!" Преди да чуе скръбните слова
на Сита, мислеше: "Мълва е туй." Сега Лакшман в сълзи
обля се, но да възрази на Рама смее ли? Погледна
лика му и от тръпка ледна пронизан, тръгна за дърва.
Самин разпали след това високо отрупаната клада.
Усети Сита, че отпада от нея всеки страх напразен,
и тъй закле се без боязън: "Ако не е прекрачвал друг
освен законният съпруг в сърцето ми, на мъки сито,
то тия пламъци, които са жежки, колкото е в ада,
на мен да донесат прохлада като сандалово дърво!"
И тръгна тя на тържество.

Чанд

В гората от езици огнени навлезе
царицата като в сандалов хладен лег.
"Хвала на Рама! Тоя, който му е верен
и люби го, не знае осквернена чест!"
На Сита отражението само пламна
и допирът от чужди пръсти изгоря
по нейната снага, а тя самата чиста сияеше, любвеобилна и
добра.
А богът Агни върна благия си образ
и истинската Сита - стройната жена,
по хубост равна на Лакшми - поведе бавно, до Рама сложи я от
лявата страна.
И засия до Рама прелестната Сита -
по-хубава от нея няма в тоя свят, - тъй както редом с някой

синкав лотос пъпка разтваря се и разцъфтява златен цвят.

Доха

И дъжд цветя се сипе върху Рама,
и с песни хор от богове го слави,
и танц извиват гъвкави апсари,
и свирят им кинари конеглави.

И редом с дивната царица Сита
сияе Рама в своето съвършенство. И викат с радост мечки и
маймуни:

"Ура за Рама! Рама е блаженство!"

Чопай

Изпрати Рама благодарен
обратно смелия коларин
на Индра. Тръгна си Махали
с поклон към Рама и възхвали.

Дойдоха после боговете,

които вечно са заети със своите користни дела.

Покорно казаха: "Хвала на тебе, милостиви друже
на скръбните. От нас заслужи дотук признателност голяма.
Не ни забравяй пак, о Рама! Злодеят Равън, който в похот
разплул се беше и на поход се вдигна срещу небесата,
срази го твоята сила свята. Велик по дух, велик по тяло,
на земния живот начало, ти Брама си единосъщ,
лишен от страст и злоба мъж. Умът ти чист е и сърцето
от скверността на битието. О Рама, божество всевишно,
не си ти друг - самият Вишну, превъплътен сред океана
във Рибата и във Глигана, във Костенурката, в Джуджето,
в Лъвочовека - вред, където над нас надвисваше беда,
донасяше ни свобода, явил се силен и велик
в какъвто пожелаеш лик. Макар че Равън беше корен
на греховете, непокорен ненавистник на боговете,
и похот с гордост - тия двете злини да бяха му наслади,
о милостърдни, ти му даде подир смъртта му място в рая,
та в рая всеки бог се смая. Божествената наша орис
ни дава власт, но с нея в корист потънахме. Макар в небето
живеещи, от битието
увлечени и от властта,
забравихме благодатта на всепоглъщащата вяра.
Спаси ни, Рама, от поквара!"

Доха

Повдигнаха нагоре боговете
ръце молитвено и сред екстаза
на людете безсмъртни стана Брама
и следното похвално слово каза:

Тотак

"Ние пеem на Рама прослава, лъконосеца, който дарява
благодатен покой на всемира. Като лъв той безстрашно раздира
побеснелия слон – суетата. А снагата му, дивно излята,
превъзхожда дори Камадева. И възпява се Рама в напева на
премъдри светци и брамини, непорочни отвека и нине.
Повелителя демонски, злия богоборец цар Равън, бе змия, ала
Рама бе птица Гаруда и уби го. И всяка заблуда поражява. И
всякакви скърби. И не дава от страх да се стърби пред живота
човек, ако люби боголикия Рама. На груби и на гневни обноси
е враг. Вездесъщ, велемъдър, всеблаг. Благородните твои
прояви са безбройни. Земята избави от проклетото демонско
племе, отежнило я с мъки големи. Нероден, вездесъщ и единен,
всепрославен, велик, непоклинан. Ти погуби злодея и брата
на злодея. А брата с добрата
и покорна душа Вибхишан
възцари. О море-океан
от познание. Чужд на превзети
прехвалби. Аз ти падам в нозете –
към пречисти дела да ме водиш,
да убиваш греха ми в зародиш.
Неизменно към бедните люде
съпричастен, готов да прокуди
всяка тяхна уплаха и с блага
добродетелност той им помага
през менливото бурно море
на живота да плуват добре.
Не погубва безволните хора –
на духа им той става опора,
отстранявайки тежкия грях
да си духом разклатен и плах.
Аз прославям на Рама колчана,
и лъка му прославям, и стана.
И очите му – листи от лотос,
засияли от благост и кротост.
На блаженството ти си обител,
о съпруг на Лакшми, и лечител
на недъга на земните страсти,
о ти, който без труд ги надрасте!
Въплътен си в плътта на нещата
и без плът си. Туй в книгата свята
на премъдрите води го има.
Светлината така неделима
е от слънцето, нищо, че тя
не е слънце. Расте почитта
на маймуните – гледат към тебе

с благодарност, задето изстреби
непокорните божи врази.
О велики, и богът пълзи
в низостта на живота, когато
не е богу сърцето богато
с всеотдайност, а с алчност за власт.
Милостиви, помилуй и нас.
Отнеми ни критичния разум!
Не умеехме ний да се пазим
от ума изкусител преди
и наченаха наште беди.
И щастливи били сме, нещастни!
Не оставяй бедата да расне, о губител на злото, корона на
земята, властител на трона, пред чиито нозе се превива във
поклон вездесъщия Шива! О разгадко на мирови тайни,
благодат, благодетелю, дай ни, от която по-сладостна няма:
любовта към нозете на Рама!"
Доха
И още дълго Брама прародител
не спираше така да го почита
с похвални думи и с блаженство пълно,
в лика му дивен вгледан без насита.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТА

Рама се среща с духа на баща си. Възхвала на Рама
от Индра. Възкресяване на убитите маймуни. Възхвала на Рама
от Шива. Рама призовава маймуните и мечките
да се разотидат по домовете си.

Чопай

Когато в Ланка радост рядка
цареше, слезе Дашаратха, бащата на Лакшман и Рама,
от рая. Щом ги зърна двама да му се кланят живи-здрави,
от сълзи царят се задави. "О тате, с твоите заслуги
сразих врага, когото други не можеха" - така възкликна
синът и нова радост бликна в очите кротки на баща му,
та от вълнение голямо застанал беше като ням.
А Рама знаеше и сам за бащината обич мила.
Погледна го и с божа сила дари му знание, което
даряват само на небето. Бог Шива каза на Парвати:
"Обратно Рама в рая прати баща си, но не го избави
от бъдещите му появи под други образ на земята,
защото смяташе бащата
сина си за човек от плът -
не вникваше, че е духът на божеството и всемира.

Такъв избава не намира - ще се преражда в образ нов,
дарен с единствен дар: любов към Рама." Срещата им кратка
завърши. Тръгна Дашаратха честит към божите чертози,
покланяйки се пак на този, комуто цялата вселена
невидимо е преклонена.

Доха

Бог Индра, виждайки, че здрав е Рама и невредими са Лакшман
и Сита,
не се сдържа, похвално слово каза, препълнено от обич и
възхита:

Томарчанд

"О дом на добродетел и на слава, о Рама, който верните
дарява с покой и разпростира за закрила десницата, в която
се е скрила велика сила! Славя ти колчана. Стрелата славя, в
него закопчана. Изтреби демоните людоеди начело с Равън.
Твоите победи прославям, правейки поклон дълбок, че те
донесоха на всеки бог избава от злодея и велик закрилник
повелител в твой лик. От цялата земя свали товара. Величието
твое е без мяра. Останалите демони в уплаха неопишима се
разпиляха подир смъртта на царя. Где се дяна осанката му,
диво възгордяна, когато бяха му се покорили и в пещери се
бяха изпокрили безсмъртните, а Равън людоеда преследваше
кого къде съгледа: светците мъдри, птиците, стадата,
преграждайки им пътя към благата. Къде се дяна? Вдън земя
потъна. Каквото бе посял, това пожъна. Изслушай ме сега, о
милосърдни, лотосооки, и недей се сърди, че бях до неотдавна
сам с надменна душа и мислех - в цялата вселена не може
никой друг безсмъртен мъж да бъде тъй велик и тъй могъщ. Но
зърнах твоята снага. Пред нея безмерната ми гордост се
разсея. Лишен от форма и лишен от плът - такъв предимно тачи
те светът, какъвто според ведите те знаем: неразкриваем и
непознаваем. Но аз те тача видим и възхваля към теб
отправлям, царю на Кошала. И тримата с Лакшман и Сита живеете
в моята душа честита. Дари ми вяра в теб и отсега довеки
считай ме за свой слуга!

Чанд

Дари ми дар да вярвам в тебе всеотдайно, о Рама, охранителю
на божествата,
по красотата си надминал Камадева
и вкупом всички хубавци от трите свята.
Ти, който примиряваш всички антиподи във тялото и във душата
на човека,
комуто Брама бог и Шива бог се кланят, от милосърдие душата
ти е мека.

Доха

И мен помилуй. Твоята повеля,
о Рама, чакам със сърце готово
за дело." И всемилостният Рама
отвърна на смиреното му слово:
Чопай

"В сражение с врага безбройни -
маймуни, мечки, храбри войни за мене сложиха глави.
Смили се и ги съживи!" В постъпките на Рама скрит е
потаен смисъл. Мъдреците избрани само го разбират.
Веднага рухнал би всемирът, ако ли Рама заповяда.
И от безформена грамада отново би го съживил.
Но той към Индра беше мил, оставяйки го да изпита
величието си. С амрита поръси Индра и раздвижи
маймунските и мечи рижи, вдървени от смъртта тела.
Макар че Индра бог поля с амброзията мъртвците
на двете армии, едните възкръсваха, ония - не.
Когато Рама им отне живота, демоните сляха
души с душата му и бяха спасени да не влизат в нови
повторни жизнени окови. А във армадата космата
превъплътени, божествата се криеха и затова,
безброят мъртви оживя, когато Индра бог ги livна
с амрита. Радостта им дивна край Рама всичките събра.
Чия душа е тъй добра към своите и толкоз блага
към чуждите, та ги полага дори и в рая? Кой е равен
на Рама, дете даже Равън, от похот и от грях разплут
злодей, в небето всеял смут, дари със участ, за каквато
мечтае съществото свято.

Доха

На колесниците си боговете
се метнаха и със душа щастлива към свойто царство се запъти
всеки.

При Рама спря тогава богът Шива.

Ръцете си въздигна към небето
и просълзил се от любов свещена,
задавен от вълнение голямо,
похвално славословие начена:

Чанд

"Помилуй ме, о лъконосецо велики,
о благодетелю на богове и люде, пожар, изгарящ гъсталака от
съмнения,
и вятър, гонещ облаците от заблуди.
Незрим и зрим - на доблестите си обител,
о слънце в бездната от грехове и грешки,
о лъв, убиващ слона на страстта чрезмерна,
броди сред храсталака от души човешки!

О хладен вятър, който чашките затваря на лотосите на
стремежите суетни!

Мандара за морето на живота! Дай ми
усмивка - в мрака на страха ми да просветне!

Живей в гръдта ми с малкия си брат и Сита.

Навеки обитавай, царю Рама, в нея, украса на земята, радост
на светците,

ти, който и страха на Тулси Дас разсея.

Доха

Когато вземеш царската корона,
която винаги ти е принадлежала,
о господарю, знай, и аз ще дойда
да гледам тържеството ти в Кошала."

Чопай

Когато си замина Шива,
при Рама със душа щастлива в поклон застина Вибхишан,
владетелят нововенчан на Ланка, брат едноутробен
на Равън, само че беззлобен и честен. Кротко му зашепна:
"О царю мой с великолепна ръка, държаща лък могъщ,
прославил се нашир и длъж по трите свята чрез победа
над злия Равън - людоода - и над войската му, о Рама,
изслушай моята голяма молба. Какво без тебе бях -
човек без род, потънал в грях и с беден ум, а ме отрупа
със милост, та не ще откупя това, дорде съм жив. И днес
ела, стори ми лишна чест - стъпи ми в къщата - да светне
пречистена. Измий се сетне и ти самият - да свалиш
умората от боя. Виж хазната ми, града, палата.
Каквото искаш, за отплата на своите бойци раздай,
И мене считай ме докрай за свой с душа и тяло. Щом
запътиш се към роден дом, вземи със себе си и мен."
Изслуша с поглед овлажнен добрия си съюзник Рама.
Честити гледаха се двама.

Доха

"О брате, всичко твое е и мое,
и благодарен съм ти за добрата
покана, но минутата е вечност,
помисля ли за брата си Бхарата.
Зове ме той и чака ме, горкият,
отслабнал от молитви и от пости.
Стори така, че скоро да го видя,
а не над братови да плача кости.
Ако ли в Ланка още се забавя,
едва ли жив героя ще заваря."

За брат си с обич мислеше и сълзи се стичаха по бузите на
царя.

"А ти царувай тук и ме почитай
до своята смърт. С душа щастлива
иди тогава в моя рай в небето,
където всеки праведник отива!"

Чопай

При тия сладкозвучни речи
възрадван Вибхишан се свлече в поклон на Рама пред краката.
По примера му и войската като един пред господаря
се преклони и заповтаря възхвали за снагата яка
и подвизите му. Дочака да свършат дивните слова
и в Ланка пак се озова добрият Вибхишан. В стоцветна
каляска от гирлянди метна товар от перли и брилянти,
от бисери и диаманти, от накити и от одежди.
Усмехнат Рама вдигна вежди, когато Вибхишан изтласка
пред него пълната каляска. "Литни с каляската в небето,
о Вибхишане мой, отдето разлей над нас нашир и дълж
от бисер и одежди дъжд!" И Вибхишан като с крила
политна. Мигом заваля отгоре дъжд от изумруди
и дрехи. Който се потруди,
събра каквото му се нрави.

Не знаеха какво се прави със диамантите горките
маймуни, нито как се кити човек със накит. Грабва в лапа
маймуна перла и я лапа припряно, сметнала, че туй е
за ядене, а после плуе. И Рама с прелестната Сита
се смяха дълго до насита. На най-великия се нрави
да гледа весели забави.

Доха

Мъжът, чиято същност не постигат
най-мъдрите отшелници дори, когото ведите наричат вечен,
устройваше, с маймуните игри.

"Не ще спечели милостта на Рама
ни с дарове, ни с подвизи пресвяти
човек, а само с обич всеотдайна!"

Така бог Шива каза на Парвати.

Чопай

Маймуни, мечки, пребогато
облечени и цели в злато от накити, пред Рама важни
се сбират. Той ги гледа с влажни очи, задавя се от смях.
Но благ, на всякоя от тях премилостиво поглед спира
и дума царят на всемира: "Сразих чрез вашта сила само
това чудовище голямо – злодея Равън, и престола
зае го брат му с моя воля. Погубени са враговете.
Сега спокойно си вървете. За мене спомняйте си в своите
места. От нищо се не бойте!"

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ПЪРВА

Рама и Сита заедно с първите военачалници
потеглят за Айодхя. Прелитат над свещените места,
отдавайки им почит.

Чопай

Маймуните се кланят с почит.
Събраните им длани сочат, че хранят чувства най-високи
към вожда си. "Лотосооки властителю, слова прекрасни
издума, от които расне бездруго гръмката ти слава.
Войската ти се възхищава, но още по-неотделима
от теб се чувства. Срам обзема безчислените ни отряди,
че ти на нас подкрепя даде и всички демони изтреби,
а ние нищичко за тебе
не сторихме, не сме ти дали.
Нищожният комар кога ли
ще стори нещо за Гаруда?
Не си го мисли и в заблуда!"
Маймуни, мечки, пълни с обич
и преданост, ограждат в обръч
снагата дивна и могъща.
Не иска никой да се връща.

Доха

С тъга и радост мечки и маймуни потеглиха към своите места,
в сърцата си лика на Рама скрили,
препълнен с доброта и красота.
Синът на Вятъра, Ангад, Сугрива,
водачът мечешки, и Нал и Нил,
и всички други първи пълководци
край Вибхишан стояха с вид унил.
Не можеха да кажат нито дума.
Личеше колко много им горчи раздялата. И гледаха към Рама
с преливащи от обичта очи.

Чопай

От тяхната любов велика
затрогнат, Рама ги повика на неговата колесница,
по-бърза и от царя птица на птиците - Гаруда. Седна,
напускайки подир победна война полето, сторвайки на ум
поклон на мъдреците. Шум гърмовен стресна трите свята,
избликнал изпод колелата на колесницата, когато
потегли. Трон от чисто злато сияеше на нея. Двама
сediaха в трона Сита - Рама, тъй както върху върховете
на планината Меру свети светкавица до облак дивен,
от блясъците ѝ обливан. Над цар, над трон, над колесница
и над царица яснолица

порой от лотоси и рози,
вали от божите чертози.
Ветрец подухва ароматен,
и той от боговете пратен. Под тях водата в езерата,
от слънчеви лъчи огрята, избистря се и им подлага
пред погледите гледка блага. Летят царицата и царят -
пред тях пречисти се разтварят посоките и все с добри
знамения. "Полето обозри под нас, о скъпа моя Сита.
На него рухна с гръд пробита Лакшман, сразен от Индраджит,
но бе убиецът убит и гледай - още труп до труп
лежат, натрупани накуп. Врази са туй, от нас сломени.
А тука Равън срещу мене се яви, и брат му Кумбакарън,
на помощ братова докаран.

Доха

Това е моста над морето. Близко
до него ще съзреш на Шива храма,
от мен издигнат." И се поклониха
към тоя храм царицата и Рама.
При всеки отдих царят на Кошала
любезно изброяваше на Сита реки, гори и планини - да знае
покрай какво и над какво прелита.

Чопай

Под тях изникна гъсталака
на святата гора Дандака и колесницата с изкусна
извивка над леса се спусна, препълнен с хижи на брамини.
И тръгна Рама да премине
Пред висшата браминска каста
и пред великия Агастя, навел глава в колата тиха.
И всички го благословиха. От тоя лес подир минута
на планината Читракута божественият озова се,
та на премъдрите монаси по тамошните пещери
блаженство пълно да дари. Поеха пак и той посочи
. на Сита долу где клоkochи Ямуна, смъкваща с талази
греха от грешник, щом прегази през нея. "Ето и реката,
почитана от божествата - реката Ганг. Поклон сторете -
очиства тя от греховете. А ето долу и Праяга -
единствен поглед и веднага светилището ще прогони
от нас греха на милиони живота. Делтата Тривени
под нас е, дето три свещени
реки се сливат - стъпалата
към рая, в който за отплата
отиват чистите при Вишну,
сменили бремето излишно на тялото и битието
с величието на небето."

Доха

Щастливи сториха поклон на трите
реки: Ямуна, Ганг и Сарасвати,
разплакани от радост, че докосват с очите си оброчищата
святи.

А после слязоха и всеки мигом
се втурна в делтата да се изкъпе,
принасяйки във дар на боговете
душата си, а и предмети скъпи.

Чопай

Обърна Рама светъл лик
към Хануман: "На ученик, послушник кротък на брамини,
се престори веднага, сине, защото искам да те пратя
в Авадхапур, та на Бхарата да кажеш, че сме живи-здрави.
Узнай самият какво прави и бързо тука се върни
с благоприятни новини." Синът на Вятъра веднага
отвърна му с усмивка блага: "Отивам всичко да разкажа."

А Рама сам при Бхарадваджа отиде. Постникът велик,
от чийто лик струи светлик, роден от подвизи сурови,
започна да го славослови. Сбогуваха се чрез поклони
и колесницата подгони пространството да го скъсява
накъм кошалската държава. Нишадският владетел Гуха
и хората му, като чува, че близо някъде тъдява
с дружина Рама се задава, затичаха по бреговете
на Ганг и гръмко гласовете деряха ехото над нея:

"Но где я лодката му, где я?" Ей колесницата прелита
над Ганг и слиза долу. Сита с молитви кланя се - безмълвни,
но с почит всеотдайна пълни. И Ганг така благослови я:
"Додето аз брега си мия довека с моите талази,
небето тебе да опази, о хубавице дивнолица,
от орисия на вдовица!"

Дочул ги там да разговарят,
към тях затича Гуха - царят нишадски. Зърна Рама, Сита
и в тях загледан без насита, от щастие изгуби сваяст,
додето Рама с нежен глас приветства го и го изправи
в обятията си корави.

Чанд

Прегърна Рама своя стар приятел Гуха,
до себе си му стори място да поседне,
разпитвайки го здрав ли е и как живее.
Отвърщаше му Гуха с устни още бледни:

"Сега видях нозете-лотоси на Рама,
нозете, пред които Брама бог и Шива
се кланят, и съм вече здрав и силен тялом,
а пък душата ми е двойно по-щастлива."

Макар нишадецът да бе от долна раса,

прегръщаше го Рама като роден брат.
Поетът Тулси Дас си казва: "О слепецо,
забравил си, че Рама значи благодат."
Сказанието за великата му доблест
измива всички грехове и отстранява
пристрастията мирски, сменяйки ги с мъдрост. Затуй
безсмъртните въздават му прослава.

Доха

Премъдри са, които слушат разказ за неговите битки величави:
с победи тях самите бог дарява,
а и велики тях самите прави.
Сърце, сега мисли проникновено:
живееш в ерата на Калиюга -
злини, насилия. Опора наша
е името на Рама. Няма друга!

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ВТОРА

Рама се завръща в Айодхя, посрещнат тържествено
от целия народ. Маймуните от свитата му
Приемат човешки облик. Възхвала на Рама от ведите,
Които се явяват в образите на брамини певци.

Чопай

Под колесницата изплава
градът, достоен за прослава от Рама. Вдигна той към него
десницата си и обзе го вълнение пред роден край,
по-мил дори от божи рай. И рече тъй с душа щастлива:
"Надолу гледай, о Сугрива, О Вибхишане, о Ангаде -
градът Айодхя се зададе насреща ни. Макар да знам,
че няма по-красив от рая, където обитава Вишну,
и който рай е хвален пишно от всички веци и пура ни,
та всеки смъртен вечно храни надежда там да се посели,
все пак рождените предели за мен по-скъпи си остават.
Това малцина проумяват. Бълбука през местата скъпи
реката. Който се окъпе в девствените ѝ талази,
за него място ще се пази
до мен да бъде приближен -
безгрешен, мъдър, преблажен. И всеки жител в тоя град
обичам като роден брат. Градът Айодхя като цяло
към мойто лоно е стъпало."

"На град Айодхя слава, слава!

Напълно той я заслужава - възкликват спътниците прави -
не друг, а Рама сам го слави!"

Доха

В града народ като море бучеше,
нетърпелив да поздрави витяз.

Над него Рама се изви и кацна
и тъй на колесницата си каза:
"Сега отивай си при бога Кубер,
отдето нявга Равън те открадна."
И колесницата обратно литна,
макар че мъката ѝ бе грамадна.

Чопай

Пред целия народ Бхарата
изтича да си зърне брата.
Снагата му бе изтъняла
от мъка в тежката раздяла. Душата му не се насища
от гледката. Отзад Васища
и Вамадева - старци святи,
по цялата земя познати, вървят. Когато ги съзира
всевластелинът на всемира, прекланяйки пред тях лика си,
колчана сваля и лъка си - с душа покорна и честита
учителите си почита. Лакшман стои до него редом, м
и той на обичая предан,
Васища ги прегръща двама
и пита здрави ли са. Рама отвърща: "Здрави сме. Дължиме
това на теб, непогрешими светецо, че ни надари
със своите милости добри." Пазител на закон и нрави,
смирено поклон героят прави на всичките брамини. В знак
на обичничком пада пак в нозете братови Бхарата,
в които скланят си снагата със радост Шива бог и Брама.
Покланя се, но сила няма обратно той да се изправи,
та Рама с мишците си здрави повдига го да го докосне
с милувка. Сякаш рози росни са техните очи - от влага
облети, бисерна и блага.

Чанд

От розите-очи се стичат бурни сълзи.
Претръпнали тела притискат брат о брата, С безкрайно нежна
обич е изпълнен Рама,
спасителят и господар на трите свята.
Поетът Тулси Дас ви казва: "Нямам сила, ни божа дарба
срещата им да опиша.
Любов и свята нежност в тях се въплътиха
и срещнаха се да изваят хубост висша."
Говореше на брат си Рама, но Бхарата
не можеше да му отвърща още. Шива
тогава каза на Парвати: "Има радост,
която с думи и със ум не се разкрива."
Възвърнал сили, рече най-подир Бхарата:
"Сега съм здрав. Добре съм вече, брате скъп.
Десница ми подаде ти и ме изтегли

из океана от страдание и скръб."

Доха

И брат си Шатруган прегърна Рама.

Лакшман и той притисна без слова в обятия Бхарата. Четирима
стояха дивно слети два по два,

Чопай

След туй си сменяха местата,

изтласквайки си от сърцата скръбта. Бхарата пред нозете

на Сита падна и обзети от радост, той и Шатруган

сediaха, слели длан о длан. Зад тях народното море

не можеше да побере вълнението си. От час

на час бучеше от екстаз да види Рама. И тогава

той, който всичко направлява, направи чудо, за да може

отвсякъде ликът му божи да бъде виждан: размножи

лика си и се приближи до всекиго в един и същ

момент титанът вездесъщ, И не разбра, зарадван лудо,

народът, че това е чудо. На две тълпата се отваля

да мине майка Каушаля. Бегом към Рама се отправя

царицата, тъй както крава към своето теле, което

цял ден било ѝ е отнето.

Чанд

Затичаха да срещнат Рама всички майки,

тъй както вечер кравите неудържими

към своите отлъчени телета тичат

и млякото само тече от всяко виме.

За майките и за роднините си Рама

намери думи утешителни и нежни.

В съсъда на душите им потече радост,

изтласквайки навън горчивините прежни.

Доха

Лакшмановата майка, засияла

от радост, към Лакшман се спусна. Единствена пред царя
победител

Кайкеи само чувстваше се гузна.

Макар че редом с другите царици

Лакшман прегръщаше с любов и нея

да вземе нейната благословия,

смущението ѝ не се разсея.

Чопай

Свекървите си среща Сита.

С поклони чинни ги почита, А те я благославят: "С Рама

щастливи вечно да сте двама, Тъга да не прекрачи прага

на къщата ви!" Блика влага от радостните им очи,

а мъчат се да не личи, че плачат, вдигайки сахани,

от тежко злато изковани, пред госта, както е обрядът.

Очите майчини не падат от дивната снага. Честита, царицата все пак се пита; "О господи, децата мои наистина ли са герои, сразили демони и даже самия повелител вражи? Такава смелост кой им даде, когато толкова са млади - с осанка юношеска, мила? Отде у тях такава сила?"

Доха

Не сваля погледа си Каушала
от Рама, Сита и Лакшман отсреща. С блаженство гледа ги,
каквото само
честита майка може да усеща.

Чопай

Маймунският водач Сугрива
отърси сивата си грива и взе човешки лик И Нал,
и Нил не би човек познал - лица красиви, ръст висок.
А Джамбаван от стар мечок превърна се на строг мъжага.
Ангад и Хануман със блага усмивка сменят груби бърни.
Благоволи да ги превърне във хора Рама за отплата
на верността им. Отиват бившите маймуни
и всяка иска да целуне
Бхарата и да го прослави
за предостойните му нрави,
след туй следят как величае
народът в своите обичаи
водача си и как го тачат
сърдечно - както тях водачът, Заръча Рама на мъжете
от свитата си: "Положете
глави в нозете на светците.
Идете да се поклоните
най-първо на Васища. Само
благодарение на милостта му сполучих аз да надделея
във битката срещу злодея. Учителю, това са наши
приятели, Не ги уплаши гръмливото море на боя,
и всеки беше лодка
с която към победен бряг
доплувах. Всеки ми е драг повече даже от Бхарата."
От пълно щастие телата трепереха и всяко слово
ги полкуляваше отново.

Доха

Отидоха пред майка Каушала
във знак на почит да сведат глави. "Обичам ви като самия
Рама" -
изрече тя и ги благослови.
Валеше цветен дъжд от небесата.
И Рама се прибираше дома си под погледите дивни на жените

от градските балкони и тераси.

Чопай

Градът бе украсен богато

със много съдове от злато; изнесени пред всеки праг,
без туй блестящи, ала Пак излъскани според закона.

А улиците, с благовонна вода поръсени, ухаят.

Гирлянди вред висят, та краят не им се вижда. Ярки
цветя окичват нови арки. Площадите са с изумруди
обсипани. А ветри луди надиплят скъпи знамена
в небесната синевина. Ечат литаври за прослава
на госта тъй, че сякаш плава в море от звукове градът.

Дарени с дарове, редят
благословии люде знатни.

Издигайки сахани златни,
невести, от които няма

по-хубави, прославят Рама с обряда арти. Пеят песни
кошалските жени пречестни за царя на Кошала, който
дори единствено със своето велико име отстранява
бедите и донася слава. Макар да е хилядоусто
влечуго Шеша, той напусто опитал би се да разкаже
и хилядна частица даже за радостта на тоя град
великолепен и богат. Дори и на самите веде
ще бъдат разказите бледи, и на Шарада - че слова
къде ще наидат за това?

Доха

Айодхя беше езеро, а в него
жените - нощни лилии. В раздяла със Рама всяка чашка се
затвори.

И ето - всяка пак е разцъфтяла.

Знамения добри се появяват
и господарят вечен на всемира,
опора на мъжете и жените,
честит в дома си се прибира.

Чопай

Бог Шива каза на Парвати:

"Разбрал, че с много виновати очи поглежда го Кайкеи,
отиде Рама първо ней да занесе след грях покой.

А после към палата той пое със цялата си свита.

Тълпата тръгна си честита.

Васища - първожрецът - свика

брамините. "Доиде велика минута, братя: по закона
да си заеме Рама трона. Добър е знака в зодиака
за днес. Не бива да се чака. Сами решете и кажете,
о най-почтени сред мъжете." Жреците, чакали отколе
това, не чакат да ги моли - мълвят, от радост просияли:

"Стори обряда тиланджали! Не бива той да се отлага,
а нека осени веднага с безкрайна радост съществата
навсякъде из трите свята!"

Доха

Повикаха Сумантра - кочияша -
и пратиha го да гласи каквото
изисква обичая, за да бъде
невиждано по блясък тържеството.
Пригответи той коне и колесници
и слонове разкошно украсени.
Заръча за обрядните предмети.
Щастлив, пред жреца падна на колени.

Чопай

Градът огласян бе от песни,
обсипван от цветя небесни. "Слуги, идете изкъпете
снагите яки и напети на моите другари" - рече
всеблагият владетел. Вече слугите бяха при Сугрива
и другите бойци. Измива от себе си с доволство всеки
умората от дни нелеки.

Отива Рама при Бхарата

и сам отрязва му косата, с години раснала, понеже
заклел се бе да я не реже, додето те отново двама
не се прегърнат живи с Рама. Владетелят самин помага
на тримата си братя с блага усмивка да се къпят. Шива
промълви радостно: "Прелива добрият Рама от любов
към хората и е готов да стори всичко за онез,
които са му верни с чест." Не могат люде да възпеят,
не може даже Шеша - змеят възпя със хиляди уста
на Рама и Бхарата радостта. Разпусна своите коси
и Рама - да се украси по обичая за обряда.
Изми се, щом му заповяда Васища. Накити надяна
и блесна с хубост невидяна до днес, та Камадева сам
пред нея би изпитал срам.

Доха

А пък свекървите умиha Сита
и я облякоха в одежди дивни.
Върху снагата тънка засияха
от тежко злато пръстени и гривни.
И мислеха си старите царици
с души, пленени от чертите мили,
че те не са се раждали напразно,
нито деца напразно са родили.
От лявата страна на Рама Сита
застана и към тях тълпа голяма
от богове и от светци се спусна,

предвождани от Шива и от Брама

Чопай

Първосвещеникът Васища

на гледката не се насища. Извика да внесат престола.

Изпълват висшата му воля: донасят трона, при което помръква слънцето в небето - пред блясъка на трона бледо.

И Рама - слънчевото чедо - на трона сяда и почита с поклон брамините. Към Сита и него гледат като неми от радост те. Едва след време съвземат се да заредят, тъй както иска го редът, от ведите свещени песни.

И от просторите небесни запяха песни боговете:

"Славете всички, прославете божествения Рама, който достойно изпълнява своето обричане пред небесата!"

Васища със десница свята върху престола пръв помага за пълноправен цар витязя, изписвайки му знак "тилак".

След туй Васища кимна благ на другите жреци - и те да сложат знака си. Расте на майките възторгът лудо и всяка вдига златно блюдо - за кой ли вече път повтаря обряда арти в чест на царя, от всички чакан дълго време законния си трон да вземе. Брамините дарува Рама по щедрост нему равен няма. И просящите не отпрати - от бедни стори ги богати.

А всички богове, видели

от облачните си предели, че Рама пак корона сложи, запяха с дивни звуци божи.

Чанд

Щастливи, боговете удрят барабани.

От песни ангелски се огласява раят. Апсари тънконоги вият кръшни танци.

Блаженство по-голямо смъртните не знаят.

Вишат снаги красиви братята на Рама.

Ангад и Хануман и те със царствен вид размахват белезите на достойнство висше:

чадър, ветрило, пика, сабя, лък и щит.

А Рама - украшението на рода си -

до Сита - възплъщението на Лакшми -

седи, способен с блясъка на своята хубост хиляда камадевовци да затъми.

На облак свеж прилича. Носи жълти дрехи.

Окичен с накити по тяло и нозе. Лотосоок. Широкогърд. С ръце големи.

Блазе томува, който види го, блазе!

Доха

Не могат изрази това блаженство

и най-велеречивите уста. Еднички Шива, Шеша и Шарада

и ведите му вникват в същността.
Сбогувайки се боговете с Рама,
обсипаха го с песни и венци.
Тogaва се явиха всички веде
във облик на пътуващи певци.
С велика почит ги посрещна Рама,
той, който всяка тайна прониква.
От ни един човек не разпознати,
въздадоха му ведите прослава:

Чанд

"Живей, о господарю видим и невидим,
о царю на царете, който повали владетеля десетоглав на мрака
Равън

и демоните най-могъщи и най-зли.

Ти, който се превъплъти в човешки образ, и бремето,
измъчващо земята, сне,
пред теб, о Рама, и пред твоята съпруга смирено се
прекланяме на колене.

Илюзията на живота подчинява
всевластно хора, демони и богове.

Блуждаят в плен на кармата и суетата и никой няма сили да се
отърве.

Спасение от мъките намира само
онуй щастливо същество, върху което
преблагия си поглед спреш, о господарю. Спаси и нас от
бремето на битието.

А който твойта благодат не оценява,
от гордостта на знанието е пъян и чака го падение, макар да
има

дори от боговете по-възвишен сан.

А който всякакви надежди е оставил и уповава се на твойта
благодат,

през океана на живота ще преплува,
блажен чрез вярата си и от нас възпят.

В нозете ти се кланят Шива бог и Брама.

Дори пръстта, полепнала по тях, е свята. От ноктите на
твоите нозе извира

реката Ганг - чистилище на трите свята.

Нозете ти белязани са с бoжи знаци
на висша власт: копраля, жезъл, знаме, лотос. В изгнание
бидоха бодени от тръни.

Пред твоите нозе прекланяме се с кротост,
Поклон пред теб, дърво всевечно на живота, чиито корени за
нас остават скрити.

Шестте му ствола, дваисет и петте му клона са с четири

различни слоя под корите.

По туй дърво цъфтят стремежите човешки
и страстите протягат вейки поривисти.

Напролет блика в тях мъзгата на възхода,
смъртта наесен просвистява в жълти листи.

Прекланяме се пред дървото на живота,
макар че ражда то различни плодове:

едни са сладки, други - кисело-горчиви. Поетите в похвала
сливат гласове.

Ако ли някой твойта същина разбира,
то нека да те слави като вездесъщ
непостижим световен дух. А ние славим
превъплъщението ти във царствен мъж.

О Рама, дом на милосърдието висше, благослови ни, боже, да
отмахнем смело

от себе си оковите на битието,

за да се посветим на теб с душа и дело...

МОРАЛНО-ФИЛОСОФСКИ ФРАГМЕНТИ

ЗА ДЪЖДА

Доха

Лакшмане, виж - пауните танцуват, видели облаци. Разперват
пищно

перата си. Така човек се радва,
съзрял поклонници на бога Вишну.

Чопай

Напира халата гръмлива.

Сърцето ми от страх се свива, само без милата жена.

Внезапно блесва светлина от мълния, но мигом чезне
в беззвездните небесни бездни. Така е с любовта на злия -
без време времето гаси я. Натегнал облакът от влага
към жадната земя поляга. Така под тежестта нелека
на своето знание човека съвсем се стърбя най-подире.

Скали, чукари и баири търпят на капките камшика.

Така със сдържаност велика добрите люде всеки път
на злите речите търпят. Дерета плитки и оврази
сега потекоха с онази

безмерна горделивост, дето

гори на бедния сърцето, когато стане по-богат
донякъде от своя брат. В праха водите стават мътни.

Така сърцето и умът ни от скверността на битието
помътват се. Но цели, ето - напълниха се езерата

като душите ни с добрата постъпка хорска или реч.
Водите бягат надалеч – към океана, дето спират
и неподвижни там намират покой от своята тревога,
тъй както и сърцето – в бога.

Доха

Трева расте и бърже заличава
в леса пътеките – иди търси ги.
Така сред разни ереси се губят
от нас премъдрите свещени книги.

Чопай

И сладко чуваме от всяка
страна безброен хор да квака от жаби, както сричат веди
почтените аскети бледи. С корони нови са покрити
дърветата като душите на мъдреците преблажени,
от нова мисъл осенени. Единствени, когато плисне
дъждът, се лъсват два безлистни шубрака: арка и джавас.
Така и при добрата власт отпада силата на злия.
Изми дъждовната стихия праха от покриви и друми.

Човек на гневните си думи
отприщи ли веднаж потока,
така в неведома посока
се свлича добродетелта му,
макар с търпение голямо
събирана. А виж пред жътва
полето житно как се жлътва:
човек раздава ли богатства,
богатството му тъй нараства.

В нощта ту там, ту тука
светулка трепетно блещука –
тъй еретици лицемери
се сбират с факли и фенери.

Преливат бентове и диги –
обилната вода руши ги.

Така разваля се добрата
жена, познала свободата.

Селяци бурена плевят.

В душите плевел са гневът,
страстта и жаждата за слава –
мъдрецът ги изкоренява
така от своето сърце,
макар с избодени ръце.

Изчезна патицата чаква
и мъжкия не я причаква.

С настъпване на Калиюга
изчезват тъй една след друга

почтеността и светостта.
По каменистите места
обаче нищо не порасте.
Така не никнат мирски страсти
на праведник в душата блага
дори при изобилна влага.
Множат се тварите, гъмжат -
живот дарува им дъждът.
Така и при добра държава
народът се увеличава.
За отдых пътниците спряха -
подиряха в пороя стряха.
Познанието тъй надвива
пристрастността ни горделива.
Доха
Понякога излиза остър вятър
и къса облаците като дрипи.
Тъй непрокопсаният син успява
семеината почтеност да разсипе.
Мъгла припада или грейва слънце.
И в нас така изгрява или гасне познанието - според
обществото
на люде праведни или опасни...

ЗА ЕСЕНТА

Чопай

Настъпи есента, Лакшмане,
сияеща като имане, от дълги дъждове измито.
Сърцата ни туптят честито. От бели цветове на кае
белеят се около нас необозримите поля. -
Дъждът, мой брате, побеля и остаря, и си отива.
Водата в почвата попива, пресъхват друми и пътеки. -
Доволство има ли за всеки, не ще се шири лакомия.
Изгря Агастя, погледни я: оглежда се във езерата
избистрени като добрата душа, когато отстрани
страстта от своите глъбини. Невидимо в реките спада
водата. Мъдрият отрада намира като утаява
стремежа си към светска слава. Стърчиопашка заснова
в избистрената синева. Така долита за делата
на праведниците отплата. Без прах и кал земята божа
сияе както на велможа
доброто дело дълго свети,
признато и от враговете. Водата спада, та в реките
боят се рибите, горките. Така роднините се плашат,
щом сродникът им - богаташът - започнал е да обеднява.

Небето - синкава тинтява - безоблачно сияе с вид
на предан богу вишнуит, обрекъл се да се не връща
не само в страсти, но и в къща. Нарядко нейде ръсва дъжд.
Така връз много рядък мъж се сипе мойта благодат.
Вървяха редом брат до брат великите Лакшман и Рама.
На тая гледка равна няма...
Из книга четвърта ("Кишкиндха")

ЗА ЕДИНСТВОТО НА ДОБРОТО И ЗЛОТО

Доха

Които слушат мъдрите беседи
и с праведниците дружат в Праяга, потапят се на любовта в
потока
и вкусват плодовете ѝ веднага.

Чопай

Веднага чапла щъркокрака
на лебед става. Също всяка одрезгавяла врана тука
започва сладостно да гука. Не бива никой на това
да се учудва. Не мълва, а пример очевиден скрит е
в общуването със добрите. Отшелниците най-велики
като Агастя и Валмики ведно с премъдрия Нарада
доставили са ни наслада да ни разкажат, че каквото
достигнали са, обществото от люде честни и добри
могло е да им го дари. От всички твари земноводни,
от всички твари небосводни,
в света подземен или горен,
подвижни или пък на корен - ако ли някой притежава
богатство, мъдрост или слава, дължи ги, слушайте, и трите
на дружбата си със добрите. Не може друго го доведе
дотам. Това самите води го казват, а и сам светът
не знае по-различен път. Без дружбата с добрите няма
познание. А пък без Рама не ще успеят да открият
добрият кой е, кой е злият. Другарството с добрите бърже
цъфти и плод цветът му върже: цветът е следваният път,
а съвършенството - плодът. И злият щом се събере
с добри, потегля на добре. Така желязото на злато
преобразява се, когато докосне камъка параса.
Обратно - своята украса от добродетел съхранява
почтеният дори тогава, когато жребият го тласне
в среда от люде най-опасни, тъй както змията си пази
в главата скъпите елмази. Когато Брама бог и Вишну
и Шива мъчат се излишно ведно с великите поети
и пак остават невъзпети добрите както подобава,
за мене пък какво остава? Нима ще смогна да опиша
достойните за участ висша?

Търговецът на зеленчук
по бисерите е неук.

Доха

Покланям се в нозете на добрите,
добри към неприятел и към брат
еднакво, както цветето еднакво
на двете ноздри дава аромат.
Приятели на всички живи твари,
смирено кланям се на вас, добрите.

И моля се като детенце чисто
с любов към Рама да ме надарите.

Чопай

Но и на злите също правя
поклон. Сега ще ви разправа
каква е тяхната природа.
Не стават зли зарад изгода,
а просто ако се навреди
на близки или на съседи,
това ги радва без причина.

Така добрата месечина
я скрива злият демон Раху.
Приличат на Сахасрабаху
хилядоръкия, когато
рекат да спъват дело свято.

Тълпата им хилядоока
следи на другите порока. С души-мухи разнасят гадост
по маслото на чужда радост.
Язвителни като огньове.

Гневът им змия ще отрови.
И както богът Кубер властва
над най-големите богатства,
така у злите е хазната
на греховете по земята.

Ах, лошите са туй, което
в небето е звездата Кету:
кръжат доброто да закрият.
То по-добре ще бъде злият
от сн да се не вдига заран,
тъй както прави Кумбакарън.

Не би им даже дожаляло
да жертват собственото тяло, ако ли мъртво би могло
на другите да стори зло. Така градушката в полето
погубва хляба, след което се разтопява без следа.
Покланям се на злите, да: че имат както Шеша - змеят -
уста хиляда и умеят да кажат всеки недостатък

в просторен разказ или в кратък. Покланям се на тез, които
като митическия Приту със десет хиляди уши
са чули кой къде греша. Покланям им се, че приличат
на Индра: тъй ги радва бичът от мънии – слова жестоки,
и също са хилядооки подобно Индра, като гледат
пороци има ли съседът.

Доха

Ръцете си към лошите въздигам
и кланям се, задето ги изгаря отвътре огън, щом дочуят нещо
добро за своя враг и за другаря.

Чопай

Поклони правил съм на злите,
но те не смогваха самите към мене да се отнесат
освен със лошо и гласът ми секваше, макар похвали
към тях да думаше. Едва ли ще се отучи лешояда
да ръфа мършата с наслада, макар с ориз и мляко хранен
от мъдър и добър стопанин.

Поклон на злите и добрите.

Еднакво мъчат ни едните и другите. Дебрите в мъка
ни потопяват при разлъка, а лошите и многогрешни
човека мъчат, щом ги срещне.

Пиявица и лотос в блато

така съседствуват, когато цветът божествено мирише,
а другото е нещо низше. Живот даруваща амрита,
от боговете само пита и редом, – гибелна ракия.

Така добрия син и злия в един и същи дом растат.

Море бездънно е светът. Прославят се добрите хора.

Расте на лошите позора. Добрият е като амрита,
като налята лунна пита, като реката Ганг – измива
от грях снагата ни щастлива.

А злият е като отрова;

като пожар за оногова,

чиято къща е от слама

и кладенец наблизко няма;

като реката Карманаша,

измиваща снагата наша

от всичките добри дела.

И злите знаят що е зла

постъпка и добра коя е,

тъй както и добрият знае,

но всеки избора си прави

според наклонности и нрави

добър да бъде или зъл.

Да стане друг не би могъл.

Доха

Добрият с добротата се прочува,
намира злият в злобата прослава.

Амритата с безсмъртие се слави,
отровата - че бърже умъртвява.

Чопай

Избират лошите порока.

Избират нравственост висока добрите. Туй са океани
бездънни. За да ги обхване умът ни и оттук нататък
да пъди злото без остатък, преумножавайки доброто,
за тях разказвам тук. Едното и другото създал е бог.

А добродетел и порок били са после назовани
със имената си в пурани и веди, но и те ни учат
(а те на мъдростта са ключът), че в тоя свят, роден от
Брама,

добро и зло отделно няма, а шестват слети или редом
по смисъл божи и неведом. Любов - омраза; ден и нощ;
красив и грозен; мил и лош; висока каста - каста ниска;
един потиснат - друг потиска; небесен жител - жител земен;
богат и просяк; бог и демон; амрита - спиртно питие;
божествен дух и битие; Лакшми - и вещица убога;
реката Ганг, река на бога и редом с нея Карманаша
от ада влачи тор на каша; съседства сухата пустиня
с река обилна бистросиня; браминът с милосърдни нрави
съсед е на колач на крави; небето с ада са съседи.
Премъдрите свещени веди от тая смесица велика
за наша сладост отделиха и са написали с перо
кое е зло, кое добро.

Доха

Творецът мъдро ни е предоставил
сами доброто да открием ние -
тъй лебедът от смес вода и мляко отделя млякото да го изпие.

Чопай

Добро от зло делим, когато
дарило ни е пребогато със висше знание небето.
Но времето и битието, а с тях и кармата и нравът
способни са да ни отправят
по лоши пътища, дори
когато инак сме добри.

Ала поклонникът на Вишну
поправя своето зло предишно,
отдавайки на Вишну почит.

Дори за пример ще го сочат.

Така понякога и злият

добро извършва, щом самият в среда от честни люде влезне.
Но все не може да изчезне напълно злата му природа.

Ако ли злият за изгода се прави на светец, успява
до време да постигне слава,
почитат го като кумир.
Но иде време най-подир,
когато сметката му крива
пред всички явно се разкрива
и свършва неговото време
като на Равън и Калнеми.
Добрият даже в уродлива
снага духа си да увива,
все пак почита го светът.
Например Хануман - Синът
на Вятъра се е родил
в маймунски образ, но е мил
и скъп на всички. И водачът
на мечките така го тачат навред, макар че е с космата
снага. Светът е прав да смята, тъй както и самите веци,
че дружбата със злите вреди. Наопаки - блазе томува,
с добрите който другарува. Зефир полъхне, та пресели
праха в небесните предели, но после тоя прах се сляга
в блатата долу и веднага превръща се на проста кал.
Така например папагал, отгледан в дом с почтени нрави,
към Рама слава ще отпрати, додето друг ще сквернослови,
та гостите да изпотрови. Димът почерня наште стрехи,
почерня белите ни дрехи, но става той и на мастило,
което е изобразило легенди дивни и пурани.
Димът и вятърът, събрани с вода и огън в небесата,
на облак стават, който мята връз нас живителната мрежа
на хладината и валежа.
Доха
Дали в добро съседство или в лошо били са разположени
звездите
при раждането ви, от туй зависи
за радост или скръб ще се родите.
Луната има светла половина,
но има тя и тъмна половина.
Расте ли светлата - светът я хвали.
Расте ли тъмната - светът проклина.
В живота всичко, дето е подвижно
или пък неподвижно, върху корен,
е въплъщение на Рама. Ничком
пред всички твари кланям се покорен.
Покланям се на богове и хора,
на змии, демони и таласъми,
на праотци и птици: осенете

със милост тялото ми и духа ми...
Из книга първа ("Детство")

ЗА ПОЗНАНИЕТО И ВЯРАТА

Чопай

"О врано, веи и пурани
и мъдреци богоизбрани твърдят, че знанието може
в делата хорски, а и божи да вниква, да ги обяснява.
А ти дотук въздаде слава на вярата, на него - не.
Кажи ми, има ли поне различие, о птицо стара,
между познание и вяра?" Така помолен от Гаруда,
мъдрецът гарван със възбуда ораторска го поизглежда
и почна своята беседа: "О змийски враго, чуй какво
ще ти река: по същество съвсем не са различни двете -
свещилникът на умовете и вярата са туй, което
над скверността на битието издига нашите очи.
Но мъдрият ще различи, че те не са един и същ
предмет. Не. Разумът е мъж. Мъжът кипи от мъжка сила.
А пък жената, инак мила, не може с мощности телесни,
нито със умствени да блесне.

Доха

Мъжът, надмогнал духом своите страсти, жена си лесно да
напусне може.

Обратно, сладострастникът навеки
ще бъде роб на сладното й ложе.

Могъщо властва женската магия
над силните мъже и ги надвива.

Дори сърцето на отшелник трепва,
смутено от пастирката красива.

Чопай

Не са това пристрастни думи,
не тегне тоя грях върху ми, а само казвам мъдреците
какво говорят за жените - ни хула е това, ни слава.
Но чуй сега - не съблазнява
жена със чарове жената.

А Вярата и Суетата
известно е, че са жени.

Със обич Рама осени
едната - Вярата. И тя е
съпруга негова. А знае
светът какво е Суетата:
танцьорка, дете само мята
снагата си, макар и кръшна,
но тя не носи радост къшна.
Жена си Рама предпочита,

а другата му е сърдита,
но зло не може да направи
на Вярата, чиито нрави
за пример от света се сочат
и в нея всяват страхопочит.

В чиято гръд живее Вярa,
от нея смъква се товара
огромен, който върху нас
пласти с необорима власт
илюзията на живота.

Затуй аскетите с охота лишенията си търпят,
че те към Вярата са път.

Доха

Не може лесно да се разгадае
загадката на тия две жени.
Комуто тайната открие Рама,
дори насън не ще се съблазни,
Между познание и вяра още
едно различие са ни открили
премъдрите мъже. С любов към Рама поуката му пак ще те
окрили.

Чопай

Сега изслушай мойта притча.

В достъпна форма тя изрича същественото, а изцяло
не е възможно по начало. И тъй, захващам както мога.
Душата, туй е част от бога. Безсмъртна, чиста по природа.
Блаженство не върху изгода, а най-възвишено. Но ето
че в примката на битието я хванали като маймуна.
Върти под примката муцуна, ала ловците не я свалят.
Така подскача папагалът под мрежата, за да избяга,
с което само я затяга. В душата се завърза възел.
Безсмислен е, но го е вързал със яки пръсти интересът.
Напразно водите се месят и сочат пътища, та бърже
да може той да се развърже.

Не се развързва, а се свива

все повече у всяка жива душа тоз възел от заблуди.

И как безпомощните люде развързали го биха, как,
когато той се губи в мрак, та те не го и виждат даже.

Но ако господ ни укаже нататък някаква пътека,
ще попросветне пред човека. Светата вяра – туй е крава.

В сърцата ни тя обитава по повеление всевишно
на повелителя ни Вишну.

Молитви, бдения – това
за кравата ни е трева.

Излиза кравата на паша

и ето че тревата наша със мляко бозките налива,
за да накърми тя щастлива теленцето си - любовта.
Сега ще бъде грехота да спира тая благодат -
въздържането ѝ е ад, а към ведрото със надежда
като към райски кът поглежда.
Сърцето нейно е пастирът -
безмълвно с него се разбират.
Съдината със течност блага
на огъня пастирът слага - но огън с пламъци смирени.
Полека млякото се пени.
Безстрастието го сварява.
Блаженството го изстудява с прохладен полъх. А подкваса
от твърдост прави го да втаса за биене - да стане гъсто.
Тогава удрят го чевръсто, додето най-отгоре бливне
пречисто масло в капки дивни, блестящи с бисерно-златисти
оттенъци като мънисти.

Доха

Във огъня на йогата го сипват,
където доизгаря гордостта. И охладено от ума, накрая
излиза маслото на мисълта.
Светилникът на знанието с него
догоре пълнят, след което той,
светилника, се слага нависоко
на свещника - душевния покой.
От трите състояния човешки:
забрава, бодрост, сън - това са те - и от четвъртото -
другарство с бога -
фитил за тая лампа се плете.
Запалват я и в пламъците нейни
изгарят като нощни пеперуди
суетност, себелюбие и гордост
и всички други пърхащи заблуди.

Чопай

Тъмната бърже се разпада.
Сияе нашата лампада и ето - цялата вселена,
от блясъка ѝ озарена, разкрива се тогаз пред нас.
Съзнанието казва: аз, да, аз съм всичко туй - всемира
безкраен, който не умира. Невежеството - мрак дълбок -
изчезва и се слива бог с душата на човека. Няма
различия: едно са Брами, светът и нашите души.
Не може да ги съкруши ни заблуждение, ни тлен.
Умът ни, вече просветлен, се връща в жилището свое -
в гърдите на човека то е -
стопява мрака му тогава
и възелът се разкопчава. Добиеш ли такава сила,

душата ти се е спасила и необвързана ще може
да се равни с душите божи. Но всичко туй за да не стане,
поставя пречки непрестанни и най-коварни Суетата
да съблазни душата свята и разума да изкуси.
Със дъх лампадата гаси. Но ако мъдър е мъжът,
не могат да го задържат сред пътя му богатства разни,
ни хитро слово ще го блазни: към тях той даже не поглежда.
Тогава цялата надежда възлагат на чувствеността,
защото знае се, че тя е входна порта към сърцето,
където слабо е резето. Стоят зад нея богове
и щом усетят да снове наблизо вятърът на секса,
отварят мигом - зер нащрек са вратата тъй, че с тръпки бурни
тайфунът вътре да се втурне. А чувственият вятър щом
в мъжа проникне като в дом, угасва разумът-лампада,
домът отново в мрак пропада. И примката, в душата свита,
не само че не се разплита, а по се стяга от това.
Самите наши божества са користни и сладострастни
и те желаят да угасне у нас искрицата от разум.
Затуй е нужно да опазим

светилника си, че едва ли

ще има кой да го запали, ако веднъж го изтървем

да ни погуби в мрак съвсем.

Доха

Тогава пак от мъки изтерзани,
ще се премятат нашите души и на магията на битието

оковите не могат разтроши.
Познанието трудно се постига,
с прегради заслоняват го отвед.

Не го оставят даже да дълбае

в душите бавно като короед.

Чопай

Познанието - туй е сабя,
но мъчно мога да я сграбя и развъртя в десница мъжка,
защото, братко, няма дръжка. Комуто отдаде се мечът,
не могат да му се изпречат ни бог, ни демон - все победи
ще жъне. Но премъдри веци, а и пурани казват, братко,
доколко туй се случва рядко. А вярата на всички дава
спасение. Дори тогава, когато те не са вървели
към него, а към грешни цели, погледнеш, че ги е спасила
накрая тя, макар насила. Водата без земя не може
ни в езеро да се уложи, ни да достигне до морето.

Така чрез вярата сърцето
покой намира и опора.

Достъпна е за всички хора, а знанието - за избрани.

Тъй както всяка твар се храни

и вътре огън преварява
храната, вярата такава приятна топлина разлива
в душата, за да е щастлива...
Из книга седма ("Последна")

ТЪЛКОВЕН АЗБУЧНИК И ПОНЯТИЯ НА ИМЕНА

Агастя - легендарен мъдрец; име на планета.
Агни. - бог на огъня, едно от най-почитаните ведически божества.
Адити - майка на боговете.
Адитя - бог на слънцето.
Айодхя - "непревземаем", град, столица на Кошала, един от свещените градове на древна Индия.
Айравата - слонът на бог Индра.
Акампан - военачалник при Равън.
Амрита - напитка на безсмъртието, съответствува на амброзията от гръцката митология.
Ангад - воин на Рама, син на Бали, племенник на Сугрива.
Апсара - нимфа, куртизанка, танцьорка в рая.
Арджуна - третият от петимата братя пандави, един от главните герои на "Махабхарата", изкусен стрелец.
Арти - обред пред жениха, който е пристигнал в дома на годеницата.
Атикай - воин на Равън.
Ашвамедха - конежертва, символ на независимостта на владетеля.
Ашока - дърво, цъфтящо през пролетта. Съществувало поверие, че носи щастие.
Ащак - мъдрец, син на Вишвамित्रа, почитат го като един от авторите на химните на ригведа.
Бали - цар на маймуните, брат на Сугрива, убит от Рама.
Брама - бог творец, прародител, главно божество на индуизма.
Брамин - жрец на Брама, представител на най-висшата каста.
Брихадашва - един от разказвачите на "Махабхарата".
Брихаспати - мъдрец, наставник на боговете.
Бригу - мъдрец, основоположник на прочут род.
Бхарадваджа - мъдрец, син на Брихаспати.
Бхарата - родоначалник на племето, за чиито подвизи разказва "Махабхарата".
Валмики - санскритски поет, комуто се приписва авторството на "Рамаяна".
Варуна - божество, отначало олицетворяващо цялото небе. По-късно става бог само на водите и океана.
Васища - главен жрец при двора на Рама.

Васуки - митичен цар на змиите. Когато боговете разбивали океана, за да получат амрита, той им служил за въже.

Вахука - коняр, под чието име е живял Нал.

Веди - най-старите свещени книги на Индия. Състоят се от четири сборника: ригведа (знание на химните), аджурведа (знание на жертвоприношенията), самаведа (знание на мелодиите), атхарваведа (заклинания и магически формули).

Вейшампаян - мъдрец, един от разказвачите на "Махабхарата".

Вибхитака - дърво с горчиви плодове, които не се ядат.

Вибхишан - брат на Равън, който преминава на страната на Рама.

Видарба - държава южно от планината Виндхя с главен град Кундина.

Вината - съпруга на Кашапа, майка на митическата птица Гаруда.

Виндхя - планина, която разделя Индия на Северна и Южна.

Бирата - цар, в чийто дворец пандавите живеят една година под чужди имена.

Вишвамित्रа - мъдрец, баща на Шакунтала.

Вишну - бог пазител, едно от трите главни божества на индуизма.

Войска от четири рода - слонове, конница, колесници, пехота.

Гаруда - цар на птиците, изстребител на змиите.

Ганг - река, извира от Хималаите, влива се в Бенгалския залив, почитали са я като свещена.

Гандхарви - полубогове, небесни певци и музиканти, аналогични на ангелите от християнската митология.

Град с името на слон - Хастинапур, столица на кауравите, заради която е започнала голямата война между двата рода.

Данвантари - лекар на боговете. Почита се като основоположник на медицинската наука.

Дашаратха - цар, баща на Рама.

Дашарна - област в Централна Индия, югозападно от планината Виндхя.

Джамбаван - цар на мечките, съюзник на Рама.

Джанмеджая - цар, устроил великото жертвоприношение на змиите, по време на което Вейшампаян му разказва "Махабхарата".

Двапара - "двоен". Име на третия световен период. Така се нарича страната на зара, която има две точки. Зъл дух, не твърде ясно персонифициран.

Деваюга - божествен (златен) век, първият от четирите световни периода според индийската митология.

Дживид - военачалник при Рама.

Доха - вид стихосложение.

Драупади - съпруга на петимата пандави.
Дурьодан - най-старшият от кауравите.
Думкету - военачалник при Равън.
Духшанта - цар, съблазнител на Шакунтала, баща на Бхарата.
Дхарма - дълг, закон, обичай, истина, добродетел, благодат.
Употребява се много често и в най-различни смислови оттенъци.
Джаумя - домашен жрец на пандавите.
Златен елен - Равън превръща демона Марича в златен елен, Сита помолва Рама да го убие и да ѝ подари кожата му. Рама се втурва след елена и тогава Равън отвлича Сита.
Индра - цар на боговете с изключение на Брама, Вишну и Шива, които имат по-висок ранг.
Индраджит - Меганад, син на Равън.
Йога - съединение, сливане. Упражнения, чрез които се търси сближаване с първичните природни начала.
Йогини - демоници, които пият кръв на бойното поле.
Кадру - съпруга на Кашапа, майка на змиите.
Калика - богиня отмъстителка.
Калиюга (Кали) - зъл дух, олицетворение на хазартната страст; име на четвъртия световен период; така се нарича и оная страна на зара, която има една точка.
Камадева - бог на любовта.
Калнеми - демон и магьосник, съюзник на Равън.
Камдену - митична крава, която изпълнява всяко желание.
Каркотака - змийски цар.
Каста - четири каста: жреци (брамини), воители (кшатрии), търговци, земевладелци, висши занаятчии (вайши), работници, домашна прислуга (шудри).
Кашапа - легендарен мъдрец, внук на Брама. Почитали са го като баща на слънцето и родоначалник на човечеството.
Каушала - царица, майка на Рама.
Кундина - столица на Видарба.
Кунти - царица, майка на пандавите.
Каунтея - син на Кунти, обръщение към всеки от пандавите.
Каурави - потомци на цар Куру, чиято държава е била около днешния град Делхи. Враждата между кауравите и пандавите поражда събитията, изобразени в "Махабхарата".
Канва - мъдрец, отгледал Шакунтала като подхвърлено дете.
Куша - свещена трева, употребявана при различни обреди.
Кубер (Манибхадра) - бог на богатството, закрилник на търговците.
Кайкеи - царица, съпруга на Дашаратха. Тя е станала причина Рама да отиде на изгнание.
Кинари - полубогове с конски глави, считали са ги за изкусни

музиканти.

Кумбакарън - демон великан, брат на Равън. Уплашени от голямата му лакомия, боговете му дали дар да спи по половин година.

Лакшман - по-малък брат на Рама, последвал го в изгнанието.

Ланка - остров, днешен Цейлон, владение на Равън и неговата крепост.

Мандара - планина, с която боговете са разбивали океана, за да получат амрита. Отъждествява се с днешната Мандарагири.

Мандодари - съпруга на Равън.

Манибхадра - вж. Кубер.

Мантри - свещени стихове и формули от ведическите химни, употребявани като заклинания.

Ману - пръв индийски законодател.

Марича - демон, превърнат от Равън в златен елен, за да съблазни Сита.

Марути - богове на вятъра и бурите.

Меганад (Индраджит) - син на Равън.

Менака - нимфа; майка на Шакунтала.

Меру - митична планина, аналогична на гръцкия Олимп, обиталище на боговете.

Нандан - увеселителни градини на Индра.

Нал - нишадски цар, герой на сказанието за Нал и Дамаянти.

Нал и Нил - маймуни от войската на Рама.

Нарада - мъдрец, почитан като син на Брама.

Нараяна - вж. Вишну.

Нишад - държава в Северна Индия (днешният щат Утар Прадеш).

Парвата - мъдрец, обикновено се явява заедно с Нарада.

Парвати - съпруга на бог Шива.

Пандави - потомци на цар Панду, главни герои на "Махабхарата". Най-старши от тях е Юдишира, следван от Бхимасена, Арджуна, Накула и Сахадева.

Потомък на Бригу - обръщение към слушателя на "Махабхарата".

Парикшит - цар, баща на Джанмеджая. Загинал от ухапването на Такшака. За отмъщение Джанмеджая решава да изтреби змийския род.

Прахаста - син на Равън, военачалник.

Пуластя - мъдрец, прадядо на Равън.

Пурани - предания и легенди.

Равън - десетоглав демон, владетел на Ланка, противник на Рама. Отрязал десетте си глави и ги хвърлил на жертвена клада в дар на боговете. Поразен, Брама го надарил да не може да бъде убит нито от бог, нито от демон. Тая своя сила Равън обръща срещу боговете.

Рама - цар, индийски национален герой, възплъщение на Вишну.

Раху - демон, чиято отсечена от боговете глава се превърнала в планета, затъмняваща от време на време слънцето и луната.
Ракшас - демон, зъл дух.
Рохини - звезда, съпруга на месеца.
Сахасрабаху - легендарен цар с хиляда ръце.
Сита - съпруга на Рама.
Соратха - вид стихосложение.
Сутрива - цар на маймуните, съюзник на Рама.
Сумеру - вж. Меру.
Такшака - змийски цар.
Тилак - знак на каста или секта, дамгосан върху тялото.
Томарчанд - вид стихосложение.
Трите свята - подземен, надземен, небесен.
Чанд - вид стихосложение.
Чандтотак - вид стихосложение.
Чопай - вид стихосложение.
Шатруган - брат на Рама.
Шачи - съпруга на Индра.
Шеша - змия, крепителка на земята.
Шива - бог, едно от трите върховни божества на индуизма.
Шонак - един от слушателите на "Махабхарата", към когото често се обръща разказвачът.
Шлока - двустипие с цезура в средата на всеки стих, най-разпространено в санскритската поезия.
Шудри - вж. касти.
Шурпанака - демоница, сестра на Равън.
Юга - световен период. Индийската митология различава четири световни периода: деваюга (златен век), третаюга (сребърен век), двапараюга (меден век) и калиюга (железен век).
Юдиштира - цар, най-старши от пандавите, олицетворение на справедливостта.
Яма - бог на смъртта.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЕЛИКИТЕ ПОЕМИ НА ИНДИЯ - Сати Кумар, Марко Ганчев

МАХАБХАРАТА

Кратко съдържание

ПРОЛОГ

СКАЗАНИЕ ЗА АСТИКА

СКАЗАНИЕ ЗА ШАКУНТАЛА

СКАЗАНИЕ ЗА НАЛ И ДАМАЯНТИ

МОРАЛНО-ФИЛОСОФСКИ ФРАГМЕНТИ

За душевното равновесие
За приятелството на царете
За сложността на законите
Разказ за саможертвата
За живота в двореца

РАМАЯНА

Кратко съдържание
КНИГА ШЕСТА БИТКАТА В ЛАНКА
МОРАЛНО-ФИЛОСОФСКИ ФРАГМЕНТИ
За дъжда
За есента
За единството на доброто и злото
За познанието и вярата

ТЪЛКОВЕН АЗБУЧНИК НА ИМЕНА И ПОНЯТИЯ

Преведе в стихове Марко Ганчев
Художествено оформление - Иван Къосев
1972 Народна Култура - София
Подбор, буквален превод и редакция
Сати Кумар

Източник: <http://bezmonitor.com>
Upload jun 2005, Victor